URBANISMUL

MONITOR AL UNIUNEI ORAŞELOR DIN ROMÂNIA

APARE SUB ÎNGRIJIREA
INSTITUTULUI URBANISTIC AL ROMÂNIEI
RECUNOSCUT PERSOANA JURIDICA PRIN LEGEA DIN 21 APRILIE 1932

ADMINISTRATORI:
I. ROBAN, Secretarul General al Uniunei Oraşelor din România
C. SFINŢESCU, Vice-preşedinte al Federaţiei Internaţionale pentru Urbanism şi Locuinţe din Londra, Profesor la Academia de Arhitectură, Inginer Inspector General.

NOEMBRIE — DECEMBRIE
ANUL IX. — N-RELE 11—12

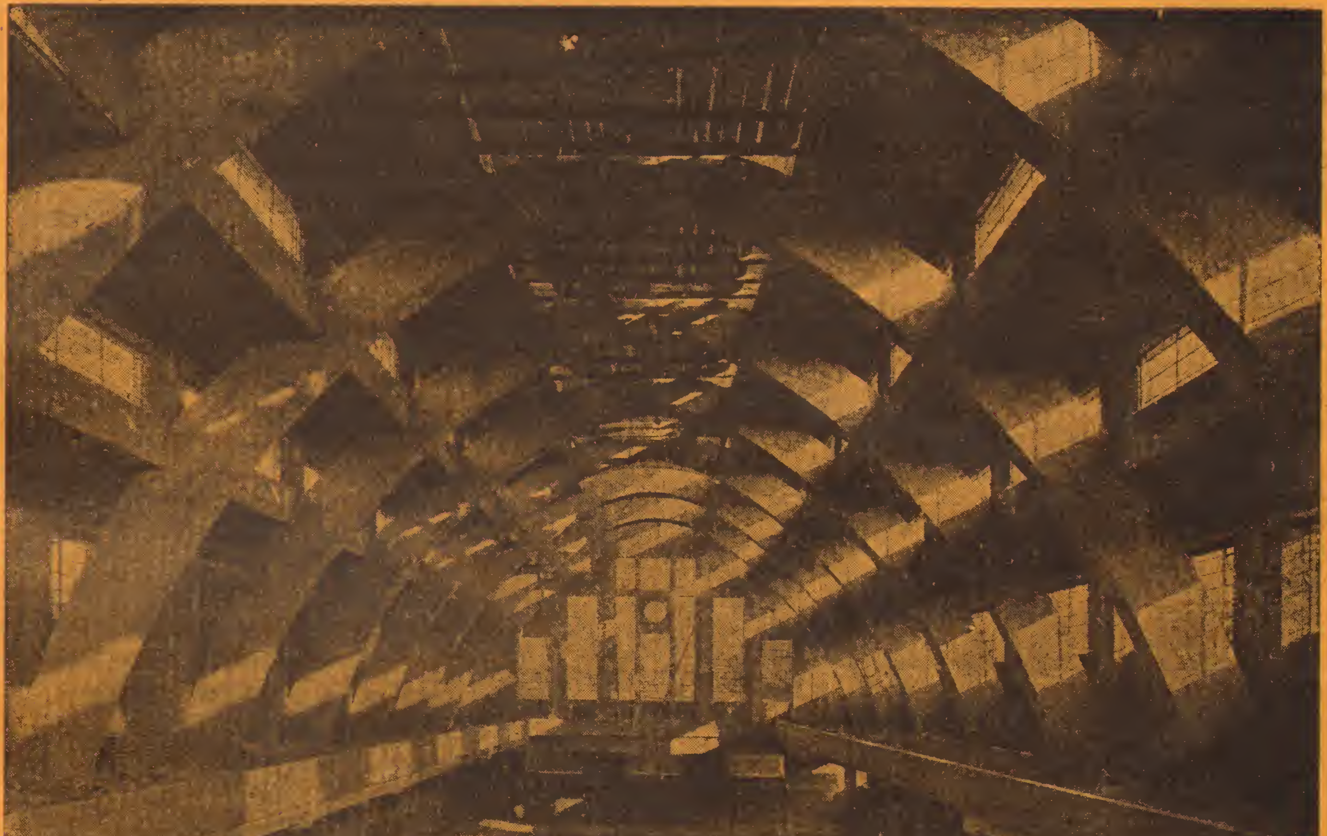

Hala de peşte din Ploeşti

INSTITUTUL URBANISTIC AL ROMÂNIEI STR. N. FILIPESCU 23, BUCUREŞTI 1

URBANISMUL

MONITOR AL UNIUNEI ORAȘELOR DIN ROMÂNIA

APARE SUB INGRIJIREA INSTITUTULUI URBANISTIC AL ROMANIEI

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: INSTITUTUL URBANISTIC AL ROMANIEI, STR. N. FILIPESCU 23, BUCUREȘTI I

Abonamentul 240 lei pe an; un exemplar, număr simplu 40 lei; un exemplar, număr dublu 60 lei.

SUMARUL — SOMMAIRE

(La finele fiecărui studiu se află un rezumat în limba franceză. — A la fin de chaque étude on trouve un résumé en français).

I. STUDII

PROF. T. SOCOLESCU: Halele orașului Ploești.

PROF. C. I. SFINȚESCU: Urbanism și Educație Fizică.

PROF. C. I. SFINȚESCU: Nevoi specifice și speciale orașului București.

PROF. C. I. SFINȚESCU: Estetica Bucureștilor (urmare și sfârșit).

PROF. C. I. SFINȚESCU: Invățământul Urbanismului în străinătate și în România.

II. PROECTE DE AMENAJARE.

ING. B. STRUNSCHI: Asanarea lacului Herăstrău (urmare și sfârșit).

III. DIN VIAȚA ORAȘELOR.

GEORGE D. FLORESCU: Alaiul înmormântărei lui Alexandru N. Șuțu Voevod la 20 Ianuarie 1821.

IV. NOTE.

Șoselele noastre; Pictura, grădinile și parcurile Bucureștiului; Zgârie nori din Arabia; Institutul Național de Urbanism; O lege urbanistică engleză; Orașul Linear; Uscătorii la clădirile cu multe apartamente; Construcția șoselelor gudronate în Polonia; Mișcarea construcțiilor în Polonia; Sfârșitul orașelor moderne.

V. RECENZII.

Construcția unui spital în Municipiul București (Ing. I. Budu); Desinfectarea aparatelor telefonice; Date noi cu privire la răspândirea genului Pinus și Picea în Transilvania (Dr. Emil Pop); Plan economic național (Ing. St. Mihăescu); Planul cincinal sovietic (Ing. Ioan Vlădescu); Influența vegetației asupra regimului apelor și utilizarea tecnică (I. Andriescu-Cale); Contribuțiuni la studiul șoselelor noastre. Pavajul mozaic (I. Andriescu-Cale); Problema drumurilor (Ing. I. Demetrescu); Lucrările de investiție executate de Căile Ferate Române între anii 1929—1932 (Ing. T. Atanasescu); Milcovia (revistă regională); Apărarea perspectivelor parcului Versailles; Al treilea congres internațional de tecnică sanitară și de hygienă urbană; Noul plan de amenajare și de extensiune a orașului Roma (G. Titan); Evoluția proprietăței imobiliare și viitorul său (L. Lagrave); Iluminatul și apele luminoase la expoziția colonială; Orașul viitorului (L. Corbusier); Locuințe executate de companiile C. F. din Italia (Dr. Ing. A. Beretta); Neue methode zur Herstellung raucher Asphaltstrassen; Exploatarea fonciară la Haga; Urbanisme et habitation (H. Sellier).

VI. JURISPRUDENTE.

Chestiunea mandatului arhitectului; Vânzare imobil — lipsa de suprafață; Responsabilitatea arhitecților; Responsabilitatea arhitectului, proastă execuție.

VII. DIN SUMARELE REVISTELOR.

A. Române: Buletinul Societăței Politecnice; Buletinul Societăței Medicale de Educație Fizică; Buletinul A. G. I. R.; Natura; Progresul Social; Revista Asociației Generale a Conductorilor de Lucrări Publice; Revista de Igienă Socială; Revista Pădurilor; Revista Științiică „V. Adamachi".

B. Streine: L'Architecture; Gesundheits Ingenieur; Housing; Urbanisme.

VIII. INFORMAȚIUNI.

Două congrese importante de urbanism; Un nou muzeu la Bâle; Concurs internațional; Laborator de analize la Oradea Mare; Tablourile de arhitecții admiși în corp conform nouei legi; Bibliografie.

IX. ORAȘELE NOASTRE.

Arad; București; Constanța; Satu-Mare; Târgu-Mureș; Timișoara; Turnu-Severin; Vaslui.

X. DELA INSTITUTUL URBANISTIC.

Săli de studii; Planuri expuse; Apel către șefii de servicii comunale; Constatări; Sala de Urbanism și Turism.

XI. DELA UNIUNEA ORAȘELOR.

Informațiuni; Cotizațiile orașelor la Uniune; Mulțumiri; Servicii aduse orașelor membre.

ANUNȚURI:

Mărimea	1 număr	3 numere	6 numere	12 numere	Majorări de prețuri
1 pagină	1000 lei	reducere 10%	reducere 15%	reducere 20%	100% la anunțuri pe pagina ultimă a copertei 50% la anunțuri pe pagina 3-a copertei
1/2 "	750 "	" "	" "	" "	
1/4 "	500 "	" "	" "	" "	
1/8 "	300 "	" "	" "	" "	
anunțuri mici	200 "	" "	" "	" "	

Numere vechi 100 lei exemplarul.

Colecții broșate pe ani întregi, anii: 1924, 1925, 1926, 1927, 1928, 1929, 1930 și 1931 cu lei 500 colecția unui an. **Tabla de materii a cuprinsului tuturor numerelor din Monitorul Uniunei Orașelor, începând cu anul 1923, se găsește la finele numărului 11—12 pe anul 1931.**

HALELE ORAŞULUI PLOEŞTI

de Arh. TOMA T. SOCOLESCU
Profesor la Academia de Arhitectură

Fiind însărcinat cu elaborarea planurilor şi devizelor pentru construcţia halelor oraşului Ploeşti, conform angajamentului luat de a vizita şi studia la faţa locului toate clădirile mai noi de acest gen, în diferite centre din Apus, am vizitat următoarele construcţii, instalaţii şi fabrici de instalaţii :

1. Fabrica de aparate frigorifere, calorifere, etc. a firmei *Sulzer Frères* din Winterthur;
2. Gara frigorifică de import şi export din Geneva;
3. Instalaţiile frigorifice şi fabrica de gheaţă a *Soc. Belle* din Basel, precum şi hala de curând construită;
4. Halele şi abatorul din Stuttgart, precum şi fabrica de instalaţii mecanice pentru hale şi abatorii din Leonberg;
5. Marile hale de *en gros* şi detaliu pentru zarzavaturi, fructe şi ouă, un complex grandios şi foarte bine instalat, care e hala din Frankfurt a/M.;
6. Marile hale în curs de execuţie din Leipzig;
7. Marile hale de *engros* din München cu o importantă gară, cu pieţe pentru agricultorii din împrejurimi, depozite frigorifice, etc., — o întreagă organizaţie foarte bine concepută;
8. O mică hală instalată modern în Karlsbad;
9. Hala de peşte *en gros* din Dieppe;
10. Tot complexul de clădiri edilitare, pieţe, abator, etc. din Lyon ;
11. Hala de *en gros* şi detaliu, frumos amenajată ca interior în deosebi, din Reims;
12. Hala de fructe şi legume din Milano;
13. Hala de carne din Viena;
14. Hala relativ mai veche dar bine situată pe malul Dunărei, din Budapesta, astăzi insuficientă, fiind în curs de execuţie o alta mult mai mare inspirată depe hala din Frankfurt a/M.; etc.

Cu un bogat material informativ: cărţi, reviste, broşuri şi peste 200 fotografii şi planuri, am închegat acest proect în curs de execuţie acum, menit să dea o bună şi modernă organizaţie pieţelor oraşului Ploeşti.

Problema ce mi s'a pus, destul de complexă şi care cere anumite cunoştinţi speciale, am studiat-o din cele trei puncte de vedere pe cari le comportă un studiu complet al chestiunei.

I. **Urbanistic,** pentru a stabili cea mai bună aşezare pe planul oraşului. După studiile făcute cu diferite comisiuni, s'a hotărît aşezarea acestor hale cari sunt menite a deservi în primul rând centrul, pe locul din faţa pescăriilor acum dărâmate, locul lor fiind de asemeni ocupat de hale. Acest loc are avantajul de a fi aşezat pe un prim bulevard inelar proectat, care înconjură centrul oraşului, având legătură directă şi largă cu abatorul, piaţa de *engros* (oborul) şi cu diferite centre bogate de aprovizionare, — cu linia ferată de centură şi fiind în acelaş timp destul de central (fig. 1).

II. **Constructiv şi arhitectural,** pentru a găsi cea mai potrivită soluţie de plan căreia să i se aplice cele mai moderne mijloace de construcţie şi instalaţii, dându-i şi o înfăţişare caracteristică.

Am proectat o hală patrată pentru carne, fructe, zarzavaturi şi brânzeturi, etc., bine luminată şi ventilată; iar alături o hală anume studiată pentru peşte, despărţite însă printr'o rampă largă care coboară la subsol, la depozitele simple şi frigorifice, la fabrica de ghiaţă, la cabinele pentru evacuarea gunoaelor, etc. Peste această rampă, la parter, am prevăzut o *hală ţărănească* cu acoperiş de sticlă, pentru desfacerea produselor dela ţară, lapte, ouă, fructe, paseri, etc., pe cari le aduc de regulă femeile în fiecare dimineaţă şi pe cari acum le speculează, mai totdeauna, precupeţii, scumpindu-le. Această *hală ţărănească* serveşte de cu noapte ca *bursă a pieţei* (fig. 2).

Halele propriu zise sunt înconjurate de curţi englezeşti pentru lumină şi ventilaţie, iar după acestea cu prăvălii exterioare, clădiri de administraţie, restaurante, comisariat, etc.

Pentru realizarea acestui complex de construcţii, cari formează un tot organic şi care va introduce în oraşul Ploeşti o primă organizare metodică a pieţelor alimentare pe baze igienice şi economice, am

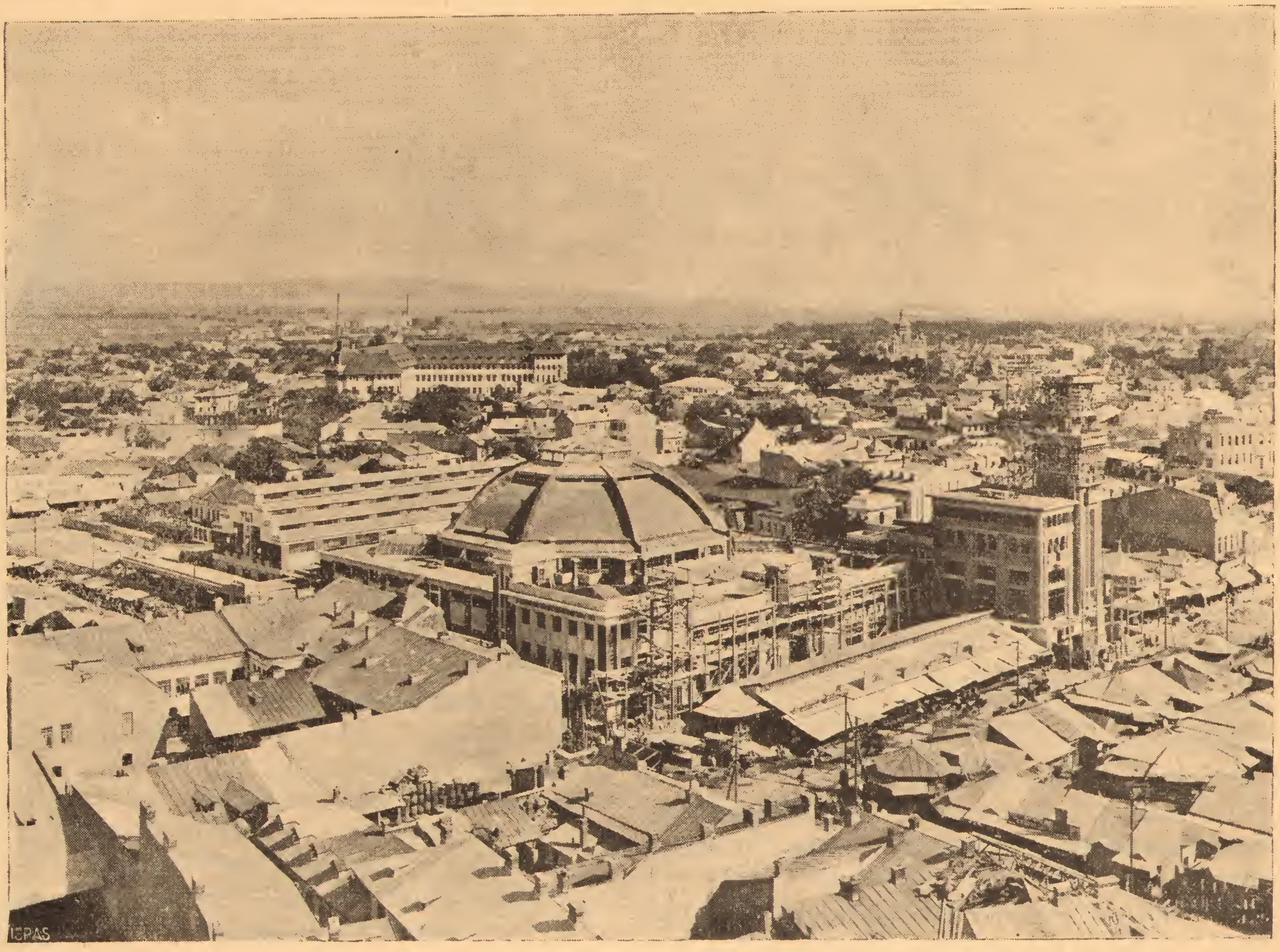

Fig. 1. Poziția noilor hale în orașul Ploești și vederea lor generală

utilizat ca sistem de construcție betonul simplu și armat, (fig. 3) zidării de cărămidă aparentă la fațade, piatră naturală și artificială, soclul îmbrăcat în granit de Belgia, etc., așa cum am văzut la toate halele mai noi din alte țări (fig. 4).

Sigur că mijloacele noui de construcție cer o anumită arhitectură care să rezulte fără nici un artificiu din nevoile construcției, așa cum a fost și vechea arhitectură clasică greco-romană.

Vremurile noi își formează arta lor clasică printr'o revenire pe alte baze către aceleași principii relativ eterne. Arhitectura nu este o artă decorativă cum o socotesc și o practică foarte mulți, ea este un adevărat organism așa cum sunt și înfăptuirile naturii, artă de echilibru, de proporții, de o perfectă adaptare mediului, obiceiurilor locului, climei, cât și nevoilor științifice ale problemei ce-și propune a rezolvi. Este cea mai adevărată între arte, fiind de fapt pură construcție care prin inteligența și talentul celui chemat să creeze, capătă forme superioare de artă, organice, de o perfectă corespundere scopului și de cea mai strânsă legătură între fond și formă, lege suverană atât pentru producțiile artistice, aceste crâmpee de frumos și înălțare smulse puterii divine de către mințile inspirate, cât și pentru sfânta creație a Dumnezeirei, care este natura.

In exteriorizarea concepției ce am avut asupra halelor am aplicat cu slabele mele puteri toate aceste principii cari călăuzesc astăzi la înfăptuirea marilor construcții și cari domină viața modernă în toate aspectele și nevoile ei. Am crezut că prin acea largă cupolă care se ridica deasupra halei principale să reușesc a da impresia unui mare spațiu acoperit, constructiv, practic și impresionant atât în interiorul scăldat în lumină, cât și prin aspectul grandios al exteriorului (fig. 5 și 6).

Turnul simbolic din dreapta, care rupe voit o simetrie ce nu este necesară în cazul de față, va domina piața și cartierul central, dând astfel impresia puterii acestui oraș în plină ascensiune, în care pulsează viața și care se ridică sănătos pe munca comercială ce se desfășoară zi la zi la baza și în jurul acestui *turn al orologiului,* iar din vârful lui, patronul nevăzut al acestui oraș activ, privește și veghiază la industriile cari din toate marginele orașului înalță către cer prin sute de furnaluri, fumul sacrificiului de zi și noapte al sfintei munci omenești (fig. 1).

III. **Gospodăresc**, ca să corespundă cât mai complect nevoilor și sistemului alimentar al acestui oraș și județ, fiind o clădire de mare utilitate, costisitoare dar și producătoare de venituri importante.

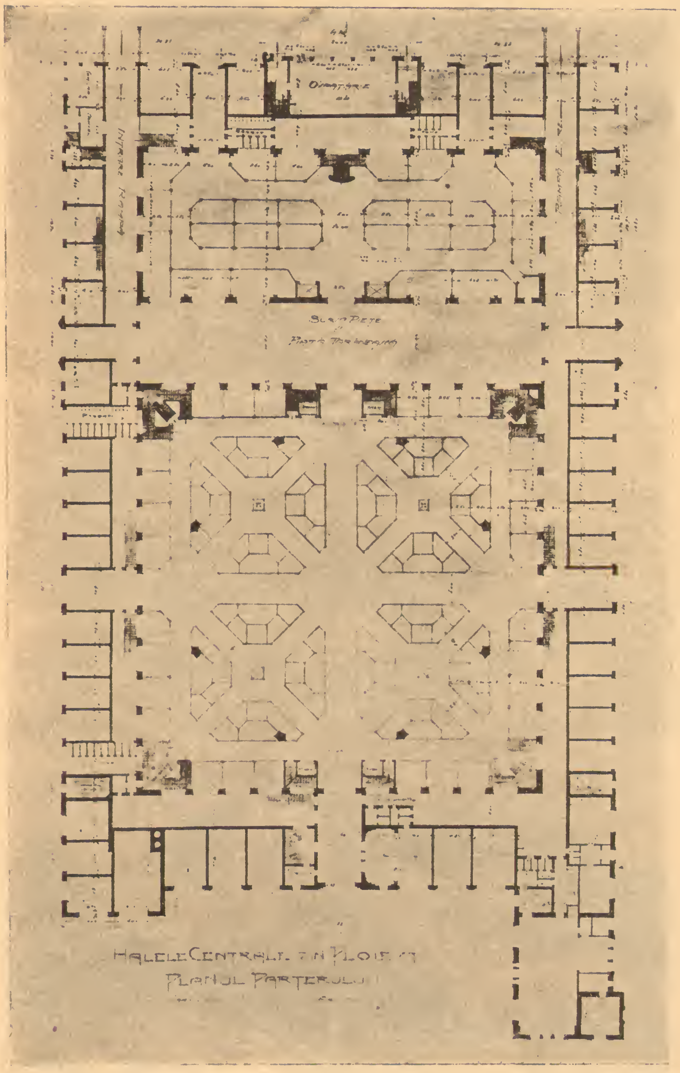

Fig. 2. — Planul parterului Halelor Centrale din Ploești

Din capul locului am declarat și am scris într'un prim memoriu ce am înaintat primăriei Ploești, că halele de *en gros* de cari nu are nevoe acum orașul, se vor putea construi la timpul lor pe locul de lângă abator, în directă legătură cu acesta, cu oborul de cereale, vite, etc. și cu linia ferată de centură. Atunci sigur că vor deservi un oraș mult mai mare și o întreagă regiune, fiind un fel de antrepozite alimentare, așa cum sunt atâtea în marele orașe din Apus. In orașul Ploești astăzi, nu se poate pune problema altfel de cât s'a pus mai de mult la București și cum a procedat de curând orașe ca Stuttgart, Reims, Basel și în mai mic Karlsbadul, adică, deocamdată o hală de oarecare importanță pentru nevoile actuale și cu ceva prevederi de viitor, bine instalată și prevăzută cu toate dependințele necesare unei moderne organizări a pieței, situată relativ central și deservind în primul rând acest centru care este cel mai dens și deci cel mai mare consumator.

Negoțul urmează legile firești, nu pe cele teoretice, inventate de unii oameni de multe ori numai la masa lor de scris și aplicate foarte adesea, greșit, de alții. El este *oferta* care se așează acolo unde este *cererea* mai mare și deci unde își poate plasa mai ușor și mai cu preț marfa care reprezintă capitalul agonisitei lui. Nu de dragul unor teorii fanteziste se va duce acum pescarul cu peștele lui de calitate sau cu icrele scumpe ca să le vândă, spre exemplu, în mahalaua Sf. Vasile sau în Piața Sârbească, unde nu i le cere nimeni.

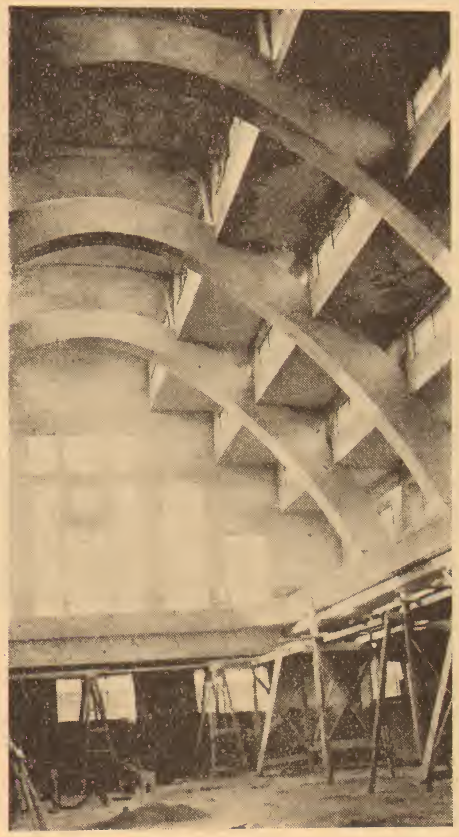

Fig. 3. — Vederea unui colț al halelor

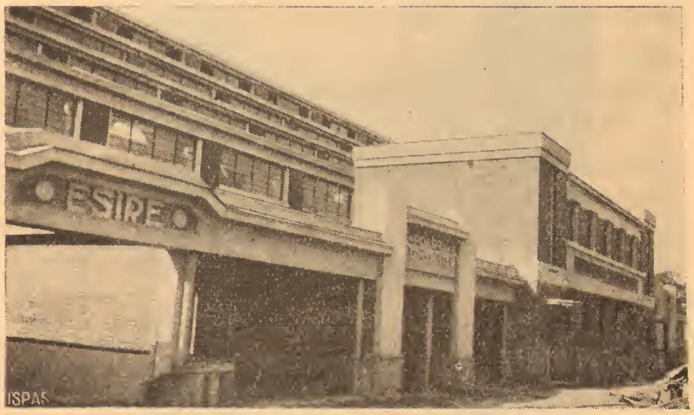

Fig. 4. — Vederea din spate cu „eșirea", rampa și ospătăria comunală

Fără să ne ducem prea departe, vedem că atunci când la Bucureşti a fost nevoe de o hală, s'a construit una în centrul oraşului pe cheiul Dâmboviţei, căreia i s'a zis centrală şi la care s'au mai adaos cu vremea altele de specialitate, dar tot pe acolo, formându-se astfel cu mijloacele tehnice de atunci un centru comercial alimentar.

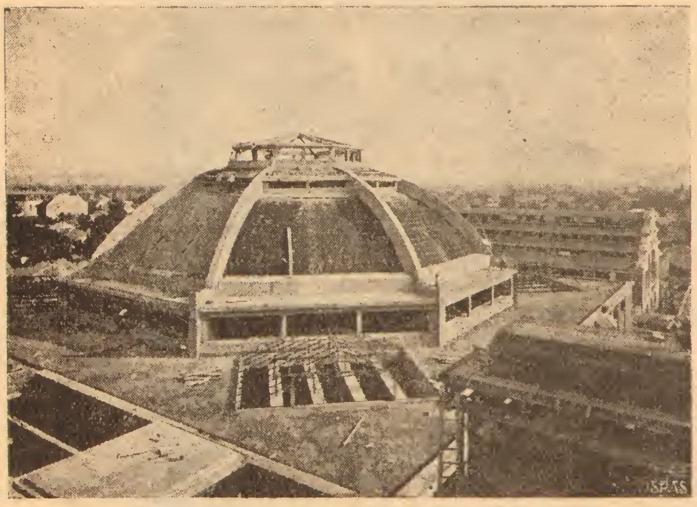

Fig. 5. — Exteriorul cupolei halelor din Ploeşti

Mai târziu, cu îndesirea populaţiei şi cu extinderea razei oraşului s'au creat dela sine şi alte centre de alimente, cum sunt cele dela Matache-Măcelaru, Piaţa Amzei, Traian, de curând Halele Griviţa dincolo de gară şi altele tot aşa, de mai mică importanţă, potrivit cu nevoile populaţiei din acele cartiere.

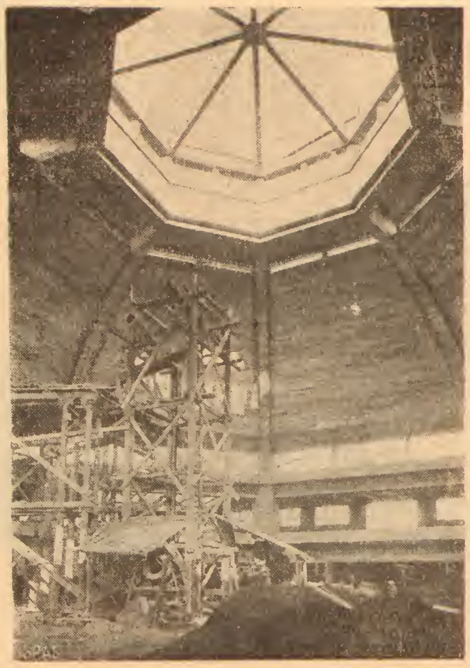

Fig. 6. — Vederea interiorului cupolei halelor din Ploeşti

Procedând cuminte ca buni şi sinceri gospodari ai oraşului Ploeşti, s'a hotărît şi construit în primul rând şi pe un loc cât mai central, această hală generală de desfacere şi cu una specială pentru peşte, aşa cum cer nevoile locale (fig. 7), care va concentra astfel pe un spaţiu mult mai mic şi în condiţii igienice şi economice incomparabil superioare, întreg comerţul de alimente necesar acestui centru care este cel mai mare consumator şi deci cel mai interesant din acest punct de vedere, atât pentru negustorii şi producătorii cari alimentează oraşul cât şi pentru primărie care va realiza un venit apreciabil şi sigur dela această piaţă. Neapărat că această hală nu exclude crearea pieţelor de cartier cari se vor hotărî pe planul de sistematizare al oraşului şi se vor înfiinţa după nevoi simţite, aşa cum s'a procedat şi la Bucureşti.

Economia proectului halelor

Să vedem acum ce se obţine prin aceste hale, suprafaţa ocupată, numărul prăvăliilor pe specialităţi, mărimea lor, suprafeţele ocupate cu depozitele simple şi frigorifice, nevoile actuale ale pieţei, costul acestei lucrări şi randamentul ei probabil, adică întreaga economie a acestei lucrări de mare importanţă pentru prezenta şi viitoarea desvoltare a oraşului Ploeşti.

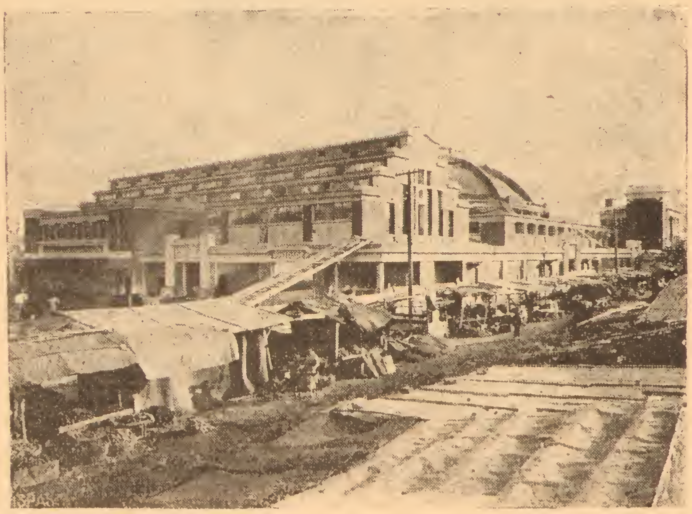

Fig. 7. — Vederea laterală a noilor hale din Ploeşti şi a actualelor barăci din piaţă (în primul plan noua hală de peşte)

1. Hala generală pentru carne, zarzavaturi, fructe, brânzeturi, etc. are dimensiunile interioare 50 metri pe 50.

2. Hala de peşte, 18 metri pe 50 (fig. 8).

3. Rampa de descărcare la subsol, acoperită la parter cu hala ţărănească şi bursa pieţei, 60 metri pe 10 m. largă.

Totalul suprafeţelor halelor coprins grosimea zidurilor: 4.442 mp. (fig. 2).

4. Clădirile înconjurătoare, dincolo de curţile englezeşti, în bună parte numai parter şi pivniţe, coprins intrările în hale, ocupă suprafaţa de 2.206 mp.

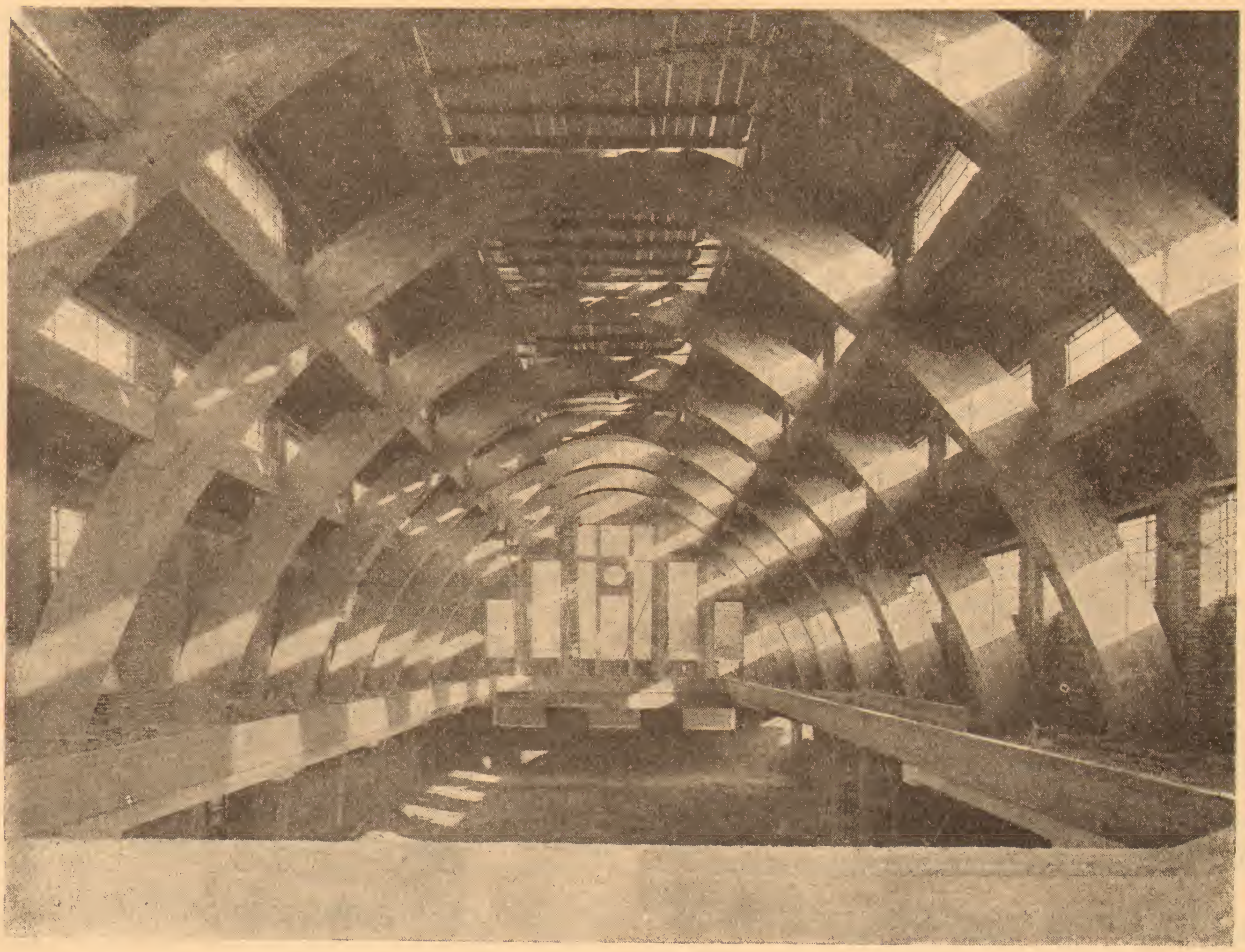

Fig. 8. — Interiorul halei de peşte

Ce obţinem pe aceste suprafeţe

La exterior 43 prăvălii variind de la 4,85 pe 3,70 cele mai mici, la 7.10 pe 4.85 cele mai mari, ca dimensiuni interioare, precum şi un local de bancă-zărăfie, care ar putea fi şi casă de economie a comunei cum am văzut în alte părţi. De asemeni, la intrarea principală, o cameră de portar şi un birou de informaţii.

Pe aripa dreaptă avem încă, o cârciumă-restaurant mare la parter şi un restaurant mai dezvoltat şi mai luxos la etaj, având şi o terasă pentru vară de 220 mp. deservite cu scări şi ascensoare, iar dependinţele lor, cu pivniţi pentru vinuri şi depozite, la subsol ; biurouri pentru perceptorii pieţei, alături în parte, iar pe 2 etaje superioare locuinţe. Turnul deservit cu o scară spaţioasă şi un ascensor încăpător oferă vizitatorilor pentru o mică taxă o frumoasă vedere asupra oraşului.

Etajul, peste prăvăliile din faţada principală, este ocupat cu biurourile necesare direcţiei halelor, veterinari, laborator şi biuroul de arhitectură pentru întreţinerea clădirei (fig. 7).

In aripa stângă peste prăvăliile parterului am proectat în faţada principală un oficiu telegrafo-poştal, telefoane şi radio, iar la etajul superior acestuia, locuinţa dirigintelui. Tot pe aripa stângă la extremitate colţ cu aripa din spatele acestui ansamblu am instalat comisariatul pieţei.

Pe aripa din fund sunt câteva prăvălii, intrarea şi eşirea pe rampe la subsol, 2 intrări la pescărie, localul ospătăriei comunale cu dependinţele necesare la subsol, unde se află şi un mic abator pentru paseri.

Hala generală cuprinde la parter 28 standuri mari situate către pereţii exteriori, special amenajate pentru măcelari, având între 4 la 5 m. lărgime cu 3.50 m. adâncime, şi 80 standuri mai mici de 2.50 cu 2.50 m. pentru zarzavaturi şi fructe. La etajul deservit cu 4 scări mari şi 4 ascensoare de greutăţi, sunt prevăzute 28 standuri mari ca ale măcelarilor din parter, 2 lăptării-ceainării spaţioase, cu terase pentru vară şi 32 standuri de 3 cu 3 m., toate acestea servind pentru mezelgii, brânzari, ouă, flori, articole de băcănie, etc. Parterul este legat cu subsolul prin 4 scări şi cele 4 ascensoare pentru mărfuri.

Subsolul este ocupat cu depozite simple şi frigorifice pentru carne, ouă, brânzeturi, legume şi fructe. De asemeni, sala maşinelor şi fabrica de ghiaţă cu depozite şi capacitate pentru îndestularea nevoilor actuale ale oraşului.

Hala de peşte (fig. 8) cuprinde la parter 22 standuri calculate ceva mai mari, deoarece negoţul de peşte cum se practică la noi cere mult mai mult spaţiu ca celelalte. Au fost prevăzute fiecare cu bazine pentru peştele viu,—iar la subsol cu depozite frigorifice şi simple pentru peştele proaspăt şi sărat, acesta din urmă consumându-se în cantităţi foarte mari în acest judeţ. Comunicaţia din hală cu subsolul se face prin 2 ascensoare de greutăţi şi o scară încăpătoare. Pe galeria etajului sunt încă vre-o 20 standuri mai mici, o rezervă pentru mai târziu şi cari deocamdată vor putea servi pentru articole de menaj şi diferite mărunţişuri cari se vând şi azi in gheretele depe piaţă.

Două rampe în pantă dulce cu sens unic de coborîre şi urcare, duc la depozitele din subsol ca şi la cabinele pentru evacuarea gunoaelor, etc.

Costul clădirilor şi instalaţiilor

1.	Clădirea propriu zisă complet terminată	Lei 55.000.000
2.	Instalaţia luminei electrice . .	„ 2.000.000
3.	Instalaţiile de calorifer şi ventilaţii	„ 7.000.000
4.	Instalaţiile de canalizare şi sanitare	„ 4.500.000
5.	Instalaţia de apă rece în prăvăliile exterioare	„ 300.000
6.	Instalaţia a 2 ascensoare de persoane	„ 500.000
7.	Instalaţia a 6 ascensoare pentru mărfuri	„ 1.500.000
8.	Instalaţiile frigorifice şi fabrica de ghiaţă	„ 5.000.000
9.	Lucrări de zidărie la instalaţii .	„ 200.000
10.	Construcţia standurilor de beton armat, faianţe şi grile de fier speciale	„ 3.000.000
11.	Diverse	„ 1.000.000
	Total	Lei 80.000.000

Actualmente sunt pe piaţă circa 250 barăci ocupate de măcelari, zarzavagii, fructari, pescari, brânzari, băcani, olari, etc. afară de cei aşezaţi în prăvălii particulare, aşa că cele circa 260 de prăvălii şi standuri este strictul necesar rămânând ca în halele de cartier ce se vor construi să fie plasaţi, surplusul de negustori ce nu vor încăpea în aceste hale centrale (fig. 7).

Pentru toate aceste prăvălii, restaurante, poştă, depozite simple şi frigorifice s'a calculat un venit *net* de circa 5.000.000 lei complet asigurat fără ca primăria să speculeze negustorii scumpind indirect viaţa.

Construcţia propriu zisă se execută prin firma arhitecţi *M.* şi *N. Galia, Ing. A. Stoenescu* şi *L. Sager* din Bucureşti. Calculele betonului armat la cupolă s'au proectat şi se execută depe studiile d-lui *Prof. Saliger* din Viena, iar celelalte părţi de beton armat după proectele d-lui ing. Mircea Radu. Instalaţiile se vor licita în cursul anului viitor când urmează ca lucrarea să fie complet terminată.

După terminare voi publica un studiu complet şi amănunţit cu toate planurile de arhitectură şi construcţie, evaluări definitive, statistici şi un proect de regulament al halelor.

RESUME

M. le Professeur *Toma Socolesco* fait une description des Halles Centrales de Ploeşti qui sont à peu près terminées et qui ont été exécutées d'après des projets établis par lui.

Il nous cite les établissements similaires qu'il a visités à l'étranger et motive la solution choisie au point de vue urbanistique, constructif-architectonique et utilitaire, insistant sur la nécessité de placer ces halles dans le centre de la ville.

Les travaux comprennent : a) une halle générale pour la viande, les légumes, fruits, fromages etc. avec une coupole de béton armé ayant une surface au rez de chaussée de 50×50 m.; b) une halle aux poisson de forme rectangulaire, qui est la prolongation de la première, recouverte par des fermes paraboliques en béton armé ; c) la rampe d'accès au sous-sol recouverte au rez-de-chaussée par une halle à l'usage des paysans et où se trouve la bourse du marché est de 60×10 m.

La surface totale recouverte est de 4442 m. q., plus 2260 m. q. pour les constructions adjacentes.

Dans les halles se trouvent encore les services accessoires suivants: caisse d'épargne, banque de change, bureau d'informations, perceptions du fisc, bureau de la direction des Halles, des médecins vétérinaires, laboratoire, bureau d'architecture des halles, un office de poste et télégraphe, téléphone et radio, commisariat de police, enfin le logement de l'intendant.

Les travaux ont coûté: 55 millions de lei, les constructions; 2 millions les installations électriques ; 7 millions, les installations de chauffage et de ventilation; 4,8 millions, les installations sanitaires et de canalisation, y compris l'installation de l'eau dans les magasins; 2 millions pour les ascenseurs (dont 2 seront destinée aux personnes et 6 aux marchandises);5 millions les frigorifères; 4,2 millions pour le stands en béton armé, le fer, la faïence et autres travaux divers. Au total 80 millions leis, soit environ 12,3 millions francs français.

On a évalué le revenu net à 5 millions lei par an.

URBANISM ŞI EDUCAŢIE FIZICA[1]

de Prof. C. SFINŢESCU
Inginer Inspector General

I

Punctele de contact între urbanism şi educaţie fizică

Trebuie să mărturisesc dela început pericolul în care sunt ca într'o scurtă conferinţă, în care obligator trebuie să mă limitez la priviri generale, să nu intru în detalii tecnice, de a rămâne în frontierele banalităţei de care desigur are oroare un auditor pregătit ca D-voastră.

„Urbanismul" nu este în fapt de cât o *raţionalizare a vieţei colectivităţei,* în deosebi a vieţei materiale, în care educaţia fizică constitue nu o verigă, ci un adevărat pivot, pe care D-voastră medici, cu o pregătire deosebită intelectuală, ştiinţific intelectuală, sunteţi cei mai chemaţi a-l sprijini, a-l fortifica, a-i perfecţiona funcţionarea.

Iată de ce urbanismul intrând în cadrul raţionalizărei, curent pronunţat al secolului nostru, contribue la intelectualizarea intensă a vieţei, dar o intelectualizare în care satisfacerea nevoilor vieţei practice constitue norma acestei ştiinţe. Şi nu poate fi viaţă practică şi practică în viaţă, fără grija fizicului, care naşte şi face să lucreze intelectul. Aşa dar urbanismul trebuie să înceapă cu raţionalizarea vieţei fizice şi această raţionalizare a vieţei fizice, ce este alt de cât Educaţia Fizică, căci educaţie este raţionalizare.

Higiena este baza educaţiei fizice şi medicină fără higienă nu se poate concepe. Iată de ce, ca urbanist, am înţeles din primul moment că urbanism, educaţie fizică, hygienă, medicină, sunt componente indispensabile unei vieţi raţionale a colectivităţii, după cum anumite organe ale corpului omenesc sunt componente fără de care viaţa umană nu ar fi posibilă în mediul natural actual.

Găsindu-ne deci prin însăşi natura lucrurilor în aceiaş orbită de atracţie, care impune o strânsă colaborare între urbanism, educaţie fizică şi medicină, este recomandabil ca să căutăm dela început să determinăm zonele de activitate ale fiecăreia din aceste ştiinţe. Numai astfel vom putea asigura o concentrare a fiecărei activităţi spre un maximum de folosinţă (iarăş deci raţionalizare) şi să stabilim apoi punctele de legătură dintre ele, căci mai ales acestea nu trebuesc neglijate în nici un moment. Dacă ni se permite un limbaj mecanic (suntem în secolul mecanicei), aş zice că trebuie să cunoaştem traectoriile fiecăreia din aceste activităţi, căci la perihelium-urile acelor traectorii se simte nevoia celei mai strânse colaborări între mobilele considerate, acolo se exercită forţa cea mai mare de atracţie.

De aceia simt necesitatea să lămuresc în câteva cuvinte ce este urbanismul, aşa de abuziv solicitat actualmente, în cât produce confuziunea şi contrazicerea urbanismului. Am întâlnit până şi expresia „roman urbanistic", aşa dar am ajuns şi la urbanism literar.

Această confuziune provine de acolo că, mulţi intelectuali consideră urbanismul, care este o ştiinţă nouă, în plină evoluţie, în plină formaţie, ca ceva *fără obiect determinat.* Adică acei mulţi nu cunosc încă în ce constă *diferenţierea* acestei ştiinţe de celelalte. De vină sunt desigur şi urbaniştii, cari nu au ţărmurit bine, simplu şi clar, obiectivul urbanisticei, ci au formulat definiţii ale urbanismului care mai de care mai vagi, mai elastice sau mai insinuate în domeniile altor discipline. In treacăt observăm că ştiinţele cele mai bine determinate excelează prin definiţiile cele mai simple.

Voi defini dar *urbanismul ca ştiinţa care determină raporturile de coexistenţă între teren, clădiri şi populaţie.*

Din această definiţie rezultă imediat că, de vreme ce urbanismul determină raporturi între factori variabili, această ştiinţă este *evolutivă;* de vreme ce factorul clădire face legătura între factorul teren şi factorul populaţie, această ştiinţă intră în rândul *ştiinţelor aplicate,* cu caractere specifice, economice (terenul) şi sociale (populaţia). Cu alte cuvinte urbanismul se află continuu în *stabilirea* unui *echilibru dinamic* al acestor trei factori principali. Dar ca ştiinţă aplicată urbanismul are un anumit scop practic. Numai ştiinţele pure sunt fără scop practic, adică descoperă, constată numai, cauzele şi explică efectele.

---

[1] Conferinţă ţinută la Institutul Naţional de Educaţie Fizică (Societatea Medicală).

Care este atunci scopul practic al urbanismului? Este înlesnirea vieţei, este avantajarea factorilor componenţi: teren, clădire şi mai ales populaţia, care trebuie deservită de factorii teren şi clădire.

Sub acest aspect privit urbanismul, evoluţia lui trecută ne apare clar.

In despotismul antic populaţia care era considerată că singură merită înlesnirea vieţei erau zeii-oameni, şi împuterniciţii lor pe pământ, despoţii. De aceia pentru aceştia, foarte puţini la număr, erau lăsate pământul şi clădirile în condiţiile cele mai avantajoase, adică din cele mai bune şi mai din belşug, ca parcuri, temple şi palate; iar pentru restul populaţiei condiţii minimale de existenţă, atât cât trebuia spre a putea folosi despoţilor, adică locuinţe înghesuite, de troglodiţi, şi întreg restul terenului rezervat pentru munca lor. Urbanismul era rezultanta unei situaţii inferioare de *drept*.

Cu toată diferenţierea societăţei, care a urmat prin un progres al stărei de drept, în *cetatea antică, aristocrată sau democrată*, din epoca greacă sau romană, urbanismul analizat din punctul de vedere sus arătat, nu îl găsim mult înaintat. Căci, deşi populaţia cu o viaţă înlesnită a mai sporit ca număr, iar suprafaţa clădită mai raţional a fost extinsă, pentru încă o mare parte din populaţie rămâneau interzise bucuriile vieţii în locuinţe cuviincioase şi distribuite convenabil pe teren.

De pildă, cu toate că în epoca împăratului *Octavian August* Roma atinsese poate un milion locuitori şi se întinsese pe cele şapte coline, dincolo de „Roma Quadrată" şi de Tibru, numai o restrânsă clasă de patricieni se bucura de vilele, grădinile, termele, circurile etc. de pe Palatin, Viminal şi Esquilin, sau de monumentele din câmpul lui Marte. Restul populaţiei de clienţi şi plebei era înghesuit în imunde cartiere, prin căsuţe de lemn strâmtorate, prin suburbii sau în Transtibru, în cât Nero, dezgustat şi aţâţat, a incendiat acele cartiere ca să le reconstruiască după un alt plan.

Au evoluat de atunci, progresând, credinţa religioasă, starea de drept public şi privat, deci şi starea socială; au progresat şi mai mult ştiinţele şi posibilităţile economice. Cu toate acestea până acum câteva decenii factorii urbanistici erau cultivaţi sub raporturi avantajoase vieţei numai pentru o minoritate.

Parcul din Versailles al lui Ludovic al XIV şi Prater-ul din Viena al Mariei Tereza, târziu, după sute de ani, au fost deschise poporului cu a cărui muncă au fost realizate.

Numai de câte-va decenii urbanismul s'a democratizat şi s'a popularizat, a devenit, să zicem, *„urbanism pentru toţi"*, spre deosebire de echivocul la care poate da naştere expresia de „urbanism la îndemâna tuturor" născută din o greşită traducere a sensului *„urbanism pe înţelesul tuturor"*.

Această democratizare şi popularizare nu este un efect căutat, voit, ci o rezultantă firească a unei nivelări şi standardizări a societăţei, nivelări şi standardizări prin ascensiune, nu prin depresiune, dar cauzate de intelectualizarea din ce în ce mai pronunţată a acţiunei omeneşti, care se desface din ce în ce mai mult de intuiţie, de sentiment, de individ.

Această intelectualizare a acţiunei sociale accelerează adaptabilitatea vieţei umane, *în vederea sporirei rezisteţei rasei* la un maximum, spre un maximum de folos.

De aici decurge în urbanism *raţionalizarea terenului şi clădirei pentru o folosinţă optimă de către populaţie* fie în timpul muncei, fie în timpul odihnei, fie în timpul agrementului. Aceste trei aspecte, să zicem, ale *stărei mecanice a omului*, trebuie să se petreacă în condiţii şi în medii cât mai favorabile vieţei umane. Mediile şi condiţiile cele mai favorabile vieţei formează obiectul higienei, iar *educaţia fizică este unul şi cel mai important din mijloacele de păstrare a condiţiilor hygienice.*

Să mi se erte că am făcut uz de un preambul prelungit pentru a ajunge la stabilirea câtor-va puncte de contact între Urbanism şi Educaţia Fizică, şi anume :

1. Urbanismul şi Educaţia Fizică modernă se adresează poporului şi acţionează prin popor.
2. Urbanismul şi Educaţia Fizică lucrează pe cale raţională asupra vieţei fizice a masselor omeneşti.
3. Urbanismul şi Educaţia Fizică au la baza lor organizarea unei vieţi hygienice, care, prin un strâns contact cu natura, asigură rezistenţa rasei prin o mare adaptabilitate şi o mare putere de muncă a individului.
4. Urbanismul şi Educaţia Fizică se aplică atât individului cât şi societăţii, fie în orele de muncă, fie în cele de odihnă, fie în cele de recreaţie.
5. Urbanismul şi Educaţia Fizică îşi pot atinge scopul prin o pregătire adequată a terenului şi construcţiilor.
6. Urbanismul ca şi Educaţia Fizică contribue nu numai la hygiena vieţei umane, într'un scop pur material, de progres economic, dar şi la estetizarea acelei vieţi, spre un scop etic final.

II

Cum poate colabora Urbanismul cu Educaţia Fizică

Dela început trebuie observat că urbanismul pregăteşte, înlesneşte Educaţia Fizică, iar nu educaţia fizică urbanismul. Educaţia Fizică va face mai înţeles urbanismul în massele poporului, va face să rodească urbanismul.

Cum pregăteşte urbanismul calea Educaţiei Fizice?

Din înşirarea de mai sus a punctelor de contact dintre urbanism şi Educaţia Fizică, reese cu înlesnire calea de urmat în această pregătire.

Există totuşi o *tecnică urbanistică* în această pregătire pe care o voi expune succint, după cum îmi permite timpul.

Clădirile, care caracterizează viaţa urbană, viaţa concentrată, se pot desfăşura cu predilecţie în înălţime sau în suprafaţă. De unde o clasare a oraşelor ar fi în *oraşe supraînălţate* (cu zgârie-nori), *oraşe amestecate* (cu clădiri înalte şi joase) şi *oraşe joase* (cu prototipul oraş-grădină). Oraşul supraînălţat, pe care urbaniştii, dar şi economiştii (Ford) şi mai ales hygeniştii, îl consideră ca o hypertrofie, este cel care a impus ca o necesitate Educaţia Fizică, cum şi o revizuire a structurei oraşului prea îndepărtat de natură. Dar şi oraşul amestecat şi chiar oraşul-grădină trebuesc amenajate ca să corespundă Educaţiei Fizice.

Principiile tecnice ale unei amenajeri urbanistice, cari au în vedere şi Educaţia Fizică, sunt rezumate în următoarele dispoziţii :

a) *Zonificarea* teritoriului urbanistic, adică determinarea cel puţin a suprafeţelor cuprinse în planul urbanistic, care vor avea o utilizare predominantă, astfel ca să fie separate regiunile în care clădirile sunt destinate muncei, (industriile, comerţul, depozitele, etc.), de regiunile cu clădiri întrebuinţate în timpul de odihnă (locuinţele) şi de regiunile destinate recreaţiei, agrementului, sporturilor (cele de verdeaţă, neclădite, de plin contact cu natura).

b) *Asigurarea spaţiului liber necesar* în fiecare zonă, ca omul, şi în deosebi aglomeraţiile de oameni, să trăiască în condiţii cât mai hygienice, şi să poată primi şi practica cât mai des şi cât mai lesnicios o educaţie fizică, prin care să folosească condiţiile hygienice ce i-au fost pregătite. Acea educaţie fizică se va aplica pe teren şi în apă, în cât mai mult aer şi lumină.

c) *Luarea de măsuri preventive cari să asigure* o utilizare populară a acestor prevederi, adică studiind şi executând căile şi mijloacele de transport în comun la amenajerile de educaţie fizică, ajutând realizările de detalii la acele amenajeri cari cad în sarcina specialiştilor în educaţia fizică.

Aplicaţiunea acestor principii în urbanism se face având tot momentul în vedere fiecare din vârstele omului: *frageda copilărie, adolescenţa, maturitatea* şi *bătrâneţea,* fiindcă fizicul şi deci şi psihicul, au cerinţe diferite la fiecare din aceste etape ale vieţei. Astfel de cerinţe le supleem prin ceeace putem denumi: la uscat, *verdeaţa copilului, pajiştea sportivului, parcul iubitorului de natură şi de linişte,* până la auto-câmpurile americane, acele parcuri adevărat naţionale pentru „camping"; iar la apă : *basinele copiilor, înnotul şi canotajul sportivului, şi chiar yachtingul amatorului.*

După cum vedem toate aceste mijloace ale naturei pentru educaţia fizică se rezumă în: *teren liber cu verdeaţă şi apă din belşug.*

Acestea contribue, cum s'a spus cu o expresie nemerită, la întinerirea spiritului şi corpului, la păstrarea dragostei de viaţă şi la formarea sentimentului de fericire.

Din nenorocire tocmai acolo unde aglomeraţia este mai mare, terenul liber este mai greu de păstrat, mai greu de găsit, se scumpeşte necontenit, devine mai impropriu cerinţelor unei educaţii fizice, iar suprafeţele necesare, după cum vom vedea, trebuie să fie mai mari.

Toate aceste condiţii conduc pe urbanist a întreprinde o adevărată chimie (ca să nu zic farmacie) urbanistică a terenului, căci *terenuri cu anumite destinaţii trebuie să se prezinte cu un anumit dozagiu în „masa funciară" a unei zone urbanistice.*

In zonele industriale, unde lucrează în deosebi adulţii, sunt necesare pajiştile sportive, mari, care să facă posibile, în orele de repaus, mişcarea necesară trupului anchilozat. Spaţii libere concentrate, nu risipite, spre a fi resimţite cât mai puţin acolo inconvenientele unui mediu industrial. Apoi cu cât femeia e mai întrebuinţată în industrie, cu atât mai mult alături de pajiştea sportivă, trebuie să se afle şi verdeaţa copilului, lăsat la grădina de copii sub supraveghere, dar în vecinătatea locului de muncă zilnică a mamei. Dar cum, cât şi unde să se păstreze terenul pentru astfel de scopuri ?

La fel, şi încă mai accentuat în unele privinţe, putem să ne pronunţăm relativ la *cartierul de muncă intelectuală,* cum ar fi cartierul universitar.

Anglia şi Statele-Unite au înţeles de mult armonia ce trebuie să existe între dezvoltarea intelectuală şi cea fizică, cu toate că mult repetata maximă a lui *Juvenal,* are origina într'o societate latină.

In zonele de odihnă (de locuinţe) în care omul îşi petrece aproape două treimi din viaţa lui, trebuie să-şi găsească „verdeaţa" fiecare vârstă. Natura omenească reclamă verdele şi de aceia românul cântă lung şi repetat „verdele".

Iarăş dar: unde şi cât dozăm această verdeaţă? Cum câştigăm terenul pentru verdeaţă? Cum amenajem acel teren Culturei Fizice ?

In fine, *zonele de recreaţie şi de agrement,* aflate la periferie şi chiar în afara oraşului, sunt cele care cu adevărat pun pe om în contact cu natura şi trebuiesc astfel realizate, ca să scoată omul de toate vârstele din oraş, prin atracţia ce i-o oferă: variaţie bogată în natură la teren, vegetaţie, apă; variaţie în utilizări şi în posibilităţi de utilizare în vederea unei *recreaţii active*, cum cere generaţia actuală şi principiile Educaţiei Fizice moderne.

Şi acum să trecem şi la *reţeta urbanistică* ce am menţionat. Ea se bazează pe ceeace am numit *zone de influenţă a spaţiului liber* pe care, cu oarecare pedanterie, le putem clasa în: zonă de influenţă *podară* (suprafaţa oraşului deservită în raport cu distanţa de parcurs de jos — distanţă podară) şi zonă de influenţă *plană* (suprafaţă deservită în raport cu numărul populaţiei aflată pe acea suprafaţă). Cu alte cuvinte, astfel de suprafeţe libere şi cu verdeaţă, trebuie să satisfacă în fiecare cartier al oraşului cerinţe de *suprafeţe minime* şi ceriuţe de *distanţe maxime*. Suprafeţe minime, fiind-că trebuie să satisfacă cantitativ pe toţi locuitorii cartierului ce deserveşte acel teren rezervat; distanţe maxime, fiind-că la fiecare vârstă corespunde o distanţă maximă de transport uşor şi convenabil cu piciorul la locul destinat repaosului, recreaţiei sau sportului. In acelaş timp astfel de terenuri libere trebuie să cuprindă şi nişte *suprafeţe minimale*, căci numai astfel eficacitatea lor poate fi sensibilă ori cât de redus ar fi numărul beneficiarilor.

In ce priveşte proporţia suprafeţelor libere, *Migge*, un paysagist specialist german, a propus următorul tablou de suprafeţele libere pe cap de locuitor, stabilit pe principiul deja menţionat, anume, cu cât clădirile într'un oraş sunt mai înalte, cu atât spaţiile libere trebuie să fie mai mari, să păstrăm cum s'ar zice, *„afânarea oraşului"*.

TABLOUL Nr. 1

Felul construcţiei		Pentru parcuri, jocuri, sporturi (m. p.)	Pentru grădiniţe de culturi în colonii (m. p.)	Pentru pădure permanentă (m. p.)	Suprafaţa liberă totală (m. p.)
Nr. etajelor	Supraf. neclădită a lotului de constr.				
2	0,2—0,3	4	0	13	17
3	0,3—0,4	5	3	13	21
4	0,4—0,5	6	6	13	25
5	0,5—0,6	7	9	13	26

Razele podare ale zonelor de influenţă la diferite terenuri le rezumăm în următorul

TABLOU Nr. 2

Destinaţia terenului	Distanţa podară medie (m)	Distanţa podară maximă (m)	timpul de parcurs pe jos (în minute, corespunzător)
copii până la 6 ani .	400	800	8' — 15'
copii 7 — 14 ani . .	600	1000	15' — 20'
sporturi pentru adulţi .	1500	2000	20' — 25'
parcuri de resraţie . (interioare oraşului) .	1500	2000	20' — 25'

Unii autori, precum *Wagner, Stübben,* propun suprafeţe fixe pe cap de locuitor, independente de înălţimea construcţiilor, cum şi suprafeţe minimale, formând un singur trup pentru asemenea spaţii libere.

Anume :

TABLOUL Nr. 3

Destinaţia terenului	m. p. pe cap de locuitor	Suprafaţa minimă eficace (m. p.)
Terenuri pentru copii mici .	2,5	4000
Sporturi pentru şcolari şi adulţi	1,6	10.000
Grădini sau parcuri interioare oraşului	2	50.000
Parcuri exterioare	13	100.000

Am stabilit cu ajutorul unor astfel de date, următorul tablou Nr. 4, în raport cu *densitatea locuinţelor pe hectar*. Tabloul dă mărimea şi repartiţia suprafeţelor libere (verzi) cu diferite destinaţii într'un oraş, la fiecare sută de hectare clădite în oraş, ţinând seama că la fiecare 25 hectare se recomandă un squar pentru jocuri de copii.

TABLOUL Nr. 4

Densitatea locuitorilor pe hectar	Felul şi mărimea suprafeţelor verzi în m.p. la suta de hectare			Numărul unităţilor verzi		
	Jocuri de copii	Sporturi	Parcuri	Jocuri de copii	Sporturi	Parcuri
50	12.500	8.000	10.000	1—4	1	—
100	25.000	16.000	20.000	4	1	—
150	37.500	24.000	30.000	4	1	—
200	50.000	32.000	40.000	4	1—4	—
250	62.500	40.000	50.000	4	1—4	1
300	75.000	48.000	60.000	4	1—4	1

Impărţind planul oraşului în pătrate de câte 25 hectare, patru pătrate având 100 hectare, şi cunoscând densităţile populaţiei admise în diferitele carouri, putem determina uşor cu ajutorul tabloului Nr. 4 poziţia şi suprafaţa spaţiilor libere pentru diferitele destinaţii sus arătate: jocuri de copii, sporturi, parcuri, destinaţii ce pot fi grupate împreună, după situaţia locală, pentru o eficacitate mai mare din punct de vedere hygenic şi practic al spaţiului liber.

Poziţia şi suprafaţa terenului vor fi desigur căutate în raport cu posibilităţile de achiziţionare a terenului şi deci în strânsă legătură cu starea construcţiilor aflătoare pe teren şi în jurul lui. Verificarea eficacităţei spaţiului verde o facem trasând cercurile ce reprezintă influenţa podară şi influenţa plană, şi ambele categorii de cercuri, reprezentând zonele de influenţă, trebuie să formeze o reţea de cercuri tangente care să se întindă şi chiar pe zonele de muncă (industrială, intelectuală).

O aplicaţie practică, ceva mai explicată din punct de vedere economic, şi pe care am putea-o desfăşura în detalii mai departe, atunci când se va porni o acţiune serioasă în acest sens de către factorii conducători, am publicat-o în Buletinul Soc. Politecnice din Septembrie 1930 şi extras în broşură sub titlul : *„Delimitări în regiunea Municipiului Bucureşti — Zone de construcţii şi Zone de verdeaţă"*. Unele planşe colorate cu această aplicaţiune se află expuse la „Institutul Urbanistic al Uniunei Oraşelor".

Cât priveşte *amenajarea acestor spaţii verzi*, aceasta nu face obiectul acestei conferinţe.

Dar dacă aceasta deşteaptă interesul D-voastre, recomand în acest scop lucrarea d-lui *Inginer T. Rădulescu* intitulată *„Parcuri şi Grădini"*, căci merită atenţiune. Lucrarea a fost publicată în revista „Urbanismul" Nr. 3—4 din acest an.

30 Iunie 1932.

RESUME

M. le Professeur Sfintesco publie une conférence qu'il a faite cette année à la Société Médicale attachée à *l'Institut National d'Education Physique"* sous le titre *d'„Urbanisme et Education Physique"*.

Après avoir fait remarquer que l'urbanisme n'est pas autre chose que la vie de la collectivité rationalisée, physiquement et intellectuellement, il établit une liaison entre l'Urbanisme-Education et la Physique-Médecine et cherche à déterminer les points de contact.

Dans ce but, l'auteur précise la différence qui existe entre l'urbanisme et les sciences auxiliaires en faisant ressortir le caractère d'évolution et d'application de cette science afin d'obtenir un équilibre dynamique entre les facteurs économiques (terrain, construction) et le facteur social (population). Il s'étend sur l'évolution hygieno-urbanistique de l'antiquité jusqu'à nos jours, où l'on est arrivé à l'„urbanisme pour tous" et à l'„urbanisme à la portée de tous" par la démocratisation et la popularisation.

Tout comme l'éducation physique, l'urbanisme renforce la résistance de la race en ayant recours à des moyens parallèles à ceux de l'éducation physique, c'est-à-dire qu'il s'adresse au peuple et agit par lui; il travaille directement sur la vie physique; il garde un contact constant avec la nature, accroissant les moyens d'adaptation et de puissance du travail individuel par des mesures applicables soit pendant les heures de travail, soit au repos ou aux heures d'agrément, préparant à cet effet le terrain et les constructions; enfin, il contribue au progrès économique et donne de l'esthétique à l'existence.

M. le Professeur Sfintesco nous montre ensuite comment l'urbanisme facilite l'éducation physique par une technique urbanistique, variable selon que la ville est surélevée, (gratte-ciel) variée ou basse (cité-jardin); par *la zonification* (régions de travail, de repos, d'agrément et de sport) en s'assurant des espaces libres (pour les différents âges de l'être humain) dans une proportion minime. Il nous indique encore le mode de répartition des espaces libres par rapport à leurs zônes d'influence, avec tableaux numériques, d'après sa méthode personnelle exposée dans son ouvrage *„Délimitations dans la région de Bucarest"*.

* * *

NEVOI SPECIFICE ŞI SPECIALE ORAŞULUI BUCUREŞTI

de Prof. CINCINAT SFINŢESCU
Inginer Inspector General

Nevoile *speciale* sunt mai uşor de determinat, şi au un caracter mai puţin relativ; cele *specifice* însă cer o analiză amănunţită şi o cunoaştere ştiinţifică a condiţiunilor.

Fiecare oraş poate avea nevoi *speciale*, în sensul importanţei acelor nevoi, deşi aceleaş nevoi pot fi simţite, la diferite grade de acuitate, în toate oraşele în acelaş timp. Dar sunt şi oraşe cu nevoi *specifice*, nevoi care determină *un caracter permanent* şi *distinct* al oraşului. Nevoile speciale trebuesc *supleate* cât mai integral, nevoile specifice *îndrumate*. Nevoile speciale cad sub directa acţiune a administraţiei comunale şi se rezolvă prin bugete şi proiecte de lucrări, cele specifice sunt rezultante economico-sociale şi de se îndrumează prin activarea opiniei publice şi muncei generale.

Nevoile speciale trebuiesc subordonate celor specifice şi coordonate cu ele.

Nevoile specifice ale unui oraş se îndrumează prin legea administrativă şi *planul urbanistic* al oraşului, cele speciale prin *bugete şi programele* anuale, trienale, ori cincinale *de lucrări*.

Nevoile specifice impun *principiul continuităţei*, nevoile speciale, de obicei temporare, reclamă *continuă iniţiativă, renovare, cerută de pulsarea vieţei oraşului*.

O conducere care să corespundă nevoilor unui oraş trebuie să distingă bine specialul de specific, şi să acţioneze în consecinţă.

Dacă *specificul* cere îndrumare, iar îndrumarea control permanent, acestea nu se pot realiza fără *unitate*. Deci unitate administrativă şi unitate în planul urbanistic.

O nevoie *specifică* a oraşului Bucureşti, pentru a *salva specificul*, este *reorganizarea administrativă* spre a se asigura atât *unitatea*, cât şi *extinderea şi stabilizarea* planului urbanistic de amenajare.

Dar care sunt specificele Bucureştiului? Specificele Bucureştiului sunt de resort administrativ, economic, social, estetic, tecnic şi chiar cultural.

Am văzut că *specificul administrativ* cere măsuri pentru *unitate* şi *simplitate*.

Specificul economic constă în existenţa unei numeroase populaţii cu resurse financiare foarte reduse, la care se adaogă o populaţie flotantă fără surse de trai, venită din toate unghiurile ţărei. Un oraş mare, fără o industrie suficientă care să dea de lucru întregei populaţii care prin aceasta să aibă suficiente mijloace financiare. De unde o populaţie de prea mulţi funcţionari. Aşa dar se impune o *politică industrială* a Bucureştiului.

Specificul social al acestui oraş îl rezumăm în o lipsă totală de hygenă la periferia oraşului, în hygiena locuinţei, a străzei, a terenurilor şi o lipsă asemănătoare în ce priveşte curăţenia. De aici decurge nevoia unei deosebite preocupări permanente pentru *asanarea periferiei* şi o luptă dârze *contra necurăţeniei*.

Specificul estetic al Bucureştiului ese în relief prin existenţa încă a multor plantaţii, a unui spaţiu larg neclădit, varietate de imagini, natura bogată din imediata vecinătate a oraşului. Acest specific trebuie păstrat şi perfecţionat: deci plantaţiile vor fi sporite, pitorescul natural va fi conservat, arhitectura clădirilor din ce în ce mai îngrijită, spre obţinerea unui adevărat styl naţional, pieţe largi vor fi creiate.

Cât priveşte *specificul tecnic*, acesta este distins prin o *extindere dezorganizată a oraşului*, care a dat naştere la lucrări edilitare neterminate, aproape pretutindeni executate cu caracter provizoriu şi insuficiente pentru destinaţia lor. Apa, canalul, luminatul, pavajele, spălatul străzilor sunt în plină refacere. Ca refacerea să reuşească, trebuie mai întâi ca specificul administrativ să fie schimbat şi să existe un *program complet*.

Specificul cultural este mai puţin specific fiindcă, atât pe terenul educaţiei intelectuale cât şi acela al educaţiei fizice, oraşul Bucureşti urmează ritmul celorlalte oraşe apusene.

După câte vedem unele din aceste specifice vin în avantajul oraşului, altele în dezavantajul lui. După chibzuinţa conducătorilor, cele avantajoase vor fi dezvoltate, cele dezavantajoase combătute.

Aşa dar, în urma analizei acestor nevoi *specifice*, apar problemele *speciale*, printre care citâm: o *lege administrativă* nouă a oraşului şi una pentru realizarea *sistematizării* lui ; organizări şi creaţiuni speciale pentru *desvoltarea industrială:* zone şi terenuri industriale, port, gări industriale, depozite, târguri, hale, etc.; *construcţii de locuinţe populare* şi zone de plantaţii; *amenajeri estetice* noi şi înbunătăţirea celor existente; înbunătăţirea reţelelor de apă, a canalizărei, a luminatului public şi a apei Dâmboviţei din aval; dezvoltarea *educaţiei practice* în massele populare, ş. a.

Toate aceste probleme *speciale,* coordonate pentru urmărirea *specificului,* formează *programul general.* Acesta cere mijloace şi continuitate de acţiune, şi nu poate fi întocmit şi realizat fără sprijinul general: al guvernului şi al populaţiei.

RESUME

M. Sfintesco cherche à définir *les besoins spécifiques* d'une ville, différents des *besoins spéciaux,* et, constate que, tandis que les spécifiques ont un caractère *permanent* et correspondent à la personnalité d'une ville, les spéciaux ont un caractère *temporaire.* Les besoins spécifiques exigent une directive continue, les spéciaux demandent une suppléance prompte.

Les lois et le plan urbanistique asurent l'accomplissement des besoins spécifiques; les budgets et les programmes des travaux ont le même rôle pour les besoins spéciaux, car, si pour les premiers il faut de la suite, les autres réclament de l'initiative et de l'adaptation.

Bucarest a des besoins spécifiques et des besoins spéciaux d'ordre administratif, économique, social, esthétique, etc. Tous les problèmes spéciaux de cette ville doivent être coordonnés avec le spécifique d'après un programe général pour la ralisation duquel l'appui du gouvernement et de la population est absolument nécessaire.

ESTETICA BUCUREŞTIULUI

de Prof. C. SFINŢESCU

— Urmare şi sfârşit —

E) Câteva exemple de amenajare estetică.

Am spus că pentru ridicarea personalităţei estetice a Bucureştiului trebuie să înmulţim cât mai mult amenajerile de estetică locală. Nici nu mă pot gândi şi nici nu ar fi util scopului urmărit, să tratez aici din punct de vedere estetic toate cazurile, atât de diverse ce se pot întâlni în regiunea Bucureştiului. Poate însă că este de folos a prezentă câte-va exemple de studiu. Voi alege câte-va cazuri de frumuseţe naturală, *ca spaţii libere;* apoi câte-va pieţe şi străzi, ca studiu din punctul de vedere al *spaţiului clădit;* şi în fine, câte-va cazuri de utilizări ale *arhitecturei comemorative* în raport cu spaţiul liber. .

1. Amenajarea spaţiilor libere naturale.

Prezentăm un exemplu din exteriorul zonei municipiului şi anume *Snagovul;* altul din zona municipiului, anume lacul *Fundeni;* în fine altul din zona centrală interioară oraşului şi anume *colina Arsenalului.*

a) *Snagovul.*

Snagovul el însuşi constitue un subiect independent de plan de urbanizare ce poate fi integrat într'unul cu caracter regional. Noi însă limităm subiectul studiului la partea de estetică locală, adică la o suprafaţă restrânsă şi cuprinzând pădurea, lacul şi o fâşie de teren îngustă dealungul malurilor (fig. 61).

Reproducem mai jos parte din textul *„Programului concursului pentru amenajarea lacului Snagov şi împrejurimilor"*, ce am întocmit în Aprilie 1930 şi publicat în „Monitorul Comunal al Municipiului Bucureşti" din 20 Aprilie 1930. Programul cuprinde cadrul general în care o amenajare estetică, pe care voim acum s'o indicăm, poate fi concepută. Este cazul să ne reamintim ceeace a spus *Lathaby:* „frumos este să faci ceeace trebue făcut".

„1. *Obiectul concursului.* Primăria Municipiului Bucureşti deschide un concurs public de anteproecte între specialişti spre a obţine soluţiunile de ansamblu cele mai practice, mai estetice şi mai economice, în vederea amenajerei lacului Snagov şi a zonelor vecine litoralului acestui lac. Anteproectele vor trebui să corespundă cerinţelor mai jos arătate pentru staţiuni climaterice, de repaos, sport şi agrement, la dispoziţia în deosebi a populaţiei Capitalei.

„2. *Prevederi minimale.* Concurenţii vor urmări un program minimal de lucrări care să corespundă obligaţiunilor legale ale municipiului Bucureşti prevăzute în legea pentru înfrumuseţarea împrejurimilor Capitalei, şi adică :

„a) Să prevadă amenajeri pentru o staţie climaterică de odihnă, de agrement şi de sport, cu parcuri, canotaj, terenuri de sporturi diferite, hote-

„luri, pavilioane, colonii de vară şi colonie de vile „cu loturi de 500—1000 m. p. o parcelă.

„b) Amenajarea va cuprinde cel puţin suprafaţa „de 1500 hectare din pădurea Snagov—Ţigăneşti, „jud. Ilfov, cu trupurile Fundul Sacului şi Popeşti „şi cu conacul Vatra Monăstirei Snagov, de circa „1000 ha. cu drumul de halaj şi insula lacului Snagov, cu monăstirea de pe ea.

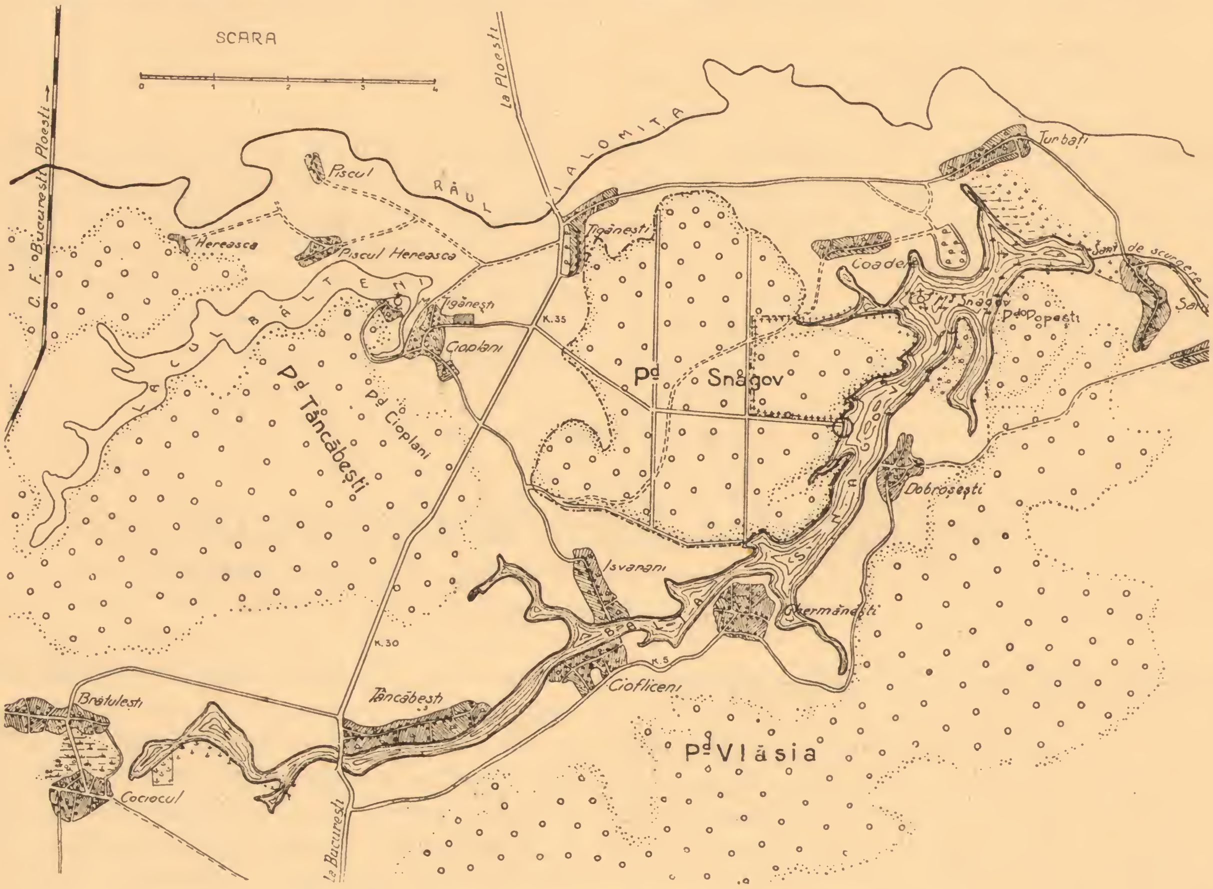
SCARA
0
1
2
3
4
C. F. Bucureşti Ploeşti →
La Ploeşti
RÂUL IALOMIŢA
Piscul
Hereasca
Piscul Hereasca
LACUL BĂLTENI
Ţigăneşti
Ţigăneşti
K.35
Cioplani
Pd Tâncăbeşti
Pd Cioplani
Pd Snagov
Coadele
M. Snagov
Pdea Popeşti
Şanţ de scurgere
Turbaţi
Dobroşeşti
Isvarani
Ghermăneşti
K.30
K.5
Ciofliceni
Tâncăbeşti
Brătuleşti
Cociocul
La Bucureşti
Pd Vlăsia

Fig. 61. — Lacul cu pădurea Snagov şi împrejurimile.

„Aceste terenuri sunt indicate pe planşele topo„grafice anexate la program.

„c) Defrişerile de pădure vor fi numai cele strict „necesare acestor amenajeri şi nu vor întrece 100 „hectare suprafaţă totală.

„d) Teren cu amenajeri speciale şi independente „pentru Institutul Naţional de Educaţie Fizică şi „alt teren cu amenajeri pentru Asociaţia Cercetăşiei „Române. Ambele terenuri vor fi prevăzute pe ma„lul lacului.

„e) Organizarea de colonii ori campamente şco„lare, în genere o amenajare cu caracter de ocrotire „socială, cu plaje separată.

„f) Restaurarea localului Monăstirei Snagov din „insulă şi amenajarea acelei insule.

„g) Amenajeri speciale pentru piscicultură de di„ferite specii, şi pescuit în felurite moduri.

„h) Aranjamente pentru păstratul stufului deco„rativ şi organizarea concesiunei tăerei stufului în „mod periodic.

„i) Sistematizarea comunelor de pe malurile la„cului Snagov pentru a corespunde scopului ur„mărit.

„3. *Indicaţiuni şi prevederi suplimentare.* Se lasă „deplină libertate iniţiativei concurenţilor să facă şi „alte propuneri în anteproectele ce vor prezenta, pe „lângă prevederile minimale şi imperative mai sus „arătate.

„Se va urmări însă ca aceste creaţiuni să satis„facă mai ales cerinţele unei destinderi nervoase şi „a unei educaţii fizice şi sociale a masselor.

„Ţinând seama de parcurile din capitală şi cele „mai apropiate din jurul ei, existente ori în curs de „creiare, se va putea compta aici pe 5000 vizitatori „în timp de sărbătoare chiar dela început. Nu ar fi „de dorit ca numărul maxim al vizitatorilor să „treacă de 20.000 nici în viitor, fiind-că s'ar pierde „caracterul unei staţiuni de odihnă.

„Se va căuta însă a se păstra cât mai unitară pă„durea existentă.

„Se vor urmări grupări în cadre pitoreşti prin o „concentrare care economiseşte mult din cheltuelile „pe care o resfirare prea mare le-ar impune.

„Se va păstra un cadru corespunzător rusticităţei „ţărei, utilizându-se însă în primul rând decoraţia „cu arbori de diferite esenţe ce se va fixà.

„Se va urmări salubritatea: deci lupta contra pra-

„fului, ţânţarilor, gunoaielor, stagnărei apelor (canalizări).

„Economia va fi mentorul proectantului, dar lăsând posibilităţi de dezvoltare şi perfecţionare a lucrărilor în viitor.

„Se va proecta o amenajare şi a proprietăţilor particulare limitrofe lacului Snagov, inclusiv satele, urmărind aceleaşi ţeluri şi indicând în special zonele ce trebuie să rămână, fie pentru culturi agricole, ferme, crescătorii, etc. fie pentru plantaţiuni permanente.

„In partea din jurul lacului Snagov unde se află proprietăţi particulare se vor concentra pe cât posibil distracţiile populare lăsând proprietatea comunei pentru partea sportivă, decorativă şi de odihnă.

„In consecinţă:

„a) Se vor studia mai multe accese şi cât mai eftine şi repezi la aceste locuri atât dinspre Bucureşti cât şi dinspre Ploeşti, atât cu calea ferată, cât şi cu automobilul, autobuzul, etc.

„b) Afară de colonia de vile impusă şi care nu se recomandă a cuprinde mai mult de 160—200 loturi distribuite în mod linear în partea de lux a amenajerei, se vor prevedea şi lotizări de închiriat pentru mici grădini model, care să servească muncitorilor orăşeni, atât nevoilor de consum propriu, cât şi pentru îndestularea pieţei localităţei creiate.

„c) In vecinătatea acestor lotizări (allotements) se vor creia ferme cu livezi, lăptării, zarzavagerii, ş. a.

„d) Hotelurile, restaurantele, lăptăriile, cofetăriile, barurile, plajele vor fi prevăzute pentru resurse pecuniare diferite.

„Plaja populară va avea o extensiune deosebit de mare şi bine expusă la soare în orele de afluenţă.

„e) Se vor înfiinţa diferite distracţii permanente producătoare de venituri cu care să se întreţină şi spori treptat îmbunătăţirile, în afară de instalaţiile deja menţionate, adică cele pentru sporturi terestre sau aquatice.

„f) Se va urmări ca drumul de halaj să fie utilizat şi pentru automobile cum şi instalarea de poduri plutitoare pentru traversarea lacului şi cu automobilul, în câteva puncte interesante.

„g) In centrele de aglomerare se vor creia pieţe de staţionare organizate pentru automobile, autobuze, vehicule cu tracţiune animală, ş. a. cu adăposturi şi locuri de spălat maşinile, de alimentat cu benzină şi ateliere de reparaţii, etc.

„h) Adăposturi în formă de şoproane contra ploaei vor fi prevăzute resfirate prin luminişuri în pădure, iar poduri permanente vor fi proectate unde va fi nevoie.

„i) Se va stabili locuri pentru sanatorii şi aziluri cu caracter permanent, dar izolate de celelalte centre de exploatare.

„j) Se va prevede amenajarea de luminişuri din pădure (poeni) fie cele existente, fie de creiat, şi se va indica destinaţia şi utilizarea lor.

„k) Afară de terenurile şi instalaţiile de sport ale Oficiului Naţional de Educaţie Fizică, şi acele ale Asociaţiei Cercetăşiei Române, se vor prevede şi altele pentru asociaţiuni sau concesiuni particulare pentru golf, foot-ball, tenis, tragere la semn, curse de regate, piroscafe (motor-boots) sporturi de iarnă, ş. a.

„4. *Transporturi şi edilitate.* Nu se va cere rezolvarea prin proect a problemei transporturilor ori chestiunilor edilitare specificate mai sus, ci numai indicaţiuni tecnice şi financiare sumare în memoriul şi în piesele anteproectului, lucrări care a priori sunt admisibile, atât din punct de vedere tecnic cât şi financiar.

„5. *Planuri de bază.* Primăria municipiului prin Direcţia Casei Lucrăr. Oraşului din str. N. Filipescu 23, va furniza, la cererea concurenţilor, care vor depune costul de lei 1000 (una mie), următoarele planşe topografice şi piese fotografice de bază, necesare alcătuirei anteproectului:

„a) O hartă cotată în punctele mai importante a regiunei Bucureşti—Snagov—Ploeşti la scara 1:100.000.

„b) O hartă cotată la scara 1:20.000 a lacului Snagov cu pădurile, satele vecine, drumurile, ş. a. (care are însă nevoie şi de recunoaşteri la faţa locului).

„c) O hartă la scara 1:10.000 a lacului Snagov şi teritoriului cedat Municipiului Bucureşti pentru amenajare, pe care sunt trasate şi curbele de nivel şi de adâncime.

„d) Un plan fotografic la scara 1:5000 al regiunei lacului Snagov cu împrejurimile (vezi litera b).

„e) Vederi fotografice pitoreşti ale lacului Snagov.

„6. *Piesele anteproectului,* cerute, vor fi întocmite şi prezentate de concurent după cum se specifică mai jos:

„a) Coloraţiunea şi semnele convenţionale, cele stabilite de Federaţiunea Internaţională pentru Locuinţe şi Amenajarea Oraşelor cu sediul la Londra, pentru planşele tecnice ale amenajerei generale.

„b) Planşele şi toate piesele anteproectului vor purta un „motto”. Numele autorului va fi închis într'un plic sigilat, purtând în faţă „motto” ales de concurent.

„c) Un plan general la scara 1 : 100.000 sau 1 : 50.000, după harta Institutului Geografic al Armatei cu indicaţia acceselor, amenajarea şoselelor şi a mijloacelor de transport, precum şi a zonificărei regionale.

„d) Un plan la scara 1:10.000 cu sistematizarea „lacului Snagov şi a terenurilor înconjurătoare pu„blice şi particulare, cum şi a satelor vecine, in„clusiv zonificarea şi lucrările de salubritate în co„mun.

„e) Planul de amenajare a lacului Snagov şi al „terenului proprietatea municipiului va fi desenat „la scara 1:5000 şi va cuprinde stradele, aleele, pie„ţele, lotizările cu amplasamentele vilelor, clădirile „şi instalaţiile de tot felul de interes public sau pri„vat, parcurile, spaţiile rezervate, plantaţiile vii„toare, ş. a.

„f) Un plan al lotizărilor şi amenajerilor speciale „(cartierul de vile, cel de agrement, lotizările de „grădinării, etc.) la scara 1 : 1000 cu dimensiunile „străzilor, pieţelor, aleelor, etc. cotate şi cu profilele „în lung şi transversale mai interesante.

„g) Planşe cu amenajeri speciale: construcţii, băi, „hale, poduri, etc. la scară aleasă convenabil.

„h) Un memoriu explicativ dar concis asupra fie„cărei dispoziţiuni alese.

„i) Evaluarea aproximativă a costului lucrărilor „propuse, afară de al clădirilor particulare.

„j) Un regulament al construcţiilor şi poliţiei edi„litare".

Aşa dar, potrivit scopului urmărit, vom avea să amenajem la Snagov în chip estetic un paysagiu natural, compus din câmpie, păduri, lac, cu monumente pitoreşti şi istorice, împreună cu lucrări noi arhitectonice şi de inginerie mai ales cu caracter utilitar, cari sunt recomandate a fi proectate. In fig. 62 se vede modul simplu cum s'a rezolvit trecerea unei „coade" prin un bac tras în lungul unui cablu.

Elmentele predominante aici sunt lacul cu coadele, tentaculele lui (fig. 62), pădurea cu luminişurile ei (fig. 5), şi apoi câmpul cu ondulaţiile lui, în special între Dobroşeşti şi Ghermăneşti (fig. 63). In cadrul frumuseţilor naturale ale Snagovului, grija noastră de căpetenie este să ne ferim de amenajeri antiestetice, adică prin lucrările gen utilitar, prin lucrările de artă industrială ce se vor executa, să nu stricăm paysagiului natural socotind că sporim valoarea estetică a localităţei.

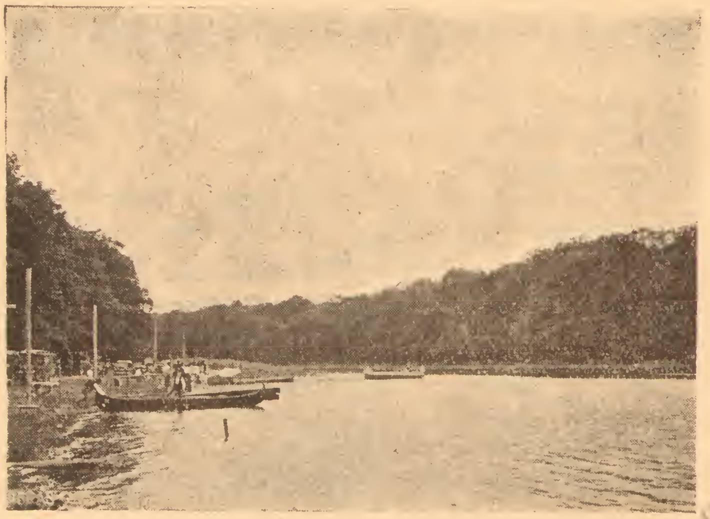

Fig. 62. — Trecerea unei coade cu un bac tras pe cablu.

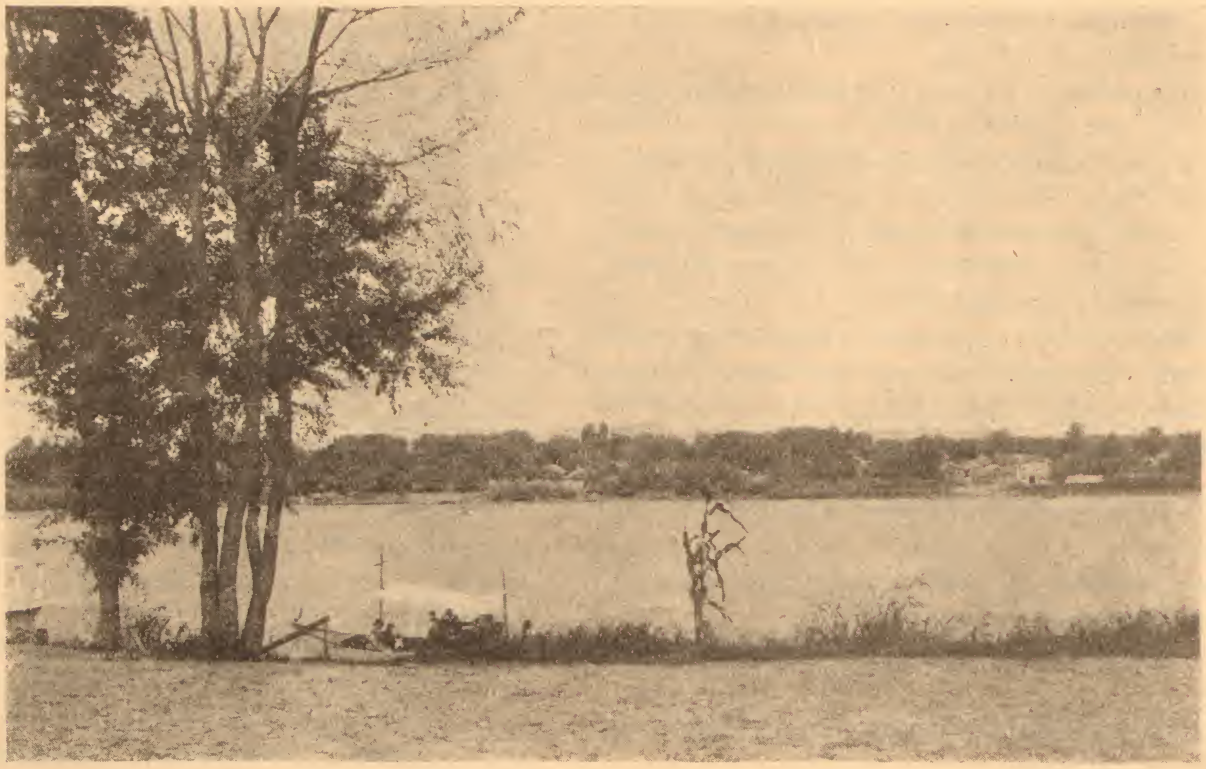

Fig. 63. — Vederea lacului Snagov spre Dobroşeşti şi Ghermăneşti (teren slab ondulat).

Ne vom feri a cădea în această greşală, dacă vom acomoda orice lucrare viitoare la cerinţele naturei locale, accentuând chiar caracterele naturei: să păstrăm vegetaţia bogată din pădure şi de pe maluri (fig. 2, 3, 64), apa curată. Malurile pitoreşti, în caz de consolidări, să apară cât mai puţin deasupra nivelului apei. Clădirile vor avea linii şi forme liniştite, cum se prezintă chiar paysagiul în această regiune (fig. 65). Să nu înghesuim clădirile şi să nu distrugem copacii din jurul viitoarelor clădiri. Acestea nu vor trebui nicidată să acopere mai ales vederile libere existente acum în atâtea direcţii de pe malurile apei şi ca atare casele să fie mult, departe retrase de ţărm, şi numai rare excepţii să existe dela această regulă, iar atunci acestea să fie motivate artistic.

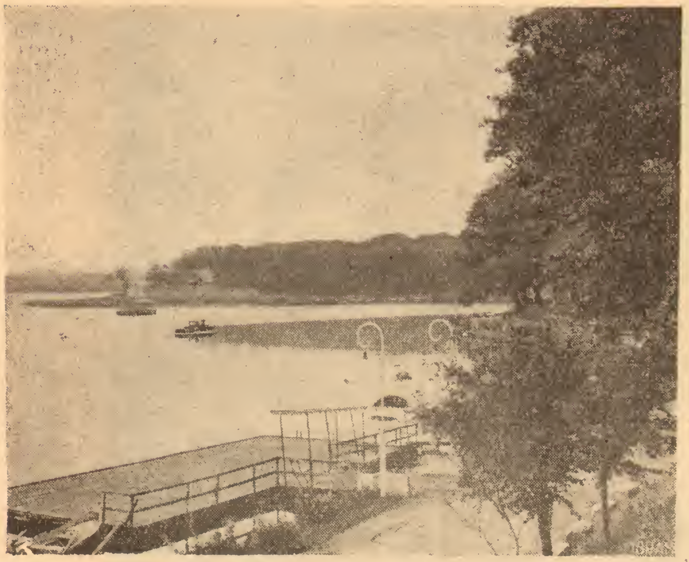

Fig. 64. — Vegetaţie bogată pe malurile lacului Snagov.

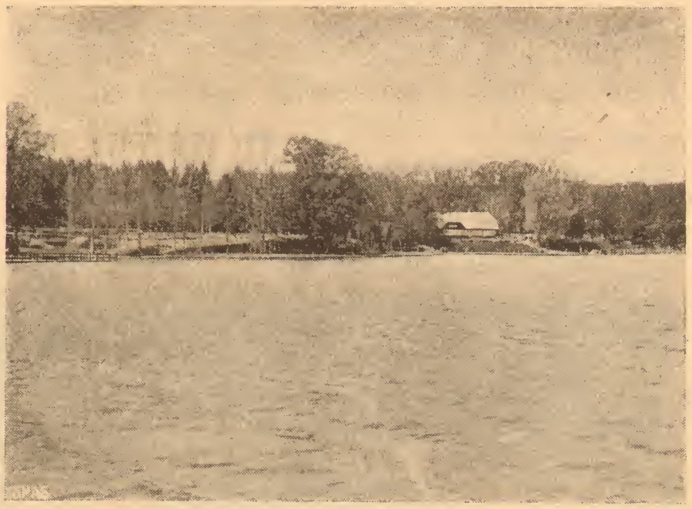

Fig. 65. — Restaurantul dela Snagov (clădire cu forme liniştite).

Căci aici paysagiul natural este esenţialul şi aceasta acţionează artistic sensorial şi sentimental. Să respectăm deci formele şi colorile naturei şi să le scoatem la lumină când sunt ascunse, dar să nu le falsificăm sau ascunde, căci emoţia artistică sensorială va dispare şi vom avea antiesteticul.

Câtă judiciozitate estetică constatăm în modul de aşezare, concepţie şi execuţie de pildă în casa-bufet aşezată retrasă în pădure, nu departe de lacul Snagov (fig. 27). Ea se zăreşte tamissată de pe lac, nu acoperă paysagiul natural, nu produce dissonanţă nici ca formă, nici ca coloare, cadrului de arbori înconjurători; este rustică, ca tot paysagiul românesc şi înveselită de chenarurile albe ale ferestrelor. Aceleaş putem repeta privitor la unele adăposturi (fig. 66).

Chiar casa restaurantului (fig. 67) prezintă multă sensibilitate artistică, atât ca aşezare şi ca execuţie, cum şi ca degajare. S'a aerisit în jurul ei just cât trebuia, şi vegetaţia pare că nici nu simte un intrus acolo.

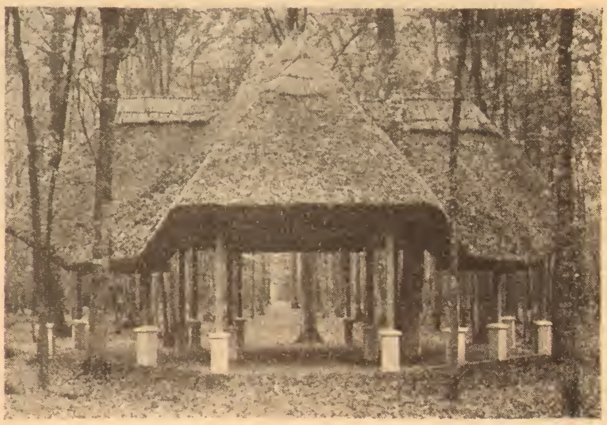

Fig. 66. — Adăpost în pădurea Snagov.

Debarcaderul-port şi oarecare clădiri de serviciu, sunt fericit retrase, cu discreţie, pe o coadă vecină a lacului, unde par'că o linişte mai mare lasă calmul necesar bărcilor şi administraţiei.

Aşa zisele lacuri, din interiorul pădurei, inexistente însă vara, când apar ca luminişuri având frumuseţea unor majostuoase pieţe cu arhitectură unitară naturală, pot fi amenajate artistic prin lucrari de canalizare, care vara şi iarna să adune apele spre punctul cel mai de jos. Păstrând luminişul liber cu toată verdeaţa lui, dar brăzdat de alei curate şi discrete, care să deservească vilele rare ce s'ar ascunde pe margini între copaci, cu care ocazie s'ar rectifica ici şi colo eşindurile pădurei pentru sporirea lungimilor de vedere liberă, vom ajuta artistic natura în contrastul creiat acolo (fig. 5).

Când drumurile sunt de circulaţie mai importantă, deci largi, se cuvine ca pe acest teren aproape şes ele să păstreze linia dreaptă, majestoasă, limitată prin peretele înalt al copacilor (fig. 4 şi fig. 67); iar pavajul de macadam-gudronat este alequat, fiind discret și rezistent pentru un asemenea drum, și va păstra aproape intactă frumusețea naturei.

Aleele numai pentru pietoni adesea se recomandă a fi și curbe, spre a introduce o variație în mișcare, mai ales când acele alei ar fi bordate și de mici căsuțe distribuite prin pădure și formând o colonie, în care caz aleele pot fi și cărutabile.

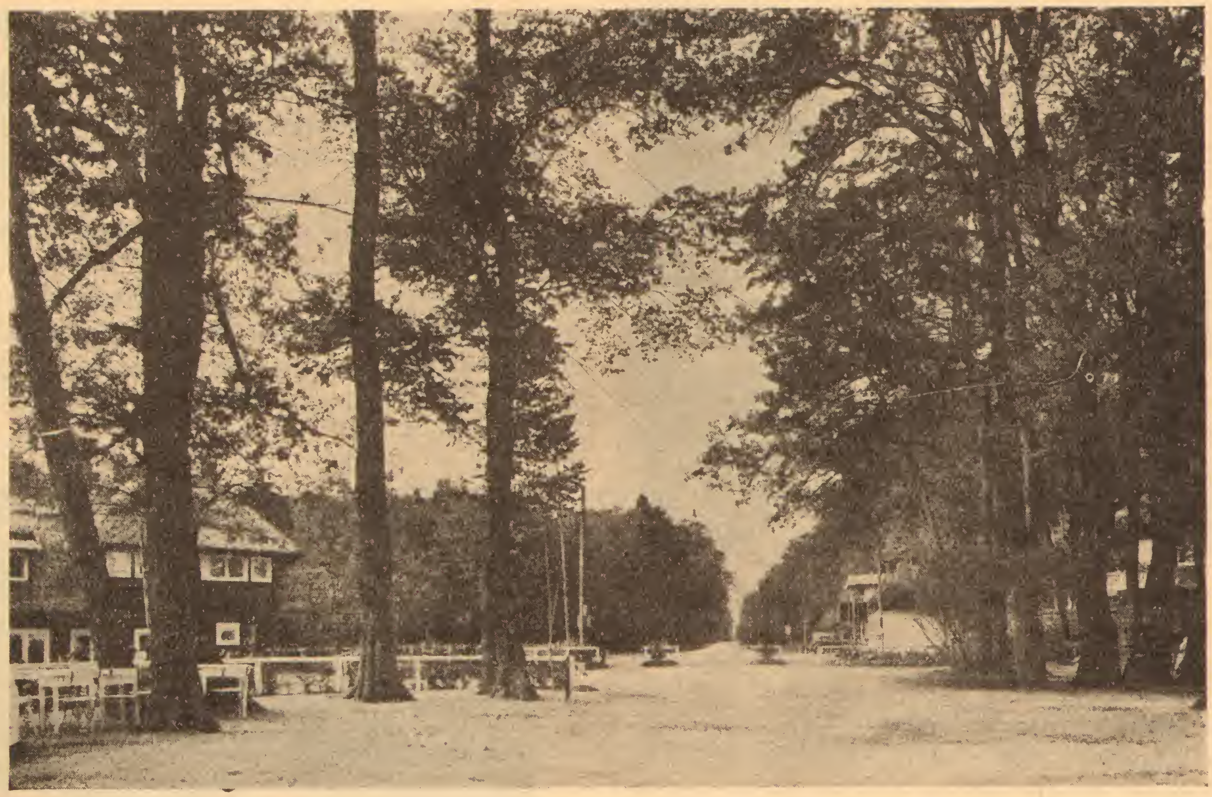
Fig. 67. — Degajarea restaurantului de la Snagov.

Recomandările de până aici sunt mai mult cu acțiune preventivă față de anti-esteticul posibil în viitor.

Ce recomandație însă facem pentru dezvoltarea estetică locală, ce tecnică de estetică locală să adoptăm ?

Recomandăm să se determine mai înâi, cercetând regiunea, câte-va linii de perspectivă, deosebit de favorabile spre paysagiul natural, cu care ocazie să se profite și pentru așezarea câtorva lucrări de styl arhitectonic. S'ar putea găsi o perspectivă sau mai multe din pădure spre lac; altele spre luminișuri, altele spre câmpul și satele vecine.

S'ar mai putea determina, dar numai în câmpie deschisă, unul sau mai multe puncte predominante ca formând coronamente locale, prin construirea pe ele a unor clădiri chiar particulare dar cu o arhitectură care să scoată în relief acele coronamente. Ca efectul să fie suficient și permanent, trebuie ca acele clădiri să rămână libere de jur-împrejur, în mijlocul paysagiului de câmpie.

De altfel nu trebuie să uităm ca să delimităm cu parcimoniozitate satele vecine și terenurile de lotizat, căci zonele mari de construcție vor distruge paysagiul, iar paysagiul distrus, va fi moartea Snagovului estetic.

Pitorescul poate fi pus în valoare la M-rea Snagov, aflată pe o insulă, care cere o amenajare specială (fig. 68). Un debarcader și câte-va instalații estetice, mai departe de mănăstire și așezate discret, și unele măsuri de conservare, ar fi suficiente. Căsuța de lângă mânăstire nu este fericit așezata (fig. 69).

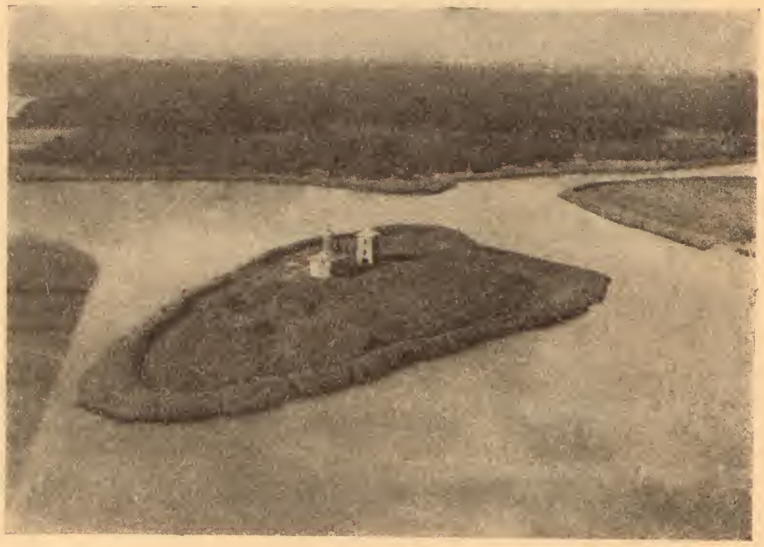
Fig. 68. — Insula cu M-rea Snagov, văzută din avion.

Intr'o singură proposiţie se poate deci rezuma amenajarea estetică a Snagovului :

„Adaptare la natură".

Obor-Pantelimon, prezintă denivelări, până la nivelul apei, de circa 14 m. pe o distanţă orizontală de 50 m. ceeace reprezintă declivităţi de aproape 30%.

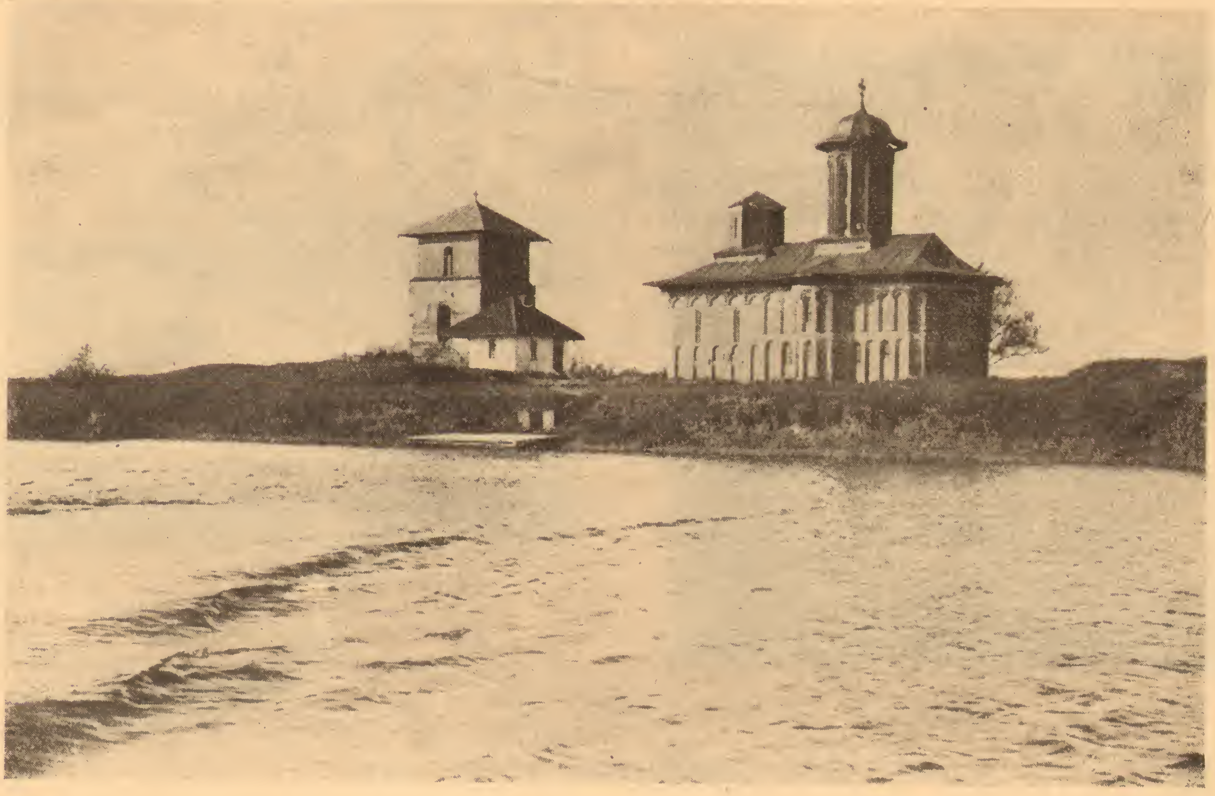

Fig. 69. — Monăstirea Snagov.

b) *Lacul Fundeni*

Face parte din lanţul de lacuri dela nord şi nord-estul Capitalei. Este cel mai mare şi cu poziţiile marginaşe cele mai pitoreşti, dar trebuie luate măsuri ca acestea să nu fie pierdute.

Aici însă, mai mult ca la Snagov, stylul arhitectural trebuie să colaboreze cu paysagiul la amenajarea estetică urbană.

Lacul Fundeni ocupă [1]) o suprafaţă de circa 94,5 hectare cu adâncime medie de 1,20 m. şi cu un volum de apă de 1.134.000 m.c. După asanare volumul de apă va putea fi sporit la peste 2.120.000 m. c. ocupând o suprafaţă de circa 100 hectare, prin ridicarea nivelului apei cu 1 m.

Malurile acestui lac se prezintă mai repezi, spre deosebire de celelalte dela nordul oraşului, care sunt mai line şi mai puţin denivelate, astfel că aici aspectul paysagiului este mult caracterizat şi pe alocuri foarte pitoresc. De pildă, malul lacului Fundeni din spre Capitală în dreptul terenului Băncei Generale sau în dreptul terenului Soc. Construcţia Modernă, ambele nu departe de traseul liniei ferate La lacul Băneasa abia dacă găsim câte-va puncte cu maluri la fel de abrupte, dar denivelările abia cu 8 m.; la lacul Herăstrău de 1 m.; la lacul Tei părţile cele mai frumoase abia au denivelări de 11 m. Aşa dar cele dela lacul Fundeni sunt cele mai pronunţate. Malul opus al lacului Fundeni este în unele puncte aproape tot aşa de repede, deşi aspectul general este mai puţin accentuat. Pitorescul malurilor acestui lac apare mai puternic privit de pe malul nordic de cât de pe malul sudic. Un asemenea pitoresc se atenuiază dacă se vor construi case din partea Capitalei prea aproape de mal, şi de aceia recomandăm ca zona non aedificandi în jurul acestui lac să fie principial mai lată pe malul sudic de cât pe malul nordic, cel puţin acolo unde acest mal îşi păstrează un caracter mai abrupt, şi anume dela proprietatea Roşca până la proprietatea Löwenbach (fig. 70). Din nenorocire încă dinainte de război, la proprietatea Suter, ceva mai în amonte, s'a nivelat malul prin parcelările făcute acolo. Prin urmare prima măsură de luat va fi ca să nu se mai tolereze săparea şi nivelarea acestor maluri.

Clădirile arhitectonice care s'ar putea admite la oarecare distanţă de acest mal, prin grupări fericite, ar putea realiza o siluetă estetică văzută din exteriorul oraşului, adică fie dinspre satul Fundeni, fie dinspre Şos. Colentina, fie dinspre Şoseaua Pantelimon-Fundeni. Studii la faţa locului va procura soluţiunile de detaliu ce se recomandă în diferitele puncte proeminente.

---

[1]) C. *Sfinţescu :* „Alimentarea lacurilor râului Colentina cu apă din Ialomiţa — 1931 (pag. 9).

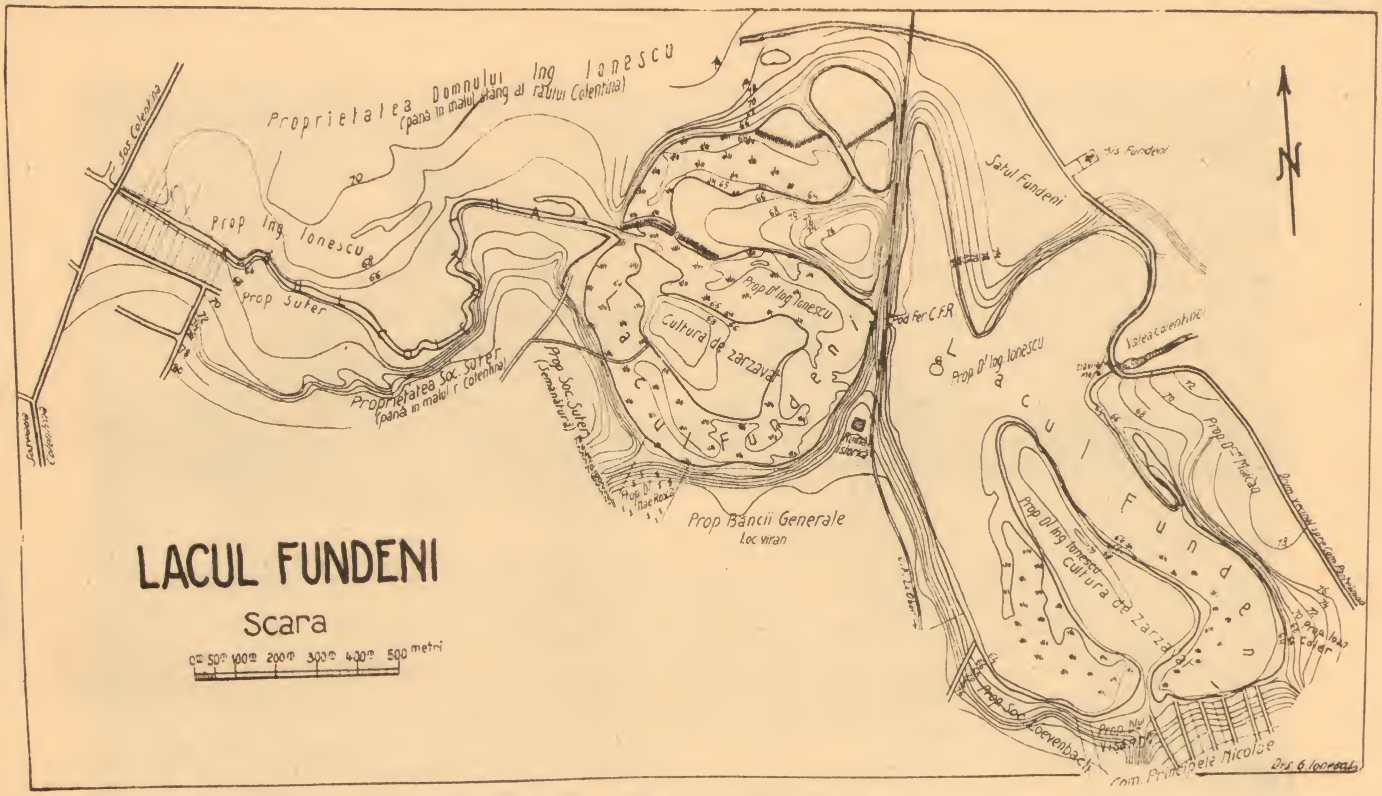
LACUL FUNDENI
Scara
0 50 100 200 300 400 500 metri
Proprietatea Domnului Ing Ionescu (până in malul stâng al râului Colentina)
Şos. Colentina
Prop Ing Ionescu
Prop Suter
Proprietatea Soc. Suter (până in malul r Colentina)
Prop Soc. Suter (Semănături)
Prop Dr Nae Roxă
Şos. Colentina
Prop Dr Ing Ionescu
Cultura de zarzavat
Lacul Fundeni
Prop Băncii Generale
Loc viran
Ruina istorică
Pod fier C.F.R.
Satul Fundeni
Bis Fundeni
Valea Colentinei
N
Lacul Fundeni
Prop Dr Ing Ionescu
Prop Dr Ing Ionescu Cultura de zarzavat
Prop Dr Maican
Prop Ioan Calea
Prop Soc. Loevenbach
Prop Nic Visa
Com. Principele Nicolae
Drs G. Ionescu

Fig. 70. — Planul de situaţie al lacului Fundeni.

Afară de această caracteristică a malurilor, mai există şi o a doua: trei mari insule, de 6—15 hectare suprafaţă, a căror frumuseţe naturală zilnic dispare, pot să formeze o atracţie deosebită a acestui lac faţă de celelalte din amontele Colentinei. Din nenorocire insula de lângă rambleul căei ferate, cea mai dela nord, se nivelează de către o fabrică de cărămidă, instalată mai de mult acolo, a lui Tănase Nicolau; iar cea mai mare, dela sudul lacului, de lângă comuna Principele Nicolae se lotizează şi se cladeşte neîncetat prin contravenţie, cu bărăci mizerabile, cu toată alarma ce am dat.

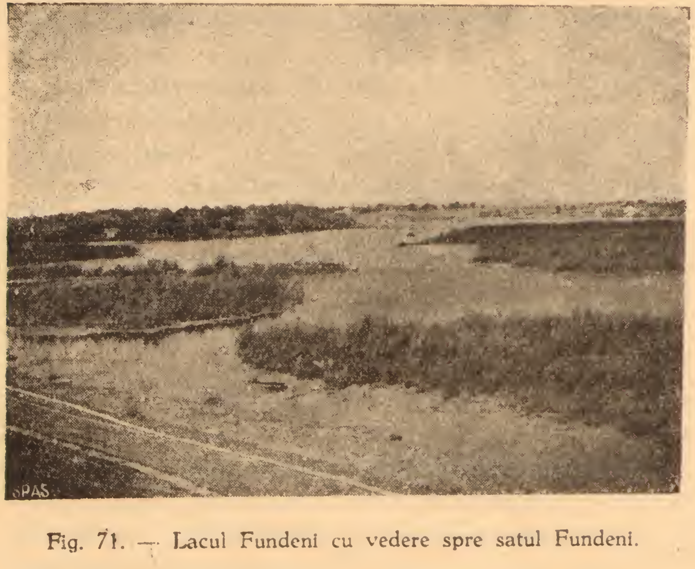

Fig. 71. — Lacul Fundeni cu vedere spre satul Fundeni.

Malul nordic se pretează admirabil pentru vederi panoramice dinspre malul sudic Proprietatea Ing. Ionescu, care se întinde în amfiteatru uşor spre nord-vest, acum cultivată cu vii şi în mod agricol oferă un frumos paysagiu cu vedere panoramică, care va trebui ferită de lucrări antiestetice. Aproape la fel se prezintă, înconjurat de verdeaţă, şi satul Fundeni, mai spre răsărit, care trebuie amenajat în vederea creerei unui coronament format de un centru civic în punctul cel mai ridicat al terenului (fig. 71).

Cât priveşte proprietatea Maican, cu parcul de pomi stufoşi de pe malul de răsărit al lacului, dincolo de insula cea mai de sud, va trebui să prezervăm şi înfrumuseţăm acel parc care a început să se usuce (fig. 72).

Malul cel mai de sud al lacului, ce ţine de comuna Principele Niculae, va trebui degajat de locuinţele ca de troglodiţi înşirate pe o serie de străzi în pantă ce conduc la lac. Ar fi o măsură nu numai estetică, dar şi sanitară urgentă.

Observăm marea variaţie de aspecte pe care îl prezintă ca relief şi vegetaţie ambele maluri ale acestui lac, variaţie care va trebui păstrată şi pe viitor. De aceea nu suntem pentru o împădurire uniformă a acestor maluri, ci numai acolo unde o asemenea situaţie deja există şi voim a o spori, sau acolo unde găsim necesar a o introduce spre a întrerupe monotonia unui paysagiu prea arid, sau a acoperi o vedere stricată de lucrări antiestetice.

Desigur că această varietate de imagini va fi pusă in valoare artistică prin şosele ce se vor deschide în lungul ambelor maluri, când pe vale, când pe creasta malului, după cum ne vor indica frumuseţile paysagelor pe care voim să le descoperim. Numai o cercetare amănunţită, pas cu pas, la faţa locului, ne-ar putea indica soluţiile juste de luat, din punct de vedere estetic.

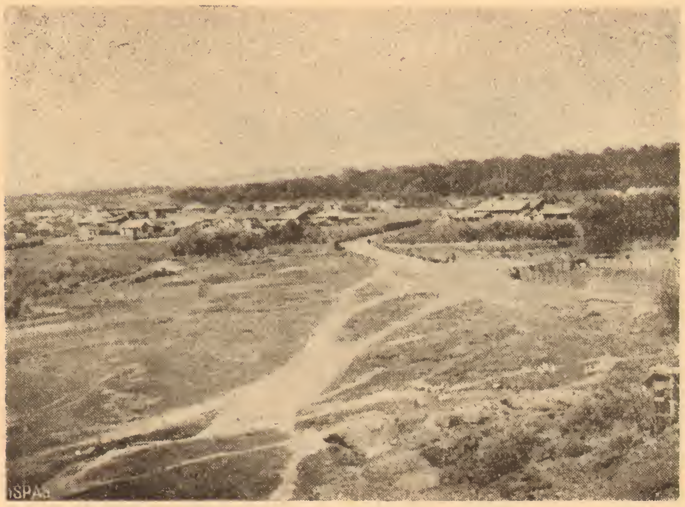

Fig. 72. — Lacul Fundeni, vedere spre proprietatea Maican şi insulă.

Poate că o asemenea şosea şi amenajeri estetice ale paysagiului acestor locuri va scoate la lumină biserica (fig. 73) acum ascunsă, din Fundenii Doamnei şi va pune în relief ruinele, probabil, ale unui palat domnesc (fig. 74) din acele locuri [1]. Biserica este dela începutul epocei lui Brâncoveanu „cu „sculpturi, miniaturi persane, bogat brodate de jur- „împrejur, de flori, peşti, păsări şi palate lucrate „cu măestrie în ipsos", cu arcade trilobate purtate de coloane ornamentate.

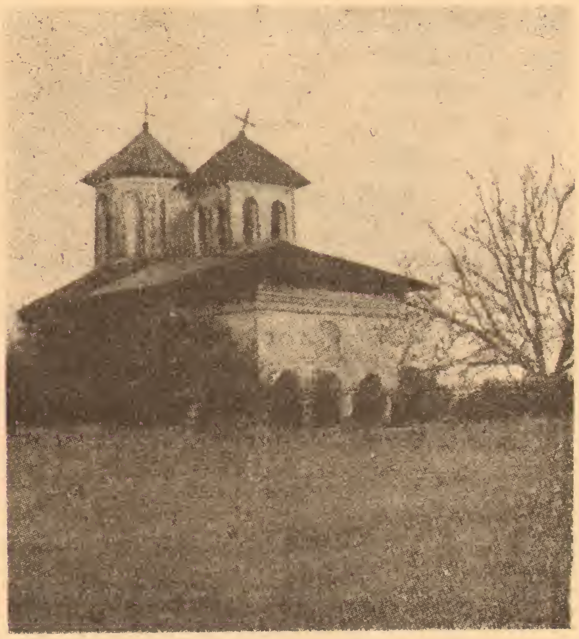

Fig. 73. — Bis. Fundenii Doamnei din satul Fundeni

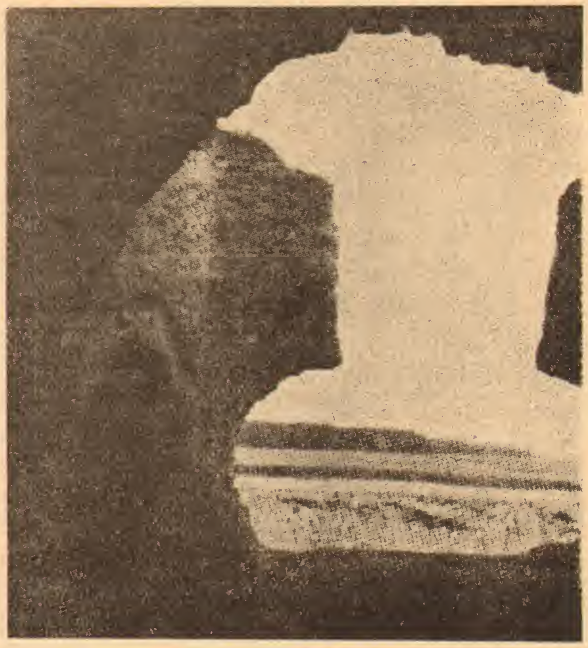

Fig. 74.—Ruinele unui Palat Domnesc cu vedere spre lacul Fundeni.

Este însă cert că malurile porţiunei din râul Colentina, dela şoseaua Colentina şi până la începutul lacului Fundeni, vor trebui să fie degajate de toate construcţiile de mizerie şi de insalubritate ce le îmbâcsesc astăzi (fig. 75), iar terenul formând depresiunea în care se desfăşoară meandrele Colentinei să fie asigurat pentru creiarea unui parc cu plantaţii de arbori.

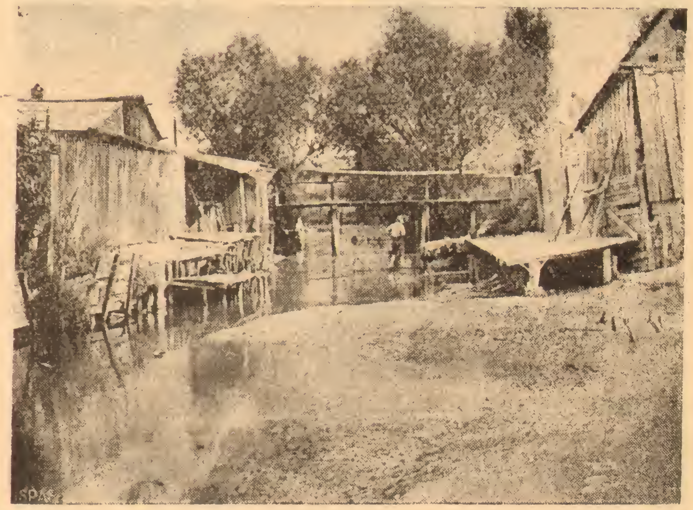

Fig. 75. — Mizeria şi insalubritatea pe malurile Colentinei.

Concluzie: lacul Fundeni este lacul cel mai pitoresc din nordul Capitalei, prin suprafaţa mare de apă ce ne poate procura, prin malurile variate ce ne oferă, prin vederi largi panoramice ce se pot păstra, prin coronamente și siluete ce se pot creia. Ar fi păcat să se piardă această frumusețe naturală, lăsându-se pradă antiesteticului.

---

[1] *G. M. Cantacuzino:* „Fundenii Doamnei", (Boabe de Grâu, Martie 1931).

De aceia: *„pază severă să nu se distrugă paysagiul”*.

c) *Colina Arsenalului.*

Colina Arsenalului formeaza pintenul proeminent cel mai apropiat de actualele cheuri ale Dâmboviței și de centrul orașului.

Acest pinten, prelungit prin platforma unde se gasesc Arhihvele Statului (fig. 76), se limitează, aproape, cu Dâmbovița, de care nu este depărtat de cât prin o limbă subțire de proprietăți particulare, începând dela podul Schitul Măgureanu, până la podul Mihai Vodă. De aceia o punere în valoare estetică a acestor două proeminențe este, ca și Dealul Patriarhiei, de o importanță de primul ordin.

Un avantagiu, care nu trebue trecut cu vederea este că, atât Colina Arsenalului, cât și platforma Arhivelor Statului sunt în cea mai mare parte proprietatea Statului, iar pe unele laturi există încă mari terenuri neclădite (fig. 77). Deci un plan de amenajare aci este mult ușurat.

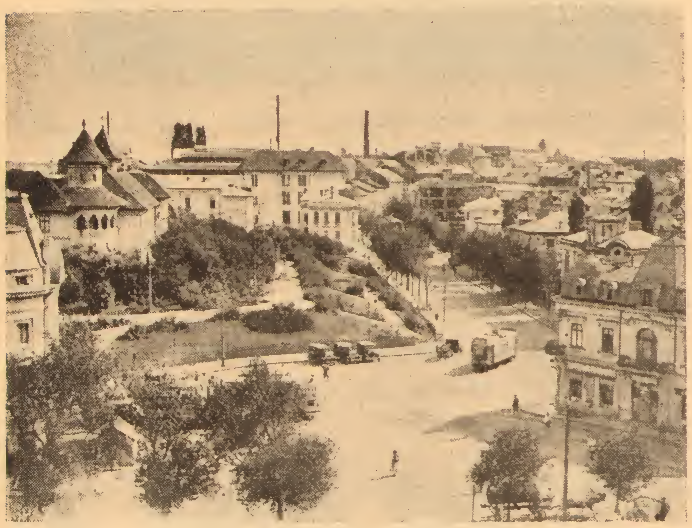

Fig. 76. — Platforma Arhivelor Statului.

Strângând într'un singur trup cele două părți ale pintenului, astăzi despărțite de str. Mihai Vodă și str. Arhivelor, cari vor trebui să dispară, se va obține o suprafață de circa 14 ha. O astfel de suprafață va putea fi utilizată pentru instalarea unui adevărat *„centru civic”* al malului drept al Dâmboviței, care, prin construcțiile falnice ce se pot edifica acolo, să predomine, formând *„coronamentul”* Bucureștiului, pe care Dealul Patriarhiei nu a putut să-l formeze din cauza relei dispoziții a clădirilor ce se găsesc deja ridicate acolo și din cauza suprafeței prea reduse a acelei coline.

In adevăr, față de un ax perpendicular pe Dâmbovița în direcția Arhivelor din spre str. Militari s'ar putea obține o amenajare analoagă cu ceeace se poate vedea la Palatul Bellevue din Viena cu parcul celebru descendent; iar spre perspectivele din Piața Senatului și Piața Mihai Vodă și-ar găsi locul scări și balustrade, ca la grădinile Pincio sau la Scala di Espana din Roma.

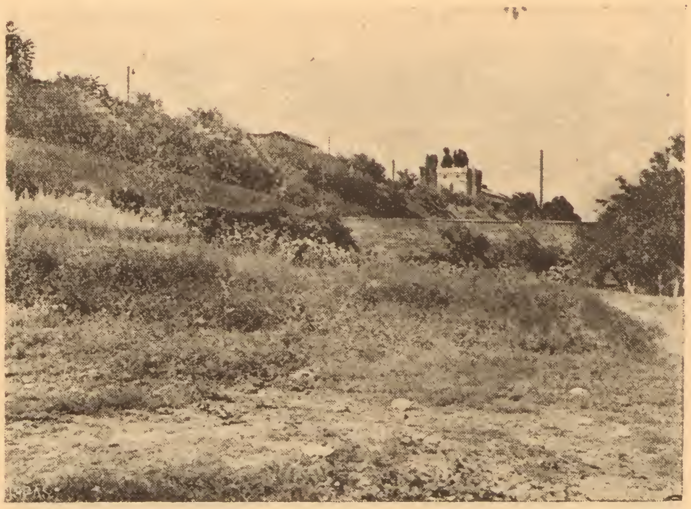

Fig. 77. — Terenuri neclădite în jurul Colinei Arsenalului.

In anul 1926, când se discuta găsirea unei așezări potrivite pentru Catedrala Neamului (Patriarhie) și pentru un palat al Patriarhiei, am întocmit o schiță cu modul cum s'ar fi putut utiliza Colina Arsenalului în acest scop (fig. 78). Chestiunea nu mai este de actualitate, însă de actualitate este ca să se amenajeze din punct de vedere estetic această colină.

Din trei puncte importante se poate și trebue să se lase vederi de perspectivă spre colină: dela podul Schitul Măgureanu, din Piața Mihai Vodă și din Piața Senatului.

Cel puțin suprafețele hașurate din fig. 79 vor trebui expropriate, unele pentru obținerea acestor perspective, altele pentru degajarea unora din coastele colinei care merită a fi scoase în relief din punct de vedere estetic.

In aceiaș figură dăm două profile în lung ale perspectivelor, unul spre Piața Mihai Vodă și altul spre Piața Senatului. Mai dăm profilul de amenajat dacă s'ar expropria și dărâma clădirile de pe limba de teren dintre Str. Isvor și Dâmbovița între cele două poduri: Schitul Măgureanu și Mihai Vodă și dacă apoi s'ar unifica dealul Arsenalului cu colina Mihai Vodă.

Suntem contra cheltuelilor mari cu artere largi, când acestea sunt nejustificate din punctul de vedere al nevoilor circulației, chiar dacă acele artere ar fi estetice, dacă aceleaș efecte se pot realiza cu cheltueli mult mai reduse prin o variantă. In cazul de față însă se pune problema valorificării estetice a uneia din puținele poziții naturale estetice care există în Capitală, atât de săracă în reliefuri. Soluţia de ales la această colină nu prezintă multe variante adică posibilităţi de alegere. Aici este în adevăr cazul «à prendre ou à laisser»; iar întârzierea hotărârei de luat nu face de cât să ne împingă spre alternativa à laisser.

Nu intrăm în aceste detalii, fiind-că pentru un moment nu putem fixa noi întrebuinţarea. Dar ceeace trebuie să fixăm de acum este concluzia:

Să degajăm laturile colinei Arsenalului cu faţa spre Dâmboviţa şi să creiem avenue-uri cu perspective spre această colină.

ACADEMIA DE ARHITECTURA - BIBLIOTECA

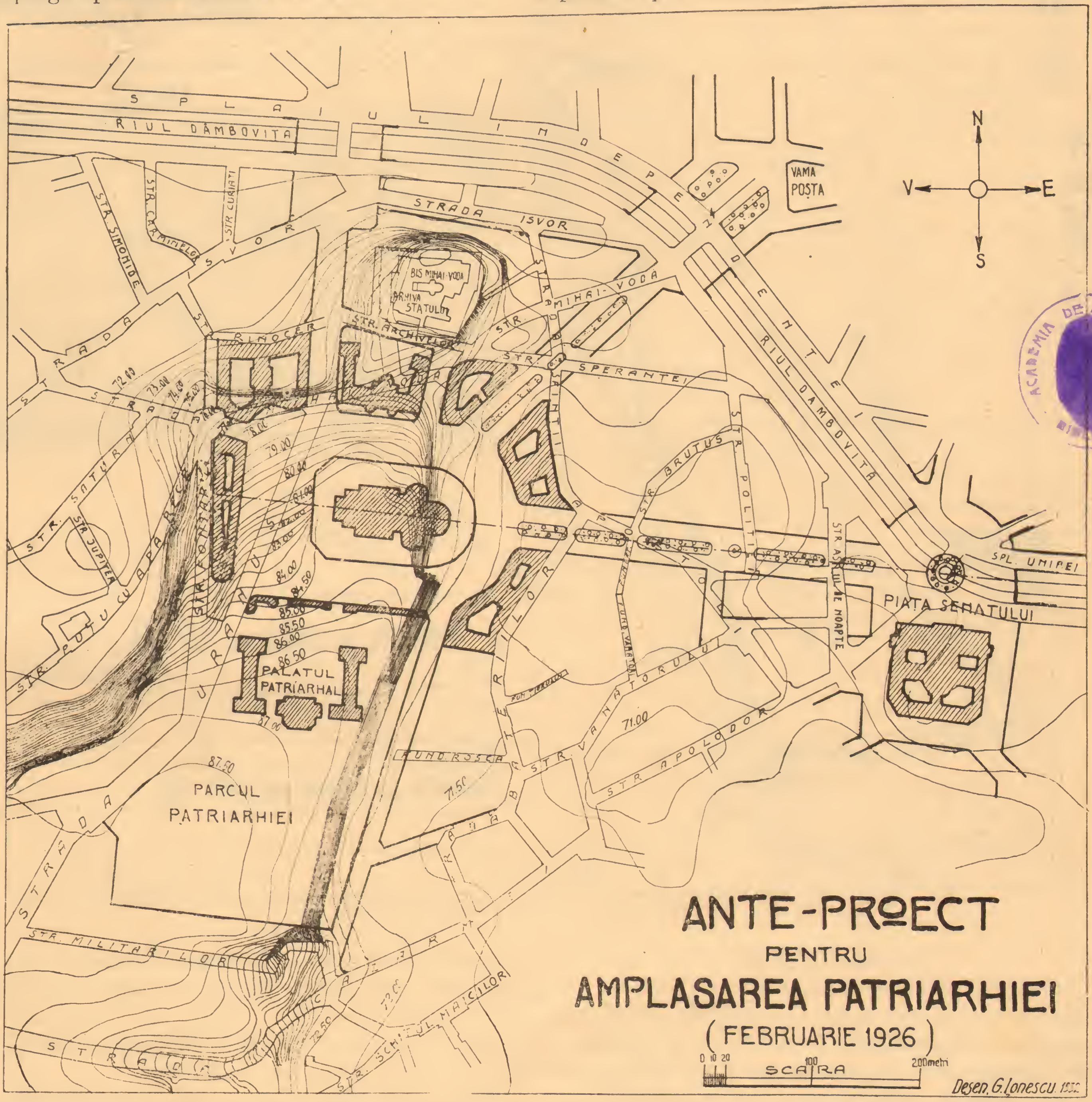
SPLAIUL INDEPENDENTEI
RIUL DÂMBOVITA
STRADA ISVOR
STR. SIMONIDE
STR. CURIATI
VAMA POȘTA
N
V
E
S
BIS. MIHAI-VODA
ARHIVA STATULUI
STR. ARHIVELOR
STR. MIHAI-VODA
STR. SPERANTEI
STR. SATURN
STR. JUPITER
STR. BRUTUS
STR. POLITIEI
STR. ASILUL DE NOAPTE
SPL. UNIREI
PIATA SENATULUI
PALATUL PATRIARHAL
PARCUL PATRIARHIEI
STR. VANATORULUI
STR. APOLODOR
STR. MILITARILOR
STR. SCHITUL MAICILOR
72.00
79.00
80.00
84.00
84.50
85.00
85.50
86.00
86.50
87.00
87.50
71.00
71.50
ANTE-PROECT
PENTRU
AMPLASAREA PATRIARHIEI
(FEBRUARIE 1926)
0 10 20 100 200metri
SCARA
Desen. G. Ionescu

Fig. 78. — Amenajarea Colinei Arsenalului pentru o Patriarhie (proect 1926).

Schiţa prezentată în fig. 79 nu are pretenţia de cât a da o directivă, a suggestionà, iar nici de cum a indica soluţiuni, indiferent de întrebuinţarea ce se va da în viitor acestui vast teren, adică, fie că se va instala aici un centru al muzeelor (militar, arheologic, istoric ori etnografic, etc.); fie un centru administrativ, prin executarea mai multor ministere; fie chiar un centru civic în înţelesul utilizat în Statele Unite, cum am menţionat mai sus.

2. Amenajeri de pieţe şi străzi

Voi examina câte o piaţă din cele trei categorii funcţionale a lor. *O piaţă de circulaţie:* Piaţa Victoriei; *o piaţă arhitectonică şi de circulaţie:* Piaţa Brătianu; în fine, *o piaţă de exploatare:* Halele Centrale.

Ca străzi vom prezenta două cazuri, tot funcţionale. *O stradă veche:* Lipscani; *o arteră de mare circulaţie:* b-dul Brătianu.

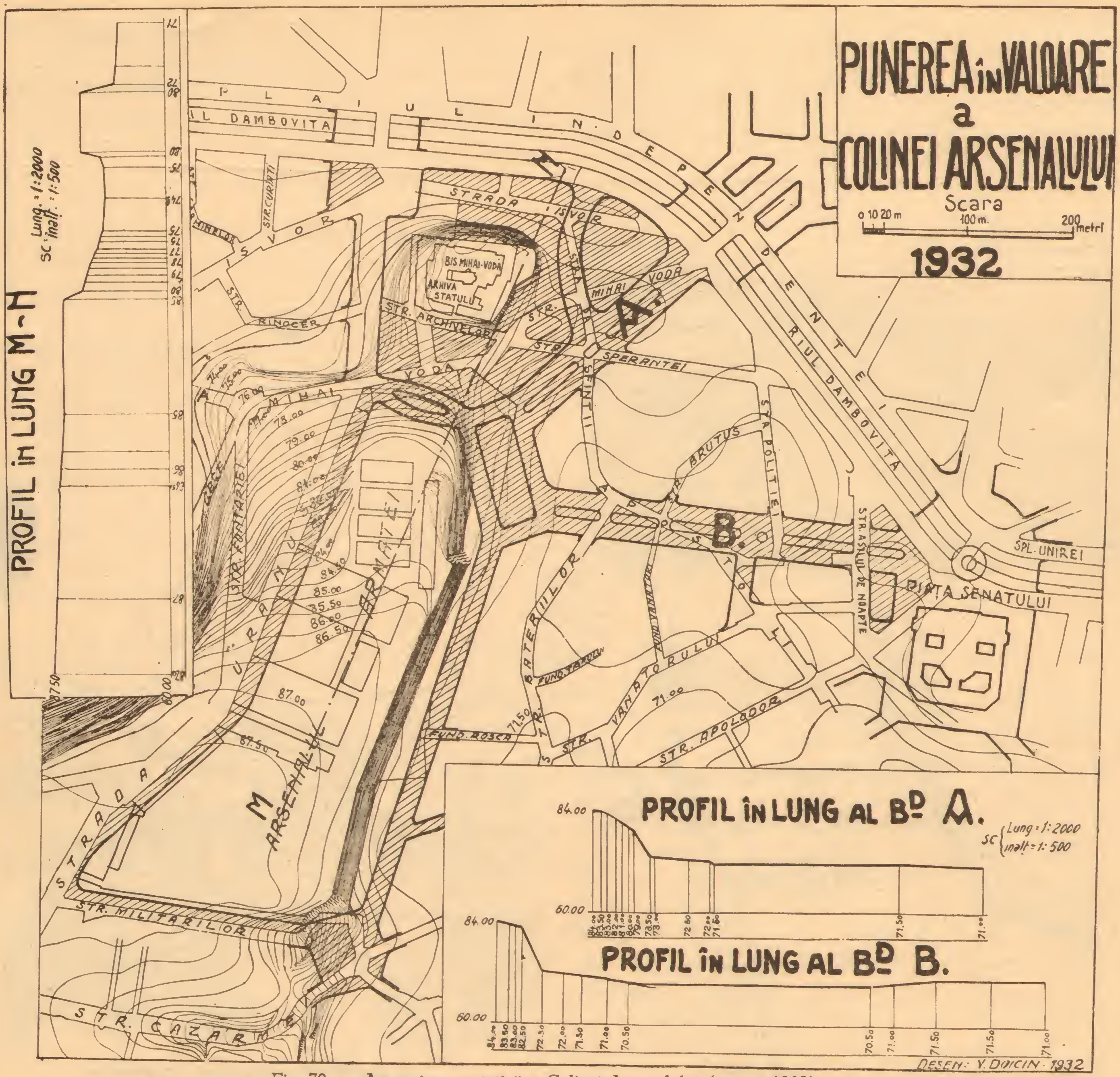
PUNEREA ÎN VALOARE
a
COLINEI ARSENALULUI
Scara
0 10 20 m 100 m. 200 metri
1932
PROFIL ÎN LUNG M-M
Lung.: 1:2000
Sc. înalt.: 1:500
SPLAIUL INDEPENDENTEI
RIUL DAMBOVITA
SPL. DAMBOVITA
SPL. UNIREI
PIATA SENATULUI
STRADA ISVOR
STR. CURIANTI
STR. RINOCER
BIS. MIHAI-VODA
ARHIVA STATULUI
STR. ARCHIVELOR
STR. MIHAI VODA
STR. SPERANTEI
STR. BRUTUS
STR. POLITIEI
STR. ASILUL DE NOAPTE
STR. ARTERIILOR
STR. VÂNĂTORULUI
STR. APOLODOR
FUND. ROSCA
STR. FORTAREI
STRADA URANUS
STR. ROMANIEI
M. ARSENALULUI
STRADA
STR. MILITARILOR
STR. CAZARMEI
A.
B.
M
PROFIL ÎN LUNG AL Bd. A.
Lung.: 1:2000
Sc. înalt.: 1:500
PROFIL ÎN LUNG AL Bd. B.
84.00
60.00
DESEN: V. DOICIN 1932

Fig. 79. — Amenajarea estetică a Colinei Arsenalului (proect 1932).

d) *Piaţa Victoriei*

Este şi va rămâne numai ca piaţă de circulaţie: arterele ce o traversează, forma pieţei şi construcţiile existente mai importante, cari vor rămâne în pofida ori-căror hotărâri care ar ofensa realităţile economico-sociale, ne demonstrează că această piaţă va trebui să fie amenajată pentru această funcţiune predominantă (fig. 80 din avion). Desigur însă că odată cu această amenajare va trebui să căutăm a-i găsi aspecte cât mai estetice.

De această piaţă ne-am ocupat în mod special încă din anul 1919, când întocmisem un program de concurs pentru planul de amenajare a ei, împreună cu alt program pentru fosta Piaţă a Romei, în care «Lupoaica» se găsea cu totul depaysată.

In urma intervenţiei Academiei Române pentru amânarea concursului relativ la Piaţa Victoriei, acel program nu s'a mai realizat, căci trebuia pus de acord cu un program de monument a cărei iniţiativă o luase Academia Română.

Totuşi pe la 1926, şi apoi mai târziu, am reluat în Direcţia Sistematizării Oraşului studiul transformării estetice a acestei pieţe, întocmind diferite schiţe. In 1931, în comisia de sistematizare, după propunerea d-lui Primar Dobrescu, s'au cercetat câte-va schiţe fără a se ajunge la vre-un acord [1]).

---

[1]) S'au prezentat în comisiune trei schiţe: ale d-lor arhitecţi: O. Doicescu, I. Davidescu şi P. Smărăndescu, prima întocmită după ideile difuzate în Dir. Sistematizărei Municipiului. De fapt toate cele trei propuneri păstrau forma circulară ori o transformare în eliptică, însă detaliile difereau mult ca realizare.

Dăm mai jos textul programului din 1920, mai sus menţionat.

Programul concursului de proecte pentru amenajarea pieţei Victoriei din Bucureşti (rev. Arhitectura, Nr. 1—2 anul II, 1920).

1. Se institue un concurs între arhitecţii (sau în colaborare cu inginerii şi sculptorii) stabiliţi în ţară, pentru proectarea pieţei Victoriei.

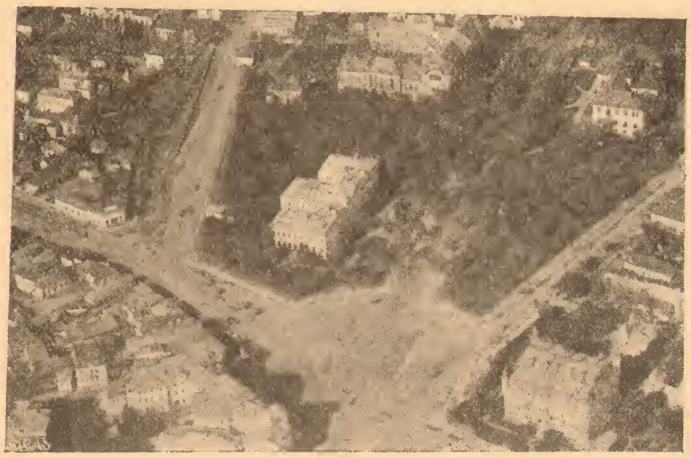

Fig. 80. — Piaţa Victoriei văzută din avion.

2. Proectele de amenajare vor trebui să cuprindă:

a) Planurile de situaţie la scara 1 : 100.

b) Planuri cu vederi de faţă, secţiuni, vederi laterale, de perspectivă, etc. a lucrărilor propuse, la scara 1 : 50 şi după specificările de mai jos.

c) Planuri de detalii ce se găsesc necesare, mai ales pentru aprecierea calităţilor lucrărei, controlarea devizelor şi antemăsurătorilor şi examinarea execuţiei lucrărilor la scara ce se va găsi nimerit.

d) Perspectivele lucrărilor propuse spre punctele remarcabile ale pieţei.

e) O perspectivă «à vol d'oiseau» a întregei piete în direcţia cea mai importantă.

f) Devizul tuturor lucrărilor propuse calculate pe metrul pătrat de suprafaţă de construcţie sau instalaţie edilitară, având-se în vedere preţurile ce se vor putea obţine în Capitală în primii 5 ani ce vor urmă.

3. Proectele se vor studia pe consideraţiile următoare:

a) Piaţa Victoriei este o piaţă de circulaţie şi în acelaş timp şi o piaţă arhitecturală.

Ca piaţă de circulaţie va trebui în primul rând să conducă firele de circulaţie, să întrebuinţeze, marcându-le, punctele neutre de circulaţie; în fine, să fie prevăzută cu lucrările şi ediculele cerute de o piaţă pentru circulaţie intensă.

Pe lângă circulaţia vehiculelor se va ţine seamă şi de circulaţia vagoanelor de tramvaie electrice în direcţiile: şoseaua Jianu, Basarab, Colonel Ghica, Str. Buzeşti, şoseaua Bonaparte şi bd. Colţei.

b) Din punct de vedere arhitectural, piaţa Victoriei va trebui să se prezinte pe cât posibil ca o piaţă închisă, cu pereţii în o armonie cât mai mare cu mediul înconjurător şi cu scopul urmărit.

Deşi Piaţa Victoriei are caracterul unei pieţe stelate, deci cu multă discontinuitate în pereţii ei, un cadru închis s'ar putea forma prin proectarea de ex. de arcuri de triumf (porţi) spre şoselele Kiseleff şi Jianu; de colonade, porţi, etc. spre şoselele Basarab, Bonaparte şi b-dul Colţei. Colţurile prea ascuţite se pot trata în mod special pentru a se putea evita aspectul puţin favorabil esteticei ce ele prezintă. De ex. pe locul comunal de la colţul căei Victoriei cu b-dul Colţei s'ar putea proecta o fântână cu sculpturi alegorice.

Piaţa se va mai putea înfrumuseţa cu brazde. verdeaţă şi flori, ţinându-se cont că deserveşte şi intrarea într'o alee-parc public. Costul lucrărilor publice va fi de aproximativ 2 milioane lei 1) iar al exproprierilor tot de 2 milioane lei.

Se lasă de altfel deplina libertate concurentului pentru alegerea mijloacelor cele mai potrivite ca piaţa să deservească cât mai bine atât circulaţia cât şi cerinţele estetice, indicaţiile de mai sus nefiind obligatorii.

4. Vor fi admise la concurs numai proectele depuse cu un motto la Direcţia Generală Tecnică a Primăriei Capitalei, iar numele autorului în plic sigilat, până în ziua de 31 Martie 1920 la ora 12 a. m. neadmiţându-se nici un fel de întârziere. La acea dată se va încheia de către Direcţia G-rală Tecnică şi cel puţin 2 membri ai comisiunei de examinare, un proces verbal de lucrările depuse, după care se va libera contra chitanţă.

5. Rezultatul concursului se va da în termen de o lună de la închiderea lui de către comisia ce se va institui pentru examinarea proectelor şi care se va compune din:

1. Primarul Capitalei sau delegatul său
2. Un delegat al Academiei Române;
3. Un inginer şi un arhitect, delegaţi de Consiliul Superior Tecnic.
4. Un delegat al Şcoalei de Arhitectură;
5. Doi delegaţi ai Societăţilor Arhitecţilor;
6. Un delegat al Soc. Sculptorilor;
7. Directorul General Tecnic al Capitalei;
8. Directorul Serv. Arhitecturei Capitalei;
9. Directorul Cassei Lucrărilor Oraşului, care va fi şi Secretarul General al comisiunei.

Premiile se vor decerne prin votare cu majoritate de voturi, după ce se va citi şi depune raportul critic definitiv al lucrărilor prezentate, raport sem-

---

1) Programul a fost făcut şi publicat în 1920 când preţurile erau mult mai reduse ca astăzi, poate 20% din ce sunt astăzi.

nat de membrii comisiunei, în care pot fi înscrise şi opiniile separate. La şedinţa în care se vor decerne premiile va trebui să ia parte cel puţin ⅔ din numărul membrilor comisiunei.

Plicurile cu motto se vor deschide numai după judecarea proectelor şi numai ale celor premiate. Celelalte plicuri vor rămâne nedeschise şi se vor restitui împreună cu proectele nepremiate posesorilor lor.

După darea rezultatului concursului de către comisiune, proectele premiate vor fi expuse publicului în sala de expoziţie timp de 15 zile.

6. Pentru proectele cele mai bune şi complete se vor decerne următoarele premii:

Un prim premiu de 10 000 lei.

Un al doilea premiu de 6000 lei.

Un al treilea premiu de 3500 lei.

Proectele premiate rămân proprietatea comunei.

7. Orice detaliu şi planuri de situaţie la scara 1 : 500 se pot ridica de concurent de la Direcţia Cassei Lucrărilor Oraşului din Primăria Capitalei, Str. Sf. Vineri.

8. Se atrage atenţiunea concurenţilor că potrivit adresei Nr. 2223 a Academiei Române, în Piaţa Victoriei se va aşeza şi Monumentul Unirei în proporţiuni grandioase şi deci concurenţii urmează a ţine seamă de aceasta în proectele ce vor prezentă. Pentru acest monument se va ţine un concurs separat la Academia Română la care se poate lua parte independent de acest concurs. Programul con-

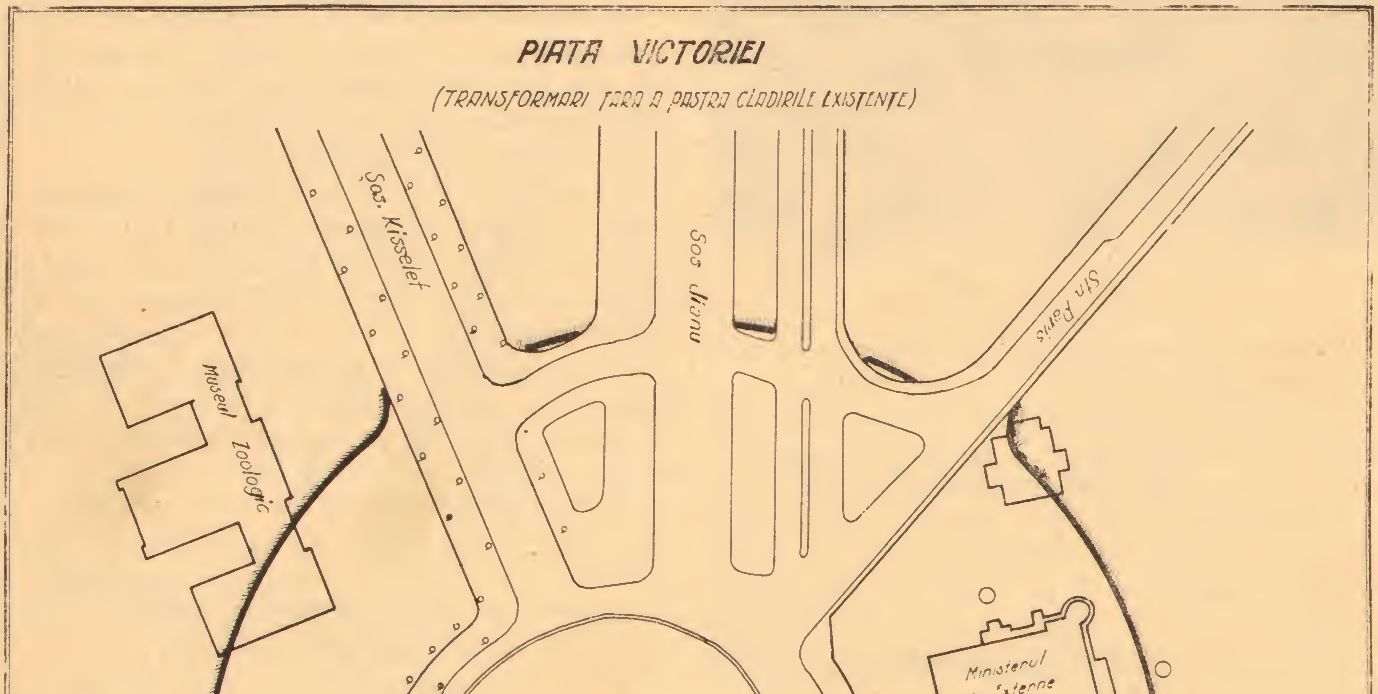
PIATA VICTORIEI
(TRANSFORMARI FARA A PASTRA CLADIRILE EXISTENTE)
Şos. Kisselef
Sos. Jianu
Str. Paris
Muzeul Zoologic
Ministerul de Externe
PIATA VICTORIEI
Şos. Basarab
Sos. Bonaparte
E. Duro
E. Teohari
Soc. Functionar Publici
Bul. Lascăr Catargi
Calea Victoriei
Str. Buzesti
LEGENDA
ALINIEREA NOUA
EXISTENTA
0 5 10 30 40 50 60 70 80 90 100 m.
Des. I. Nisipeanu 1932

Fig. 81. — Planul Pieţei Victoriei (starea actuală).

cursului Academiei Române se poate cerceta atât la Academie cât şi la Primărie, Direcţia Cassei Lucrărilor Oraşului.

Loctiitor de Primar,
(ss) *St. Burcuş*

Directorul C. L. O.
(ss) *Ing. Sfinţescu*

Ocupându-ne acum în special de amenajarea estetică a oraşului, vom dezvolta mai jos vederile noastre asupra acestei pieţe pentru obţinerea efectului estetic.

Efectul artistic intelectual trebuie să fie cel predominant aici, în care scop va trebui să căutăm soluţiuni care să desăvârşească cerinţele unei circulaţii perfect conduse în această piaţă; în al doilea rând ne interesează efectul sensorial al formei şi proporţiilor pieţei, efect estetic care trebuie realizat în orice lucrare urbană, unde spaţiul liber trebuie armonizat cu cel construit.

Actualmente această piaţă nu îndeplineşte nici una din condiţiile estetice de mai sus: problema circulaţiei nu este mulţumitor rezolvită; o formă a pieţei abia este schiţată; cadru nu există, şi nici o preocupare de armonie între spaţiul liber şi cel clădit.

Liniile de tramvaie şi staţiunile lor şi ale autobuzelor brăzdează şi încurcă circulaţia unde nu te aştepţi. Mai ales la colţul dintre b-dul Lascar Catargi cu şoseaua Bonaparte şi la cel format de şos. Basarab cu str. Buzeşti, situaţiile sunt mai dificil de ameliorat şi trebuie recurs la oarecare artificii urbanistice, precum devierea părţei căruţabile a şos. Bonaparte, introducerea de refugii, etc. Unele linii de tramvaie trebuie neapărat înlăturate de aci (fig. 81).

Mişcarea giratorie se impune în această piaţă, şi orice soluţie trebuie să aibă în vedere o astfel de organizare. Deci recomandăm un diametru de cel puţin 85 m. al pieţei şi unul de cel puţin 30 m. al miezului central necirculabil, dimensii care în orice caz trebuie proporţionate şi în raport cu lărgimile arterelor ce încrucişează aici.

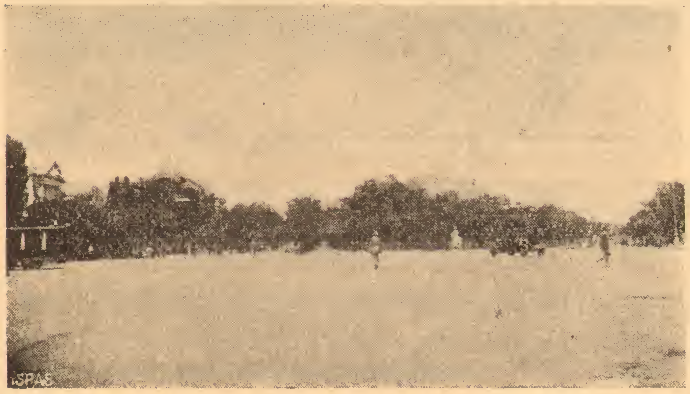

Fig. 82. — Vedere din Piaţa Victoriei spre Şos. Kiseleff

Având în vedere că o formă circulară caracterizează precis giraţia şi că actualmente chiar, această formă este schiţată aci, va trebui ca să determinăm cu claritate o astfel de formă a cadrului. In acest scop, atât pentru economie, cât şi pentru o tranziţie care să armonizeze cu caracterul de parc pe care oraşul îl ia de aici mergând spre nord. (fig. 82 şi fig. 83) şi mai ales pentru faptul că nu ne putem închipui ca posibilă dărâmarea sau transformarea fericită a actualelor clădiri importante cu faţade spre această piaţă, recomandăm un perete de verdeaţă, de arbori, formând pergole, pe sub care să fie conduse trotoarele, de o înălţime aleasă după principiile estetice. Acest perete va înconjura piaţa lăsând libere numai faţadele ce închid perspectiva dinspre Şos. Jianu şi Şos. Kiselef. Cât priveşte orizontul spre Şos. Jianu şi Kiselef, va rămâne liber, căci natura, parcul, sunt vederi estetice urbanistice, cari nu trebuesc niciodată acoperite.

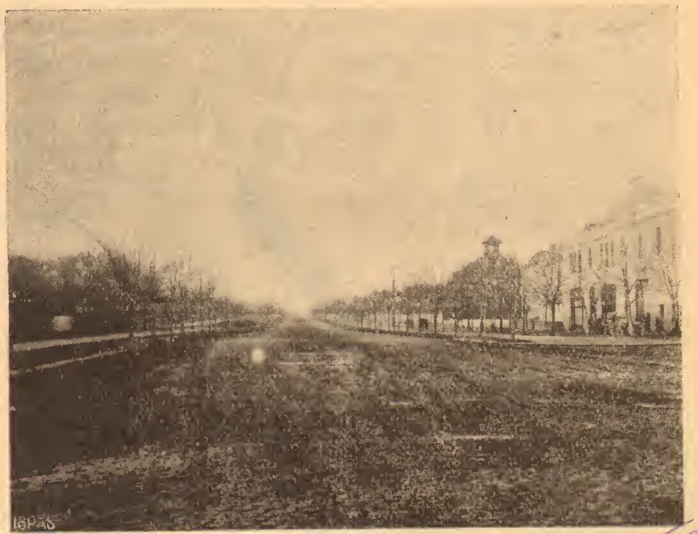

Fig. 83. — Vedere din Piaţa Victoriei spre Şos. Jianu

ACADEMIA DE ARHITEC BIBLIOT

Totuşi pentru completarea, sau mai exact zis, pentru marcarea cadrului rotund al pieţei şi de acea parte, două piloane, îndeplinind şi alte funcţiuni utilitare şi-ar găsi locul spre Şos. Jianu, la începutul ei(fig. 84).

Un ax de simetrie nu strică niciodată esteticei unei pieţe, în cazul că şi cadrul poate fi tratat cu o arhitectură simetrică.

Singura arteră care merită şi poate eventual procură un ax de simetrie pieţei este Şos. Jianu, care, din dreptul vilei Filipescu, prezintă spre Piaţa Victoriei un profil longitudinal descendent favorabil unei perspective (fig. 85). Este însă greu a se creia faţă de acest ax o faţadă simetrică la clădirea opusă, adică spre Palatul Soc. Funcţionarilor, fără a transforma acea clădire şi a recurge eventual

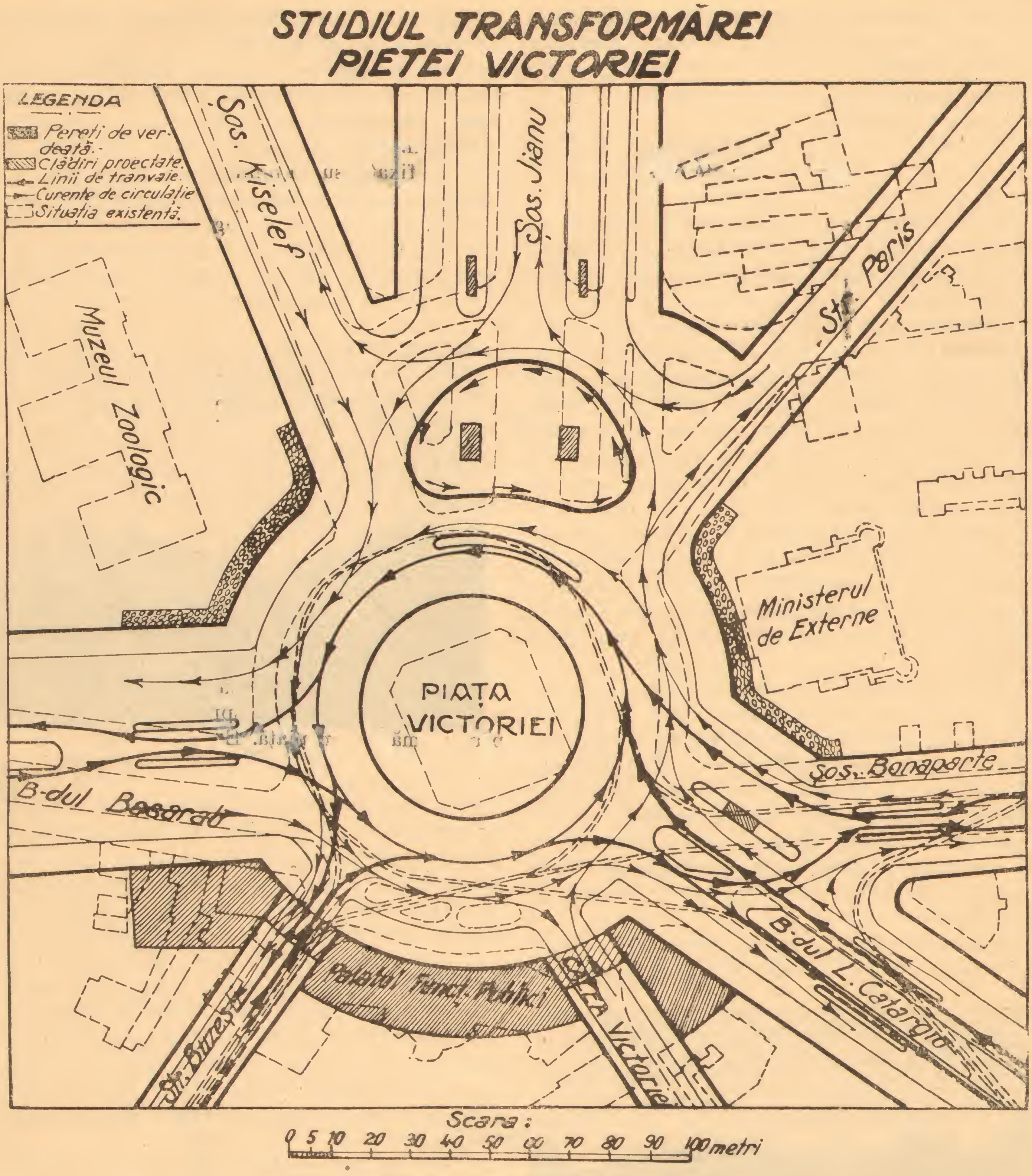
STUDIUL TRANSFORMĂREI PIETEI VICTORIEI
LEGENDA
Pereţi de verdeaţă.
Clădiri proectate.
Linii de tranvaie.
Curente de circulaţie
Situaţia existentă.
Şos. Kiselef
Şos. Jianu
Str. Paris
Muzeul Zoologic
Ministerul de Externe
PIAŢA VICTORIEI
Şos. Bonaparte
B-dul Basarab
Palatul Funcţ. Publici
Calea Victoriei
Str. Buzeşti
B-dul L. Catargiu
Scara:
0 5 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100 metri

Fig. 84. — Propunere pentru amenajarea Pieţei Victoriei.

şi la portaluri de închidere a căei Victoriei şi a str. Buzeşti. Mai ales spre str. Buzeşti şi bd. Basarab trebuie profitat de primitivitatea actuală (fig. 26). De altfel portalul de închidere la calea Victoriei mai este necesar şi spre a înbunătăţi din punct de vedere estetic colţul defavorabil, prea ascuţit dintre calea Victoriei şi b-dul Lascar Catargi. Acesta, în vecinătatea celuilalt colţ fugit din suprafaţa pieţei. adică colţul dintre şos. Bonaparte şi b-dul Lascar Catargi, face ca într'acolo piaţa să fie lipsită de orice caracter estetic.

Dacă spre şos. Jianu şi şos. Kiselef am văzut că s'ar putea da un caracter pieţei, fie prin două sau mai multe piloane, fie chiar prin o balustradă joasă care să lase vederea până la monumentul aviaţiei, spre b-dul Lascar Catargiu soluţiunea este mult mai greu de găsit.

Fig. 84 în care am introdus unele modificări este schiţa amenajerei acestei pieţe, întocmită de d-l arh. *O. Doicescu* şi ing. *T. Rădulescu* din Dir. Sistematizării Municipiului, inspirată de noi după principiile mai sus desvoltate. Aceasta ar putea satisface în măsura posibilităţilor cerinţele estetice, de circulaţie şi cele economice, ultimele fiind din acelea ce trebuiesc neapărat luate în seamă.

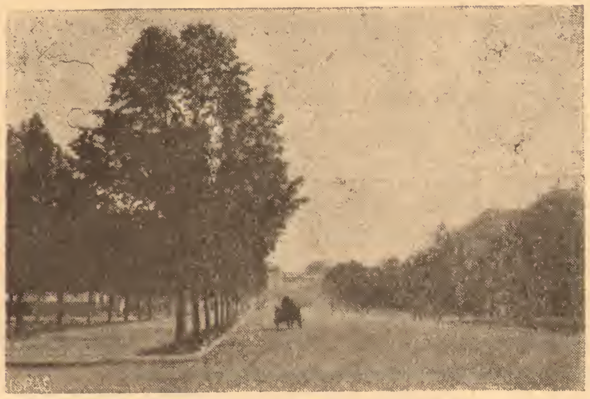

Fig. 85. — Vedere din Şos. Jianu spre Piaţa Victoriei.

Atragem atenţia în deosebi asupra modurilor, am putea spune ingenioase, cum cu cheltueli minimale se poate înlătura marele inconvenient al încrucişerilor de circulaţie, anume, atât la colţul şos. Bonaparte-bd. Lascar Catargi, cât şi la colţul şos. Jianu-str. Paris.

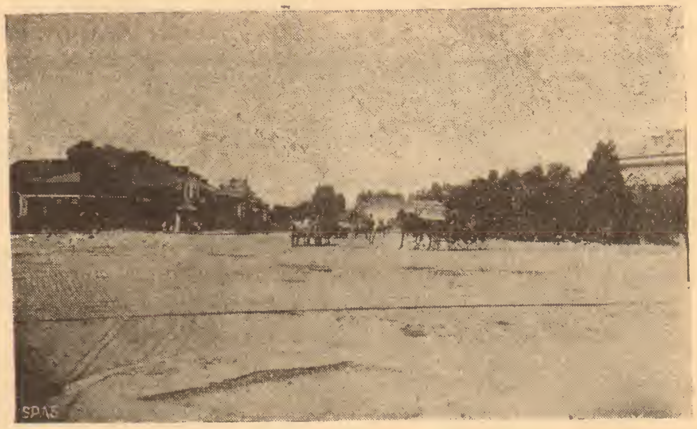

Fig. 86. — Piaţa Victoriei vedere spre Bulevardul Basarab şi Str. Buzeşti.

La primul colţ un refugiu bine pronunţat, pare că prelungeşte cu un perete nevăzut, ca o membrană, clădirea din spate pentru a separa aproape complet până în piaţa Victoriei, şos. Bonaparte de b-dul Lascar Catargi. Numai linia de tramvai, cât va mai dura în cuprinsul oraşului, va mai perturba această armonie, prin o soluţie care, uşurând mişcarea giratorie în piaţă, nu va importuna prea mult intrarea în piaţa Victoriei din spre b-dul Lascar Catargi din cauza frecvenţei cu totul reduse a vagoanelor ce se vor mişca în acea direcţie.

Soluţia dată celui de al doilea colţ dificil, spre şos. Jianu, constă în întrebuinţarea unei aşa zise ante-piaţă, tot cu mişcare giratorie, şi care pare că este bine venită spre a aşeza acolo şi două piloane care să jaloneze şi spre acea parte piaţa circulară principală, fără a opri vederea spre largi orizonturi.

Odată [illegible] asupra liniilor generale, rămân chestiunile de detalii: profilul transversal al pieţei şi antepieţei; amenajarea refugiului central circular; proporţiile pereţilor de verdeaţă; studiul piloanelor spre şos. Jianu; studiul porticurilor spre str. Buzeşti şi calea Victoriei, etc.

Nu este locul să intrăm aici în aceste detalii, căci ar fi să transformăm un studiu cu caracter general în adevărate proecte. Dar trebuie să atrag atenţia că o lipsă de proporţie între aceste elemente accesorii estetice poate compromite realizarea artistică.

Astfel, profilul transversal al pieţei să continue concavitatea şos. Jianu (fig. 83) sau în nici un caz să nu apară ca un relief convex refugiul circular central. Portalurile dinspre şos. Buzeşti şi calea Victoriei nu trebuiesc exagerate ca înălţime, findcă rolurile lor nu sunt de a marca, ci de a ascunde un defect de desaxare a unui front. Pereţii de verdeaţă, cari au atât rolul de a imprima forma pieţei, cât şi acela de a ascunde aspectul heteroclit actual, vor trebui să fie tunşi, formând suprafeţe cilindrice şi de o înălţime suficientă spre a-şi îndeplini scopul privind măcar din [illegible] este cert că acelaş scop nu va putea fi satisfăcut şi pentru o privire de la o distanţă mai mare, de pildă dinspre b-dul Lascar Catargi spre Muzeul de Istorie Naturală, sau dinspre b-dul Basarab spre Ministerul de Externe. Dar de la distanţe mari invonvenientele sunt mult şterse. Alegerea esenţei arborilor va juca un rol foarte important în reuşita unor astfel de intenţii.

In fig. 81 arătăm că, dacă voim să evităm antepieţele, să evităm artificiile urbanistice spre şos. Bonaparte în vederea organizărei circulaţiei, şi să evităm şi o pronunţată desaxare a frontului închis între str. Buzeşti şi calea Victoriei, faţă de şos. Jianu, ar trebui în acest caz să desfiinţăm toate clădirile existente pe această piaţă, inclusiv Muzeul de Istorie Naturală. In acest caz am putea fi acuzaţi de vandalism, şi noi căutăm să fim în urbansim şi cât de puţin conservatori.

e) *Piaţa Brătianu.*

Această piaţă este destinată să aibă mai multe roluri funcţionale bine determinate: 1) un teren de *circulaţie* care să înlesnească încrucişarea celor două mari artere axiale, adică b-dul Brătianu cu b-dul Carol; 2) o piaţă *arhitectonică* care să pună în valoare artistică faţadele clădirilor monumentale cari vor încadra piaţa, printre care vom considera în primul plan viitorul Palat Municipal; 3) un mare spaţiu liber în centrul Capitalei care să devină *centru civic* în sens urbanistic.

Prima funcţiune, adică circulaţia, este impusă de situaţia de fapt şi nu poate fi înlăturată. A doua funcţiune, adică piaţa Palatului Municipal, apare ca realizarea unui program de mult imaginat şi ca o năzuinţă, devenită aproape un ideal administrativ. In fine, cea de a treia funcţiune, adică caracterul unui centru civic, apare şi ca o necesitate şi ca o oportunitate, de oarece Capitala noastră are nevoie de concentrarea într'un „centru civic" a unor clădiri monumentale publice, actualmente răspândite fără nici o idee călăuzitoare pe toată suprafaţa oraşului; iar prezenţa Universităţei, a Ministerului de Agricultură şi altor clădiri cu caracter public şi în viitor şi a Palatului Municipal, simbolul educaţiei civice, în acest mare spaţiu liber central, singurul de care se poate dispune fără cheltueli imense, garantează reuşita unei astfel de întreprinderi de oportunitate.

Intelectualitatea noastră artistică ne cere ca să satisfacem şi necesităţile şi oportunităţile, pentru ca spiritul să fie mulţumit.

Prima funcţiune, adică circulaţia, nu cere un spaţiu prea mare, ci numai o organizare technică. Un curent continuu pe un singur rând de vehicule şi cu o iuţeală până la 20 km. pe oră, cum se permite în pieţele cele mai congestionate, lasă să se scurgă cel puţin 1650 vehicule pe oră, fie 6600 vehicule în 4 ore succesive din cele mai încărcate. Dacă deci, pe lângă fâşia de 3 m. necesară gabaritului tramvaiului (dacă nu se va transforma în metropolitan sau în trolleybus) şi alta tot de 3 m. pentru camioane grele şi cu iuţeală mică, cum şi alta de 2,50 m. pentru trăsuri cu tracţiune animală, mai lăsăm încă lărgimea necesară a două fâşii de câte 2,50 m. pentru tracţiunea automobilă repede, adică total o lăţime pentru un sens de circulaţie de 13,50 m., atunci numai numărul automobilelor de turism cari vor putea trece pe oră, cu o mişcare giratorie la intersecţia celor două bulevarde va fi de 3300 sau de 13.200 în patru ore succesive cu circulaţia cea mai intensă. O asemenea circulaţie nu era atinsă în 1929 nici pe Potsdammerstrasse din Berlin, una din cele mai congestionate străzi ale acestui oraş mondial 1) unde în orele de mare circulaţie trec 330 vehicule de transport în comun (tramvaie şi autobuze) şi 550 automobile individuale pentru ambele sensuri, deci aproape jumătate într'un singur sens, deşi în toată Germania existau în acel an peste 1.200.000 vehicule automobile.

Cum în acest punct de încrucişare posedăm lăţimi minime de 24 m. spaţiu liber, rezultă că pentru ambele sensuri de circulaţie avem un supliment de lăţime de 24 — 13,5 = 10,5 m. peste nevoile viitoare după previziunile cele mai exagerate, când am presupus că în Bucureşti ar putea fi cam 200.000 vehicule automobile. La acea dată însă tramvaiele şi tracţiunea animală va fi dispărută, aşa că se vor câştiga şi fâşiile acestor vehicule, fâşii care vor admite un trafic de minimum alte trei şiruri de vehicule automobile, deci alte cel puţin 4950 vehicule pe oră, într'un sens, de unde rezultă un debit total de minimum 8250 vehicule pe oră într'un sens sau 16.500 automobile pe oră în ambele sensuri ale circulaţiei.

De aici conchidem că în 4 ore din cele mai congestionate ale zilei, vor trece cu uşurinţă pe aci cel puţin 66.000 vehicule adică o treime din numărul total al vehiculelor ce ar putea exista vreodată în Bucureşti, ipoteză destul de liniştitoare.

Trecem la studiul celei de a doua funcţiuni de îndeplinit, adică aceia de a forma o piaţă arhitecturală şi în special pentru a pune în valoare viitorul Palat Municipal.

Intr'o succintă expunere ce am făcut 1) privitoare la realizarea Palatului Municipal, subiect în strânsă legătură cu cel ce îl examinăm aci, arătam că soluţia arhitecturală a acestui Palat va fi influenţată de condiţiile urbanistice locale, cari din nefericire nu sunt prea favorabile, căci apar aci dificultăţi de perspectivă, de armonizare a faţadelor existente, de grupări de spaţii libere, şi că aceste dificultăţi nu sunt de neînvins. Mai arătam că Palatul Municipal trebuie să fie un monument izolat, cu spaţii cât mai mari libere de jur-împrejur şi cu o aşezare având ca perspectivă mai depărtată numai aceia dinspre prelungirea str. Edgar Quinet, fără pretenţia unei perspective de avenue. Tot cu acea ocazie mai insistam că, dacă actualmente nu ne mai putem gândi să creiem avenue-uri pentru a aşeza favorabil o clădire, nu vom ezita să propunem unele sacrificii, chiar importante, pentru a creia condiţii favorabile în cazul unei clădiri simbolice, deci unice, şi de o valoare artistică necontestată. Pentru a nu fi însă greşit înţeleşi, completăm această părere, cu observaţia că în genere monumentul arhitectonic trebuie adaptat pieţei existente în trăsăturile ei generale, iar nu piaţa să fie creiată după monument, de oarece, mai ales în oraşele vechi, această condiţie inversată deseori face irealizabil monumentul. Aşa dar în oraşele existente şi cu deosebire în cartierele centrale ale unui oraş, trebuie să urmărim numai unele ajustări propice ale terenului pus la dispoziţie, pentru o mai bună adaptare la scopul urmărit.

Din cauza dificultăţilor locale menţionate, adesea

---

1) A se vedea: C. *Sfinţescu* „Căile de Comunicaţie şi Transporturile în Municipiul Bucureşti" pag. 47.

1) C. *Sfinţescu*: „Palatul Municipal al Capitalei".

s'a pus, şi desigur se va pune şi în viitor, (căci nimeni nu poate impiedica răspândirea ideilor), chestiunea dacă nu este cazul să se caute o altă aşezare a Palatului Municipal, într'alt cartier. Dacă admitem o asemenea ipoteză, atunci întregei amanejări a Pieţei Brătianu i se schimbă bazele de studiu. De aceia este util ca să examinăm dela început dacă este recomandabil ca Palatul Municipal să fie ridicat în altă parte.

Aşezarea unui asemenea edificiu trebuie să respecte o tradiţie, să ţină seamă de poziţia topografică, să se acomodeze situaţiei financiare, depinde în fine, de condiţiile estetice. Am putea da o desvoltare suficientă analisei acestor condiţiuni pentru a câştiga o impunătoare majoritate de păreri favorabilă ideei că Palatul Municipal să-şi păstreze terenul ce i-a fost destinat. Proporţia ce suntem obligaţi a păstra acestui obiect în studiul nostru general, ne face să admitem că numai anunţarea sus arătatelor consideraţiuni va fi suficientă ca să se înlăture a priori întrebarea pusă. Poate, numai consideraţii de ordin estetic ar mai putea fi aduse cu oarecare insistenţă în o discuţie contradictorie. Ori, şi aceste consideraţii pot fi examinate în raport cu argumentul că, în jurul statuei Brătianu se poate dispune de mari suprafeţe cari să satisfacă exigenţele unei pieţe arhitectonice în înţelesul esteticei urbanistice, după cum se poate vedea din fig. 87, o fotografie din avion.

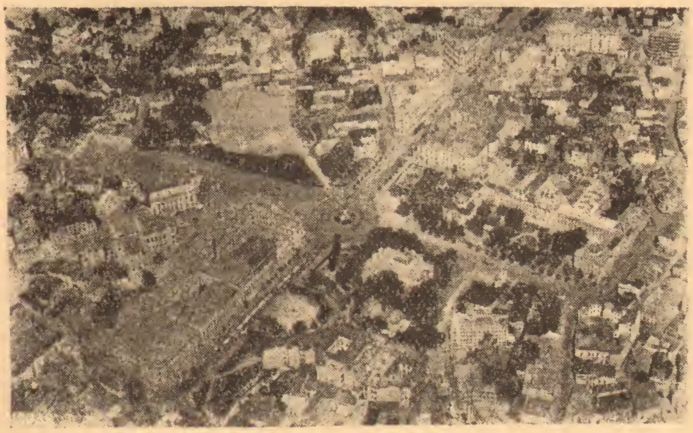

Fig. 87. — Spaţiul disponibil în jurul Pieţei Brătianu (vedere din avion).

Vom da oarecare extensiune analizei acestei afirmaţiuni, care formează axul de rotaţie al soluţiilor ce s'ar putea discuta în raport cu această funcţiune a Pieţei Brătianu. Sunt nevoit să cer permisiunea a reaminti, şi a da şi unele explicaţiuni cu caracter nou ştiinţific, regulelor scoase intuitiv în relief de *Camillo Sitte*, relative la condiţiile estetice ale unei pieţe arhitectonice, adică la forma, proporţia, cadrul, gruparea şi decorarea pieţelor.

Se ştie că formele geometrice simple şi regulate sunt cele ce produc efectele sensoriale artistice cele mai puternice, indiferent dacă aceste forme sunt proectate pe un plan orizontal ori pe unul vertical. Dintre astfel de forme, în special la pieţe, cercul şi pătratul dau naştere la dificultăţi de încadrare estetică şi la monotonie în faţade, căci nu lasă libertatea alegerei unor proporţii estetice între înălţimile clădirilor, fronturilor lor şi prospectul lor. Forma triunghiulară este dezastruoasă, căci nu permite vederi estetice de ansamblu a unei întregi laturi a pieţei de cât cel mult din vârfurile triunghiului, iar o utilizare raţională şi o decorare avantajoasă a pieţei este aproape imposibil de realizat. Cu totul avantajos se prezintă însă forma dreptunghiulară sau aceia de trapez isoscel, sau chiar a unui trapez dreptunghic, căci defectele mai sus arătate dispar. De aceia celebrele pieţe ale renaşterei şi chiar din epoca modernă, precum Piazza S-ta Anunziatta din Florenţa, Piazza Campidoglio din Roma, Piazza San Marco din Venezzia, Place de la Concorde din Paris şi numeroase altele, au primit dintre aceste forme. Mici devieri dela forma regulată sunt cu atât mai greu de observat cu cât pieţele sunt mai mari, căci perspectiva deformează, iar stereoscopia atenuiază până la dispariţie reliefurile. Ajungem să lămurim pe aceste căi unele puncte obscure din explicaţiile lui Sitte, sau să explicăm ceia ce acesta numai a simţit.

Perspectiva ne impune uneori să adoptăm la o piaţă o formă trapezoidală în loc de una dreptunghiulară. Studiul detailat stereoscopic şi acela al umbrelor ne face să ne decidem, după caz, între o faţadă pliată şi una plană, care din ele ar fi să încadreze o piaţă: adică să alegem fie laturi în zigzaguri în planul orizontal al pieţei, fie laturi rectilinii. Rizaliturile, mulurele şi orice relief în general au o valoare cu totul redusă din punct de vedere estetic pe o faţadă orientată spre nord sau sub un cer în permanenţă ceţos, căci umbrele care evidenţiază reliefurile sunt inexistente. Aşa este explicabil de ce sobrietatea faţadelor a apărut în ţările nordice. Apoi diferenţele de distanţe între planuri paralele nu apar stereoscopic de cât când ne apropiem, intrând într'o zonă limită în raport cu distanţele între acele planuri. De altfel apare oricui ca evident că, cu cât o piaţă e mai mare, cu atât detaliile arhitecturei clădirilor pierd din importanţă şi numai liniile generale interesează.

Forma dreptunghiulară pentru o piaţă se impune şi mai mult atunci când vrem să gradăm importanţa clădirilor monumentale ce vor încadra acea piaţă. In raport cu clădirea predominantă se ştie că piaţa poate fi de lungime sau de lăţime: monumentelor înalte şi cu faţade înguste le convine să predomine o piaţă în lungimea lor, căci nu vor avea de luptat cu alte faţade aşezate în acelaş plan. Pe când clădirilor cu faţade lungi şi puţin înalte se recomandă o încadrare în mod unitar a unei întregi şi lungi laturi a pieţei, căci înălţimea lor mai redusă nu cere o distanţă prea mare în faţa lor pentru privirea de ansamblu, cea urbanistică.

Dacă ţinem seamă că o faţadă arhitecturală numai atunci este pusă în valoare, când poate fi privită deodată în întregul ei, pe orizontală şi pe verticală, şi că, în asemenea condiţii, un ax de simetrie vertical sporeşte acţiunea sentimentală estetică prin echilibrul aparent al compoziţiei, prin ritmul creiat din repetarea unei proporţii armonioase, trebuie să căutăm ca în faţa monumentului să păstrăm spaţiul liber necesar unei asemenea priviri urbanistice.

Unghiul diedric măsurat pe un arc orizontal vizual (format din două planuri verticale) care ne permite fără forţare să vedem un ansamblu, este de maximum 90°; în care timp cel al vederei sincronice pe verticală într'un unghiu diedric format de planul orizontal (pământul) şi altul cuprinzând două paralele orizontale, scade. Din contră, dacă încercăm a spori unghiul diedric măsurat pe un arc vertical vizual, cel orizontal limită scade sub 90°.

In orice caz putem considera ca limite sincronice unghiul de 90° pe arc orizontal şi 45° pe arc vertical. Formele ce es din aceste unghiuri limită nu mai sunt vizibile sincronic.

Nu cunoaştem încă relaţia geometrică între aceste două unghiuri vizuale, dar ştim că artiştii privesc din experienţă operile de artă sau obiectivele lor de inspiraţie, pe verticală, sub trei unghiuri de vedere: la 45°, adică dela o distanţă egală cu înălţimea obiectului (privirea de detaliu parţială); la 27°, adică dela o distanţă egală cu de 2 ori înălţimea lui (privirea de ansamblu) şi în fine la 18° adică dela o distanţă de trei ori înălţimea obiectului (privirea picturală). Din punct de vedere al esteticei urbanistice numai privirile de ansamblu şi mai ales cele picturale ne interesează (fig. 88).

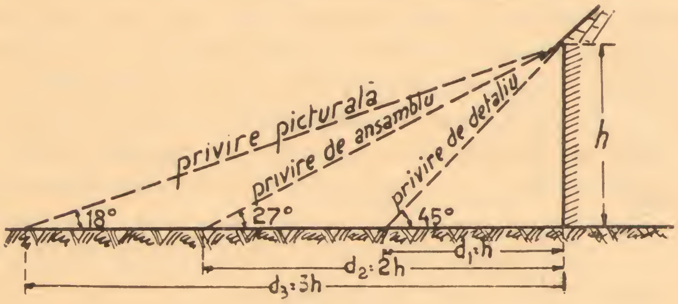

Fig. 88

Aceste constatări ne dau posibilitatea să determinăm anumite raporturi lineare estetice, ca cel de pildă între lungimea şi lăţimea unei pieţe, pe care urbaniştii au fost de acord până acum a-l admite 1,5 până la 3, şi excepţional şi mai mult, după caz, dar fără să dea vre-o explicaţie ştiinţifică acestei proporţii. Se poate însă demonstra utilitatea acestor raporturi limită care diferă după modul cum voim a pune în valoarea monumentele. Astfel la o piaţă dreptunghiulară monumentul *predominant* aşezat pe laturea scurtă a pieţei trebuie să aibă înălţimea faţadei mai mare ca lăţimea ei, fiind-că de aceia s'a aşezat astfel: adică privirea estetică să poată fi găsită în o zonă a pieţei aflată la o distanţă de monument de 2—3 ori înălţimea monumentului în care unghiul de privire verticală să fie sub 45°. Atunci avem o piaţă de adâncime. Fig. 89 demonstrează că o astfel de piaţă trebuie să aibă raportul limită inferior cel puţin 2, însă un raport favorabil este de 3,24 şi atunci tratarea laturei lungi a pieţei cere dispoziţii speciale.

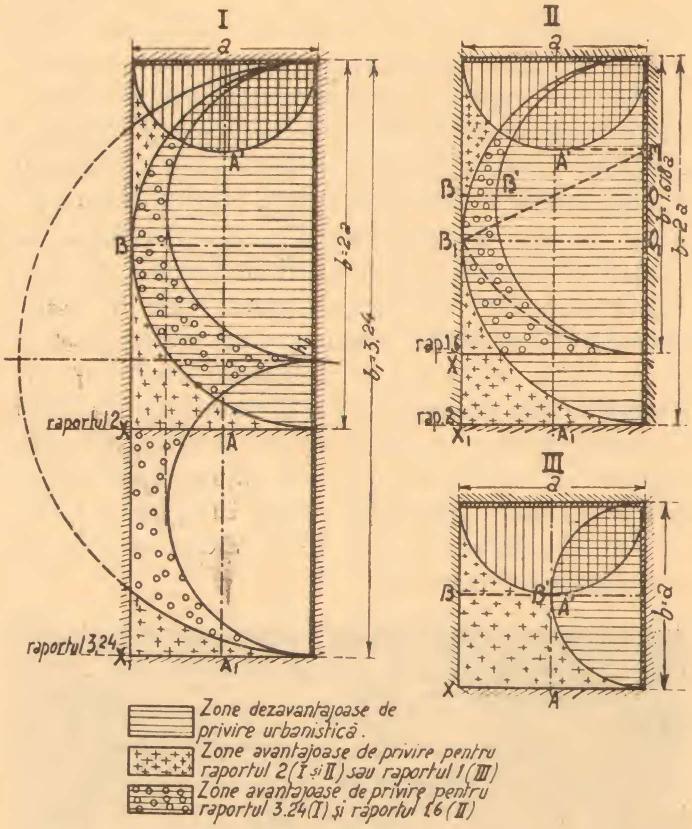
I
II
III
a
A
A₁
B
B₁
X
X₁
raportul 2
raportul 3.24
rap.1,6
rap.2
Zone dezavantajoase de privire urbanistică.
Zone avantajoase de privire pentru raportul 2(I şi II) sau raportul 1(III)
Zone avantajoase de privire pentru raportul 3.24(I) şi raportul 1.6(II)

Fig. 89

In adevăr, dacă raportul ar trece prea mult peste 2, cum locul geometric al unghiului limită de 90° sub care poate fi văzută faţada întreagă a monumentului este un semicerc, rezultă că ar trebui să izolăm pe aceiaş laturc mai multe monumente, şi atunci cadrul pieţei ar fi prea mult întrerupt. Intreruperea faţadei este necesară fiindcă în piaţă nu ar exista nici un punct axial faţadei de unde întreaga faţadă să fie privită şi deci axele ei de simetrie nu ar mai servi cu nimic efectului estetic produs prin ritmul unei periodicităţi de forme; acele axe ar rămâne numai nişte impedimente la satisfacerea unei distribuţii interioare.

Din contră, dacă edificiul predominant este dispus pe laturea lungă a pieţei, atunci faţada acelui monument va fi mai mult lungă de cât înaltă și cu deosebire când acel edificiu va ocupa întreagă acea lature. Considerații analoage, arătate în fig. 90 ne conduc la concluzia că raportul între lungimea și lățimea *„pieței de lungime”* să nu treacă de 2, fără a se scobori sub 1,6.

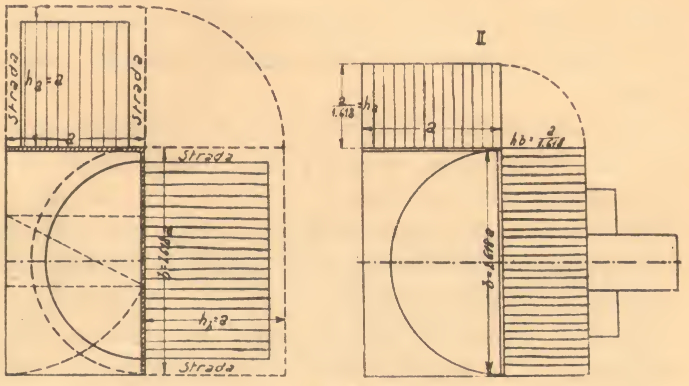

Fig. 90

Când piața se apropie de forma pătrată spectatorul se va putea orienta mai greu asupra monumentului predominant și monotonia va apare (fig. 89).

Mărimile fațadelor și înălțimilor diferitelor clădiri ce încadrează piața trebue să se echilibreze, considerate fiind acele edificii și pe unități și pe grupe.

O fațadă lungă într'o piață neproporționată ar putea fi privită întreagă deodată numai pe o direcție oblică, dar atunci formele regulate geometrice căutate apar sub alte aspecte mai puțin simple și dau un efect estetic sensorial mai slab. Așa se explică de ce vederile normale (de față) sunt cele mai căutate din punct de vedere estetic și de ce se caută ca piețele să lase spectatorului posibilitatea ca să observe monumentele din cât mai multe puncte, și în special axiale, sub unghiurile avantajoase sus arătate. Dela aceste considerații poate pleca un studiu asupra întrebuințărei clădirilor simetrice sau asimetrice în piețe.

Nu trebuie un examen prea atent ca să ne convingem că pentru un monument cu vederea în lungul unei piețe sunt mult mai numeroase punctele din care acel monument poate fi privit în condiții estetice urbanistice de cât pentru unul așezat pe laturea lungă a pieței. Se mai observă că, cu cât „raportul” pieței crește, cu atât un monument se află mai avantajat dacă ocupă laturea mică a pieței; și cu cât descrește acel raport, situația monumentului „de lungime' se ameliorează. Așa dar arhitectura monumentelor din piețe cată a fi adaptată acestor cerințe.

De pildă într'o piață de adâncime monumentul predominant așezat pe laturea *a*, cea scurtă a pieței, va avea o înălțime h mai mare ca lungimea *a* a fațadei, și anume în o proporție apropiată de raportul 1,618 cunoscut cu proprietăți estetice sensoriale considerate „divine". In schimb monumentul secundar, așezat pe laturea *b* lungă a pieței nu va avea o înălțime h mai mare ca laturea scurtă a pieței. Dacă voim să păstrăm raportul 1,618 și aici, dar acum inversat, ar trebui să scurtăm lungimea fațadei acelei clădiri dela 2 a la 1,618 a; și pentru acest scop se recomandă ca străzile laterale M și N să traverseze piața ca în fig. 91. Când proporția pieței se apropie de 3,24 atunci este necesar a se mai introduce o stradă O P transversală, tocmai pentru proporționarea lungimei fațadelor cu înălțimile lor la clădirile ce încadrează laturea lungă a pieței, în jurul raportului estetic 1,618.

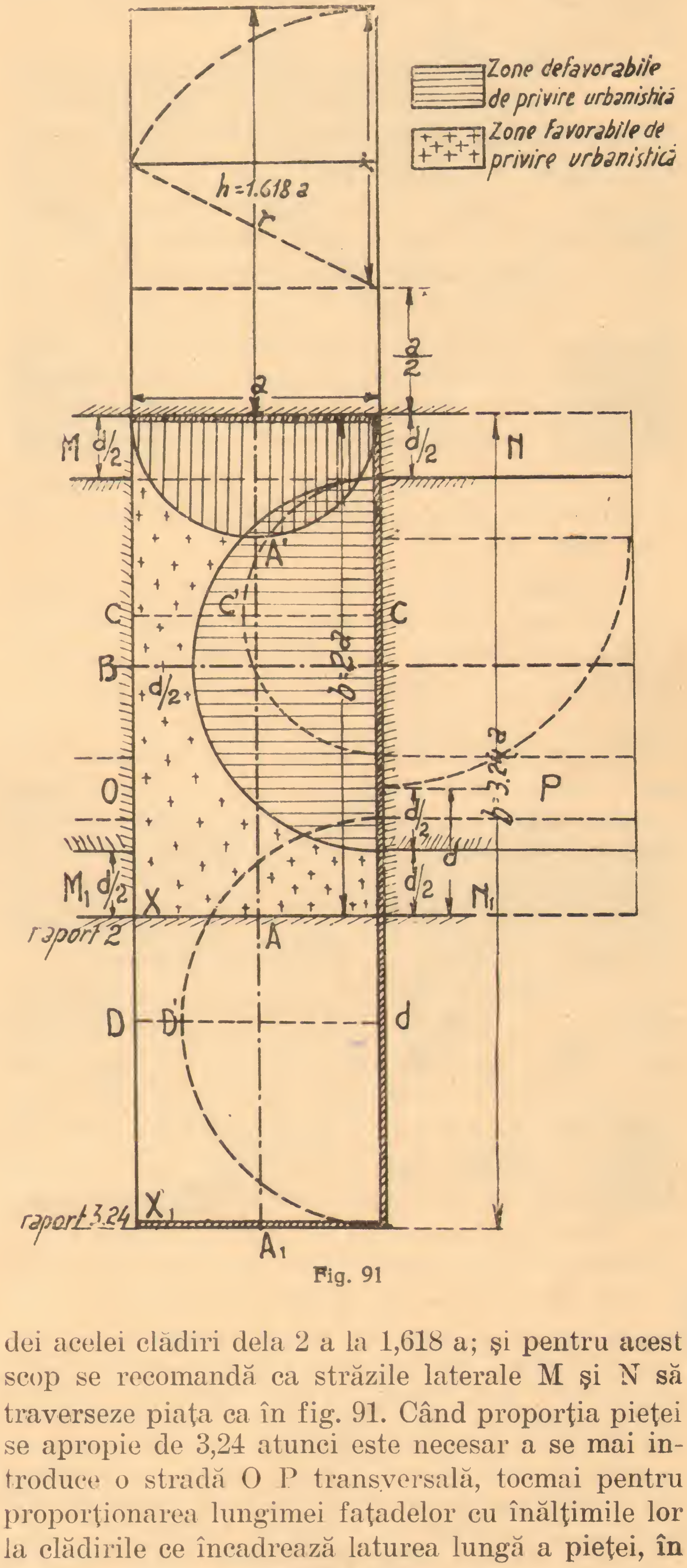

Fig. 91

In o astfel de piață am avea axa pe lungimea AA' de privire a fațadei simetrice a clădirei de pe laturea *a* și numai punctul B pentru clădirea de pe laturea b, sau CC_1 și DD_1 dacă se introduce strada transversala OP.

Un singur punct X există în această piața de unde pot fi văzute deodată integral toate fațadele, de pe laturile a și b ale pieței. De aceia vederea din colțul X trebuie special studiată, anume racordul între clădirea pe laturea *a* și clădirea pe laturea *b* să se facă armonios.

Dacă piața are raportul apropiat de 1,618 atunci nu mai putem așeza monumente predominante ca în piețele de adâncime, adică cu înălțimi în raport cu lungimea fațadei în proporția tăeturei de aur (proporția divină), căci acel monument ar fi insuficient privit în înălțime din interiorul pieței. Și atunci ori dăm acelui monument o înălțime mai mică de cât fațada (deci o formă dreptunghiulara culcată în raportlul 1,618) ori ne resemnăm la forma pătrată a fațadei monumentului de adâncime. In primul caz vom fi însă nevoiți, pentru păstrarea unui ritm, să introducem turnuri pe fațada clădirei de pe laturea lungă a pieței. Rezultă că piețele cu raportul în jurul 1,618 se pretează la clădiri nu prea înalte (fig. 90).

In rezumat, *piața dreptunghiulară care se prezintă cel mai avantajos, atât ca proporția laturilor ei cât și ca proporția fațadelor clădirilor în raport cu înălțimile lor, este cea în care raportul lungimei față de lățime (adâncime) este între 2—3,24.*

Din cele arătate până aci reese clar strânsa legătură între forma și proporțiile pieței și cadrul format de clădirile ce o limitează. Cadru închis pentru determinarea formei pieței; o arhitectură cât mai unitară pentru a obține un ritm armonic în vederile de ansamblu ; înălțimi cari să corespundă proporțiilor pieței urmărind ritmuri pe verticale.

Nu este necesar totdeauna ca o piață să fie integral încadrată într'un acelaș styl arhitectural. Sunt piețe celebre, ca Piazza Signoria din Florența, în care nici stilul nu este unitar și nici nu există axe de simetrie. In asemenea cazuri însă se cere ca cel puțin o lature întreagă a pieței, care poate fi vizibilă deodată, să fie tratată în acelaș styl iar colțurile (unghiurile) pieței să fie armonic legate.

Gruparea unor piețe și decorarea lor contribuie la sporirea efectului lor estetic. Dar libertatea artistului este mai mare în această privință.

Dacă aplicăm acum aceste considerații de teorie estetică a piețelor la cazul Pieței Brăitanu, observăm că terenul de care dispunem sau am putea eventual dispune (fig. 87), poate primi cu ușurință forme dreptunghiulare favorabile din punct de vedere estetic așezărei unui edificiu predominant, care se cuvine a fi în această piață Palatul Municipal. Proporțiile pieței și așezarea Palatului Municipal ca motiv predominant sunt condițiile ce au nevoie de mai multă examinare în raport cu situațiile speciale de estetică locală și cele financiare pentru realizarea ansamblului pieței.

Dar pentru a ajunge la o concluzie trebuie ca în prealabil să examinăm şi cel de al treilea aspect funcțional al acestei piețe, adică acela de *centru civic*.

Un centru civic, într'un oraş ca Bucureşti, cere cel mai mare spațiu liber public existent şi cât mai în mijlocul oraşului, dacă s'ar putea chiar în partea lui istorică; mai cere ca în jurul acestui mare spațiu liber public să existe terenuri suficient de mari pe care să fie edificate clădirile publice importante ale oraşului. Suprafața de cel puțin 350×100 m. fie 35.000 m. p. de care se poate dispune în Piața Brătianu, cu toată frântura de aliniament și diferențele de lărgimi existente, ar putea fi amenajată ca o piață-centru civic, analog cu acele proectate pentru orașul Washington, ori San Francisco din Statele-Unite ale Americei.

In *Washington* s'a proectat cel mai mare centru civic cu cele mai multe clădiri monumentale publice, alungit dela Capitol până la Lincoln Memorial, pe râul Potomac, pe circa 3 km. Acest centru civic este însă combinat cu un parc. Centrul civic al oraşului *San Francisco* este mai comparabil cu cazul Bucureștiului. In acest oraș predomină în centrul civic Palatul Municipal, înalt de 99 m. și cu o fațadă de 133 m., supraînălțat cu un dom de 36 m. diametru. Colțurile pieței sunt încadrate cu diverse clădiri ale serviciilor publice, iar laturile dreptunghiului, care formează piața, sunt ocupate cu: un auditorium pentru 5000 persoane, apoi cu o bibliotecă publică și cu alte clădiri ale statului. Spațiul liber ar avea deci între fațade cam 250×180 m. fie 45.000 m.p. Mai reamintim pentru comparație, că piața Primăriei din *Viena* inclusiv grădinile ei, are 200×360=79.000 m.p.; piața *San Marco din Veneția* 13.000 m.p.

Prin urmare este oportun ca în Piața Brătianu să se organizeze un centru civic, cu Palatul Municipal, Universitatea, Bibliotecă publică, Ministerul Agriculturei; iar pe terenul Spitalului Colțea, s'ar putea edifica Ministerele Sănătății Publice și al Muncei, astăzi cu multă modestie ascunse publicului. Desfășurarea fațadelor atâtor clădiri monumentale publice cere însă întrebuințarea ca piață a întregului spațiu disponibil, adică din str. Batiște până în str. Doamnei (fig. 91).

In acest caz, dacă forma și proporția, elemente ale esteticei pieței, pot fi păstrate cu egal efect sensorial artistic şi chiar spori valoarea estetică prin efectul sentimental al unui orizont vast, condiția însă de încadrare estetică a acestei piețe-centru civic devine mult mai greu de îndeplinit. Să ne explicăm. Pe laturile lungi ale pieței clădirile vor apare fatalmente heteroclit, în deosebi cele de pe latura de apus (fig. 91). Tot acolo vastele spaţii libere, ca acela al Pieţei Universităţii şi acela al Palatului Şuţu, etc. fac imposibilă obţinerea unui cadru echilibrat. O remediere constă în studiul grupărei estetice a pieţei Brătianu (centrul civic) cu piaţa Universitaţii. Latura opusă (cea dinspre răsărit) va fi încadrată într'un timp destul de îndelungat din cauza lungimei ei şi situaţiei financiare a statului. Pe această laturo se poate obţine o armonie (fig. 91, 93, 94 şi 95).

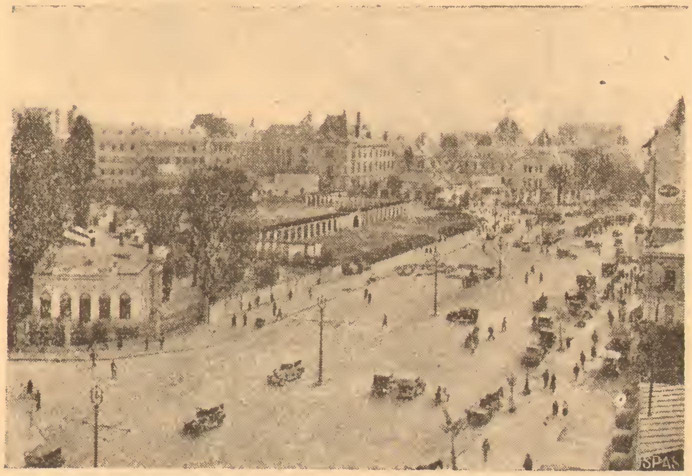

Fig. 91. — Vedere din Str. Batişte până în str. Doamnei.

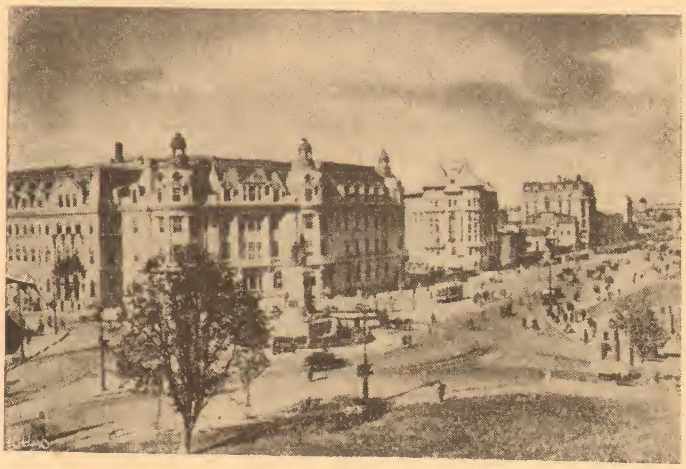

Fig. 92. — Vederea faţadelor pe laturea de apus a viitoarei Pieţei Brătianu.

Aceste argumente ne conduc a considera două ipoteze pentru această piaţă: ipoteza unei singure mari pieţe între str. Batişte şi Str. Doamnei (cu piaţete secundare în jurul faţadelor clădirilor monumentale) şi ipoteza a două pieţe comunicante, adică una mai importantă între Str. Batişte şi b-dul Carol, şi alta secundară, între acest bulevard şi str. Doamnei, ambele separate printr'un dispozitiv arhitectural pentru a le putea da caractere arhitecturale deosebite, fără a strica armonia lor. Vom obţine atunci o grupare de pieţe, dar o grupare specială, cu continuare de aliniamente, fără mari diferenţieri funcţionale, cum nu este cazul grupărilor de pieţe ce întâlnim aiurea, dar mai justificate (fig. 96).

In prima ipoteză, cum în mod logic ţinem ca Palatul Municipal să fie edificiul predominant, se impune o astfel de aşezare a acestui Palat spre a putea fi privit în lungul pieţei. In acest caz faţada acestei clădiri va fi mult mai înaltă de cât lungă şi va fi aşezată pe una din laturile scurte ale pieţei.

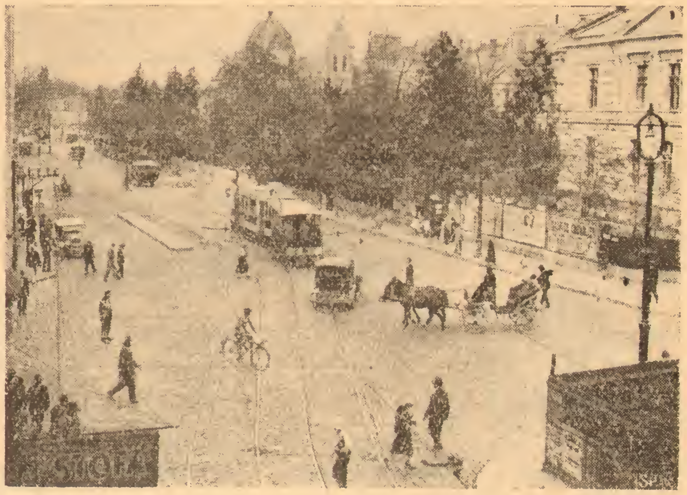

Fig. 93. — Vederea laturei de răsărit a viitoarei Pieţei Brătianu, din spre Str. Doamnei.

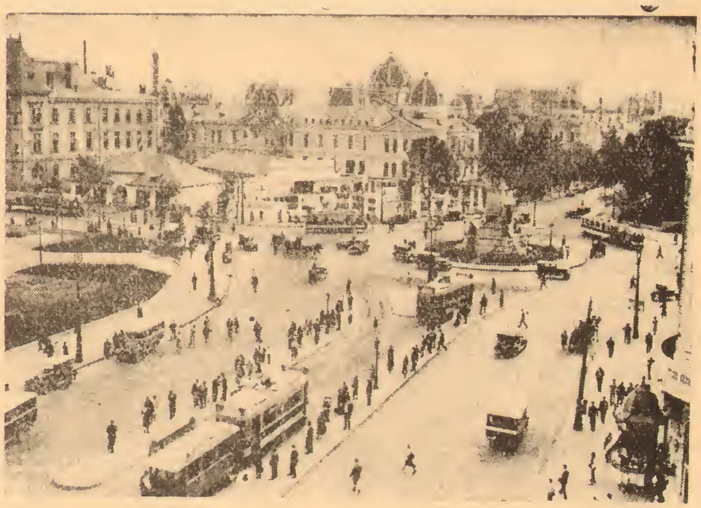

Fig. 94. — Piaţa Brătianu (starea actuală vedere spre Ministerul Agriculturei).

Este uşor a ne hotărî între laturea dinspre str. Batişte şi cea dinspre spre Doamnei, căci aşezarea spre str. Batişte prezintă mai multe avantaje. Anume lasă a se vedea din piaţa principală faţada sudică, deci una bine luminată, în care efectele de umbră vor scoate în relief arhitectura acelei faţade principale; apoi cercetând profilul în lung al pieţei observăm că aceasta prezintă o rampă uşoară spre str. Batişte şi deci şi clădirea predominantă, care trebuie să fie aşezată pe punctul culminant, ajută

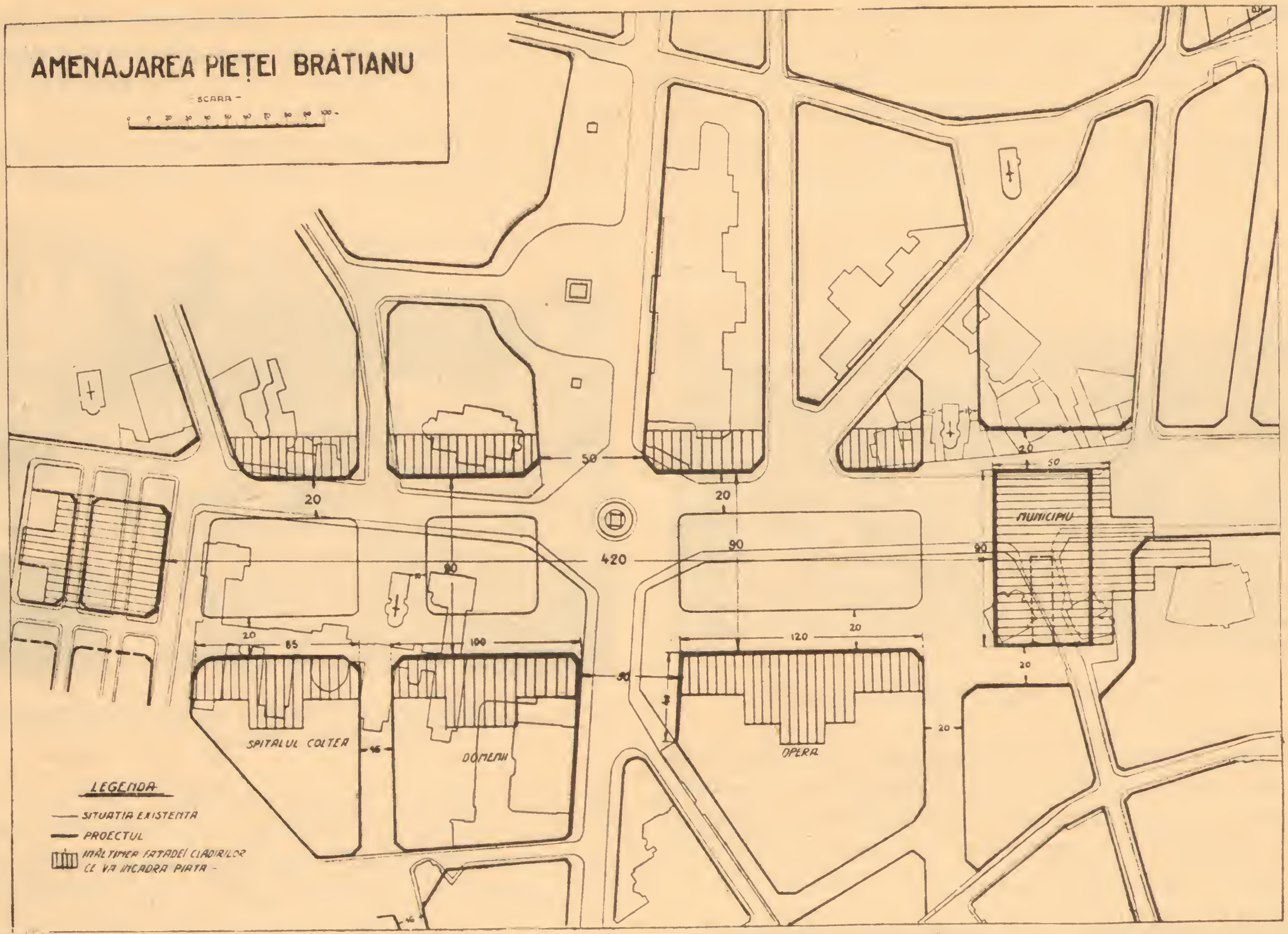
AMENAJAREA PIEȚEI BRĂTIANU
SCARA
50
20
20
420
90
90
90
50
MUNICIPIU
20
85
100
120
20
20
50
20
SPITALUL COLTEA
DOMENII
OPERA
LEGENDA
SITUATIA EXISTENTA
PROECTUL
INĂLȚIMEA FAȚADEI CLĂDIRILOR CE VA INCADRA PIAȚA

Fig. 95. — Soluția unei pieţe lungi deestinată unui centru-civic în Piața Brătianu.

latura; mai departe, spre această parte se va putea obţine un front de clădire mai mare, şi deci un cadru şi o clădire mai convenabile; în fine, tot spre această parte şansele unei încadrări rapide a pieţei sunt mai mari, şi deci ansamblul estetic va fi mai curând realizat (fig. 95).

Dacă tot în ipoteza unei singure pieţe am aşeza Palatul Municipal pe laturea lungă a pieţei, deci cu faţada principală spre str. Edgard Quinet prelungită, atunci faţada acestui palat, din cauza proporţiei pieţei, nu ar putea ocupa nici jumatate din lungimea totala a pieţei, şi, deci, pentru echilibrarea cadrului dinspre acea parte, se va construi o clădire similara în locul Spitalului Colţea, şi atunci Palatul Municipal nu va mai predomina în acest centru civic; ceeace nu ar corespunde intenţiei noastre manifestata de la început (fig. 97). Dacă mai adăogăm şi observaţia ca la o aşezare pe adâncimea pieţei devin mai numeroase punctele din piaţă de unde ansamblul Palatului Municipal poate fi privit pictural, pe când în cazul celei de a doua aşezări (pe

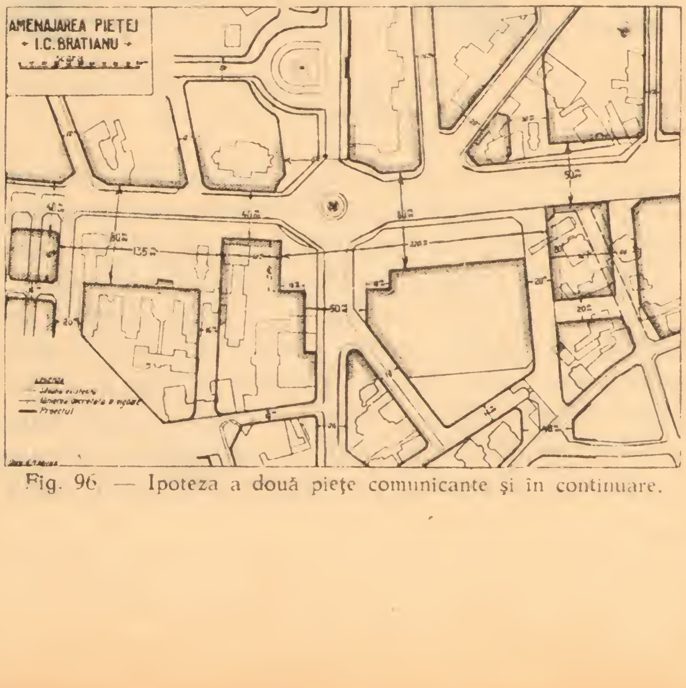
AMENAJAREA PIETEI
• I.C. BRATIANU •
135
50
LEGENDA
Proectul

Fig. 96 — Ipoteza a două pieţe comunicante şi în continuare.

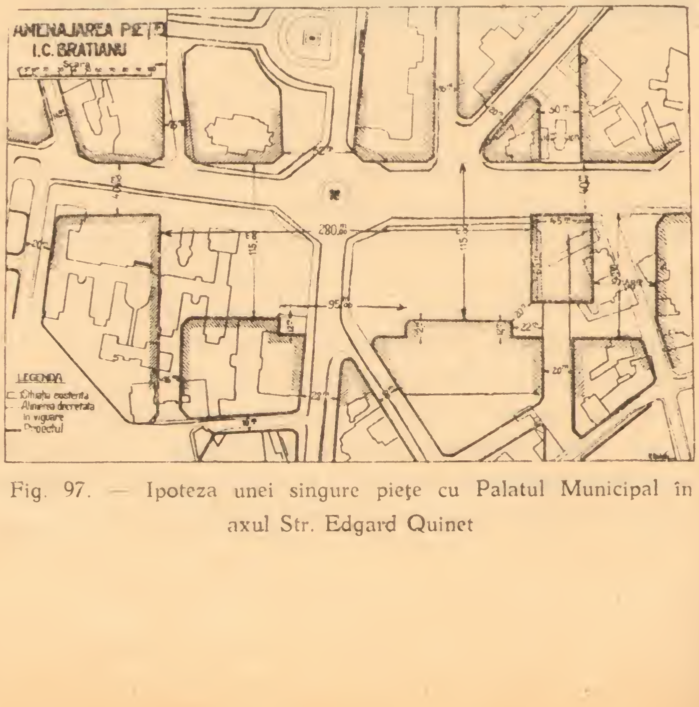
AMENAJAREA PIEȚEI
I.C. BRATIANU
Scara
280
115
95
LEGENDA
Situația existenta
Alinierea decretata în vigoare
Proectul

Fig. 97. — Ipoteza unei singure pieţe cu Palatul Municipal în axul Str. Edgard Quinet

lungul pieţei) asemenea puncte în jurul unui plan axial faţadei ar fi foarte restrânse şi anume cât mai spre colţul Universităţei şi al Academiei de Arhitectură, alegerea nu este dificil de făcut.

Este locul să observăm că o aşezare a Palatului Municipal cu faţada pe laturea pieţei dinspre str. Batiştei exige o proporţionare între plinul faţadei şi golul produs de b-dul Brătianu pe acea laturе. Această proporţionare constitue partea delicată a soluţiunei şi ne conduce a fi parcimonioşi la determinarea lăţimei acelui Bulevard la intrarea lui în Piaţă (fig. 95).

In a doua ipoteza, adică dacă separăm în două piaţa-centru civic spre a forma o grupare de pieţe, atunci nu e greu de constatat că inconvenientele aşezărei Palatului Municipal pe latura lungă a primei pieţe sunt mult atenuate, ca şi avantajele unei aşezări pe latura scurtă a pieţei spre str. Batişte. Mai mult, aşezarea Palatului Municipal pe latura lungă asigură o încadrare rapidă şi mai completă a acestei pieţe, rezultat destul de atrăgător pentru spiritele grăbite ale vremurilor noastre. Proporţiile însă între lungimea faţadei, lărgimea pieţei şi înălţimea acelei clădiri, pentru a obţine efectul estetic dorit, vor impune o înălţime nu prea mare pentru Palatul Municipal şi atunci ideia de predominare va avea o aplicaţiunea prea localizată faţă de unele clădiri înalte apărute în Bucureşti.

Conchidem: Dacă se asigură executarea întregului centru civic, cu o singură piaţă între str. Batişte şi str. Doamnei, Palatul Municipal va fi mai avantajos aşezat spre str. Batişte cu vedere în lungul pieţei şi obligator i se va da o înălţime impunătoare în oraş. Dacă primul caz nu se va realiza din diferite motive, astfel că piaţa va fi redusă între str. Batişte şi b-dul Carol, atunci aşezarea faţadei Palatului Municipal pe laturea lungă cu vedere spre str. Edgard Quinet şi cu o înălţime proporţională, este de preferat.

Prin urmare prima chestiune de rezolvit este: *o singură piaţă-centru civic, sau două pieţe?*

De la început observăm că din punct de vedere estetic divizarea spaţiului mare liber în două pieţe nu este justificată funcţional, ci reprezintă numai un artificiu pentru a ameliora efectul produs de o aşezare a Palatului Municipal pe laturea lungă a pieţei unice. Dar ştim că dispoziţiile nejustificate dau efecte antiestetice de ordin intelectual, şi prin urmare putem elimina ipoteza a două pieţe grupate aci. Rămâne atunci să ne hotărâm între alegerea unei pieţe mari unice, şi o altă piaţă, mai restrânsă, între b-dul Carol şi str. Batişte.

Piaţa aceasta restrânsă nu ne permite dezvoltarea pe laturile ei a unui centru civic şi am arătat ce efect estetic poate produce un astfel de centru într'un oraş important. Apoi iarăş este ştiut că într'un oraş mare, tot din punct de vedere estetic, este recomandabilă prezenţa a câtor-va pieţe de mari dimensiuni. Bucureştiul nu are asemenea pieţe cu caracter estetic. Să nu profităm de situaţia ce ni se oferă a creia o mare piaţă? Pe de altă parte efectul estetic al spaţiului liber este mai accentuat cu cât acel spaţiu este mai mare: de ce dar să micşorăm la jumătate suprafaţa unei pieţe pentru care putem uşor avea spaţiul necesar?

Toate aceste argumente ne conduc nu numai la a ne hotărî pentru o singură piaţă mare între str. Batişte şi str. Doamnei, dar şi la gruparea acestei pieţe cu alta, perpendiculară pe ea, aceia a Universităţei, care trebuie restudiată din acest punct de vedere.

Trecând acum la *proporţionarea înălţimilor clădirilor* în raport cu desfăşurarea faţadelor lor pe această piaţă, observăm că silueta Palatului Municipal aşezat pe adâncimea pieţei s'ar apropia de un zgârie-nor de 60—80 m. înălţime. Faţă însă de înălţimea clădirilor de pe laturea lungă a pieţei, cari nu poate întrece 20—24 m. este posibil ca să fim nevoiţi a micşora şi înălţimea corpului principal al Palatului Municipal. Totuşi, pentru predominarea pieţei în adâncime, nu se va putea evita turnul sau forma unei piramide în trepte a părţei superioare a edificiului.

Suntem datori acum o lamurire, caci ar putea cineva să găsească o contrazicere între concluzia de mai sus şi cele scrise de noi în 1928, când ne-am ocupat cu chestiunea Palatului Municipal [1]), dar mai mult din punctul de vedere al arhitecturei clădirei.

In acea expunere arătam că o aşezare avantajoasă a Palatului Municipal ar fi netăgăduit aceia pe laturea cea mai lungă a pieţei dintre str. Batişte şi b-dul Carol.

La acea dată însă nu puteam spera ca se va admite exproprierea terenului viran dintre Ministerul Agriculturei şi Spitalul Colţei, şi nici dărâmarea cel puţin a aripilor eşinde ale acestui spital, dacă nu chiar completa lui desfiinţare; nu se putea propune nici eventuala mutare a statuei Brătianu într'un punct mai favorabil al nouei pieţe. Actualmente împrejurările ne permit a considera şi asemenea ipoteze şi, evident, soluţiile se schimbă.

In fig. 95—97 dăm indicaţii sumare asupra diferitelor soluţii desbătute mai sus pentru această piaţă. In aceste scheme pot fi observate şi distribuţia pieţelor secundare grupate cu cea principală, cum şi forma cadrului pieţei.

Desigur că fiecare schema poate fi analizată în detaliu din toate punctele de vedere: estetic, ca circulaţie, ca funcţiune, ca economie.

Cadrul acestui studiu ne impune însa a ne opri aci. Nu am căutat de cât să arătăm amplitudinea unui astfel de studiu.

---

[1]) *C. Sfinţescu:* „Palatul Municipal al Capitalei".

f) *Piaţa Halelor Centrale*

Orice dispoziţie se va lua în viitor pentru pieţele de alimentare ale Capitalei, adică de se va creia câte una pe sectoare deservite de linii ferate, sau mai multe, pe cartiere, furnizate ca astăzi în bună parte de la una mare centrală,, dar prevăzută cu toate mijloacele moderne de aprovizionare, transport şi distribuţie, piaţa Halelor Centrale va rămâne cu caracterul istoric al unei pieţe de exploatare (târg).

Aşezarea acestei pieţe în partea cea mai veche a oraşului, la încrucişerea unor mari artere de circulaţie, şi în mijlocul unei populaţii dense care trebuie aprovizionată cu alimentele strict necesare, şi în cantităţi destul de mari, ne impune să ne gândim că orice transformări am face pentru o sistematizare a acestui cartier, trebuie să studiem această piaţă ca una de «*exploatare*» (Nutzplatz, sau după alţii Marktplatz).

O piaţă de exploatare are un rol pur «*funcţional*» şi prin urmare «făcând ceeace trebuie făcut» pentru îndeplinirea funcţiunei unei astfel de pieţe, tindem spre o creaţiune estetică.

Este dar necesar să desprindem dela început ideia de piaţă de exploatare, care nu trebuie confundată nici cu piaţa *arhitecturală* sau de *ornament*, nici cu cea de *circulaţie* (cum ar fi cele din faţa gărilor, etc.), nici cu *squarurile* (pieţe de staţionare, de odihnă).

Denumirea germană de Marktplatz este mai precisă, căci ne indică funcţiunea: *piaţă-târg* sau pur şi simplu *târg*, cuvânt bine intrat în etimologia română.

Asemenea târguri formează tradiţia seculară a oraşelor. Ele trebuiesc păstrate şi perfecţionate, dar nu desfiinţate, cu toate că rolul lor este acum mult atenuat, prin construcţia imobilelor mari, cu multe apartamente, prevăzute la parter cu prăvălii de tot felul.

In oraşele mici şi la periferia celor mari, târgurile sunt încă necesare, mai ales la noi, ţară agricolă şi cu populaţie risipită.

Piaţa Halelor Centrale din Bucureşti formeaza o tradiţie şi va rămâne încă o necesitate. Trebuie să i se dea însă forma definitivă adequată importanţei cu care va rămâne, şi mai ales, va trebui adaptată ca situaţie, proporţie şi amenajare, transformărilor în curs pentru punerea în valoare estetică a Dealului Patriarhiei.

Tocmai în potrivirea acestui acord estetic constă dificultatea studiului amenajerei Pieţei Halelor Centrale. Din cauza acestei dificultăţi serioase. de la început apare alternativa din care decurge totul: *să rămână în acest centru o piaţă-târg (de exploatare) sau să dispară cu totul în favoarea unei comune pieţe de circulaţie, combinată cu amenajeri de interes arhitectonic?*

Am arătat motivele care ne fac să alegem soluţia păstrărei unei pieţe-târg aici, la care se adaogă şi unul de ordin practic: o încercare a elimina cu totul o astfel de piaţă, este aproape sigur că va eşua. Urbanismul trebuind să fie în acelaş timp şi practic, vine în favoarea ipotezei noastre.

De altfel nici nu vedem argumente serioase pentru eliminarea unei pieţe-târg de pe malul stâng al Dâmboviţei.

Că ar fi acel spaţiu insuficient, că ar strica un aspect de curăţenie, linişte, selecţie, la poalele Dealului Patriarhiei, nu sunt argumente valabile acestui caz. Am arătat importanţa acestei pieţe-târg, *ca târg*, care va fi redus în proectul nostru la o piaţă regională, iar nu de interes general cum este astăzi. Cât priveşte condiţiile celelalte, de ordin pur estetic, acestea pot fi satisfăcute prin un plan raţional de amenajare şi de exploatare a pieţei-târg.

Aşa dar vom trece la examinarea *poziţiei, spaţiului* şi *cadrului* funcţional al acestei pieţe-târg.

Este de la sine înţeles că pentru acest teren public trebue să evităm cât mai mult exproprierile pentru a nu încărca prea mult bugetul oraşului, şi ca atare să utilizăm pe cât posibil terenul public existent. Pe de altă parte actuala Piaţă Bibescu-Vodă intră categoric în cadrul amenajerei Dealului Patriarhiei şi aceasta ne impune eliminarea de pe malul drept al Dâmboviţei a oricărei pieţe de exploatare. Rămâne să căutăm o aşezare a pieţei pe malul opus. Cercetând planul oraşului la scară mare, pe care sunt desenate construcţiile existente, uşor ne putem convinge că o deplasare spre amontele sau în avalul Dâmboviţei a actualei pieţe-târg de pe malul drept, este aproape imposibilă din punct de vedere financiar, şi inutilă chiar, din punct de vedere estetic şi al circulaţiei.

Pe de altă parte terenul cuprins între str. Halelor, b-dul Maria, Dâmboviţa şi calea Rahovei este necesar integral pentru viitoarele linii şi gări subterane [1]) care vor folosi traseul Dâmboviţei, cum şi pentru o eventuală linie metropolitană nord-sud a Capitalei, care se va întretăia aici odată cu cea dealungul Dâmboviţei (fig. 98).

Trebuie dar să examinăm dacă va fi suficient terenul cuprins între bd. Maria, str. Carol (viitorul bd. Colţei-Prelungit) până la podul Şerban Vodă şi Dâmboviţa. In această parte s'au făcut deja unele exproprieri pentru extinderea halelor, a unor imobile cu faţadă spre str. Carol şi spre actuala Hală

---

[1]) C. Sfinţescu: „Asupra liniei ferate traversând Capitala în lungul ‚Dâmboviţei" (Septemvrie 1925 — fig. 15 a).

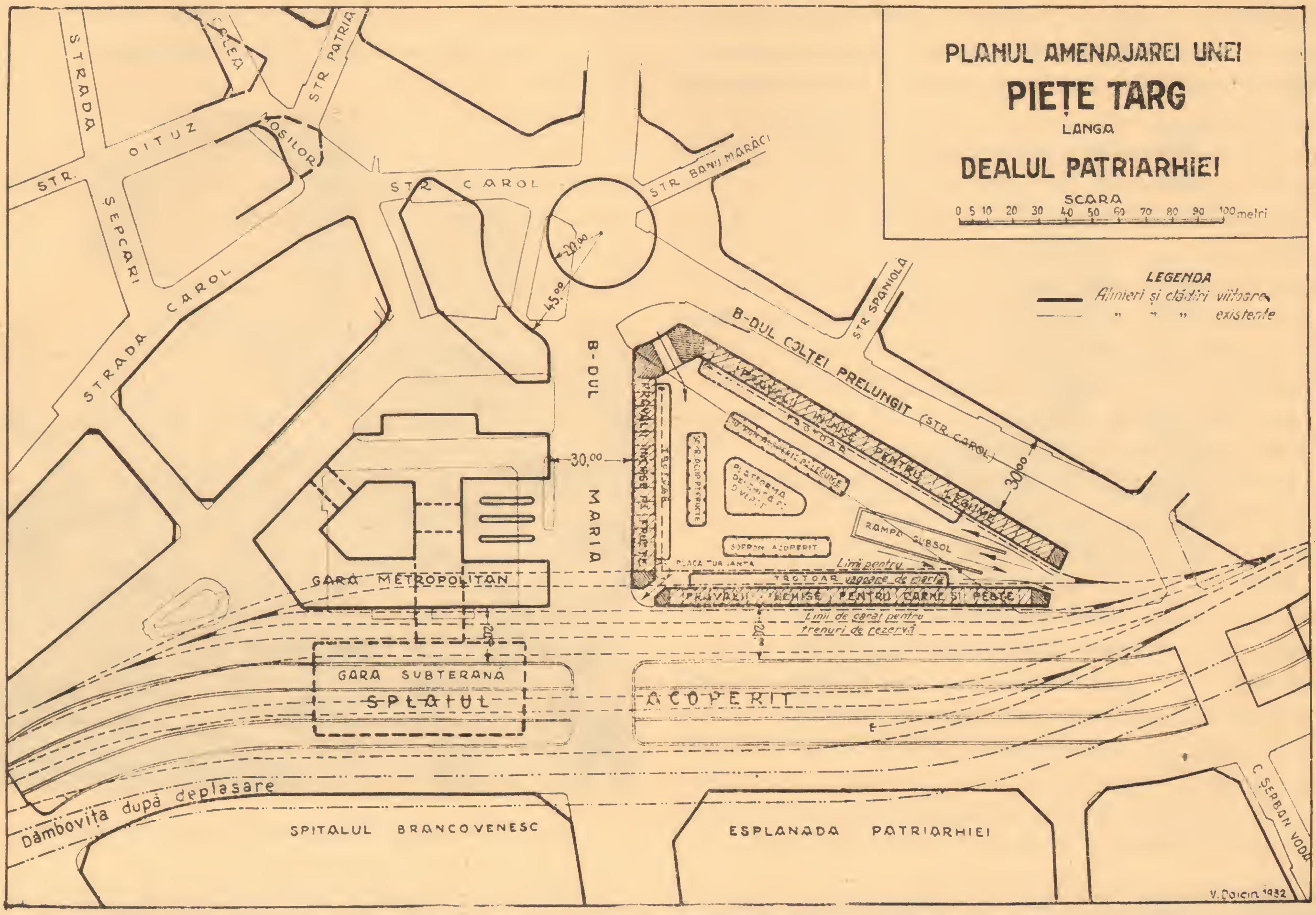
PLANUL AMENAJAREI UNEI
PIEȚE TARG
LANGA
DEALUL PATRIARHIEI
SCARA
0 5 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100 metri
LEGENDA
Alinieri și clădiri viitoare
" " " existente
STRADA
CALEA
STR. PATRIA
MOȘILOR
OITUZ
STR.
ȘEPCARI
STR. CAROL
STR. BANU MĂRĂCI
STRADA CAROL
30,00
45,00
B-DUL MARIA
30,00
B-DUL COLȚEI PRELUNGIT (STR. CAROL)
STR. SPANIOLĂ
30,00
PRĂVĂLII ÎNCHISE PENTRU LEGUME
TROTOAR
PRĂVĂLII ÎNCHISE PENTRU FRUCTE
TROTOAR
ȘOPRON ACOPERIT PENTRU LEGUME
ȘOPRON ACOPERIT FRUCTE
PLATFORMA DESCHISĂ DESCOPERIT
RAMPA SUBSOL
ȘOPRON ACOPERIT
PLACA TURNANTĂ
Linii pentru vagoane de marfă
TROTOAR
PRĂVĂLII ÎNCHISE PENTRU CARNE ȘI PEȘTE
Linii de garaj pentru trenuri de rezervă
GARA METROPOLITAN
GARA SUBTERANĂ
SPLAIUL
ACOPERIT
Dâmbovița după deplasare
SPITALUL BRANCOVENESC
ESPLANADA PATRIARHIEI
C. ȘERBAN VODĂ
V. Doicin 1932

Fig. 98. — Amenajarea Pieței Halelor Centrale.

de Peşte, astfel că s'ar putea dispune, scăzând terenul necesar circulației pe bd. Maria, bd. Colței-Prelungit şi Splai, de o suprafață totală de circa 8.000 m. p.

Oricare ar fi ipoteza în care ne aşezăm, trebuie să presupună, *să ceară*, acoperirea Dâmboviței, cel puțin pe porțiunea calea Rahovei-calea Şerban Vodă, astfel că spațiul arterelor de circulație va fi sporit prin o astfel de măsură, ceeace va înlesni proectul de amenajare al pieței-târg şi va înbunătăți şi aspectul estetic în această parte.

Suprafața netto de 8.000 m. p., mai sus arătată, de care putem dispune, este suficientă pentru amenajarea unei piețe-târg cu caracter local ce urmează să organizăm aici.

Trebuie însă să *accentuăm că soluția noastră nu este aplicabilă decât concomitent cu organizarea unor alte piețe-târguri de aprovizionare pentru en gros*, fie unul mai mare pentru tot oraşul în regiunea abatorului, fie a altor 4 la cele patru puncte cardinale ale oraşului şi pe care le-am menționat în planşa Nr. 20 din lucrarea noastră «*Căile de Comunicație şi Transporturile în Municipiul Bucureşti*».

Odată poziția şi spațiul acestei piețe-târg determinate, pentru a-i fixa *cadrul* trebuie să examinăm vecinătățile. Spre sud-vest va predomina ca importanță amenajarea Dealului Patriarhiei inclusiv actuala Piață Bibescu-Vodă şi ca atare laturea din spre această parte va fi încadrată de această amenajare. Spre nord-vest se va dezvolta o piață de circulație a gărei metropolitane, pe partea opusă a b-dului Maria; spre bd. Colței-Prelungit (azi str. Carol) cadrul acestei piețe va fi format din cadrul b-dului adică din clădiri înalte, perete care să echilibreze cu desfăşurarea ascendentă opusă, spre Dealul Patriarhiei. Astfel fiind, suntem forțați a rămâne încadrați în o formă generală triunghiulară, care nu este o formă de utilizare uşoară.

O altă chestiune importantă, care iarăş se pune înainte de a intra în studiul detaliilor, este: *în ce măsură să se dezvolte în înălțime folosința spațiului acestei piețe-târg?*

Avem exemple moderne cu utilizări în înălțime a spațiului din astfel de piețe de aprovizionare centrală, dar avem şi exemple de utilizări cu înălțimi cu totul reduse : 3—5 m. cel mult (piețele-târg descoperite).

Suntem de părere că ultima soluție se aplică în cazul considerat aci pentru următoarele motive : a) utilizările în înălțime sunt puțin apreciate în comerț şi mai ales în comerțul de aprovizionare cu alimente; b) utilizările în înălțime se impun atunci când spațiul este insuficient și locul este destinat unei aprovizionări centrale, pentru un întreg şi mare oraş; noi însă studiem această amenajare ca una de interes local, care să funcţioneze în acelaş timp cu piaţa sau pieţele de en gros cum am menţionat mai sus; c) cadrul estetic ce urmărim a obţine în acest punct, predominat de Dealul Patriarhiei, ne cere o dezvoltare cât mai redusă în înălţime a adăposturilor necesare alimentărei populaţiei; cu cât înălţimea lor va fi mai redusă, cu atât spaţiul liber al unei esplanade a Patriarhiei va apare mai mare, iar dealul va predomina deoparte şi cadrul clădirilor din b-dul Colţei-Prelungit de cealaltă parte.

Aşa dar utilizarea spaţiului pieţei-târg se va face pe un singur plan de desfacere a mărfurilor, acela al terenului natural, cu accesoriile, iar pe un al doilea plan, la subsol, se vor afla depozitele mai mari, liniile şi gara de mărfuri alimentare.

Rămâne acum, pentru a termina, să mai cercetăm spiritul în care trebuie să fie utilizat în acest singur plan terenul disponibil. Spre a ne hotărî e suficient să reamintim că vor trebui luate măsuri ca aspectul estetic şi de curăţenie, exterior pieţei, să fie cât mai îngrijit şi în acelaş timp circulaţia pe marile artere înconjurătoare: Splai, b-d. Maria şi b-d. Colţei-Prelungit, să fie cât mai puţin împiedicată de existenţa în acest punct a unei pieţe-târg.

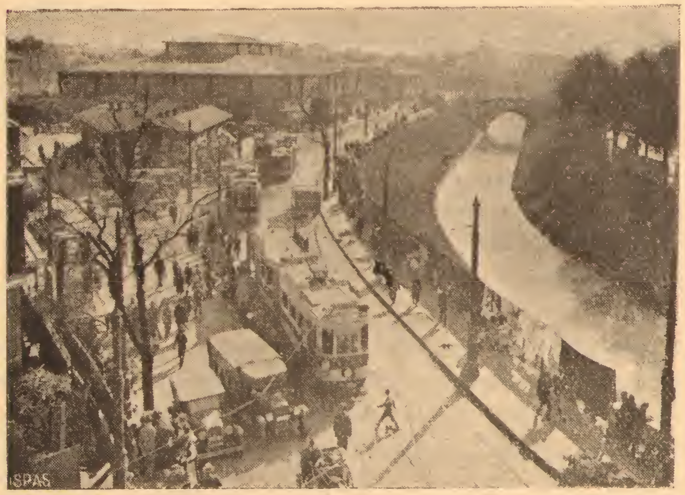

Fig. 99. — Halele Centrale văzute din spre podul Calea Rahovei.

Ambele condiţii pot fi realizate în bună măsură prin o amenajare de *piaţă-târg interioară*, adică cu o formă închisă de cabine joase, prevăzute cu porticuri de colonade în spre curtea interioară; cu câte-va porţi de intrare din străzile laterale în curtea interioară, cum este astăzi cazul la Piaţa Bibescu Vodă, şi întregul comerţ de alimente să se desfăşure obligator numai în curtea interioară. In acest mod nu vom mai avea acel bâlciu, cum există acum la Halele Centrale, încât fiecare staţionează cum vrea şi circulaţia este imposibilă acolo.

In curtea interioară se vor construi cât mai puţine prăvălii, dar se vor amenaja suficiente platforme acoperite pe care se vor aşeza mărfurile de vânzare la orele stabilite. Toate depozitele vor fi în subsol.

Caracteristicile unei astfel de pieţe interioare vor fi porticurile, marchizele-peroane şi dispoziţiile tecnice pentru transport, pentru curăţirea şi distrugerea gunoaielor şi pentru spălatul general cât mai rapid şi mai perfect. Estetica va fi sporită prin reuşita tecnică a unor astfel de instalaţii.

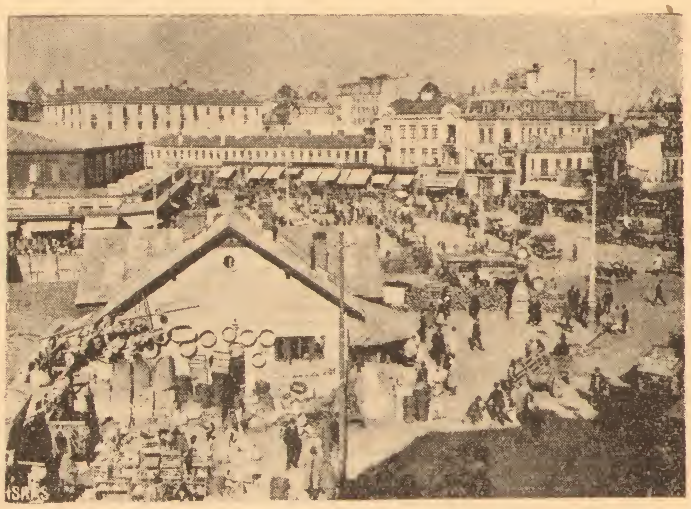

Fig. 100. — Halele Centrale, vedere spre B-dul Maria.

Astfel va fi asigurat spaţiu suficient pentru circulaţia şi staţionarea cumpărătorilor. Numai sub porticele-colonade mărginaşe vor fi executate prăvălii partere. In fig. 98 dăm indicaţii în sensul vederilor noastre.

Desigur că în cadrul acestui program pot fi propuse o varietate de soluţii arhitectonice.

In fig. 99 şi 100 dăm câte-va vederi ale stărei actuale a pieţei Halelor Centrale.

g) *Amenajarea stradei Lipscani*

Strada are un rol funcţional de primul ordin: circulaţia. In unele oraşe, mai puţin organizate din punct de vedere urbanistic, între care se numără şi Bucureştiul, strada adeseori are şi un rol igienic, de oarece încăperile de la stradă sunt mult mai luminate şi mai aerisite de cât cele dinspre curte; în curte clădirile sunt înşirate sau încheiate fără ordine, prin toate colţurile zac gunoaiele nevăzute nici de soare, nici de oameni. Pentru a nu fi considerată această afirmaţiune ca o exagerare, dăm fig. 100—104 care reprezintă fotografiile unor stări de acest fel la unele imobile particulare cu eşire pe Calea Griviţei, eşite la lumină cu ocazia lucrărilor pentru crearea unei pieţe nouă a Gărei de Nord, pe terenul fostelor ateliere ale Căilor ferate.

Aşa dar estetica unei străzi trebuie să apară mai ales din buna şi adequata satisfacere a circulaţiei şi a cerinţelor igienei.

La un oraş vechi, cum e Bucureştiul, am fost de părere totdeauna că satisfacerea nevoilor circulaţiei nu se poate împlini prin învechita metodă a alinierei tuturor străzilor pe calea retragerei clădirilor noi la acea aliniere, şi cu plată de despăgubiri pentru exproprierea terenului, ba încă foarte des şi pentru clădiri, în vederea lărgirei stradei. Metoda nu dă alt rezultat de cât secarea finanţelor comunale prin dispersarea cheltuelilor pe toată suprafaţa oraşului, fără a realiza complet măcar o singură arteră de circulaţie. In schimb aspectul străzilor este foarte puţin estetic prin apariţia acelor colţuri intrânde şi eşinde, care se eternizează, cu faţadele neglijate până la dărăpănare ale clădirilor supuse unei astfel de servituţi.

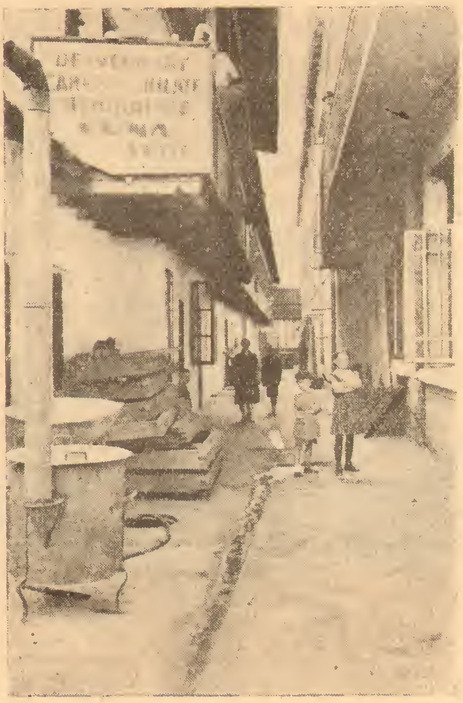

Fig. 101. — Curte interioară spre Calea Griviţei aproape de Gara de Nord.

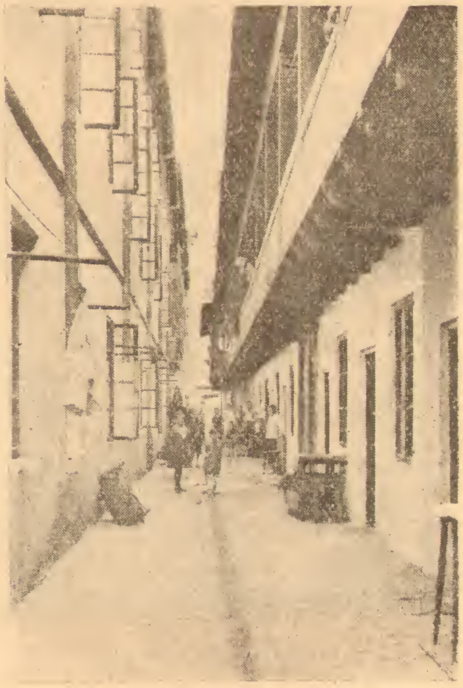

Fig. 102. — Vedere de la fig. 101, în sens opus.

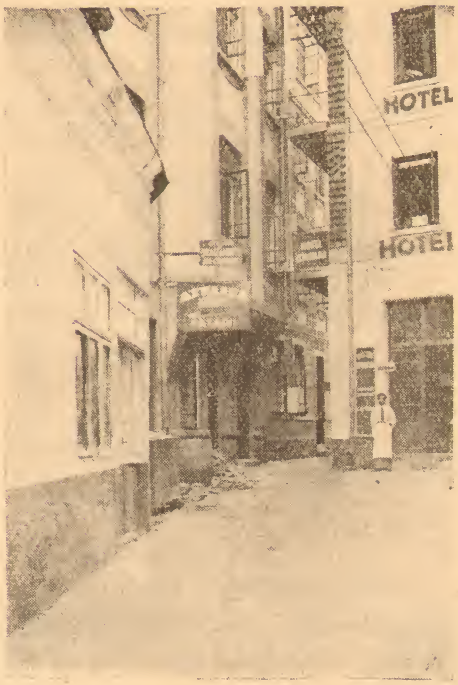

Fig. 103. — Case recent construite ascunse în funduri de proprietăţi. (Calea Griviţei aproape de Gara de Nord).

Arterele de mare circulaţie trebuiesc realizate *fie prin străpungeri, fie prin lărgiri efectuate în termen scurt,* dărâmând deodată toate obstacolele pe o porţiune a traseului spre a fi date în integrală folosinţă. Costul lucrărei este ridicat, dar este mult mai redus faţă de costul unei lărgiri succesive, şi mai ales faţă de rezultatul obţinut ca circulaţie şi ca estetică. Pe de altă parte, o străpungere sau cre-

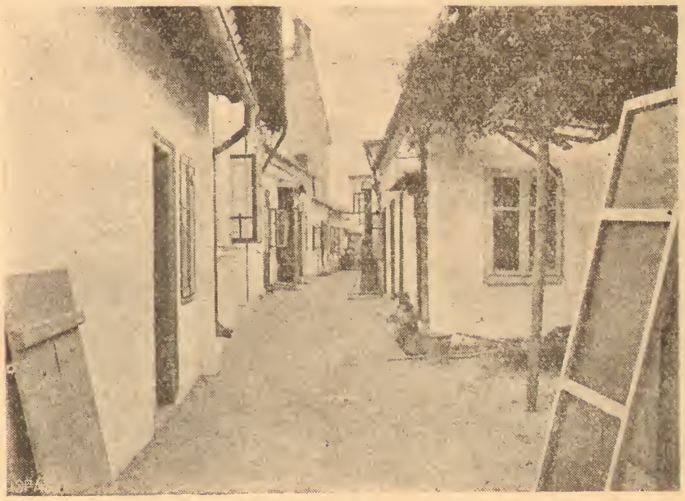

Fig. 104. — Locuinţe înghesuite în funduri de curţi (Calea Griviţei aproape de Gara de Nord).

iarea unei artere de mare circulaţie schimbă traficul şi face inutile alte lărgiri, cari ar fi fost foarte costisitoare.

Când lărgirea arterei se cere numai pentru motive de igienă, atunci şi estetica poate fi realizată fără exproprieri, deci fără sacrificii băneşti din partea comunei, întrebuinţând metoda retragerilor pentru grădini de faţadă care să rămână mai departe domeniu privat. Exproprierile nu se vor întrebuinţa de cât acolo unde sunt absolut necesare pentru ca terenul să intre în domeniul public.

Aceste explicaţiuni de ordin general le-am socotit utile pentru înţelegerea dispoziţiilor ce propunem mai jos în vederea amenajerei stradei Lipscani.

Strada aceasta, în plin centrul oraşului, stradă pur comerciala, va rămâne totdeauna o *stradă de circulaţie,* dar de circulaţie numai de pietoni (cea mai importantă) şi pentru vehicule uşoare (automobile, camionete). Sensul unic actual pentru vehicule mai micşorează mult din debitul vehicular.

Interesul igienic este mai redus, fiind-că aici sunt la parter şi chiar la etaje numai prăvălii, biurouri, unde curăţenia, luminatul, ventilatul se recomandă a fi făcute numai prin mijloace artificiale şi mecanice spre a satisface nevoile din orele de muncă.

Circulaţia pentru vehicule va fi suficient satisfăcută dacă partea căruţabilă va avea 10 m. lăţime, pentru 4 şiruri de vehicule, din care două şiruri staţionare (câte unul pe fiecare bordură ale celor ce descarcă, încarcă sau cumpără) şi alte două circulând în sens unic cu iuţeli diferite.

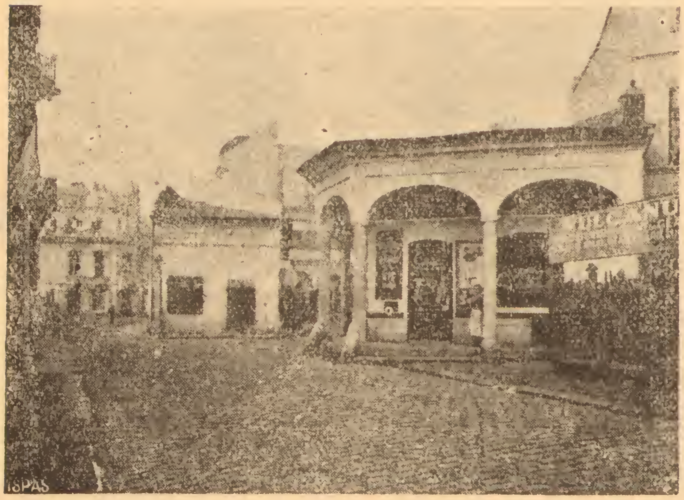

Fig. 105. — Clădire veche cu arcade din Str. Blănari 7 (proprietatea Manoah).

Pentru pietoni, foarte numeroşi, unii cari staţionează la vitrine, alţii cari umblă, este recomandabil a se prevede trotoare de câte cel puţin 5 m. lăţime.

Rezultă de aici că lărgirea străzei Lipscani se impune a fi făcută pentru câştigarea trotoarelor pe sub arcade (galerii) cum este de altfel prevăzut şi în regulamentul în vigoare, dar nerespectat şi a fost obiceiul şi la clădirile vechi de pe aici, de ex. la clădirea din str. Blănari (fig. 105). Intrebuinţarea arcadelor, cum am arătat şi în prima parte a studiului de faţă, prezintă pe lângă avantaje estetice, şi avantaje economice, şi lasă posibilitatea ca, în unele condiţiuni, să se realizeze rapid. Servitutea arcadelor pentru parterele imobilelor riverane, ar lăsa aceiaş capacitate locativă imobilelor la toate etajele, iar pentru reducerea în o măsură de altfel destul de restrânsă a folosinţei prea adâncilor prăvalii de la parter (fig. 106), ar fi de plătit o indemnizaţie cu mult mai mică de cât în cazul exproprierei complete a unei făşii de teren pentru intrarea ei în domeniul public. Ar fi deci de plată o despăgubire pentru impunerea unei *restricţii de folosinţă.*

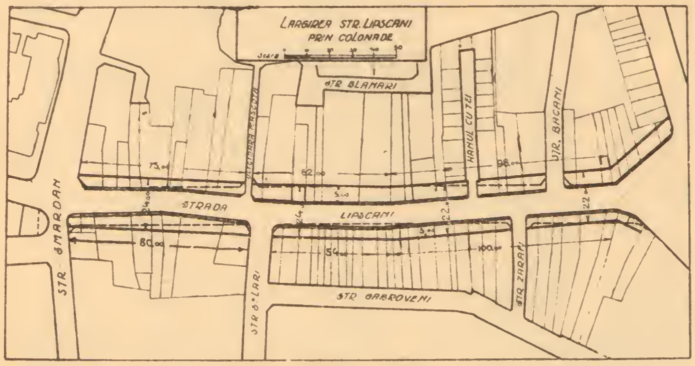

Fig. 106. — Amenajarea cu trotoare sub coloane a Str. Lipscani

S'ar putea stabili devize pentru o astfel de transformare a parterului fiecărei clădiri, cel puţin pe porţiunea dintre Strada Smârdan şi Str. Colţei, şi comuna să execute fie ea însăşi transformarea, fie să plătească proprietarului lucrarea după acel deviz.

Sunt însă unele dificultăţi de tecnică şi de estetică în aplicarea arcadelor sau galeriilor la această stradă, dificultăţi ce provin din: a) prea marea variaţie a lungimei faţadelor imobilelor; b) curbe şi contracurbe neregulate în aliniamentul faţadelor: c) variaţii la înălţimile parterelor clădirilor. Toate aceste variaţii împiedică obţinerea de aliniamente drepte la stâlpi, a unei linii estetice orizontale la înălţimea lor, utilizarea unei deschideri uniforme a arcadei.

Dificultăţile tecnice pot fi trecute prin întrebuinţarea betonului armat la stâlpii şi grinzile orizontale de susţinere, şi deci ajungem la înlocuirea arcelor de boltă prin liniile drepte ale stylului modern, azi învingător mai ales la clădirile comerciale. Greutăţile de ordin estetic sunt însă mult mai mari pe această stradă atât de eteroclytă, la care metoda economică recomandata cere a păstra faţadele existente ale clădirilor, cel puţin la etajele superioare (fig. 107 şi 108).

Pentru a găsi soluțiunile estetice, va trebui examinată strada proprietate cu proprietate spre a determina porțiunile continui cari pot fi tratate în aliniamente drepte și cu o înălțime constantă de stâlpi; va trebui probabil făcut uz de o înălțime vizibilă mai mică a panoului de galerie, corespunzătoare clădirei cu parterul cel mai scund; va mai trebui desigur schimbate unele fațade acolo unde ar fi imposibil a se aplica, fără dezacord estetic, deschiderea tip a galeriei (distanța tip între grinzi).

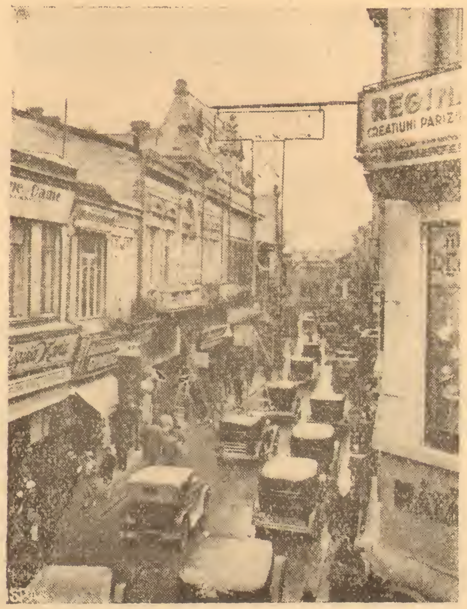

Fig. 107. — Vederea Str. Lipscani din spre Str. Smârdan

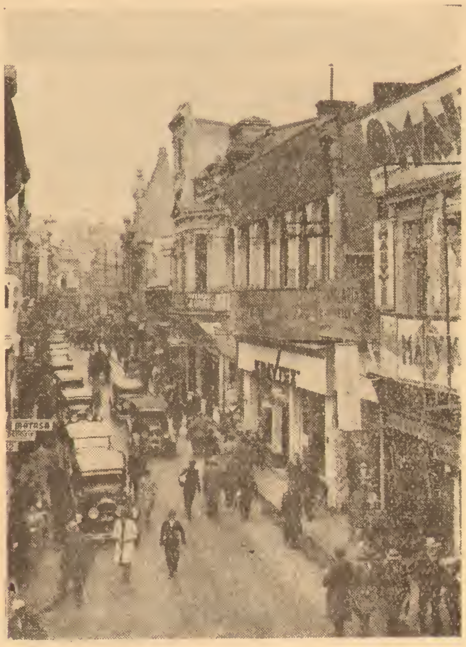

Fig. 108. — Vederea Str. Lipscani din spre Piața Sf. Gheorghe spre Str. Smârdan

In fig. 106 dăm numai indicații sumare asupra aplicațiunei principiului. Rolul arhitectului va fi aci foarte pronunțat spre a găsi soluția estetică pe grupe de proprietăți și pe ansambluri.

O soluție analoagă se impune și pentru calea Victoriei și pentru b-d. Elisabeta, la ultima arteră cel puțin între str. Academiei (Poincaré) și Cișmegiu.

h) *Amenajarea B-dului Bratianu*

Am ales ca exemplu amenajarea acestei artere de mare circulație, fiind-că am arătat, la data străpungerei acestui bulevard, unele defecte importante cari trebuesc remediate prin studii și lucrări de detaliu [1]. Câte-va defecte estetice și economice ale bulevardului Brătianu, azi împărțit cu Take Ionescu, sunt mai puțin simțite, mai ales de mulțime, dar defectele în satisfacerea circulației le simte de acum, și din ce în ce mai mult, orice trecător, fie cu piciorul, fie cu automobilul, fie cu tramvaiul.

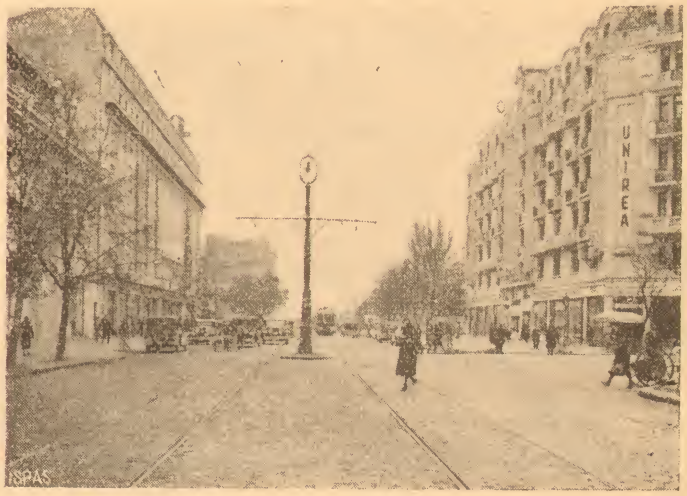

Fig. 109. — B-dul Take Ionescu, fost Ion Brătianu, în dreptul garajului Ciclop și palatului Lido

Prin urmare vom relua studiul acestui bulevard pentru organizarea lui la lumina teoriilor estetice dezvoltate de noi, profitând însă de studiul nostru anterior asupra aceluiaș obiect, spre a scurta cât mai mult expunerea noastră.

Bulevardul Brătianu este și va rămâne o mare arteră de circulație atât locală, cât mai ales de transit.

Circulația de tranzit trebuie satisfăcută, cea locală ușurată. Circulația de tranzit trebuie să fie cât mai puțin întreruptă de încrucișeri (cu sau fără semnalizări) iar vehiculele să aibă căi separate după iuțelile de circulație.

Circulația locală să se facă pe margine, dacă se poate pe căi separate laterale înguste servind și de staționare. Acolo unde asemenea căi laterale separate nu se pot realiza, să se evite, să se oprească intrările carosabile pe proprietăţile private, care încurcă şi pe pietoni, dar mai ales circulaţia mare de tranzit, până a o face impracticabila. De aceia garajul Ciclop, depozitele de benzina etc., cari necesită intrări carosabile peste trotoar pe această artertă, sunt greşeli urbanistice (fig. 109). Lărgirea de curând făcută spre Palatul Lido trebuie dată unei părţi căruţabile separate, iar nu unui singur trotoar excesiv de lat şi neutilizat, pe când staţionarea numeroaselor vehicule în faţa acestei clădiri împiedică în chip neadmisibil circulaţia de tranzit.

---

[1] *C. Sfințescu:* „Aplicarea exproprierilor pe zone la deschiderea bulevardului nord-sud al Capitalei" (B-dul Brătianu) Bul. Soc. Polit. 1927, pag. 146—148.

Incrucişerile acestei artere cu alte străzi, dacă nu pot fi evitate, trebuie transformate în pieţe giratorii de mari diametre, când se vor întruni acolo mai multe străzi concurente.

Cu asemenea dispoziţii de ordin circulator şi estetica stradei va câştiga: funcţiunile vor apare clar.

Dar estetica B-dului Brătianu sufere şi din cauza edificiilor cari s'au ridicat pe laturi: tot felul de styluri, înălţimi foarte variate (de la clădiri cu parter până la 7 etaje); când clădiri comerciale cu parterurile tratate ca prăvălii, când clădiri cu apartamente amenajate chiar la parter (fig. 110).

Funcţiunea acestui bulevard şi din punct de vedere locativ cere o anumită utilizare la care corespunde o anumită estetică. De aceia pe întreg acest bulevard, până la Piaţa Romană, se va cere construcţia închisă, la parter cu prăvălii, având acelaş număr de etaje şi urmărind linii orizontale continui separatorii între caturi, cu teşituri mari la colţul străzilor. Excepţional, la colţurile unde există suficiente perspective pentru întreruperea monotoniei şi nevoia unei marcări a punctelor de încrucişare importante, se vor putea admite unele turnuri sau piloane înalte.

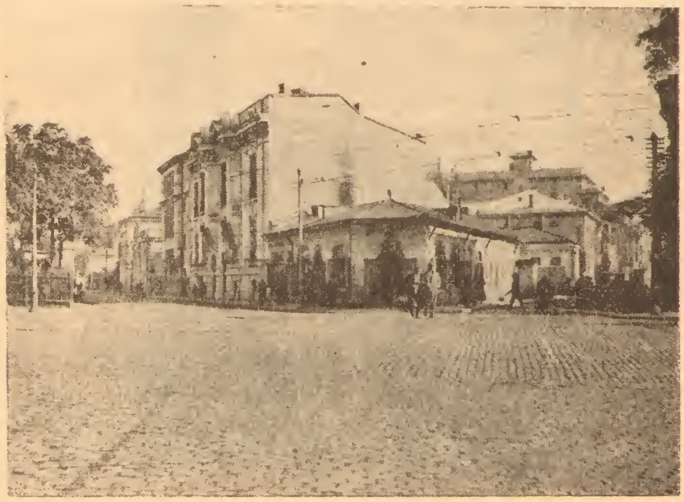

Fig. 110. — B-dul Take Ionescu cu clădiri cu parter (de curând dărâmate).

In orice caz, pentru o astfel de artera trebuie întocmit un regulament special şi complet aplicabil construcţiunilor de pe el.

In fig. 111 dăm plansa cu indica4ii în sensul celor arătate mai sus.

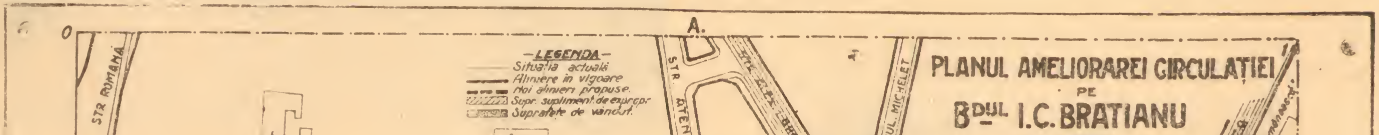

A.
PLANUL AMELIORAREI CIRCULAŢIEI
PE
B-DUL I.C. BRATIANU
SCARA
0 5 10 20 30 40 50 metri
-LEGENDA-
Situatia actuală
Aliniere în vigoare
Noi alinieri propuse
Supr. supliment. de exprop.
Suprafeţe de vândut
STR. ROMANA
PIAŢA LASCAR CATARGIU
STR. N. BALCESCU
STR. ATENA
STR. ALEX. LAHOVARI
STR. JUL. MICHELET
STR. STURZA
Soc Leonida
I. Wappner
T.M. Eftimiu
Asoc. Inginerilor
Cercul Ing. Silvic
Maria Atanasovici
Ing Gherman
Arh Doneaud
PROPRIETATEA COMUNEI
Muzeul Simu
30
50,00
36
B.
STR. PITAR MOŞ
STRADA VASILE CONTA
C. A. ROSETI
INELARĂ
ARTERĂ
STR. EUG. STATESCU
Liceul de fete Regina Maria
Fundaţia „Dalles"
PROPR. COMUNEI
Asigurarea Românească
Garajul Mihaescu
Garajul „Ciclop"
Bis. Italiană
Soc. Ec. Economia României
Sun Insurance Office Ltd London
„Lido"
STR. ŞAGUNA
STR. FRANKLIN
STR. WILSON
STR. EXCELSIOR
STR. BRIAND
36
40
60
0 0' 1 1' 2 2'

Fig. 111. — Proectul ameliorărei circulaţiei pe B-dele Take Ionescu şi Brătianu, între Piaţa Romană şi Str. Briand (Regală).

F. Valorificarea estetică a monumentelor

Asemenea lucrări urbanistice de valorificare estetică pot fi realizate şi în Bucureşti: a) la *clădirile monumentale;* b) la unele *monumente istorice;* c) la unele *monumente comemorative* şi *decorative* (statui, arcuri de triumf, columne ş. a.); d) la *lucrări de artă sculpturală.*

a) **Cădirile monumentale** uneori pot fi puse în valoare prin creiarea de spaţii libere în jurul lor, prin esplanade sau prin avenue-uri deschise în faţa lor. O astfel de punere în valoare însă este prea costisitoare dacă se face numai pentru motive estetice şi mai ales dacă lucrările se execută după ce monumentul arhitectural a fost edificat. De aceia odată cu alegerea aşezarei unui astfel de edificiu trebuie studiate avantajele unor vederi libere existente.

Am dat deja câte-va exemple în acest studiu, care ne dispenseaza a mai considera şi alte cazuri în detaliu.

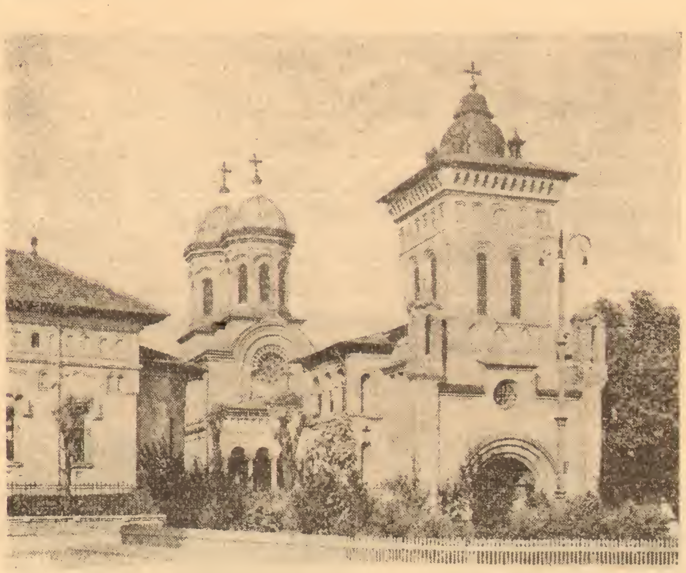

Fig. 112. — Ansamblul istoric de la Bis. Antim

b) **Monumentele istorice,** cu cât sunt mai puţine într'un oraş, cu atât mai îngrijită trebuie să fie punerea lor în valoare estetică. O asemenea valorificare se obţine în deosebi prin relevarea pitorescului, prin dezvoltarea acţiunei sentimentale estetice.

De aceia trebuie păstrată cât mai mult ambianţa istorică, suflul epocei monumentului istoric.

Respectarea stylului, a patinei vremei, a liniştei trecutului sunt condiţii esenţiale pentru obţinerea efectului estetic la astfel de monumente.

De pildă *Bis. Antim* (fig. 112) şi mediul înconjurător îndeplinesc în oarecare măsura aceste condiţii, deşi aspectul este stricat de celelalte clădiri vecine. Străpungerea unei artere de circulaţie care să treacă prin faţa liniştitului locaş, cum propun unii, ar fi o eroare estetică.

Biserica *Mihai Vodă* dela Arhivele Statului îndeplineşte mai bine condiţiile unei valorificări estetice (fig. 113) şi cată a fi păstrată şi ca valoare estetică, nu numai istorica. Arhivele Statului înconjuratoare asigură aci liniştea şi reculegerea necesara.

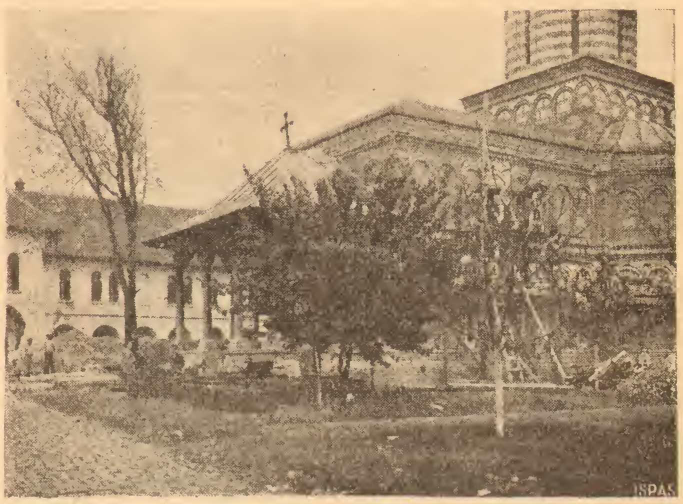

Fig. 113. — Incadrarea Bis. Mihai Vodă.

Nu acelaş rezultat s'a obţinut la Dealul Patriarhiei prin aşezarea acolo a Camerei Deputaţilor, aşezare nefericită din toate punctele de vedere (fig. 114).

Nu putem de cât să invitam la o colaborare estetică *Comisia Monumentelor Istorice* cu Primăria Municipiului, pentru asigurarea punerei în valoare a adevaratelor monumente istorice, publice şi particulare, care mai există astăzi în acest oraş.

c) **Monumentele comemorative şi decorative** existente astăzi în Bucureşti, sufăr cea mai mare parte din ele, atât ca valoare artistică, dar şi ca aşezare a lor din punct de vedere estetico-urbanistic.

Mă refer la statui, columne, arcuri de triumf. Monumentele comemorative nu pot fi aşezate ori unde şi oricum; nu pot fi concepute după anumite şa-

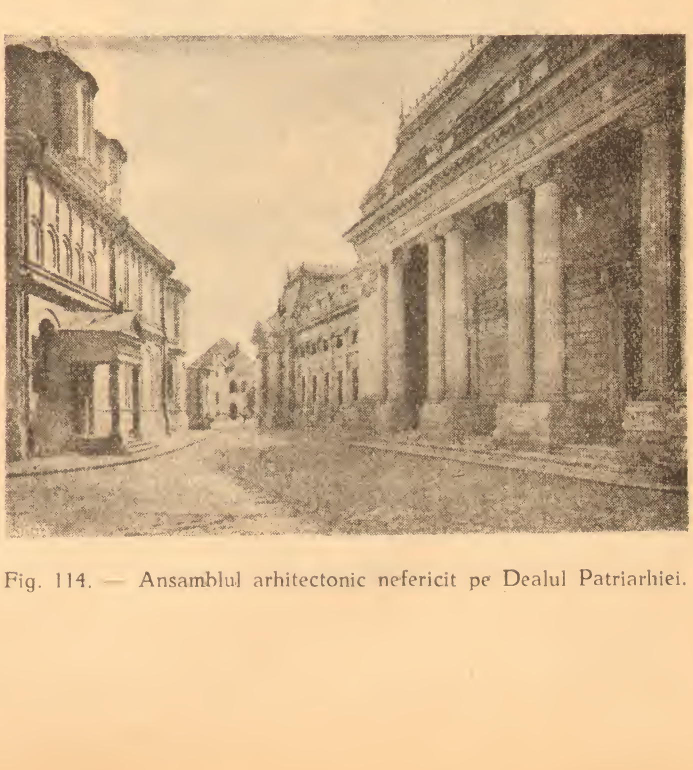

Fig. 114. — Ansamblul arhitectonic nefericit pe Dealul Patriarhiei.

bloane. Tocmai fiind-că sunt opere de artă pură, pretenţiile noastre estetice vor fi mai mari.

Toată lumea este de acord că s'a abuzat prea mult de ospitalitatea, uneori obligată, a oraşelor pentru a importuna circulaţia şi chiar bunul simţ cu idolii moderni reprezentând expansiunea vanităţei politicianiste, dar nici o credinţă, pe care *Guérard* în «L'avenir de Paris», recomandă să fie întărită în colonii prin transplantarea semizeilor în bronz pe alei sfinte dealungul cărora să se prosterneze în genunchi autoctonii !

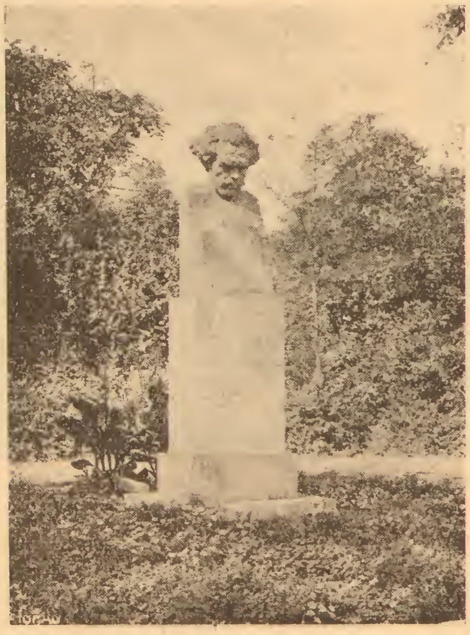

Fig. 115. — Bustul lui Barbu Delavrancea de la Bufet (Şoseaua Kiselef)

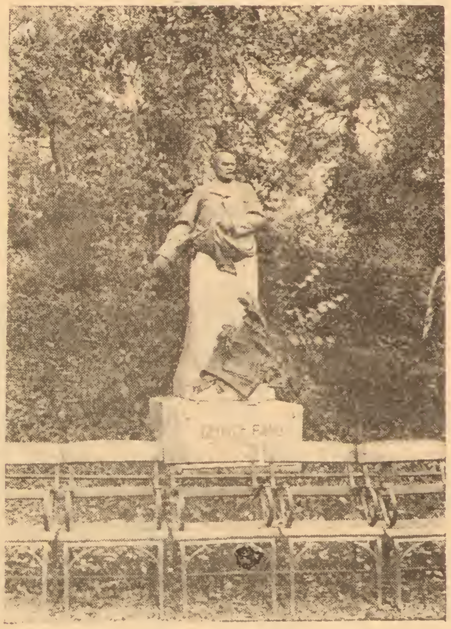

Fig. 116. — Bustul lui Gh. Panu din Cişmegiu

D-sa recomandă următoarele principii de respectat la monumentele comemorative, principii pe care le vom ilustra cu exemple din Bucureşti:

a) Intrebuinţarea bustului sau medalionului în locul statuei cu uniforma redingotei sau vestonului, atât de banalizate şi demne de o expoziţie retrospectivă a vestmântului.

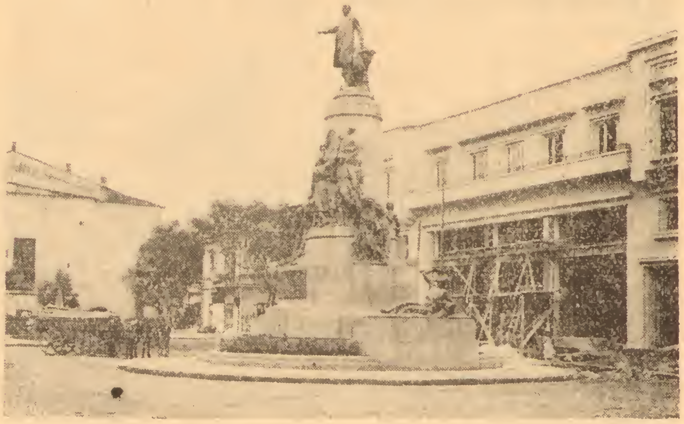

Fig. 117. — Statuia lui Take Ionescu de pe B-dul cu acelaş nume, fost B-dul Brătianu.

De pildă este artistic mult mai impresionant bustul simplu într'o atitudine evocatoare, ca acel al lui *Barbu Delavrancea* din parcul Kisselef, (fig. 115) sau al lui *Gh. Panu din Cişmegiu* (fig. 116), de cât marea statue, încărcată şi suficient de banală a lui *Tache Ionescu*, căreia cu multă greutate i s'a găsit o aşezare pe care o considerăm provizorie (fig. 117).

b) Orice opera decorativă trebuie să fie concepută pentru o aşezare determinată: monumentele passe-partout sunt condamnate prin ele înşi-le. Un spaţiu foarte mare e dezastros pentru o statue de dimensii modeste, iar colossalul este una din formele cele mai manifeste ale vulgarităţei. Neobservarea acestor reguli a făcut ca multe statui să peregrineze în-

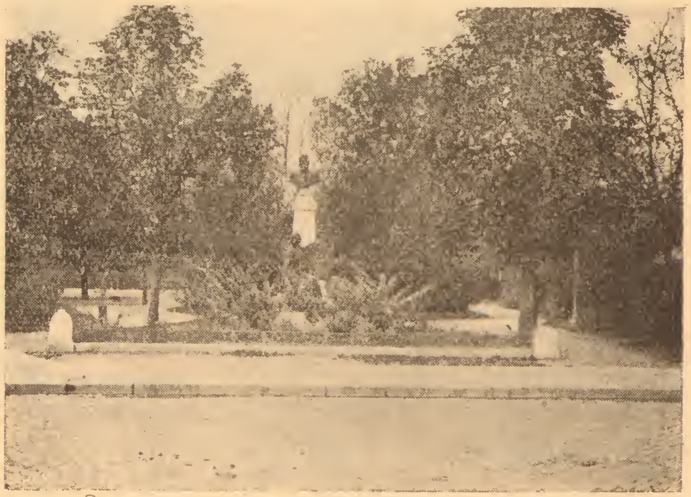

Fig. 118. — Bustul lui G. Cantacuzino mutat pe fondul de verdeaţă al Grădinei Icoanei

continuu. De pildă bustul lui G. Cantacuzino este mult mai bine situat acum (fig. 118) de cât înainte, în mijlocul pieţei, prea mare pentru proporţia lui. In Bucureşti, bustul *d-rului Botescu* nu are altă legătură cu piaţa în care e aşezat, de cât numele, căci proporţia nu există (fig. 119). Statuia lui *Mihai Viteazul* va suferi desigur în proporţia ei prin lucrările de limpezire şi sporire vizuală a pieţei în care se află aşezată (fig. 120 şi 121). Aşa numitul monument al *Corpului Didactic* (ne întrebăm de ce ?) care a ţinut cu orice preţ să fie în Piaţa Victoriei, şi-a căutat un reper în nişte pomi ca să nu fie perdut în imensa piaţă (fig. 122).

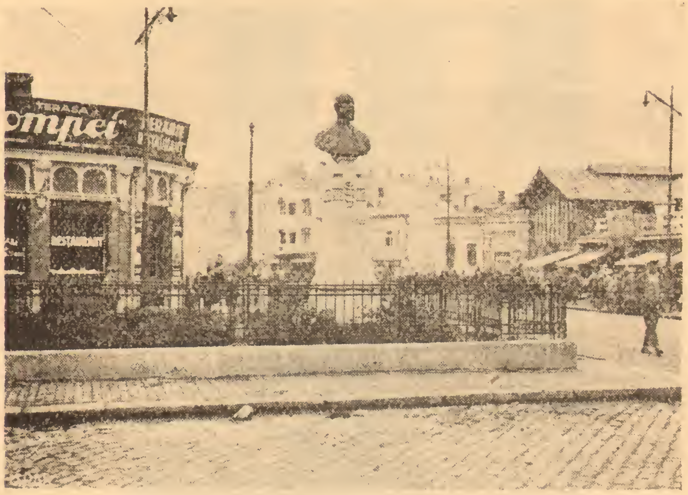
Fig. 119. — Bustul d-rului H. Botescu într'o piaţă prea mare.

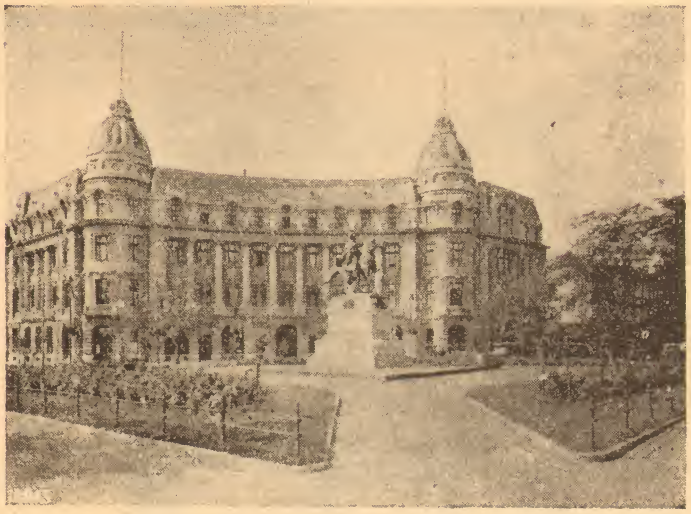
Fig. 120. — Statuia lui Mihai Viteazul în Piaţa Universităţei (starea anterioară transformărei pieţei)

c) Monumentul comemorativ suferă aproape invariabil de vecinătatea unui edificiu mare: lupta se deschide între ele.

Trebuie de la început stabilită o clasare care să apară net.

De pildă, monumentul lui *C. A. Rosetti,* din piaţa cu acelaş nume, rătăcit de o stradă existentă C. A. Rosetti, monument despre care d. *Simionescu-Râm-*

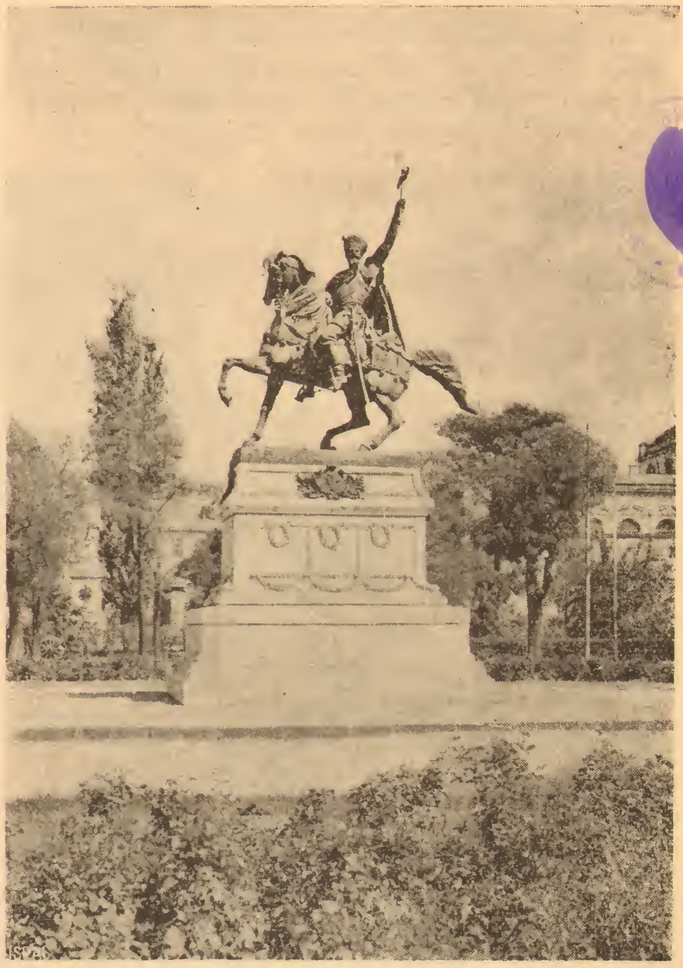
Fig. 121. — Statuia lui Mihai Viteazul încadrată de pomi, (starea anterioară).

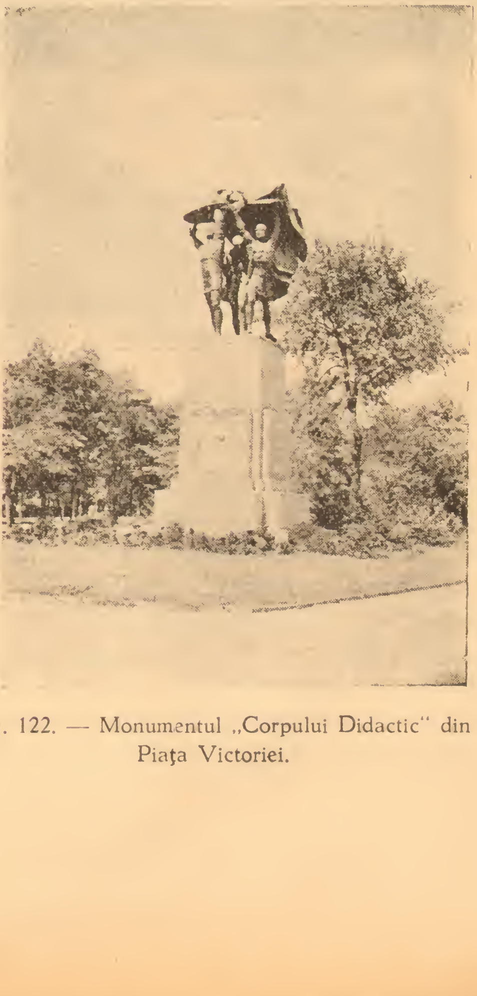
Fig. 122. — Monumentul „Corpului Didactic" din Piaţa Victoriei.

niceanu spune că nu reuşeşte a decora una din *varicele* bulevardului bucureştean, de când cu apariţia clădirilor în acea piaţă, nu a izbutit de cât să fie strivit, cu toată apărarea parţială a pomilor care cată să-l ascundă. Ii prevedem o peregrinare a acestui monument, într'un loc mai liniştit şi în care să fie mai apărat în spate (fig. 123).

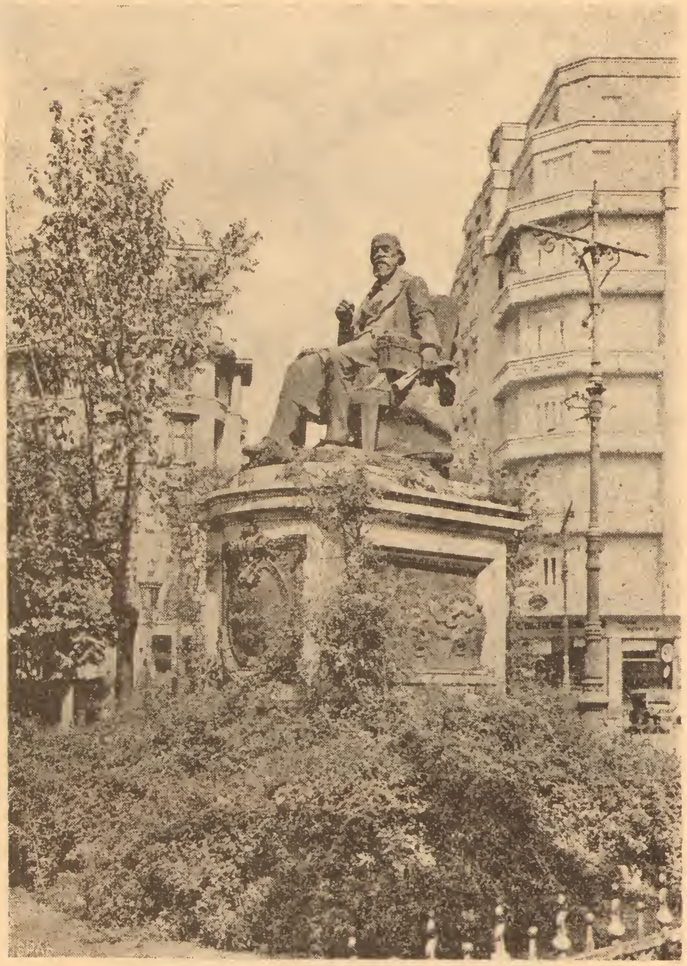

Fig. 123. — Statuia lui C. A. Rosetti de pe B-dul Carol.

Statuia lui *Carol Davila* este mai reuşită, căci aşezată foarte apropiată de clădirea Facultăţii de Medicină, evită echivocul şi arată clar gradaţia (fig. 124).

d) Să nu căutăm a mai înfrumuseţa ceeace este deja complet: «să nu poleim aurul şi nici să fardăm crinul».

De aceia în oraşele deja ornamentate recomandăm cât mai puţine statui individuale, puţine ansambluri mari şi cât mai multă prudenţă, prudenţă, prudenţă.

Credem că nu s'a făcut dovada acestei prudenţe în Bucureşti, poate fiindcă nu suntem prea bogaţi aici în asemenea frumuseţi complete, care nu suferă adaosuri, dacă ne gândim la obsedantele monumente «tip militar» care au invadat toate pieţele, toate şoselele, toate răspântiile, dar care nu reuşesc să oprească pe nimeni spre a-l face să simtă sacrificiile noastre din timpul războiului neamului. Un monument tip, se pare, de curând desvelit, baricadează şoseaua Bucureşti-Dudeşti, producând nenorocire unui grăbit în timpul nopţei prin acele meleaguri; un leu, format peşte-torpilă, apare pe un piedestal de pe alte tărâmuri la intersecţia liniei ferate spre Giurgiu cu Calea Cotroceni, urlând că reprezintă arma geniului (fig. 125); la podul Sf. Elefterie s'a desvelit de curând un altul, făcut să reprezinte aportul (fig. 126) corpului sanitar în război; nu ştiu unde va fi fiind cel al artileriei; iar marele monument al infanteriei îşi caută încă un loc; pe creasta şoselei Jianu şi în mijlocul acelui bulevard a ţinut să se aşeze acela al aviaţiei, după ce colţul din Piaţa Victoriei a fost ocupat de monumentul corpului di-

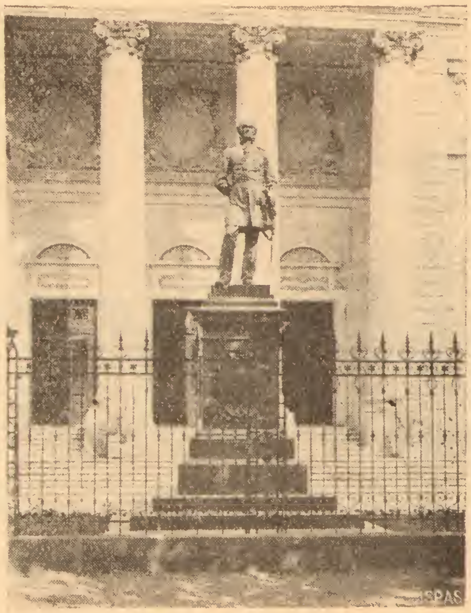

Fig. 124. — Statuia lui Carol Davilla din faţa Facultăţei de Medicină.

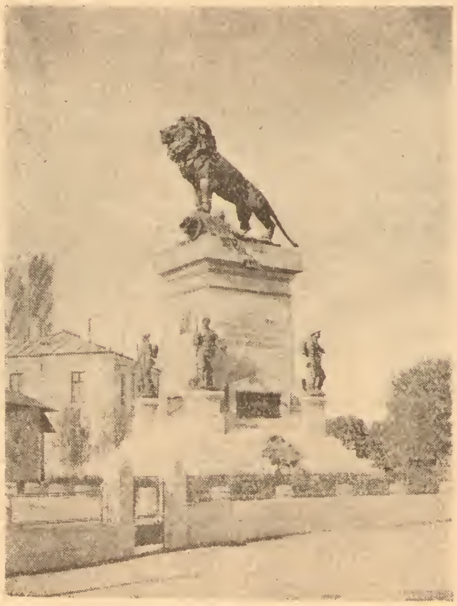

Fig. 125. — „Leul de la Cotroceni" (monumentul armei geniului)

dactic, cu nişte legionari ce par că aleargă cu un scut pe care poartă ceva; ajungem în fine la podul peste Colentina, de la Băneasa, unde un monument-tip fără altă calificare, ne aţine calea...

Şi aşa mereu în lungul şoselei Bucureşti-Ploeşti prin toate satele...

De mi-ar fi stat în voie, aş fi făcut o lege ca tot bănetul adunat pentru asemenea creaţii, să fie vărsat ca să se termine cu biciuirea sentimentului nostru naţional, care se eternizează cu scheletele Arcului de Triumf şi ale Muzeului Etnografic de la Şosea!

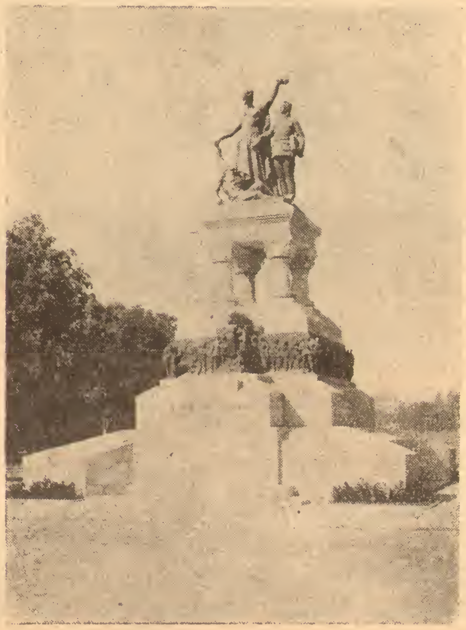

Fig. 126. — Monumentul corpului sanitar de la Podul Sf. Elefterie.

D-l *M. Simionescu-Râmniceanu*, în a sa «*Raţionalizare a Esteticei Municipale*» [1] la capitolul monumentelor, cel mai reuşit din acea lucrare, a caracterizat de *stele funerare* cele mai multe monumente urbane, căci, în adevăr, este aceasta o impresie ce ne revine permanent ori de câte ori trecem pe lângă ele. Şi dacă acesta este un adevăr în anumite cazuri, putem adăoga la regulele de mai sus şi o alta, de altfel prea cunoscută, deşi neaplicată:

e) Monumentele dedicate cinstirei şi care deci cer reculegere, să fie aşezate la locul potrivit unei astfel de stări sufleteşti; sau, mai general, un monument de artă trebuie să fie aşezat în ambianţa care convine ideei ce reprezintă.

Mormântul soldatului necunoscut găseşte în liniştea Parcului Carol şi a lacului oglinditor, continuat de panorama metropolei, o ambianţă fericită, sporită de Muzeul Istoric Militar, apoteoză a unei esplanade minunate (fig. 32).

Nu mai e nevoie, socotesc, să insistăm a demonstra că în centrele pieţelor nu pot fi aşezate de cât monumente cu siluete foarte svelte, că arcurile de triumf sau portalele trebuie să formeze ori cadre, ori să închidă perspective proporţionate. Perspectiva Arcului de Triumf de la Şosea suferă din lipsă de lărgime vizibilă, arborii întrerupând mult vederea; apoi B-dul P. S. Aurelian şi şoseaua Herăstrău concurente acolo, au sporit dificultăţile (fig. 127).

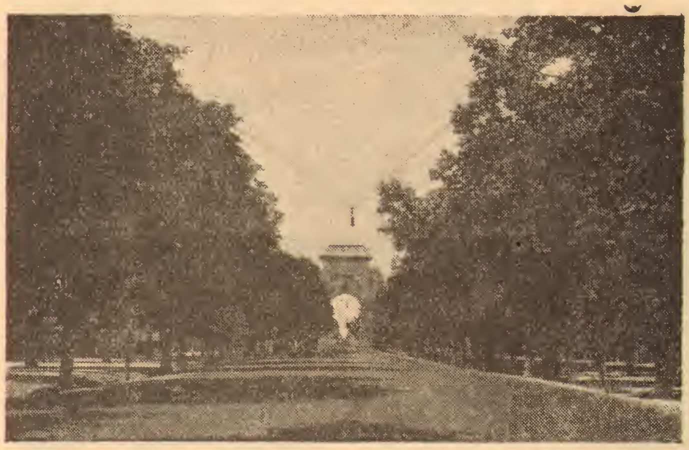

Fig. 127. — Arcul de Triumf dela Şosea, puţin vizibil.

Iarăş este explicabilă simţirea noastră că, atât monumentele comemorative cât şi cele decorative, sau cele de pură artă sculpturală, se găsesc într'o ambianţă mai favorabilă într'un cadru natural, de pildă de verdeaţă şi de flori, de cât în vârtejul străzilor.

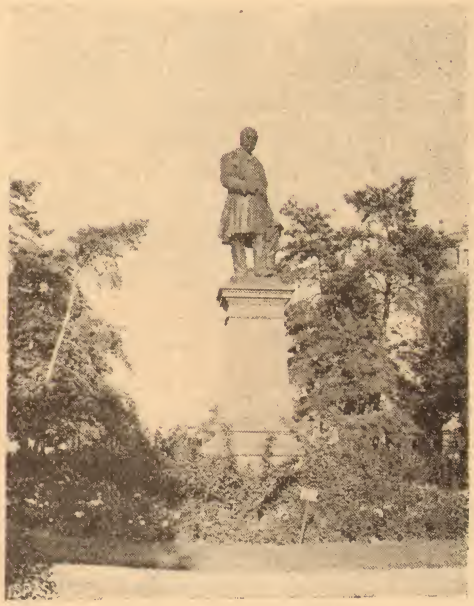

Fig. 128. — Statuia lui Pake Protopopescu înconjurată de verdeaţă. (B-dul cu acelaş nume).

Statuia lui *Pake Protopopescu* nu ar putea rezista în acea elipsă dacă nu ar fi ascunsă în verdeaţă (fig. 128); iar statuei lui *Lascar Catargi*, nefericit aşezată, i se caută zădarnic o ajustare pe loc. *Lupoaica romană* era par'că încolţită în piaţa din str. Lipscani, dar acum și-a găsit mai bine locul pe Capitoliul Românesc, deși în o poziție falsificată cu 90° (fig. 129).

---

[1] Asupra acestei lucrări meritorii, autorul acestor rânduri a făcut o recenzie în *„Urbanismul"* Nr. 5—6 din 1932.

Ceeace ne interesează însă pentru planul de amenajare estetică a orașului, din punct de vedere decorativ, este *o selecționare a monumentelor și decorațiunilor existente, și studierea fiecărui caz separat pentru a se determina poziția și locul cele mai favorabile lor în cuprinsul orașului.*

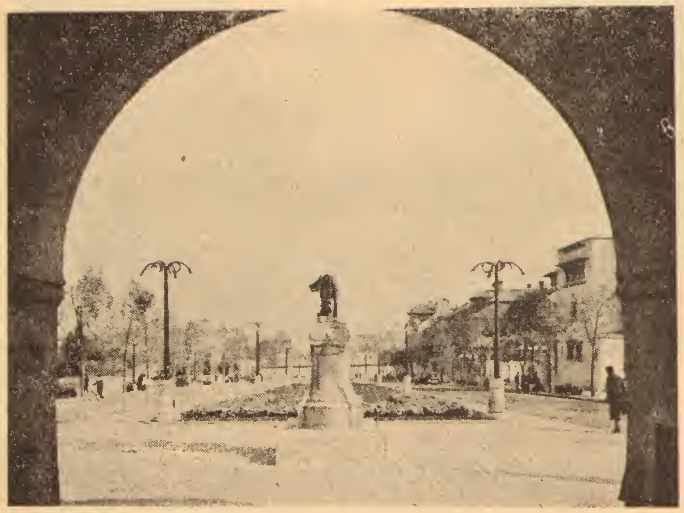

Fig. 129. — „Lupoaica romană" pe Dealul Patriarhiei.

Mai ne interesează *o clasare, din punctul de vedere al oportunității, a monumentelor și decorațiunilor, ce trebuesc recomandate în viitor* și chiar favorizate, stabilind cu anticipație locurile de așezare, pentru a ne conforma principiului că o creațiune artistică trebuie să corespundă unei așezări determinate. Să nu se mai întâmple ca astăzi când, abia după ce se toarnă monumentul, pornește inițiatorul sau inițiatoarea la găsirea unui loc, *cât mai la vedere*, pe unde trece toată lumea, pentru ca la urma urmelor să fie trântit unde s'o nemeri.

Dar ar fi prea mare optimism din parte-mi ca să mă aventurez în a propune liste și locuri de monumente reprezentând idei trecute în lumea abstractă, când astăzi nu reușesc de cât acele în strânsă legătură cu viața practică curentă. Cine se mai gândește acum la un monument al Unirei, cine la ale Regilor Carol I și Ferdinand I, cari ar trebui să reprezinte idei și fapte încă vii în sufletele noastre? Atunci de ce să mai răscolim și alte amintiri mai vechi?

Vom creia piețele cerute de nevoile orașului, parcurile, grădinile și muzeele pe care le vom putea, și când monumentul se va ivi se va alege locul potrivit ideei, și ambelor (locului și ideei) se va conforma creațiunea artistică.

d) **Lucrările de artă sculpturală** pot fi subordonate clădirilor, monumentelor comemorative, lucrărilor decorative, dar pot fi și izolate.

In epoca actuală, când betonul a cucerit arta și știința construcției, sculptura mai ales în semirelief este crescută în clădire, face trup cu ea (fig. 130). La lucrările din piatră sculptura este și mai adequată și se execută chiar pe corpul clădirei, uneori cu multă abondență, cum s'a făcut la noul muzeu colonial din Paris.

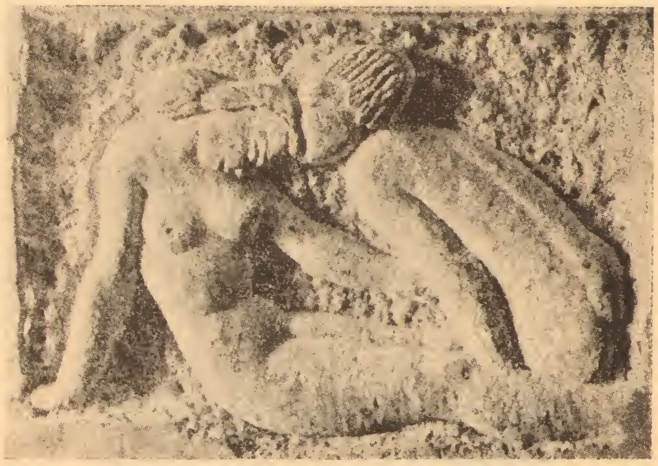

Fig. 130. — Sculpturi moderne executate solidar cu clădirea.

La monumentele comemorative din ce în ce mai mult se face uz de fonduri marcând silueta cu forme simple, pe care sunt incrustate, ca medalioane sau semireliefuri de piatră sau bronz, operile de artă sculpturală, de pildă—și să ni se erte că nu putem da exemple din București — ca la monumentul lui Eduard al VII din *Biarritz* (fig. 131) sau aceia al lui *Calvin* din grădina universității din *Geneva.* (fig. 132).

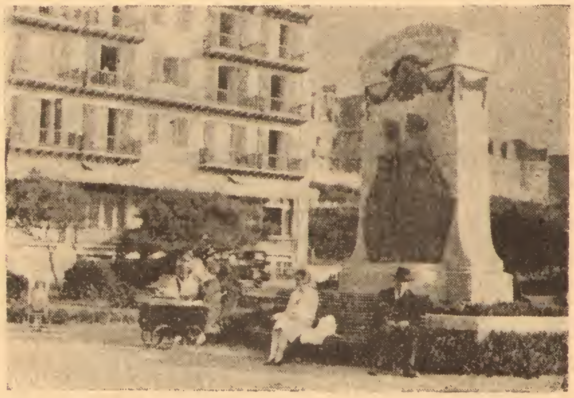

Fig. 131. — Monumentul lui Eduard VII din Biarritz (Franța)

Fântânile țâșnitoare și mai ales basinele curgătoare ar fi în București nu numai decorative, dar și de multă utilitate, în o climă atât de uscată, cum este a noastră. Asemenea lucrări de artă pot fi încadrate fericit, fie cu monumente comemorative, decorative sau mai ales de artă sculpturală. Teama municipalității de risipa apei nu este justificată, căci apa poate fi utilizată la spălarea egourilor oraşului, spălare atât de necesară şi de neglijată în timpul verei.

Astfel mai sunt cascadele decorative construite de curând în grădina Palatului Regal din Bucureşti, profitându-se de panta naturală a terenului.

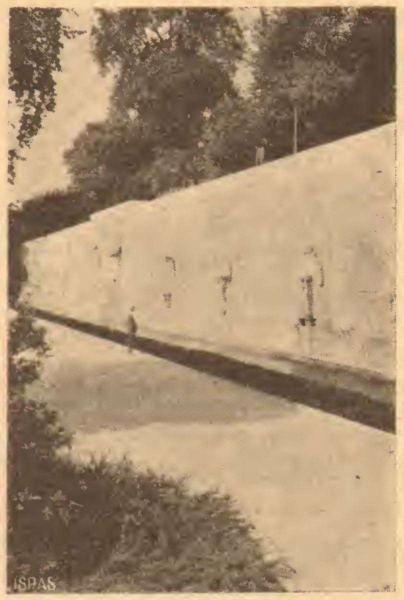

Fig. 132. — Monumentul lui Calvin din Geneva

Fântâna aşteptată în colţul din Piaţa Victoriei, format din Calea Victoriei şi B-dul Lascar Catargi, este încă departe de realizare.

Sculpturile izolate reuşesc totdeauna numai prin valoarea lor artistică dacă sunt aşezate în parcuri sau grădini. Siluetele lor proectate pe diferite fonduri ce se pot ivi în astfel de locuri, pot procura efecte nebănuite, cum ar fi de pildă monumentul soldatului francez din Cişmegiu (fig. 133). De aceia sculpturile trebuiesc în deosebi studiate din acest punct de vedere, fie că reprezintă o alegorie sau un monument comemorativ.

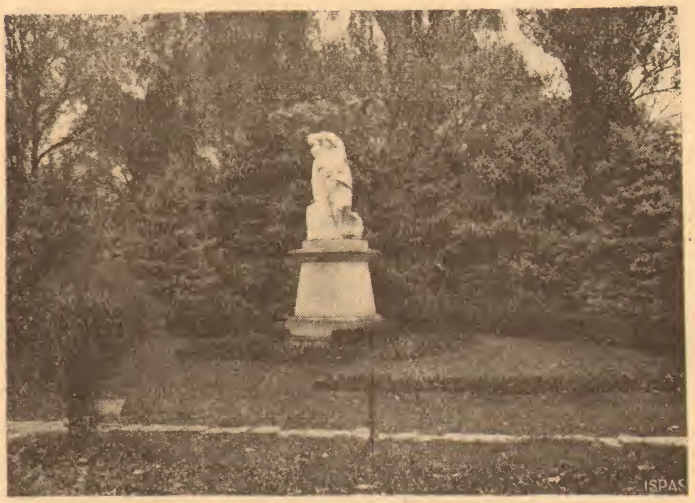

Fig. 133. — Monumentul soldatului francez din Cişmegiu.

Bucureştiul este în deosebi sărac în sculpturi alegorice expuse în plin aer. In fig. 134 se vede cadrul unei asemenea sculpturi din Parcul Carol.

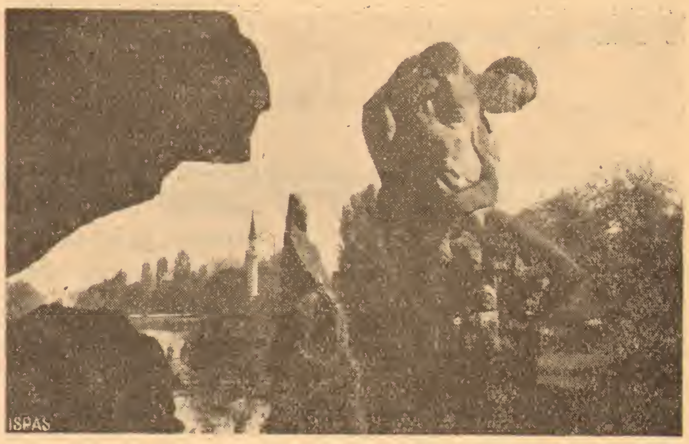

Fig. 134. — Sculptură în Parcul Carol.

Un exces de sculpturi adunate într'un mic spaţiu produc un efect defavorabil, ca cel din Grădina Episcopiei (fig. 135). Sculpturile din faţa Muzeului Simu fac în schimb bună impresie, (fig. 136) deşi

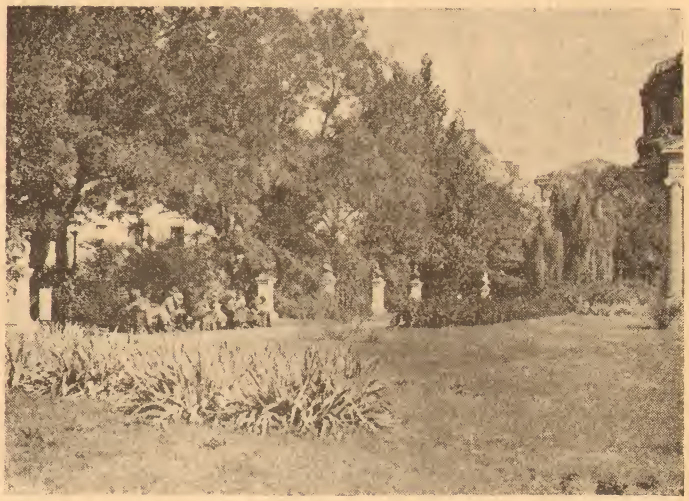

Fig. 135. — Grădina Episcopiei cu şirul de busturi.

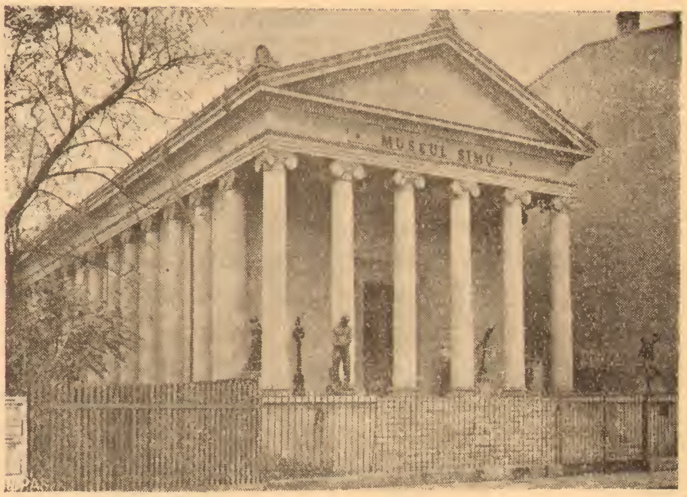

Fig. 136. — Muzeul Simu cu sculpturile adăpostite în peristyl

clădirea este nefericit aşezată din punct de vedere urbanistic. In faţă şi axial va trebui creiată o piaţetă pe locul viran de pe care s'a dărâmat de curând o clădire (fig. 111).

RESUME

M. le Professeur *Sfintesco* continue son étude sur *„l'Esthétique de Bucarest"* et s'occupe des *„dispositions techniques d'esthétique urbaine générale appliquées à Bucarest"*. A cet effet, il donne des exemples de perspectives, couronnements, panoramas, silhouettes, etc. .qui existent ou pourraient être créées facilement dans cette ville, produisant des effets artistiques particulièrement sensoriels; puis il passe aux exemples de contrastes, de pittoresque, de variété, qui sont susceptible de provoquer des effets sentimentals; enfin il nous montre des exemples d'ordre et d'orientation, d'équilibre et d'harmonie, à effet esthétique principalement intellectuel.

Comme conclusion, l'auteur fait ressortir l'importance pour la ville de Bucarest, d'une personnalité esthétique, expliquant la voie à suivre pour y parvenir. L'élément le plus important dans la personnalité est la réalisation d'un *style urbanistique*, c. à. d. *„la technique d'esthétique urbaine dont les symboles résident dans: le paysage naturel, le style architectonique et les caractères de la vie sociale de la population"*. D'après lui, Bucarest pourrait acquérir une personnalité urbanistique par des réalisations esthétiques au caractère local, devant être multipliées constamment.

L'auteur passant aux *dispositions techniques d'esthétique urbanistique locale*, nous parle des espaces libres dans le paysage: le parc et le jardin; la place et la rue; puis des espaces construits: de la maison, du monument, du monument historique, du groupement d'ensembles; enfin de la circulation. Pour toutes ces questions, il se réfère à la situation actuelle de Bucarest.

Le dernier chapitre est réservé à l'étude de quelques cas pouvant créer de l'esthétique dans cette ville ou ses environs, soit :

a) Aménagement esthétique d'un vaste espace libre: *Snagov*, avec son lac et sa forêt situés à 35 km. environ de Bucarest ; il reproduit le programme d'un concours ouvert aux spécialistes urbanistes, en 1930, et conclut que dans ce cas, le principe de l'adaptation à la nature est tout particulièrement recommandable.

b) Aménagement esthétique du lac de *Fundeni* qui a une superficie de 94,5 hectares environ, situé aux portes de la ville, et qui se trouve dans un état de complet abandon. Une grande attention s'impose pour ne pas y détruire le paysage naturel.

c) Aménagement de *la colline de l'Arsénal*, au centre de la ville, colline historique que appartient presque entièrement à l'Etat. Ce travail serait caractérisé par des dégagements et ouvertures de boulevards destinés à créer de nouvelles perspectives.

d) Aménagement *de la place de la Victoire*, place à circulation active, au style en étoile, du quartier Nord de la ville et qui en est le plus élégant. Un concours public devait être ouvert en 1920, mais jusqu'à présent, cette place présente toujours à peu près, le même aspect difforme.

e) Aménagement d'une grande place au centre de la ville *„la place Brătiano"* à l'apparence d'un „centre civique", où sera construit le futur Hôtel de Ville, en y créant un espace libre d'environ 35.000 m^3. A cette occasion, l'auteur, se basant sur la vue stéréoscopique de l'homme et sur le rapport esthétique de la „coupe d'or" développe une intéressante théorie sur les formes et les dimensions esthétiques d'une place, avec schémas géométriques, pour expliquer sa théorie sur l'esthétique des places.

f) Aménagement d'une place d'exploitation, celle de *la place des Halles Centrales*, que l'auteur examine au point de vue „fonctionnel". Il arrive à la conclusion qu'un „marché couvert" ne saurait comporter plus d'un rez-de-chaussée et un sous-sol, afin de ne point nuire à l'effet esthétique de la colline de la Patriarchie qui se trouve à côté et doit rester prédominante.

g) Aménagement d'une rue au passé historique et à circulation active *„la rue Lipscani"* qui est l'objet d'un examen attentif, au point de vue économique et esthétique. L'auteur y recommande l'introduction, aux parterres des édifices, d'arcades sous lesquelles entreraient entièrement les trottoirs, qui, actuellement occupent une grande étendue de la partie carrossable.

h) Aménagement détaillé du nouveau boulevard percé en 1927 *„le Boulevard Bratiano"* où se remarque certains défauts, en ce qui concerne la circulation et l'esthétique; propositions d'améliorations réclamées par l'esthétique et à effet intellectuel.

L'auteur termine son étude par quelques observations d'ordre esthétique sur les constructions monumentales et les monuments historiques; il cite quelques exemples qui demandent une étude approfondie en insistant davantage sur les monuments commémoratifs et d'art sculptural, qui, à Bucarest, présentent de nombreusese erreurs d'esthétique urbanistique. Aussi, après avoir énuméré quelques règles à observer dans de pareils cas, il cite pour chaque règle un exemple concret pris dans la ville, indique si l'on a respecté ou non la règle, et, dans cette circonstance, quelle serait la manière d'y remédier.

— FINE —

INVAŢAMANTUL URBANISMULUI IN STRAINATATE ŞI IN ROMANIA

de Prof. *C. Sfinţescu*

„Federaţia Internaţională pentru Locuinţe şi Urbanism” cu sediul la Londra, a început la sfârşitul anului 1931 continuând şi în acest an, o anchetă asupra învăţământului urbanismului în diferite ţări.

In „Buletinul” acestei federaţii găsim publicate dările de seamă pentru următoarele ţări : Statele-Unite (America), Germania, Elveţia, Anglia, Franţa, Polonia, Olanda şi Spania. Ancheta este încă în curs.

Cred că interesează cititorii acestei reviste de urbanism să afle cum este organizat, aiurea şi la noi, învăţământul urbanismului, pentru a-şi da mai bine seama de stadiul în care ne aflăm şi de drumul ce este de urmat pe viitor.

I

Invăţământul urbanismului în ţările străine

Modul de predare a acestui învăţământ diferă de la ţară la ţară, fiind-că nevoile au fost diferite, iniţiativele au variat, ca şi mijloacele puse la dispoziţie de către state sau instituţii.

Este însă de observat trăsătura generală tuturor statelor, că urbanismul formează pretutindeni o ramură a învăţământului superior, fără ca această condiţie să împiedice ca în unele state să fie predate cursuri de urbanism şi în învăţământul mediu sau în organizaţiuni particulare.

In America (Statele-Unite) învăţământul urbanismului este predat într'un mare număr de universităţi şi colegii, dar un învăţământ complect este predat la *Harvard University,* unde se decerne şi titlul *„Master in City-Planning”.*

Invăţământul urbanisticei are o vechime în Statele-Unite dela 1909, când a fost organizat la *Şcoala de Arhitectură Paysagistă* de pe lângă Universitatea Harvard, dar abia în 1923 s'a format în acest scop o secţie specială la această universitate. Dela 1929 s'a înfiinţat tot acolo o şcoală separată specială *„Şcoala de Urbanism”* (School of City Planning) susţinută din donaţii şi contribuţia universităţei. Şcoala are un profesor titular, un ajutor, un asistent şi un instructor. Consiliile profesorale ale Şcolilor de Arhitectură, ale celei Payagiste şi ale celei de Urbanism, formează o facultate. Există şi un consiliu de perfecţionare (Committee to Visit the School of City Planning) format din practicieni eminenţi ai urbanismului. La şcoală se ţin şi conferinţe ocazionale de către invitaţii şcoalei.

In şcoală se fac şi lucrări în atelier de urbanism.

Studenţii ca să fie admişi ca „regulaţi” trebuie să fie bacalaureaţi. Sunt însă şi „studenţi speciali”, admişi prin un vot al consiliului profesoral, dar să nu aibă vârsta mai mică de 21 ani şi să fi terminat o şcoală secundară sau una echivalentă, pe lângă cel puţin 3 ani de practică profesională într'un birou al unui urbanist recunoscut sau la un profesionist cu o activitate conexă în chestiunile de amenajare a oraşelor.

La Universitatea Harvard există şi burse pentru studenţii în urbanism, de câte 1500—2100 dolari pe an (unele limitate pentru britanici sau pentru francezi). Se decern şi premii din timp în timp.

Studiile durează trei ani şi un trimestru, după care se prepară teza. Dacă studentul dă la intrarea în şcoală un examen numit *„probă de cunoştinţi înaintate”* (advance credit test) care-l dispensează de a urma studiile la care a trecut acel examen, poate reduce timpul de studii, dar nu-i dă dreptul a termina şcoala în mai puţin de un an. Studenţii speciali trebue să urmeze cel puţin trei serii de conferinţe şi studii.

Cursurile şcoalei sunt următoarele:

Gradul 1.

1. Principii de urbanism local şi regional. Introducere (în trei semestre câte o oră pe săptămână şi cu cel puţin trei ore complimentare).
2. Noţiuni elementare de întocmire a proectelor cu exerciţii grafice (în două semestre cu câte 2 ore pe săptămână şi 5 ore complimentare).
3. Releveuri topografice (un semestru cu patru ore pe săptămână).
4. Horticultură (în două semestre cu o oră pe săptămână şi o oră complimentară).
5. Desen elementar de arhitectură şi proecte (trei semestre cu 3 ore pe săptămână şi 14 ore complimentare).

6. Tecnica urbanismului — site — restricţii — ordonanţe — zonificare — locuinţe (în două semestre cu câte o oră pe săptămână şi trei ore complimentare).

7. Desen de croquiuri — Introducere (în doua semestre câte 2½ ore pe săptămână).

8. Principii de arhitectură a paysagiului (trei semestre cu câte o oră pe săptămână şi 4 ore complimentare).

Gradul II.

9. Principii de urbanism local şi regional (în două semestre cu câte o oră pe săptămână şi trei ore complimentare).

10. Principii de construcţii (alimentări cu apă, evacuări de ape, etc.) în trei semestre cu o oră pe săptămână şi unul cu trei ore pe săptămână şi 5 ore complimentare.

11. Practica proectelor de urbanism — Introducere (în 2 semestre cu câte 2 ore pe săptămână şi 13 ore complimentare, şi alte trei semestre de vară cu câte 2 ore pe săptămână şi 10 ore complimentare).

12. Construcţii municipale: strazi, canale, circulaţie (în un semestru cu o oră pe săptămână şi alt semestru cu 3 ore pe săptămână şi 4 ore complimentare).

13. Plantaţii municipale (un semestru cu trei ore pe săptămână şi 5 ore complimentare).

14. Istoria artei evului mediu, a renaşterei şi a epocei moderne (trei semestre cu câte o oră pe săptămână).

15. Desen de croquiuri. Curs superior (în 3 semestre cu câte trei ore pe săptămână).

Gradul III.

16. Tecnica urbanismului urban — secţia II — circulaţia, regulamente de construcţie, resurse financiare pentru amenajeri, site (în două semestre cu o oră pe săptămână şi 3 ore complimentare).

17. Practica profesională — contracte-devize (un semestru cu o ora pe săptămână şi trei ore complimentare).

18. Modelaj în ceara sau platru (un semestru cu 4 ore pe săptămână).

19. Materiale şi metode de construcţie (un semestru cu 3 ore pe săptămâna şi alte 3 semestre cu o oră pe săptămână).

20. Guvernământ şi administraţie municipală (în trei smestre cu câte o oră pe săptămână).

21. Practica proectelor urbanistice (în 3 semestre cu câte 3 ore şi 10 ore complimentare).

Gradul IV.

Studentul are trei luni spre a pregăti o teză (planuri, devize şi date scrise).

Studentul este obligat a fi continuu la curs. Nu sunt cursuri serale.

Şcoala întreprinde şi cercetări urbanistice, cum s'a făcut de pildă în chestia zonificărei.

Cursurile se plătesc cu 400 dolari pe an, inclusiv dreptul de a se prezenta la examen. Examenele se dau în timpul anului cu instructorul şi la finele cursului sau lucrărei, cu profesorul.

Titlul se conferă după ce s'au dat toate examenele şi teza, de către Consiliul Şcoalei. Pentru „studenţii speciali” se conferă un certificat numai celor ce au trecut un examen cu distincţie.

In Germania urbanismul se predă în „facultăţile pentru construcţii” sau în „şcolile tecnice superioare”, şi anume în 2 secţii: fie în cea de arhitectură, fie în cea de inginerie civilă. Există astfel de cursuri la Charlottenburg, Karlsruhe, Dresda, München, Stuttgart, Darmstadt, Hanovra, Aachen, Breslau şi Brunswick.

Sunt însă şi institute de *educaţie urbanistică* sub aspecte speciale.

La Politecnica din Charlottenburg urbanismul a fost pentru prima oară predat la secţia inginerilor civili ca un curs de lucrări edilitare (alimentări cu apă, canalizări, construcţii de străzi, etc.) dela 1889, iar dela 1904 un decret ministerial a stabilit catedra de „Arta inginerului municipal” la care se predă şi amenajarea oraşelor. La Karlsruhe urbanismul s'a predat prima dată de *Baumeister* la 1874—1875. La secţia de arhitectură cursul de urbanism a început în anul 1903. Primul *seminar de urbanism*, pentru ambele secţii, a fost înfiinţat la acea politecnică la 1907, cu 3 ore pe săptămână, la care ţineau conferinţe şi urbanişti eminenţi.

Cursurile de urbanism se predau de profesori titulari, ajutaţi de ingineri şefi (Oberingenieuren) şi de asistenţi; apoi conferinţe se fac de profesori onorari sau „Privatdozenten”.

Se admit ca studenţi numai cei ce au absolvit Gimnaziile, Realgimnaziile sau Oberrealschule (liceu clasic, semi-clasic şi modern), dar şi cei ce au obţinut numai certificat, dar în schimb sunt bine dotaţi pentru astfel de profesiune, despre care se face dovadă prin un examen.

Studiile dela secţia inginerilor sunt:

1. Construcţia străzilor şi tramvaielor (în trimestrele 3 şi 4) cu câte 2 ore pe săptămână şi cu conferinţe speciale.

2. Arta inginerului municipal (în trimestrele 5 şi 6) cu câte 2 ore pe săptămână şi 2 ore de lucrări practice, cuprinzând urbanismul, alimentări cu apă, evacuarea apelor, şi cu conferinţe asupra unor subiecte speciale.

3. Seminarul de urbanism e urmat de studenţi (semestrul 7 şi 8) dar şi de un mare număr de specialişti, în care se pregătesc planuri urbanistice locale şi regionale, organizate în comun cu secţia de arhitectură.

La secţia de arhitectură se predă:

1. Conferinţe în semestrele 5—8 asupra practicei urbanistice pentru arhitecţi, cu 2 ore pe săptămână şi 6 ore lucrări practice pe săptămână, în legătură cu arta inginerului municipal, studenţii urmând şi cursul respectiv dela secţia inginerilor.

2. Alte conferinţe sunt ţinute pentru chestiuni speciale urbanistice destul de numeroase.

Examenele se dau după frecventarea a 8 semestre, iar studentul se prezintă în urmă pentru diplomă, pentru care trebuie să prezinte un proect mare în arta inginerului municipal, sau de arhitectură, dacă este la secţia arhitecţilor.

Taxele de studii sunt de circa 3400 lei (85 R. M.) la înscriere, şi câte circa 100 lei (2,50 R. M.) pe oră şi semestru de curs, adică dacă sunt 20 ore la un curs pe semestru, taxa va fi de 100×20=2000 lei.

La *Karlsruhe*, pe lângă cursurile, lucrările şi examenele obligatorii de urbanism, mai sunt şi cursuri facultative pentru cei ce voesc a se specializa, cu câte 2 ore pe săptămână, în care chestiunile economice nu sunt neglijate, şi în care diferiţi conferenţiari iau parte la seminar.

La *Dresda* organizaţia este aproape analoagă.

In *Elveţia* urbanismul se predă la Politecnica din Zürich de la 1908, când fost înfiinţat un curs facultativ de urbanism pe lângă secţia de arhitectură. Actualmente se predă asemenea învăţământ în trimestrele 3—5 cu conferinţe de istoria urbanismului. Cursurile sunt facultative.

In *Şcoala de Arte Frumoase a cantonului Geneva* la secţia de arhitectură s'a început predarea urbanismului din 1919. Este o şcoală de învăţământ mediu, în care elevul consacră jumătate de timp în şcoală şi jumătatea cealaltă într'un biurou de arhitectură, şi dă apoi examen pentru diploma de desenator-arhitect.

In *Anglia* urbanismul se predă în diferite colegii, universităţi şi politecnice, precum la Liverpool şi Londra.

La *Liverpool* se predă în *secţia de urbanism* (Civic Design) a Şcoalei de Arhitectură de pe lângă universitate, prin profesori titulari şi prin şefi de lucrări (research fellow). Pentru specialişti sunt lucrări de atelier şi conferenţiari deosebiţi pentru fiecare subiect.

Sunt organizate două serii de cursuri: una ce dă dreptul la certificat şi alta la diplomă. Studentul trebuie să aibă cel puţin 19 ani şi să facă dovada că e apt a profita de curs şi în plus oarecare pregătire în arta arhitectului sau a inginerului cum şi la desen.

Pentru a obţine certificatul se cere una din condiţiile:

1) Să fi trecut al 3-lea examen de arhitectură de gradul sau diploma universităţei din Liverpool.

2) Să fi fost admis ca arhitect la orice altă facultate recunoscută de universitatea din Liverpool.

3) Să fi trecut examenul intermediar de arhitectură la „Royal Institute of British Architects› sau să fi fost dispensat de acesta.

4) Să fi trecut examenul profesional de membru asociat al „Chartered Surveyor's Institution“ sau să fi fost dispensat de acesta.

5) Să fi lucrat timp de 3 ani cel puţin într'un biurou al unui inginer-şef de municipalitate.

6) Să prezinte vre-un titlu pe care să-l recunoască facultatea ca echivalent.

Prima condiţie e necesară mai ales pentru studenţii care urmează cei 5 ani de cursuri la şcoala de arhitectură, cursurile de urbanism fiind în anii 4 şi 5. Celelalte condiţii sunt pentru studenţii ce în acelaş timp îşi practică profesiunea lor.

Pentru diplomă se cere una din condiţiile:

1) Să fi obţinut certificatul secţiei de urbanism

2) Să fi fost admis ca membru în Royal Institute of British Architects.

3) Să fi obţinut gradul de „Bachelor of Architecture“ sau diploma de arhitectură la universitatea din Liverpool.

4) Să fi obţinut un titlu echivalent cu cel de la No. 3 în ţara de origină (pentru studenţii streini)

Cei ce invocă condiţia de sub 2 trebuie să arate lucrările lor, asupra cărora se va prezenta un raport către facultate de către profesorul de urbanism şi profesorul de arhitectură.

Există şi conferinţe separate pentru „auditori“

Cursurile sunt analoage cu cele de la universitatea Harvard, la care se adaogă legislaţia şi decoraţia urbană.

Pentru examenul de diplomă se cere cel puţin 8 proecte date de profesorul de urbanism.

Examenele se dau în faţa unui examinator din afară de şcoală. Certificatul se dă pe bază de examene asupra cursurilor predate, iar diploma şi pe baza unei lucrări originale de urbanism.

Pentru cursurile necesare la certificat taxele sunt de 10 L. st. iar pentru cele de diplomă sunt de 35 L. st.

Există şi „*Town-Planning-Institute*“, un organism profesional pentru care candidaţii dau examene speciale spre a deveni membrii sau membrii asociaţi.

La *Londra* secţia de urbanism de la universitate a fost înfiinţată la 1914 şi este dirijată de profesorul de urbanism cu ajutorul profesorului de arta inginerului municipal.

Cursurile sunt analoage ca la Liverpool. Se decern diplome cu titlul „Academic Diploma in Town-Planning and Civic Architecture“ sau „Academic Diploma in Town Planning and Civic Engineering“.

In *Franţa* urbanismul se predă la *Institutul de Urbanism* de pe lângă Universitatea din Paris şi la *Şcoala Naţională de Administraţie Municipală* de pe lângă acel institut, precum şi un curs facultativ la *Ecole des Beaux-Arts.*

Institutul de Urbanism a fost fondat în 1919 sub numele de *Şcoala de Inalte Studii Urbane,* iar de la 1924 poartă noul titlu. Resursele institutului constau din o dotaţie a departamentului Senei şi taxele de studii, iar bugetul său este încorporat în acela al Universităţei.

Studenţii admişi trebuie să aibă cel puţin 18 ani şi să fie bacalaureaţi, sau să aibă certificatul de studii administrative şi financiare, sau acele ale Şcoalei Naţionale de Administraţie Municipală. Studenţii de naţionalitate streină trebuie să prezinte titluri echivalente. Un comitet de 3 profesori decide în cazuri speciale, când titlurile prezentate derogă de la cazurile de mai sus. Şcoala a atribuit în 1930 „burse de călătorie” oferite de către „La Renaissance des Cités”. Frecventarea e obligatorie.

Invăţământul e repartizat în 5 secţii, fiecare secţie cu câte un curs fundamental şi conferinţe anexe:

1) Secţia Evoluţiei Oraşelor cu 20 ore de studii pe an.

2) Secţia Organizărei Sociale a oraşelor, cu 20 ore de studii pe an şi vizite şi conferinţe asupra igienei locuinţei (4 ore în anul I).

3) Secţia Organizărei Administrative a oraşelor cu 20 ore de studii în anul I şi 30 ore în anul II; apoi asupra organizărei capitalelor cu 6 ore în anul II, asupra autonomiei comunale în Franţa şi în Statele Unite, cu 7 ore în anul I, etc.

4) Secţia Organizărei Economice a Oraşelor, cu câte 5 ore în fiecare an şi cu conferinţe asupra municipalismului în activitatea industrială şi comercială cu 10 ore în anul I şi 8 ore în anul II.

5) Secţia Artei Urbane, cu un curs de 18 ore în fiecare an şi cu conferinţe şi cu câte 12 cursuri practice în fiecare din cei 2 ani relative la circulaţie şi spaţii libere. Alte conferinţe şi câte 10—13 cursuri practice asupra compoziţiei ansamblurilor de oraşe, se predau în fiecare an. In fine, 20 conferinţe pe an asupra artei inginerului municipal cu 12 vizite de studii în anul I şi 13 în anul II.

Cursurile teoretice se predau la ora 6 seara, iar cele practice între orele 3—6 după amiază, şi sunt organizate ca să nu împiedice pe student de la exercitarea unei profesiuni.

Pentru ca un student să fie admis la examen trebuie să justifice o frecvenţă de 80% şi rezultatele se dau de juriul profesorilor şi conferenţiarilor. După trecerea examenelor anului II studentului i se admite a prepara o teză cu care să facă proba lucrărilor sale personale. Se decerne o diplomă în numele universităţei cum şi o *diplomă de laureat,* dar aceasta numai acelora care au obţinut şi o bursă de călătorie pe baza condiţiilor strălucite cu care şi-a susţinut teza de diplomă.

Taxele de studii sunt de 100 franci fr. pentru înscriere anuală şi alţi 175 fr. pe semestru, iar pentru examene se varsă alţi 60 fr. Pentru teză se plăteşte 150 fr.

Şcoala Naţională de Administraţie Municipală a fost creiată în 1921 şi transformată în 1929. Serveşte mai mult ca preparaţie pentru cei ce voesc a urma Institutul de Urbanism şi în acelaş timp a perfecţiona funcţionarii municipali în exercitarea atribuţiilor lor. Vârsta de admitere e de 16 ani minimum. Şcoala are două secţii, din care prima decerne titlul de „gradat” (Gradué de l’Ecole) şi cuprinde 60 lecţii repartizate în 2 ani cu noţiuni de administraţie şi drept civil; a doua secţie, complimentară, prepară pentru „certificatul de diplomat al şcoalei” şi este urmată de gradaţii şcoalei, în 30 lecţii predate într’un an, cu lucrări practice administrative comunale.

Unele autorităţi municipale îşi trimit pe comptul lor funcţionarii la această şcoală şi le plătesc şi taxele. Acei funcţionari uneori au şi un supliment de salarii, dacă au terminat şcoala.

In *Polonia* acest învăţământ se predă în şcolile politecnice de la Varşovia (din 1915) şi de la Lvov, ale statului, şi în unele cursuri speciale de ex. la Soc. Urbaniştilor Polonezi.

La politecnică se află şi secţiile de arhitectură în care sunt admişi studenţii cari au absolvit 8 clase secundare şi care au trecut un examen de aptitudini pentru astfel de cursuri, examen pe care trebuie să-l treacă şi streinii.

Sunt şi studenţi zişi neregulaţi, cărora li se cer alte condiţii.

Cursurile de urbanism sunt obligatorii pentru toţi studenţii secţiei arhitecturei, organizată pe 8 semestre, din care primele 4 sunt pentru pregătirea generală. Urbanismul se predă în semestrele 6—8 şi cuprinde studiul trecutului, prezentului şi viitorului urbanistic; precum şi un curs al legislaţiei locuinţei şi oraşului.

Studenţii fac şi lucrări practice sub direcţia profesorilor şi asistenţilor, formând 3 lucrări gradate asupra unor chestiuni de urbanism local şi chiar regional.

Pentru diplomă studenţii trebuie să prezinte o lucrare făcută în 3 luni asupra căreia dă şi un examen oral şi cuprinzând o temă de proect mare original, cu caracter urbanistic şi arhitectural.

Taxele de studii sunt de 150 zloţi anual. Diploma politecnicei este cerută pentru orice funcţie la stat sau comună, cu caracter tecnic.

In *Olanda* învăţământul urbanistic se predă în *colegiul tecnic* de la *Delft* (de la 1920) şi cel de agricultură de la *Wagenerigen*. Nu se conferă însă diplome speciale în urbanism.

In prima instituţie, cu studenţii pentru inginerie sau pentru arhitectură, cursurile durează 5 ani. O secţie specială de urbanism nu se speră a se înfiinţa acolo, fiind-că consiliul profesoral crede că vârsta studenţilor şi experienţa lor, nu le permite a fi apţi pentru prepararea unui plan important urbanistic.

La admiterea în şcoală se cere bacalaureatul. In şcoală se predă cursuri facultative de urbanism, care tratează practica urbanistică, şi urbanismul din punct de vedere istoric şi estetic, cu lucrări practice în semestrele 3—5 cu câte o oră pe săptămână şi o după amiază pe săptămână lucrări practice.

Se predau şi conferinţe de construcţia stradelor, podurilor, legislaţie, aducerea şi evacuarea apelor, topografie, geografie economică, cum şi unele conferinţe speciale. Studenţii uneori prezintă la diplomă lucrări de urbanism. Sunt admişi şi „studenţi speciali" pentru cursurile de urbanism.

Taxele sunt de 300 guldeni pe an pentru studii şi 60 guldeni pentru examen.

La şcoala din *Wagenerigen* se urmăreşte o dezvoltare mai importantă urbanismului, la conferinţele asupra arhitecturei paysagiste.

La *Utrecht, Amsterdam, Rotterdam*, la studiile de geografie se predau conferinţe de urbanism.

In *Spania* cursurile de urbanism se predau la Şcoala Superioară de Arhitectură din Madrid şi la aceia din Barcelona, încă din 1914.

Studenţii pentru a fi admişi în şcoală trebuie să aibă bacalaureatul şi să treacă un examen asupra geometriei, analizei matematice, fizicei, chimiei, mineralogiei, şi să posede cunoştinţe suficiente de desen. Cursurile durează 6 ani de câte 3 trimestre fiecare.

Cursurile de urbanism sunt obligatorii şi se predă noţiuni în primele trimestre, iar în ultimul an se predă în ansamblu cu 4½ ore pe săptămână, afară de lucrările practice.

La Madrid se mai predau şi conferinţe asupra teoriei şi practicei artei urbane, aspectele financiare, legislaţie, lucrări publice, lucrări edilitare, etc.

Taxele de studii sunt de 112,50 pesetas pe an şi 10 pesetas la examen. Nu se acordă diplomă fără examenele de urbanism.

La Şcoala de Ingineri Civili se predă asemenea cursuri de urbanism şi de inginerie sanitară, cum şi la Şcoala Naţională de Sănătate Publică, care are un curs de 3 luni pentru arhitecţii şi inginerii care doresc această specializare.

II.

INVĂŢĂMÂNTUL URBANISTIC IN ROMÂNIA

Ţara noastră nu a rămas în urma celorlalte în ce priveşte învăţământul urbanistic, care se predă atât în şcoalele superioare, cât şi în unele şcoale ce formează tranziţia între şcoalele medii şi superioare.

Astfel în învăţământul superior se predă cunoştinţi de urbanism la *Academia de Arhitectură* din Bucureşti dela 1922, la *Şcoala Politecnică* din Bucureşti din 1919, apoi unele noţiuni şi la *Facultatea de Drept* din Bucureşti (de câţi-va ani) sau la *Şcoala Specială a Ofiţerilor de Geniu* (în vechiul program din 1921); cum şi la *Şcoala Superioară de Ştiinţe de Stat* din Bucureşti (învăţământ de tranziţie).

La **Academia de Arhitectură**, fosta Şcoală Superioară de Arhitectură până în acest an, învăţământul urbanismului a început la 1920 cu nişte conferinţe ataşate la cursul de salubritate (Prof. *E. Lăzărescu*), iar dela 1922 s'a înfiinţat o catedră specială pentru Urbanism (Prof. *C. Sfinţescu*).

Academia de Arhitectură depinde de Ministerul Instrucţiei Publice, al Cultelor şi Artelor, este o instituţie de Stat, şi este condusă de Consiliul Profesoral al Academiei pe baza legei autonomiei învăţământului superior din 1931.

Academia nu admite de cât studenţi regulaţi, în număr limitat, dintre tinerii posedând bacalaureatul şi cari au reuşit la un examen de aptitudine constând din probe scrise şi orale, în deosebi asupra desenului, matematicei şi ştiinţelor fizico-chimice.

Şcoala dă câte-va burse studenţilor meritoşi pentru a le înlesni studiile.

Cursurile ţin 5 ani, cu examene de fine de an obligatorii la fiecare obiect de studiu, cu lucrări practice şi proecte în atelier şi lucrări de diplomă, după care se decerne diploma de arhitect recunoscută de Stat. Frecvenţa este obligatorie, cerându-se o prezenţă de cel puţin 75% pentru ca studentul să fie admis la examen.

Cursurile cuprind cunoştinţe de ordin ştiinţific şi artistic, ca şi lucrări practice, şi se predau numai de profesori titulari cari au obţinut catedra pe bază de concurs şi lucrări.

Deocamdată nu există conferenţiari, chestiunea este însă în studiu. Nu există nici asistenţi. Toate lucrările practice se fac sub conducerea directă a profesorului titular.

Cursurile sunt gratuite, afară de o taxă de 3000 lei pentru bibliotecă şi local şi alta de 100 lei pentru fiecare examen dat în sesiunile suplimentare de examene (sesiunea ordinară este cea din Iunie, cea suplimentară în Octomvrie).

Programul Academiei este în curs de transformare, spre a da posibilitatea elementelor dotate să scurteze timpul de pregătire, pe baza formărei a trei grade: preparator, gradul I şi gradul II.

De la 1924 învăţământul urbanistic (Prof. *C. Sfinţescu)* a fost completat cu un *curs de lucrări edilitare* (aducţia şi evacuarea apelor, construcţia străzilor şi pavajelor, curăţirea de gunoaie şi distrugerea lor) precum şi cu unul de *legislaţie a locuinţei* (clădirilor) şi de *legislaţie cu caracter urbanistic.*

Urbanismul se predă în ultimul an de studiu, (al 5-lea) în câte trei ore pe săptămână, inclusiv lucrările practice. Incepând cu acest an numărul orelor s'a sporit la 4½ pe săptămână.

Examenele la urbanism cum şi la cursurile anexe lui, sunt obligatorii pentru ca studentul să se poată prezenta pentru a lua lucrarea de diplomă, iar aceste examene, (unul la urbanism, altul la edilitate şi altul la legislaţie) nu pot fi trecute fără ca lucrările practice la cursurile respective să fi fost executate în mod satisfăcător de student.

Cursul de urbanism este dar triplu: Amenajarea oraşelor, Edilitate şi Legislaţie.

Primul curs cuprinde:

Partea I. — Noţiuni de Urbanistică Generală, cu examinarea problemelor economice, financiare, de igienă şi de estetică din punct de vedere urbanistic: apoi studiul evoluţiei oraşelor, şi principiilor de higienă aplicate la aglomeraţiuni. O desvoltare deosebită se dă doctrinei estetice urbanistice şi aplicaţiunilor unei astfel de doctrine.

Partea II, care formează *Tecnologia Urbanistica*, cuprinde noţiuni asupra diferitelor sisteme de planuri topografice întrebuinţate, studiul circulaţiei şi căilor de comunicaţie şi a mijloacelor de transport în oraşe, studiul amenajerei spaţiilor libere de tot felul, studiul instalaţiilor de aprovizionare a oraşelor, principii de amenajare regională şi de superurbanism (urbanism naţional).

Cursul de Lucrări Edilitare cuprinde: a) noţiuni de construcţia şi pavarea străzilor, în deosebi faţă de cerinţele automobilismului şi faţă de cele estetice; b) noţiuni asupra lucrărilor de captare, aducţie, purificare şi distribuţie a apei de băut; c) noţiuni asupra scurgerei (canalizărilor) apelor uzate şi de ploi, cum şi asupra diferitelor sisteme de clarificare şi epurare a apelor de egouri; d) elemente de curăţire a străzilor, ridicarea, depozitarea şi distrugerea gunoaielor.

Cursul de Legislaţie cuprinde o parte de introducere în elementele dreptului civil, insistând în deosebi asupra proprietăţei imobiliare sub diferitele ei aspecte, referitoare la legislaţia clădirei şi locuinţei, în vigoare în România, şi la practica arhitectului; o a doua parte cuprinde explicarea legislaţiei actuale în legătură cu principiile urbanistice şi o trecere în revistă a legislaţiilor streine în această materie.

Câte-va exemple asupra legislaţiei cu caracter fiscal sau financiar în vigoare asupra proprietăţei imobiliare sunt asemenea prezentate.

Lucrările practice constă în studiul unei lotizări pentru extensiunea unui oraş, cu studiul unei pieţe şi cu proectele de alimentare cu apă, canalizare şi pavaje, cum şi al comassărilor necesare. De altfel chestiunile propuse variază în fiecare an.

Lucrările se fac sub conducerea profesorului.

Cursul de urbanism şi studiile anexe sunt litografiate, iar în acest an s'a tipărit cursul de lucrări edilitare (aducţia şi evacuarea apei, construcţia şi pavarea străzilor şi adunarea şi distrugerea gunoaielor).

La Şcoala Politecnică din Bucureşti, secţia inginerilor constructori, se predă un curs de urbanism (denumit de *Construcţia Oraşelor)* de la 1919, pe lângă catedra de înbunătăţiri funciare şi de maşini hidraulice (Prof. *Al. Davidescu)*. Profesorii sunt recrutaţi după normele legei învăţământului superior, adică prin concurs, afară de cazuri excepţionale prevăzute de lege. Şcoala este de stat şi întreţinută de stat.

Studenţii plătesc o taxă specială de examen de 50 lei, plus câte un leu de fiecare oră de curs şi sunt admişi în şcoală dacă posedă bacalaureatul şi dacă reuşesc la examenul de intrare în anul preparator. Şcoala acordă burse de 400 lei lunar, sau întreţinere în cămin.

Nu se admit decât studenţi regulaţi.

Cursul de urbanism se predă în ciclul al II-lea al şcoalei, în două semestre cu câte o oră pe săptămână, precum şi un proect ce se lucrează în 30—40 ore, sub supravegherea asistentului, actualmente d. Arh. *I. Davidescu*, conferenţiar de arhitectură la acea şcoală.

Pentru a trece examenul la urbanism trebuie ca studentul să obţină note între 12 şi 20, atât la curs cât şi la proect. Examenul este obligator pentru a obţine diploma de inginer secţia constructorilor.

Şcoala Superioară de Ştiinţe de Stat, cu 2 secţii, una administrativă şi alta financiară, are rolul mai ales a pregăti şi perfecţiona funcţionarii administrativi. Se predă din anul 1927, la secţia administrativă, şi cursuri de urbanism, repartizate la patru catedre: una pentru *Istoria evoluţiei oraşelor* (Prof. *M. Văraru)*; alta pentru *Urbanism în general* şi *Arta inginerului municipal* sau *Edilitate* (Prof. *C. Sfinţescu*); alta pentru *Igiena Urbana* (Prof. *Dr. Stoenescu*); şi în fine alta pentru *Estetica Oraşelor* (Prof. Arh. *Duiliu Marcu*). Fiecare curs este predat în câte un an de studii (total 3 ani) cu câte o oră pe săptămână. Lucrări practice nu se fac. Examenele sunt obligatorii la finele anului pentru fiecare curs (în scris şi oral) iar la finele şcoalei se obţine licenţa după tratarea de către candidat a unui subiect. Celelalte cursuri ale şcoalei sunt de ordin juridic şi administrativ. Şcoala este recunoscută de stat, dar are veniturile proprii, rezultate din taxele studenţilor. Şcoala există din acele venituri.

Taxele studenţilor sunt de 200 lei pentru fiecare examen plus taxa anuală şi cea de înscriere în şcoală.

Afară de cursuri regulate în astfel de şcoale, Ministerul de Interne a luat iniţiativa (1927), pentru ţinerea de conferinţe cu caracter urbanistic pentru primarii, şefii de servicii tecnice municipale, prin profesorii de urbanism de la şcolile superioare. Acestea sunt însă sporadice.

Mai putem menţiona şi *„Institutul Urbanistic"* de pe lângă *„Uniunea Oraşelor din România'*, înfiinţat în 1931, şi recunoscut prin legea din 21 Aprilie 1932. Acest institut are rolul de a propaga şi practica urbanismul pentru administraţiile oraşelor şi publică în acest scop revista *„Urbanismul"*.

Administrator al Institutului Urbanistic este Prof. *C. Sfinţescu.*

RESUME

M. le Professeur *Sfintesco* expose la situation de l'enseignement urbanistique dans les pays étrangers et ne Roumanie, comme suite à une enquête entreprise à ce sujet par la *„Fédération Internationale pour les Habitations et l'Aménagement des Villes"* dont le siège est à Londres.

L'auteur a extrait les données relatives à cet enseignement aux Etats-Unis, (Amérique) en Allemagne, Suisse, Angleterre, France, Pologne, Hollande et Espagne, dans le „Bulletin International des Habitations et Aménagements des Villes" No. 27, 28 et 29, publié par la Fédération ci-dessus indiquée; il est donc facile de faire un examen comparatif.

En ce qui concerne l'enseignement urbanistique en Roumanie, M. Sfintesco nous dit qu'il est pratiqué dans l'ensegnement supérieur de Bucarest: *à l'Académie d'Architecture, l'Ecole Politechnique, la Faculté de Droit;* dans l'enseignement de transition entre le cours moyen et le cours supérieur, comme à *l'Ecole Supérieure des Sciences d'Etat;* et même dans quelques écoles militaires spéciales, telle que *l'Ecole Spéciale des Officiers du Génie.* Des conférences sporadiques ont été organisées par les professeurs d'urbanisme de l'enseignement supérieur, pour les maires et les chefs des services techniques communaux, à la suite de l'intervention du Ministère de l'Intérieur. En dehors de cela, *l'Institut Urbanistique,* attaché à *l'Union des Villes de Roumanie,* qui a été reconnu par la loi du 21 Avril 1932 et publie la présente revue *„Urbanisme"*, a entrepris une propagande intense.

L'auteur insiste sur l'organisation de l'Académie d'Architecture, qui est une institution d'Etat, et expose le programme de l'enseignement urbanistique dans cette école. Les étudiants réguliers ayant passé le bacalauréat y sont seuls admis. Après avoir accompli 5 années d'études et réussi avec succès les examens et les projets, y compris celui du diplôme, il leur est conféré le diplôme d'architecte.

Depuis 1922, l'urbanisme est enseigné dans la 5-ème classe, à raison de 4½ heures par semaine, travaux pratiques y compris. L'urbanisme se divise en trois cours, tenus par le professeur *Sfintesco: le cours d'urbanisme* (avec l'urbanisme en général et la technologie urbanistique, qui comprend aussi des travaux pratiques); *le cours de travaux édilitaires* (art de l'ingénieur municipal) c. à. d. l'adduction et l'évacuation des eaux, la construction des rues et leur pavage, l'enlèvement des ordures et leur destruction, ainsi que des travaux pratiques; et *le cours de législation* (des édifices et d'urbanisme). Les cours sont tenus par le professeur, les travaux pratiques se font également avec le professeur respectif.

L'auteur donne encore des détails sur le programme analytique de ces cours, sur les taxes, bourses, etc. et sur l'enseignement dans l'Ecole Politechnique et dans l'Ecole Supérieure des Sciences d'Etat.

◆

PROECTE DE AMENAJARE

ASANAREA ŞI AMENAJAREA LACULUI HERESTRĂU

de Ing. **B. Strunschi**

(continuare şi fine)

Lucrările de terasamente

Spre a realiza asanarea complectă a lacurilor Băneasa-Herăstrău trebuie să procedăm, pe lângă înălţarea nivelului apei, la efectuarea unor dragaje şi umpluturi spre a obţine în toate părţile acestor lacuri un strat de apă de cel puţin 1 m. Aceasta pentru a împiedica creşterea stufului (după tăere şi inundare), pentru a evita încălzirea şi descompunerea materiilor organice din apă la soare şi spre a obţine o configuraţie continuă a malurilor, ,permiţând menţinerea unui curent permanent peste toată suprafaţa lacului. Se evită în modul acesta stagnarea şi descompunerea apei în colţuri moarte, foarte numeroase în starea actuală.

Lucrările de terasamente pentru lacul Herăstrău au fost studiate în planşa Nr. 1. Totalul lor se ridică la 58125 m. c. săpătură şi 56814 m. c. umplutură. La trasarea configuraţiei malurilor s'a căutat pe cât posibil să se obţină compensarea terasamentelor şi

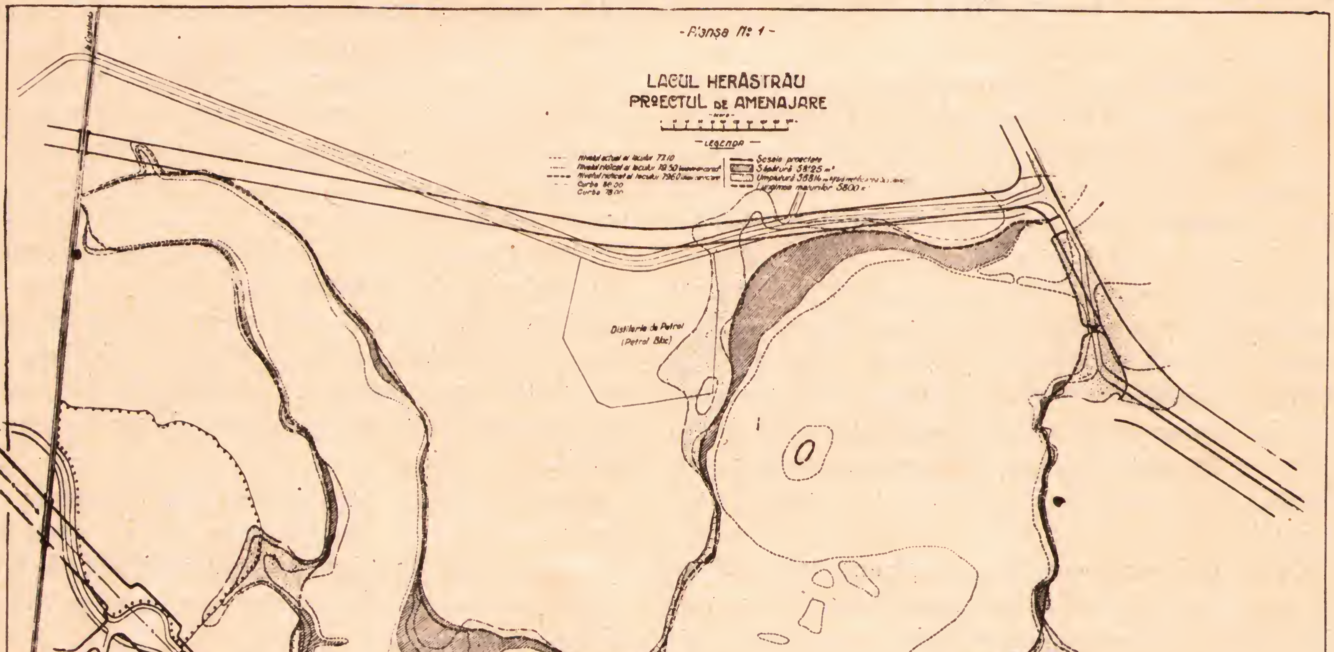
-Planşa Nr. 1-
LACUL HERĂSTRĂU
PROECTUL DE AMENAJARE
LEGENDA
Nivelul actual al lacului 77.10
Curba 78.00
Şosele proectate
Săpătură 58125 m³
Umplutură 56814
Lungimea malurilor 5800
Distileria de Petrol (Petrol Bloc)
Şcoala de Horticultură

reduce la minimum distanţele de transport. S'au umplut porţiunile de teren situate între cotele 79,50 m. şi 80,00 m. până la această din urmă cotă, executând umplutura după un plan înclinat, pentru a permite scurgerea apelor. Săpătura s'a făcut până la cota 78,50 în părţile situate între cotele 79,50 şi 78,50 m.

Rectificarea, înălţarea şi lărgirea Şos. Jianu şi Herăstrău

Şoseaua Jianu, prin partea sa care traversează valea Colentinei, formează un dig de reţinere pentru lacul Herăstrău. Acest dig trebuie să fie lărgit şi înălţat spre a asigura reţinerea apei la cota 80.00. Din diferite soluţiuni a traseului şoselei ne-am oprit la cel figurat în planşa Nr. 1. Acest traseu are avantajul că permite utilizarea actualului pod din beton armat peste Colentina, şi necesită numai 40.000 m.c de umplutură, faţă de cantităţi aproape duble cerute de alte trasee. Această umplutură se va executa din surplusul de 250.000 m.c. săpătură, ce se va obţine la amenajarea parterului aleei principale din parc (conform proectului d-lui A. Rebhun).

Şos Herăstrău urmează şi ea să fie rectificată şi lărgită până la 30 m. (după cum este figurat în planşa Nr. 1) şi va trece sub linia C. F. R. Bucureşti-Constanţa printr'un pasaj inferior.

Lucrările de rectificare şi de lărgire ale şoselelor pot să fie considerate ca o extindere a lucrărilor de amenajare, în primul rând urmând să se execute numai înălţarea şos. Jianu, păstrându-i deocamdată vechiul traseu.

STUDIUL BARAJULUI

Fig. 5

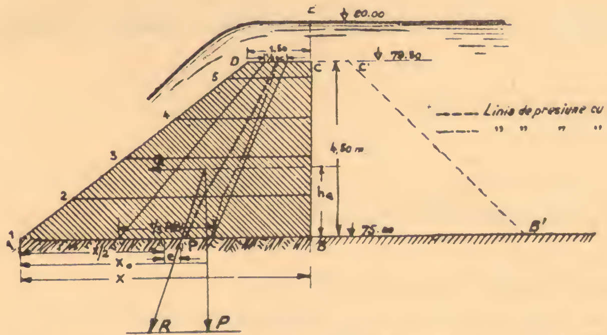

Determinarea dimensiunilor barajului (fig. 5).

Inălţimea de 4,50 m. a barajului este determinată prin diferenţa între cotele fundului şi nivelul de reţinere a apei. Dimensiunea părţei superioare a barajului trebuie să aibă cel puţin 1,50 m. spre a putea rezista la eventualele ciocniri cu ghiaţa. Rămâne de determinat partea A B (baza barajului), dată prin valoarea cea mai mare care rezultă din cele 2 ecuaţiuni de echilibru static (echilibru de rotaţie şi echilibru de alunecare):

a) *Echilibrul de rotaţie:*

Admitem coeficientul n de securitate la rotaţie egal cu 3. Atunci momentul de rotaţie, în jurul punctului A, se scrie:

$$(1) \qquad n.\ Q.\ h_Q = P.\ X_0$$

în care Q reprezintă presiunea hidrostatică a apei.

Dacă admitem că nivelul superior al apei este la cota maximă de 80,00, presiunea hidrostatică pe 1 m. l. al barajului este dată prin suprafaţa trapezului BB' CC' în care BB' = BE şi CC' = CE; prin urmare:

$$Q = \left(BE - \frac{BC}{2} \right).\ BC = 14{,}625 \text{ tone.}$$

Punctul de aplicaţie al lui Q:

$$h_Q = \frac{BC}{3} \cdot \frac{BE + 2\ (BE - BC)}{BE + (BE - BC)} = 1{,}73 \text{ m.}$$

Dacă P reprezintă greutatea proprie a barajului, iar π = greutatea specifică a betonului (π = 2100 Kg./m^3), avem:

$$P = \frac{AB + DC}{2}\ .\ AB.\ \pi$$

Punctul de aplicaţie a lui P:

$$X_Q = \frac{2.\ AB^2 + 2\ AB.\ DC - DC^2}{3\ (AD - DC)}$$

Prin urmare ecuaţia (1) în care am pus AB = X, se poate scrie:

$$X^2 + 1{,}5\ X - 25{,}225 = 0$$

de unde scoatem valoarea pozitivă:

$$X = AB = 4{,}325 \text{ m.}$$

b) *Echilibrul de alunecare.*

Admiţând coeficientul de securitate la alunecare m = 2 iar coeficientul de frecare al zidăriei pe zidărie f = 0,70 seriem ecuaţia de echilibru:

$$f.\ P. = m.\ Q.$$

Introducând valorile lui P şi Q găsite mai sus scoatem:

$$X = 7{,}34 \text{ t. m. fie } 7{,}35 \text{ t. m.}$$

Rezultă apoi dimensiunea AB a barajului dată prin această din urmă valoare.

Echilibrul elastic.

Verificarea echilibrului elastic se reduce la verificarea următoarelor condițiuni:

1) Curba de presiune să nu iasă în nici o secțiune din treimea mijlocie.

2) Compresiunea maximă să nu depășească în nici o secțiune sarcina de securitate.

Verificăm dacă sunt îndeplinite cele 2 condițiuni în secțiunea AB la baza barajului.

Prima condițiune se verifică luând momentul în raport cu punctul P, prin care trece rezultanta R (fig. 5).

$$Q.\ h_Q = P\ (X_0 - \frac{X}{2} - e)$$

Introducând valorile cunoscute scoatem excentricitatea e a rezultantei R:

$$e = 0{,}533 \text{ m.}$$

jumătatea treimei mijlocii fiind:

$$\frac{7.35}{6} = 1{,}225 \text{ m.}$$

Rezultă că în rostul AB rezultanta cade în interiorul treimei mijlocii, deci prima condițiune a echilibrului elastic este satisfăcută.

Compresiunea în rostul AB

$$\tau = \frac{N}{\Omega}\ (1 + \frac{6.\ e}{AB})$$

$$\tau_B \text{ max.} = \frac{41.816}{7{,}35}\ (1 + \frac{6.0{,}533}{7{,}35}) = 0{,}817 \text{ kg./cm.}^2$$

$$\tau_A \text{ min.} = \frac{41{,}816}{7{,}35}\ (1 - \frac{6.0{,}533}{7.35}) = 0{,}322 \text{ kg./cm.}^2$$

Constatăm că compresiunea de securitate, admisibilă până la 30 kg./cm. p., nu este întrecută. Prin urmare a doua condițiune a echilibrului elastic este satisfăcută.

Aplicând pentru diferite rosturi (indicate în fig. 5) procedeul de mai sus, formăm tabloul Nr. 7.

TABLOUL Nr. 7

		Distanța dela secțiune până la		P	Q	h_Q	X_o	n	m	e	1/2 din 1/3 mij.	Compresiunea în kg/cm²	
		Nivelul apei	Partea superioară a barajului									Max. *)	Min. *)
AB													
1	7,35	5,50	4,50	41,816	14,625	1,730	4,815	7,95	2,00	0,533	1,225	+0,817	+0,322
2	6,05	4,50	3,50	27,75	9,625	1,378	3,835	8,03	2,02	0,332	1,008	0,609	0,308
3	4,75	3,50	2,50	16,41	5,625	1,018	3,045	8,72	2,04	0,270	0,7917	0,481	0,310
4	3,45	2,50	1,50	7,80	2,625	0,6428	2,148	9,84	2,08	0,207	0,575	0,308	0,145
5	2,15	1,50	0,50	1,93	0,625	0,2338	1,228	16,22	2,16	0,077	0,3583	0,109	0,071

Din tabloul precedent reese că toate condițiunile de stabilitate statică și elastică sunt îndeplinite în fiecare din secțiunile studiate.

Stabilitatea în cazul golirei lacului

1) *Echilibrul de rotație:*

$$n.\ Q.\ h_Q = P.\ X_0$$

De unde rezultă coeficientul de siguranță n :

$$n = \frac{P.\ X_0}{Q\ h_Q}$$

în care Q = O; deci

$$n = \infty$$

2) *Echilibrul de alunecare:*

Coeficient de siguranță m :

$$m = \frac{f P}{Q}$$

$$Q = 0;\ \text{deci:}$$

$$m = \infty$$

3) *Echilibrul elastic* (secțiunea AB):

Excentricitatea rezultantei:

$$Q.\ h_Q = P\ (X_0 - \frac{X}{2} - e) = 0$$

$$e = X_0 - \frac{X}{2}$$

---

*) Eforturile la cari lucrează betonul sunt mici față de cele admisibile, deoarece noi am admis coeficienți de siguranță mai mari decât cele obișnuite. S. ex. coef. de siguranță la alunecare l'am admis 2 pe când la lucrări obișnuite se admite 1,1.

$$X_0 = 4{,}815;\ X/2 = 3{,}675 \text{ deci}$$
$$e = 1{,}14 \text{ m.}$$

½ din treimea mijlocie fiind $\frac{7,35}{6} = 1{,}225$ m. reese că rezultanta cade în interiorul treimei mijlocii, prin urmare avem peste tot compresiunea după legea trapezului :

$$\tau = \frac{P}{\Omega}\left(1 \pm \frac{6.\ e}{AB.}\right)$$

$$\tau_B \text{ max.} = \frac{41,816}{7,35}\left(1 + \frac{6.1,14}{7,35}\right) = 1{,}1 \text{ kg./cm.}^2$$

$$\tau_A \text{ mim.} = \frac{41,816}{7,35}\left(1 - \frac{6.1,14}{7,35}\right) 0{,}0395 \text{ kg./cm.}^2$$

Este evident că compresiunile şi excentricităţile se micşorează faţă de cele găsite mai sus, în secţiunile situate deasupra lui AB, prin urmare deducem că şi în cazul goliri lacului barajul îşi păstrează atât echilibrul static cât şi cel elastic.

Excentritatea „e" în secţiunile 2, 3, 4, 5 (fig. 5)

Am găsit că

$$e = X_0 - \frac{X}{2}$$

Introducând valorile lui X_0 şi X date prin tabloul Nr. 7 în formula de mai sus găsim:

Tabloul Nr. 8

Secţiunile	1	2	3	4	5
e	1,14 m.	0,81 m.	0,67 m.	0,423 m.	0,153 m.

Cu ajutorul datelor din tabl. 7 şi 8 trecem în fig. 5 curbele presiunilor în cazul lacului plin şi gol.

Verificarea stabilităţii elastice a barajului ţinând seamă de înclinarea paramentului

Se ştie că formula de flexiune întrebuinţată de noi în calculele precedente se aplică numai la piese de forma prizmatică. Cum însă, aproape toate barajele sunt construite cu paramentele înclinate (fructul), rezultă că ele se îndepărtează mult de forma pieselor prizmatice, deci în realitate formele de flexiune nu mai sunt adevărate.

Odinioară această neconformare a teoriei cu practica era privită de technicieni ca o eroare insignifiantă. Numai datorită cercetărilor cauzelor cari au provocat recentele catastrofe la mai multe baraje s'a atras atenţiunea asupra eroarei grave care se comite considerând barajele ca simple piese prizmatice. Conform celor constatate, tensiunea maximă, care se produce într'o secţiune oarecare orizontală a barajului, se exprimă prin următoarea formulă stabilită de inginerul francez *Maurice Lévy* :

$$\varphi = \frac{\tau}{\cos^2 \alpha}$$

iar tensiunea tangenţială (de foarfecare) :

$$T = \tau.\ tg\ \alpha$$

în care τ reprezintă tensiunea maximă, determinată prin calculul obişnuit; α reprezintă unghiul paramentului cu verticala.

Aplicând aceste formule în cazul nostru pentru secţiunea de bază, unde tensiunile sunt maxime, găsim :

pentru paramentul amonte $\alpha = 0^0$;

pentru paramentul aval $tg\,\alpha = \frac{5.85}{4.50} = 1{,}30;\ \alpha' = 52^0,\ 30'$

Tensiunile.

Paramentul amonte :

$$\varphi = \frac{\tau}{\cos^2 0^2} = \frac{\tau}{1} = \tau = 0{,}817 \text{ kg/cm.}^2$$
$$T = \tau\ tg.\ \alpha = \tau.\ tg.\ 0^0 = 0$$

Din rezultatele de mai sus se constată că tensiunile rământ la fel ca şi cele găsite prin formulele obişnuite, de oarece paramentul amonte este vertical.

Paramentul aval :

$$\varphi = \frac{\tau}{\cos^2 \alpha'} = \frac{0,817}{0.371} = 2{,}2 \text{ kg/cm.}^2$$
$$T = \tau\ tg.\ \alpha' = 0{,}817 \times 1{,}30 = 1{,}06 \text{ kg/cm.}^2$$

Se constată creşterea considerabilă a tensiunilor faţă de cele determinate prin metoda obişnuită, totuşi aceste noi tensiuni nu întrec limitele admise.

Variaţiunea tensiunei de la paramentul amonte spre cel aval urmează legea liniară sau a trapezului.

Verificarea tensiunilor în celelalte secţiuni nu o mai facem de oarece ele sunt în orice caz mai mici decât cele găsite mai sus.

Subpresiunea

Pentru a avea toată garanţia şi siguranţa de stabilitatea barajului, trebue ca peste toată întinderea *paramentului amonte* al barajului, să avem o compresiune mai mare sau cel puţin egală cu subpresiunea pe care ar exercita-o apa într'o crăpătură orizontală, dacă o astfel de crăpătură s'ar produce dintr'o cauză sau alta.

Dacă admitem o crăpătură orizontală după rostul de bază AB (fig. 5) subpresiunea în punctul B (amonte) va fi egală cu înălțimea piezometrică a apei în acel punct = 5,5 m., deci :

$$p = 0,55 \text{ kg/cm}^2.$$

Compresiunea maximă în acel punct am găsit-o :

τ max. = 0,817 kg./cm². (după formula obișnuită).

τ max. fiind mai mare de cât p, condițiunea ca subpresiunea să nu se producă este satisfăcută.

O altă cauză mai frecventă a subpresiunilor este terenul fundațiilor, care în cazul când este permeabil dă naștere la subpresiuni.

Calculul subpresiunei la fundații precum și stabilitatea fundațiilor la alunecare, îl putem face numai după ce se vor executa sondajele pe amplasamentul barajului.

Mai jos, în fig. 6, este reprezentată secțiunea barajului.

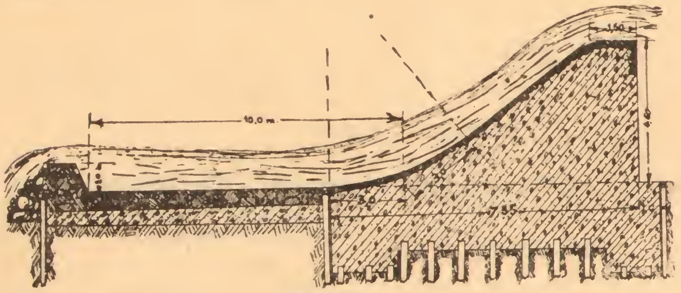

Fig. 6.-

Influența variațiunei de temperatură

Barajul fiind de sistemul deversor, urmează că el va fi acoperit din toate părțile cu apă (a cărei t° nu variază mai mult de 15° în timpul anului) numai în cazuri excepționale a debitului zero sau a golirii lacului, barajul va fi descoperit și supus unei variațiuni mai importante de t°. Spre a permite blocului de zidărie a se contracta sau a se dilata în aceste cazuri excepționale, se vor prevedea posturi de dilatație umplute cu bitum și executate în zig-zag, spre mai multă etanșeitate, după cum arată fig. 7 de mai jos.

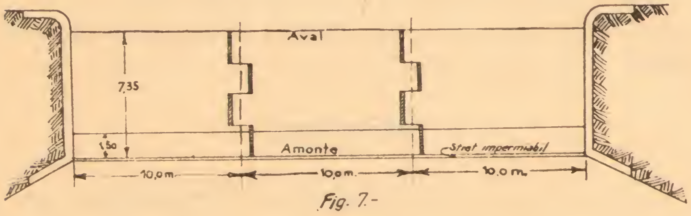

Fig. 7.-

Admițând că barajul este executat la t° de + 15°, barajul se va contracta cu :

$$\delta = 45 \times 30000 \times 0,000008 = 10,8 \text{ milim.}$$

Cu aceiaşi cantitate barajul se va dilata la o urcare a t° până la 60°.

Dacă nu ar fi rosturi de dilatație ar rezulta un efort de tracțiune în beton de :

$\tau = E.\ \delta = 140.000 \times (45 \times 0,000008) = 4,84$ kg pe cm². ; apar deci crăpături.

Etanșeitatea barajului

Spre a feri barajul și rosturile de dilatație de infiltrațiunile apei, care ar produce spălarea și dezagregarea betonului, paramentul amonte al barajului trebuie să fie acoperit cu o șapă de asfalt peste care se va da de mai multe ori cu gudron (fig. 6).

Poarta pentru descărcarea apelor extraordinare și pentru golirea lacurilor (fig. 8).

S'a stabilit că poarta trebuie să fie capabilă de a evacua 71,4 m.c./sec. Calculăm în consecință dimensiunile porții. Înălțimea porții fiind determinată prin diferența între cota 80,00 reprezentând nivelul maxim al apei în față, și cota 75,00 — nivelul fundului, rămâne de determinat lățimea porții. Debitul porții este dat prin formula cunoscută a orificiului lateral :

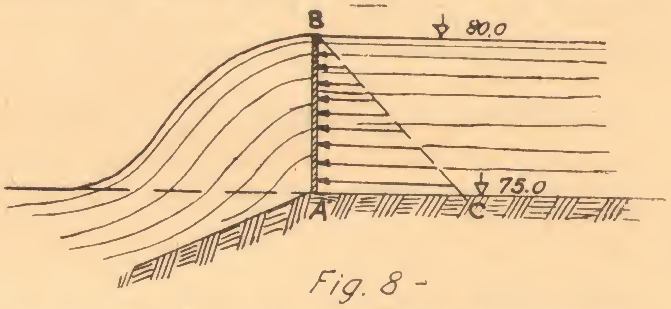

Fig. 8 -

$$Q = \Omega\ \Theta \sqrt{2g.h_0} \qquad (1)$$

în care :

Q = 71,4 m.c./sec. debitul de evacuat prin poartă.
Ω = 5,0 m. L = suprafața porții.
Θ = 0,61 = coeficientul de contracțiune.
2 g = 2. × 9,81.
h = 2,50 m. = distanța centrului de presiune dela nivelul superior al apei.

Prin urmare ecuația (1) o putem scrie :

$$71,4 = 5,0\ L.\ 0,61 \sqrt{2.\ 9,81.\ 2,50} = 21,80.\ L$$

de unde L=3,34 m., fie 3,35 m.

Rezultă suprafața porții :

$$5,0 \text{ m.} \times 3,35 \text{ m.} = 16,75 \text{ m}^2.$$

Poarta s'a amplasat pe al doilea braț format de lacul Herăstrău (brațul morii, a se vedea planșa Nr. 1) spre a putea da drumul apei pe acest braț și a evita stagnarea apei.

Sistemul şi modul de manevrare al porţii

Inainte de a stabili sistemul porţii determinăm presiunea pe care o exercită apa asupra porţii. Această presiune este dată prin suprafaţa triunghiului ABC, indicat în fig. 8. Pe un metru linear al porţii avem :

$$p = \frac{1}{2} 5^2 = 12{,}5 \text{ tone,}$$

iar pe toată suprafaţa porţii :

$$P = 3{,}35 \times 12{,}5 = 41{,}9 \text{ fie } 42{,}0 \text{ tone.}$$

Spre a putea ridica poarta la această presiune se va utiliza sistemul de poartă rulantă, indicat în mod schematic în fig. 9 şi 10.

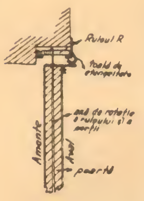

Fig. 11.-

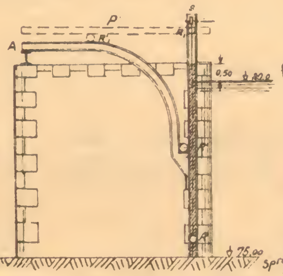

Fig. 9.-

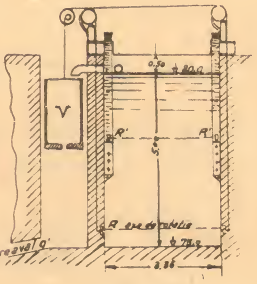

Fig. 10.-

Poarta se ridică cu ajutorul unui lanţ „Galle" fixat la axa de rotaţie a rulourilor R, care este în acelaş timp şi axa de rotaţie a porţii. Ruloul R alunecă numai vertical pe suportul S, iar ruloul R_1 urmează traseul suportului A. Poarta fiind complect ridicată ocupă poziţia P', ruloul R_1 vine în R iar ruloul R în R'_1. Detaliile ruloului R precum şi dispozitivul pentru etanşeitate sunt indicate în figura 11.

Ca să determinăm efortul iniţial F_1, necesar ridicării porţii, indicăm în fig. 12 forţele cari acţionează poarta (nivelul apei fiind la cota 80,0).

$$(1) \quad Fi = G + p - V$$

Acest efort iniţial se măreşte pe măsură ce poarta iese din apă de oarece V tinde către 0 ; G reprezintă greutatea proprie a porţii. Poarta fiind construită din tablă de fier de 1 cm. grosime, pe un cadran de corniere cu întărituri în sens transversal şi longitudinal.

$$G = \text{cca. } 3{,}0 \text{ tone.}$$

p — este rezistenţa la rostogolire a rulourilor.

Poarta având 4 rulouri de raza r, fixate câte 2 pe fiecare ax de rotaţie, deci :

$$p.\ r = 4.\ \frac{Qf}{4}$$

de unde $$p = \frac{Q.f.}{r}$$

Q = presiunea apei pe poartă de = 42 tone

f = coeficientul de frecare a rulourilor (fier pe fier) = 0,05.

r = raza rulourilor = 10 cm.

deci :

$$p = \frac{42 \times 0{,}05}{10} = 0.210 \text{ tone}$$

V = volumul de apă deplasat de poartă = 1,6 m^3.

Introducând valorile găsite în ecuaţia (1), determinăm efortul F_1 :

$$F_1 = 3.0 + 0{,}210 - 1{,}6 = 1{,}61 \text{ tone.}$$

După ce poarta iese complect din apă, efortul necesar menţinerii porţii în această poziţiune este :

$$F = G = 3{,}0 \text{ tone.}$$

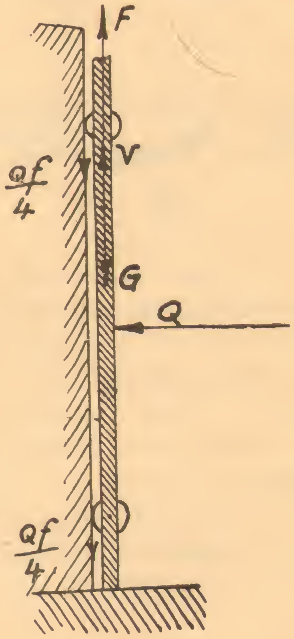

Fig. 12-

Poarta trebuie să fie ridicată în momentul când nivelul apei atinge cota 80,00. După ce nivelul scoboară la cota normală 79,50 m., poarta trebuie să fie închisă. Pentru efectuarea acestei manevre de ridicare şi scoborîre a porţii în mod automat, fără a recurge la serviciile paznicului, am imaginat sistemul auto-regulator, indicat în fig. 10.

Nivelul apei ajungând la cota 80.00, pătrunde prin orificiul O, amenajat la acest nivel în vasul V, prevăzut cu un orificiu la fund al cărui debit este mai mic decât debitul orificiului O; prin urmare atâta timp cât curge apa prin orificiul O vasul V va fi plin. Surplusul de apă se varsă din V şi se scurge prin orificiul O_1 amenajat la fundul puţului. Dimensiunile vasului V sunt indicate în fig. 13. Acest vas este făcut din tablă de fier de 0.01 m. grosime şi umplut cu plumb până la 0.09 m. Greutatea vasului singur este 540 kg. iar a plumbului 950 kg prin urmare greutatea totală a vasului cu plumb este:

$$540 \text{ kg.} + 960 \text{ kg.} = 1{,}50 \text{ tone.}$$

Capacitatea acestui vas este 1,81 m. c.

Vasul umplându-se cu 0.11 m.c. de apă greutatea lui devine 1,61 t. adică egală cu efortul necesar ridicării porţii. Pe măsură ce se umple vasul V cu apă, poarta se ridică până când se deschide complect sub efectul greutăţii de 3,31 tone a vasului plin cu apă.

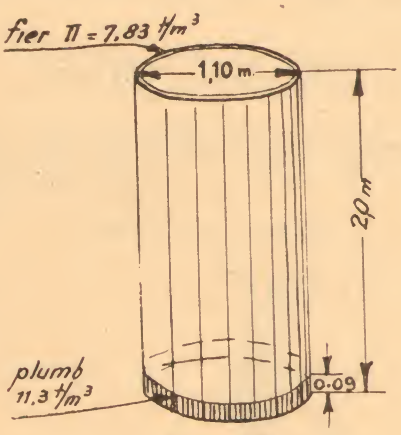

Fig. 13.-

Poarta va fi menţinută în această poziţie până la golirea vasului V cu 0.31 m.c. Această golire începe în momentul când apa din lac scade sub cota 80,00 la care cotă este practicat orificiul O de alimentare cu apă a vasului V. Vasul golindu-se din ce în ce mai mult poarta începe a se scobori până la închiderea complectă.

In momentul în care nivelul apei în faţa porţii atinge din nou cota 80,00, reîncepe ciclul descris mai sus.

COSTUL APROXIMATIV AL LUCRĂRILOR DE AMENAJARE LA LACUL HERĂSTRĂU

CAP. I. *Lucrări indispensabile*

1. Tăiatul stufului şi transportul lui 42 hectare × 500 lei . . .	210.000 lei
2. Terasamente pentru corectarea malurilor şi adâncirea fundului, transportul, aşezatul, bătutul 60.000 m.c. × 60 lei . .	3.600.000 „
3. Barajul din beton de 30 m. lungime şi accesorii	2.500.000 „
4. Rectificarea şi pavarea şos. Jianu pe lăţimea de 8 m. (pavaj pe fundaţie de beton). 8 m. × 300 m. × 800 lei . .	1.920.000 „
5. Diverse şi neprevăzute . . .	770.000 „
Total Cap. I . . .	8.000.000 lei

CAP. II. *Amenajarea parcului*

(proectul d-lui Rebhuhn)

1. Mişcari de pământ comportând executarea aleelor, nivelarea terenului, plantarea, semănarea, aranjarea taluzelor precum şi lucrări în birou 250.000 m.c. a 75 lei . . .	18.750.000 lei
(în suma de 18.750.000 intră şi costul mişcării celor 40.000 m³ terasamente pentru modificarea traseului Şos. Jianu).	
Diverse şi neprevăzute . . .	1.250.000 „
Total Cap. II . . .	20.000.000 lei

CAP. III. *Extinderea lucrărilor*

1. Lărgirea şoselei rectificate (din Cap. I punctul 4) de la 8 m. la 30 m. 22 m. × 300 m. × 800 lei . .	5.280.000 lei
2. Lărgirea podului existent din beton armat dela 8 m. la 30 m. 22 m. × 30 m. × 10.000 lei . .	6.600.000 „
3. Lărgirea, rectificarea şi pavarea şoselei Herăstrău 1800 m. × 30 m. × 800 lei . .	43.200.000 „
4. Exproprieri de terenuri şi clădiri pentru rectificarea şoselei Herăstrău 1500 m.p. × 1000 lei . . .	1.500.000 „
5. Pasajul inferior sub linia C. F. R. 30 m. × 10 m. × 10.000 lei .	3.000.000 „
Diverse şi neprevăzute . . .	420.000 „
Total Cap. III . . .	60.000.000 lei
Total Cap. I, II, III . . .	88.000.000 lei

VARIANTA BARAJULUI LA LACUL HERĂSTRĂU

Barajul poate fi executat şi din beton armat cu tuburi de descărcare manevrabile din interiorul barajului.

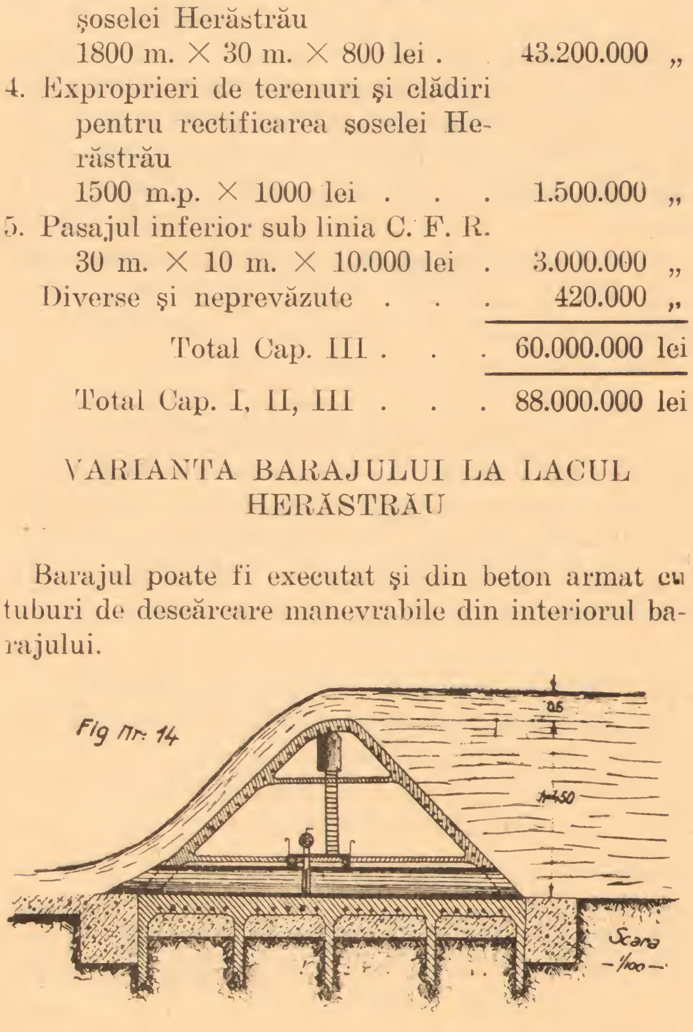

Fig nr. 14

Barajul este de 30 m. lungime. Debitul maximum al Colentinei aci fiind 92,2 m.c./sec., o parte din acest debit = 20,8 m.c./sec. va fi evacuat sub forma unui strat de apă deversant de 0,50 m. grosime, iar restul de 71,4 m.c./sec.
va fi evacuat prin tuburi, cari traversează corpul vid al barajului. Aceste tuburi sunt prevăzute cu vane cari pot să fie manevrate cu ajutorul macaralelor rulante de pe o paserelă de manevră instalată în interiorul barajului (fig. 14).

Calculul tuburilor

Reprezentăm prin:

u_0 = viteza apei la intrare în tub
u_1 = viteza apei la eşirea din tub
u = viteza apei în tub
H = denivelarea totală (până la centrul tubului)

b = coeficientul dat prin table, care depinde de natura pereţilor tubului.
μ = coeficientul de contracţie = 0,625
χ = perimetru udat al tubului
ω = secţiunea tubului
L = lungimea tubului

Păstrând notaţiile de mai sus, aplicăm formula generală a mişcării apei într'un tub :

$$(1)\quad H+\frac{U_0^2}{2g}=\frac{U_1^2}{2g}+\frac{U^2}{2g}\left(\frac{1}{\mu}-1\right)^2+\frac{(U-U_1)^2}{2g}+\frac{\chi}{\omega}.\ b.\ U^2.\ L$$

în care am reprezentat prin:

$H=\frac{U_0^2}{2g}$ denivelarea totală plus înălţimea datorită vitezei pe care o are apa la intrarea în tub.

$\frac{U_1^2}{2g}=$ înălţimea datorită vitezei apei la eşire din tub.

$\frac{U^2}{2g}\left(\frac{1}{\mu}-1\right)^2=$ pierderea de sarcină datorită contracţiunei la intrare.

$\frac{(U-U_1)^2}{2\,g}$ = pierderea de sarcină datorită agitaţiunilor moleculare din cauza ciocnirei apei la eşirea din tub.

$\frac{\chi}{\omega}b.\ U^2.\ L$ = pierderea de sarcină datorită frecărei între apă şi peretele tubului.

In cazul conductelor curbe se mai adaugă pierderea datorită curburei tubului: $\frac{2}{2g\ \omega^2}\ \lambda\ \varphi\ (r)$

Pentru a simplifica calculele facem următoarele ipoteze :

1) Viteza apei la intrare în tub este nulă deci $U_0 = 0$.

2) Viteza apei la eşire din tub este egală cu viteza în tub: $U_1 = U$.

Totdeodată înlocuim U prin $\frac{g}{\omega}$

In aceste condiţiuni formula (1) o putem scrie:

$$H=\frac{q^2}{\omega^2.\ 2g}\left[1+\left(\frac{1}{\mu}-1\right)^2\right]$$

Admiţând diametrul tubului egal cu 1,30 m. şi introducând în equaţia de mai sus următoarele valori:

b = 0,000515 (dat prin table hidraulice)
H = 4,50 m.
μ = 0,625
L = 9,0 m. (după axa tubului)

Efectuând calculele găsim:

$$4{,}35 - 0{,}0314\ q^2$$

De unde $q = 11{,}77$ m.c./sec.

Prin urmare găsim numărul tuburilor:

$$\frac{71{,}4}{11{,}77} = 6.07, \text{ fie } 6 \text{ tuburi}$$

Grosimea tuburilor

Admiţând tuburi în fontă, grosimea lor în milim. este dată prin formula:

$$e = {}^{1}/_{2}\,\frac{0{,}01033.\ m.\ D}{R} + 8$$

în care

m = numărul de atmosfere (presiunea statică); în cazul nostru presiunea este 1 atm. (coloana de apă fiind mai mică de 10 m.).
R = tensiunea de securitate = 1 kg./cm.²
D = diametrul tubului în milim. = 1300 milim.

In condiţiunile de mai sus găsim:

e = 14,714 milim. fie 15 milim.

ERATA

la

Urbanismul Nr. 9—10. Asanarea şi amenajarea lacului Herăstrău.

Pagina *348* **tabloul Nr.** *1.*

1922	luna	Mai	scris:	99,9	trebue citit:	91,3
1910	,,	Iunie	,,	252,5	,, ,,	259,5
1919	,,	,,	,,	87,0	,, ,,	81,0
1925	,,	Iulie	,,	1951	,, ,,	195,1
1916	,,	,,	,,	1077	,, ,,	107,7
1918	,,	,,	,,	1413	,, ,,	141,3
1912	,,	Septembrie	,,	1289	,, ,,	128,9
1913	,,	,,	,,	1693	,, ,,	169,3
1919	,,	Octombrie	,,	1427	,, ,,	142,7
1922	,,	,,	,,	1100	,, ,,	110,0
1912	,,	Noembrie	,,	1603	,, ,,	160,3
1918	,,	,,	,,	1200	,, ,,	120 0
1922	,,	,,	,,	1201	,, ,,	120,1
1924	,,	,,	,,	1431	,, ,,	143,1

Pagina *349*, **coloana** 1. **tabloul Nr.** 2 :

coloana 5 rând. 1 scris 435.000 3 trebue citit 435000 m.c.

Tabloul Nr. 3 :

coloana 6 rând. .4 scris 0.4245 trebue citit 0,04245

Tabloul Nr. 4 :

Coloana 2 rândul 1 şi următoarele, scris 0.435 m.c, trebue citit : 0,435 m.c./sec.

Coloana 6 rândul 2 scris: 0,05251 trebue citit: 0,05241.

Pagina *349* **coloana** *2.*

formula 1) scris: $q = \frac{2.\Theta}{3}.\ h\ 3/2\ \sqrt{2}\,g$ trebue citit :

$$q = \frac{2}{3}.\ \Theta\, h^{3/2} \sqrt{2g}$$

Pagina *350* **coloana** *1.*

Formula 2) scris : $h = \sqrt[3]{\left(\frac{2}{{}^2/_3\Theta 2\delta}\right)^2}$ trebue citit :

$$h = \sqrt[3]{\left(\frac{q}{{}^2/_3\,\Theta\sqrt{2\,g}}\right)^2}$$

Pagina *350* **coloana** *2.*

rândul 3 scris : trebue citit : termenul $\Delta_1{}^2\,\frac{u^2}{2g}$ îl scrim :

rândul 4 scris: $\Delta_1{}^2\frac{u^2}{2g} = \frac{q^2}{2g}(u_2{}^2 - u_1{}^2) = \frac{1}{2g}(\frac{1}{\omega_2{}^2} - \frac{1}{\omega_1{}^2}$

trebue citit : $\Delta_1{}^2\frac{u^2}{2g} = \frac{1}{2g}(u_2{}^2 - u_1{}^2) = \frac{q^2}{2g}(\frac{1}{\omega_2{}^2} - \frac{1}{\omega_1{}^2})$

rândul 11 scris : $\int_{S_1}^{S_2} \frac{X}{\omega}\,\varphi(u)\,ds = \frac{q.\ L.(\frac{X_2}{\omega_2} b_2 + \frac{X_1}{\omega_1}\ b)}{2}$

trebue citit : $\int_{S_1}^{S_2} \frac{X}{\omega}\,\varphi(u)\,ds = \frac{q.\ L.\ (\frac{X_2}{\omega_2{}^3} b_2 - \frac{X_1}{\omega_1{}^3}\ b_1)}{2}$

rândul 25 scris :

$$Z = \frac{0,5}{2.9,81}\left(\frac{1}{842,0^2} - \frac{1}{35,410^2} + \frac{0,5^2 \times 2800}{2}\right) \times$$
$$\times \left(\frac{201,76}{842,0^3}\ 0,00364 + \frac{17.0832}{35,416^3}.\ 0,000269\ \right)$$

trebue citit :

$$Z = \frac{0,5^2}{2.9,81}\left(\frac{1}{842,0^2} - \frac{1}{35,416^2}\right) + \frac{0,5.2800}{2}.$$
$$\left(\frac{201,76}{842,0^3}.\ 0,003647 + \frac{17,0832}{35,416^3}.\ 0,000269\right)$$

Pagina *351.*

TABLOUL Nr. 6.

Coloana 1 rândul 6 scris: 50 { 20 cm. peste baraj
30 cm. peste baraj

trebue citit: 50 { 20 m³/sec. peste baraj
30 m³/sec. peste baraj

Coloana 1 rândul 7 scris: 92,2 { 20 cm. peste baraj
72,2 cm. peste baraj

trebue citit : 92.2 { 20 m³/sec. peste baraj
72,2 m³/sec. peste baraj

Coloana 2 rândul 1 scris :
h Grosimea strat de apă deversant

trebue citit :
h Grosimea stratului de apă deversant peste baraj

Coloana 4 rândul 1 scris :
h + z Denivelarea totală a apei la podul C. F. R. faţă de baraj

trebue citit :
h + z Denivelarea totală a apei la podul C. F. R. faţă de nivelul de reţinere al barajului.

Coloana 7 (observaţii)
scris : Cota la podul şos. Buc.-Mogoşoaia 79,710

trebue citit : La debitul de 5 m³/sec. cota nivelului apei la podul şos. Buc.-Mogoşoaia = 79.710.

RESUME

Après avoir déterminé le futur niveau de l'eau du lac de Herăstrău, l'auteur continue avec une étude détaillée sur l'emplacement, les dimensions et l'équilibre statique et élastique du barrage déverseur, préconisant une porte de vidage automate étudiée également dans tous ses détails.

Il termine par un devis des travaux projetés d'où il résulte que le montant des travaux strictement nécessaires s'élèverait à 8.000.000.— lei; quant à l'aménagement d'un parc autour du lac, il nécessiterait la somme de 20.000.000.— lei.

Au cas où l'on voudrait élargir et rectifier les chaussées environnantes, élargir le pont et aménager le passage inférieur sous le chemin de fer, les dépenses (parc y compris) monteraient à 88 millions lei.

* * *

DIN VIAŢA ORAŞELOR

ALAIUL INMORMANTAREI LUI ALEXANDRU N. ŞUŢU VOEVOD LA 20 IANUARIE 1821

de GEORGE D. FLORESCU
Secretarul muzeului municipal al oraşului Bucureşti

Moartea lui Alexandru Nicolae Suţu Voevod [1]), întâmplată în preajma importantelor evenimente al căror teatru va fi pentru câte-va luni Principatul Muntean, a fost învăluită de mister, căci nici până azi nu s'a putut şti ziua adevărată în care acest Domn şi-a dat obştescul sfârşit. Ştirea care se acreditase adânc în mintea contimporanilor acelor vremuri era că Voevodul a fost otrăvit de către un medic grec Mihai Cristari [2]), membru înfocat al Eteriei, ştiut fiind că Alexandru Suţu nu văzuse niciodată cu ochi buni această mişcare îndreptată contra Turcilor [3]).

Data oficială a încetărei din viaţă a Voevodului muntean a fost fixată la 19 Ianuarie, st. v. [4]). In privinţa cauzei morţei, au fost însă păreri deosebite [5]). Judecând mai ales după unele informaţiuni contimporane, ce nu trebue trecute cu vederea [6]), s'ar părea că Domnul îşi dăduse obştescul sfârşit cu câte-va zile înainte şi anume la 13 Ianuarie st. v. Această întârziere în anunţarea oficială a decesului lui Alexandru Suţu s'ar explica prin faptul că se aştepta dela Constantinopole firmanul de numire în scaunul ţărei, măcar până la încheerea celor şapte ani de domnie ai Voevodului decedat [7]), a fiului acestuia mai în vârstă : Beizadea Nicolae [8]).

---

[1]) Era fiul lui Nicolae Şuţu, Mare Posteinic în Moldova, Mare Dragoman al Porţei şi nepot de frate lui Mihail I. Şuţu Vodă, fostul Domn al Ţărei Româneşti (August 1783—Apr. 1876; Mart. 1791—Ian. 1793; Oct. 1801—Iun. 1802) şi al Moldovei (Ian. 1793—6 Mai 1895). Fusese Mare Comis la 1792 şi Dragoman al Porţei de la 1799—1801, când sui pentru prima oară treptele tronului în Moldova (Iul. 1801—Oct. 1802). In această primă domnie Alexandru Şuţu este contimporan cu unchiul său Mihai, Domnul Ţărei Româneşti din Oct. 1801—Iun. 1802, căruia de altfel îi şi urmează din Iulie până în Septembrie 1802. Putem spune chiar că Alexandru Şuţu este primul Voevod dela Mihai Viteazul încoace care a domnit simultan atât în Ţara Românească cât şi în Moldova, căci suit în scaunul Moldovei în Iulie 1801 şi părăsind acest tron la 4 Octombrie 1802 el este, între Iulie şi Septembrie 1802, Domn peste amândouă Principatele Dunărene. El a mai ocupat tronul Ţărei Româneşti în două rânduri: I) din August până la 13 Octombrie 1806 şi II) dela 16 Novembre 1818 până la moarte în Ianuarie 1821.

[2]) v. G. F. L. *(Laurençon): Nouvelles observations sur la Valachie suivies d'un précis historique sur les evenements qui se sont passés dans ces provinces en 1821*, p. 60; v. *Ilie Fotino: Tudor Vladimirescu şi Alexandru Ipsilanti*, trad. din greceşte de P. M. Georgescu, ed. Bucureşti, 1874 p. 3; v. şi *V. A. Ureche Istoria Românilor, seria 1800—1830, tom. XII*, ed. 1898, p. 506, unde numele acestui medic este greşit dat: Cristian. v. şi Mihai Cioran. *Revoluţia lui Tudor Vladimirescu*, ed. 1859, p. 9.

[3]) v. A. D. Xenopol: *Istoria Românilor*, ed. III-a de I. Vlădescu, vol. X, 1930, pp. 28—29; v. Ureche, o. c. pp. 504—505.

[4]) v. Ureche, o. c. pp. 506—507: arzmagzarul Ţărei către Poartă purtând data de 19 Ianuarie 1821, specificând totuşi că Domnul se îmbolnăvise — fără să se spună de ce boală — „încă dela 3 Decembre al trecutei luni a lui Decembre".

[5]) Baronul Louis Kreuchely-Schwerdtberg, consulul prusian din Ţara Românească încă din Iunie 1818, fostul preceptor la 1814 al nepotului lui Alexandru N. Şuţu, adică al lui Beizadea Alexandru Callimach, ne informează în raportul său către von Militz, primul secretar al împuternicitului Prusiei la Constantinopole, von Schladen, (v. Hurmuzaki, *vol. X*, p. 96, No. CXXIV) că Voevodul a murit în noaptea de 30—31 Ianuarie st. n. — adică 18—19 Ianuarie st. v. — de pe urma unei răceli contractate cu ocazia unei „excursii incognito" întreprinsă încă cu trei săptămâni înainte. Pagé, girantul afacerilor Franţei în Principatele noastre, comunicând guvernului său (v. *Ibid*, XVI, p. 1033) ştirea decedărei Voevodului, afirmă că Domnitorul a murit „de urmările unui erizipel flegmonos care i s'a suit în piept". In fine Laurençon (v. o. c.) ne spune precis că Voevodul având o fânânea (abces) la braţ această rană i-a fost tratată cu otrăvuri de către doctorul Cristari, cu to intervenţiile lui Tipaldo — alias Depalte — prietenul intim al lui Alexandru Şuţu şi doctor al Curţii.

[6]) v. Hurmuzaki, Supl. I, Vol. 4, p. 314. Raportul în limba franceză a trimisului P. Pestel, din 3 Martie 1821 către Kisseleff. (v. şi Th. Codrescu, *Uricariul, Tom. VIII* p. 370) care precizează data încetărei din viaţă a Voevodului muntean ca fiind încă dela 13 Ianuarie 1821. In sprijinul acestei aserţiuni vine şi afirmaţia plină de detalii interesante a lui Kreuchely către von Militz, din 13 Febr. 1821 (v. *Ibid. Vol. X*, p. 103). Intre altele acest consul accentuiază asupra faptului că discursurile cu ocazia morţei Domnului erau de aşa natură încât într'adevăr s'ar fi putut crede că Alexandru Şuţu murise încă dela 25 Ianuarie st. n. căci dela această dată nici un medic — afară de Caimacamul Craiovei, Postelnicul Ioan Tipaldo — nu mai fusese îngăduit la palat. In aceiaş zi nu numai Frincipesa domnitoare, dar şi Pini — consulul rus din Principate şi singurul reprezentant al ţărilor străine iniţiat în toate — trimiseseră curieri la Constantinopole. Un detaliu interesant este faptul că dela data de 25 Ianuarie se observase că nu mai eşea fum din coşul odăei de culcare unde zăcea bolnav Vodă. Insă un indiciu mai convingător că Domnul era trecut din viaţă înainte de 19 Ianuarie este faptul că încă dela 15 Ianuarie (27 st. n.) fusese instituită o Căimăcămie de şase boieri, sub preşedinţia Mitropolitului (v. *Ibid*, pp. 98—99). Interesantă totuşi este şi informaţia pe care o aflăm notată de către un contimporan, rudă îndepărtată cu Voevodul; Marele Vornic Mihail Mano. (v. Const. G. Mano. *Documente privitoare la familia Mano*, ed. 1907, p. 411). Iată ce ne spune acesta „1821, Ianuarie 19 „Miercuri, pe la 5 ceasuri noaptea şi-a dat obşteasca datorie vred- „nicul de fericită pomenire prea înălţatul domn Alexandru Şuţu fi

In scaunul Ţărei Româneşti fu numit în Februarie, Scarlat Callimach, fostul Domn moldovean, care însă rămase doar cu numele până în Iunie al aceluiaş an [9]).

Inmormântarea Voevodului a avut loc în ziua de 20 Ianuarie [10]).

Un act foarte interesant şi în strânsă legătură cu documentul ce-l dăm mai jos este raportul lui Kreuchely către von Militz, din 13 Februarie 1821 [11]) :

„Principele Alexandru Suţu a murit în noaptea de 30—31 Ianuarie st. n. Aflai de moartea Voevodului, dar crezui nimerit a nu lăsa să se creadă că o ştiu până în clipa în care voi fi fost încunoştiinţat pe cale oficială... înmormântarea trebuia să aibă loc Vineri 2 Februarie st. n. totuşi încă de joi, fui înştiinţat că totul era pregătit.

„Indată ce decesul Principelui fu declarat, trupul său fu purtat dela harem în sala tronului unde rămăşiţele pământeşti fură expuse, după cum vi-l desluşesc în planul alăturat ce cu onoare vă anexez [12]). Mă dusei la Curte cu domnii Giacomelli [13]) şi Ţincu [14]) şi merserăm drept la cadavru, iar de acolo la Postelnicie, unde întâlnirăm pe d-l de Pini cu domnii funcţionari ai Consulatului general al Rusiei. Puţin în urmă sosi şi agentul Austriei cu personalul ce reprezenta pe Suveranul său. Urma girantul afacerilor Franţei : d-l Pagé singur — se desbărase de tălmaciul său încă de acum vre-o două luni. D-l de Pini şi de Hackenau [15]) se înţeleseseră de a nu urma cortegiul, însă de a-i lua înainte la biserica Sf. Spiridon, unde Principele trebuia înhumat [16]). Mi se împărtăşiră şi mie acestea. Ne duserăm cu toţii la casa ce se găseşte în curtea bisericei. Lângă biserică se ridicase un cort circular, deschis din toate părţile. In mijlocul cortului era o masă mare ovală acoperită cu un covor de catifea roşie stacojie pe care trebuia să fie aşezat coşciugul. La căpătâiul său se aflau aşezate orizontal trei tablouri (vezi planul ideal, litera C) [17]); cel din mijloc purta un portret al Principelui ; cel din dreapta : stemele Moldovei şi Valahiei ; asupra celui din stânga nu putui a mă lămuri... câţi-va pomi ; totul destul de rău făcut. La picioarele mesei unde trebuia depus coşciugul era un covor pentru Mitropolit. In curtea bisericei era pe jos peste tot numai paie.

„Inainte de sosirea cortegiului mă dusei cu d-l de Hakenau la biserică spre a vedea locul unde va fi depus Principele. D-l de Pini mă urmă. La dreapta, după intrare, aproape de mijlocul acestei biserici mici [18]), subt un fel de marmoră cenuşie, era făcută o groapă. Era acelaş mormânt unde se îngropaseră Principele Ghica [19]) şi Principele Hancerli [20]). Osemintele acestor doi Voevozi fuseseră puse într'un sac de pânză verde, spre a face loc succesorului lor. Ne fură arătate. Craniul Principelui Ghica, ce fusese spălat, ca şi toate osemintele celelalte, era de coloare cafenie deschisă, cel al Principelui Hangerli, de un cafeniu negricios şi încă acoperit de sângele provenit de lovitura prin care cu ocazia asasinărei sale un turc îi spărsese ţeasta [21]).

„lui Nicolae Voevod (?), care a zăcut (în pat) dela 3 Decemvrie 1820, 47 zile. Domnul să-i odihnească sufletul în sânul lui Avraam, Isaac şi Iacov, *şi a fost înmormântat cu pompă şi paradă, la 10 Ianuarie pe la toacă, la Monăstirea Sfântului Spiridon pe podul „Şerban-Vodă"*.

[7]) Firmanul turcesc de numire al lui Alexandru Vodă ca Domn al Ţărei Româneşti şi purtând data Hegirei : „Inceputul lui Rebel a anului 1234" îi îngăduia a domni peste cei şapte ani hotărâţi de comun acord între Poartă şi Rusia la 1812 (v. N. Iorga, *Acte şi Fragmente, vol. I,* pp. 550—551 unde se dă şi scrisoarea lui von Schladen către Rege din 10 Februarie 1819).

[8]) Regularea familiilor ce singure puteau să vie la cârma Principatelor române poartă data de 16—26 Ianuarie 1819 (v. Iorga, o. c. pp. 545—549) De altfel nu erau prevăzute decât familiile: Şuţu, ramurile scoborâtoare din Alexandru din Valahia şi din Mihail din Moldova, Calimach şi Moruzi. Firmanul reglementa şi Dragomanatul la Poartă a scoborâtorilor acestor neamuri. De ac pretenţiile Doamnei lui Alexandru Şuţu şi a Beizadelei Nicolae la tronul Ţărei Româneşti.

[9]) v. Hurmuzaki, *vol. X,* p. 103 No. *CXXXVI).* Nici Kreuchely în scrisoarea sa către von Militz din 13 Febr. 1921, nici chiar acesta din urmă în raportul său din 10 Febr. st. n. (v. Iorga, o. c. p. 63) nu erau siguri de numirea lui Scarlat Callimach în locul rămas vacant în Ţara Românească prin moartea Domnului; amândoi înclinau pentru apropiata numire a lui Ioan Callimach, fratele lui Scarlat, şi al Doamnei Eufrosina, văduva răposatului Domn.

[10]) v. invitaţia la înmormântarea Principelui trimisă lui Kreuchely, de către Curte în Hurmuzaki, o. c. p. 101, No. CXXXIV.

[11]) v. Hurmuzaki, o. c. p. 101—102, No. CXXXV. Il dăm în traducere românească, originalul fiind în limba franceză.

[12]) Din nefericire acest plan nu mai există.

[13]) Laurenţiu Giacomelli. Era secretarul Consulatului Prusiei din Bucureşti din Mai 1819. (v. Hurmuzaki, X, p. 95, No. CXXII).

[14]) Constantin Ţincu. Originar din Bucureşti, al doilea Dragoman (tălmaciu) încă din 10 Octombre 1820 (v. *Ibid).*

[15]) Consulul Austriei din Bucureşti.

[16]) Biserica Sf. Spiridon din calea Şerban Vodă, ctitorie Ghiculească. Raţiunea înmormântărei lui Alexandru Şuţu în necropola lui Scarlat Vodă se sprijinea pe faptul că Doamna Eufrosina, născută Callimach, soţia Domnului încetat din viaţă, era după mama ei nepoată de fiică lui Scarlat Vodă Ghica.

[17]) Şi acest plan este pierdut.

[18]) Până la 1852 când această biserică a fost complectamente renovată din temelie, lăcaşul bisericesc al lui Scarlat Vodă Ghica era o simplă şi mică biserică, un paraclis al familiei.

[19]) Scarlat Grigore Ghica Vodă, fostul Domn al Moldovei (14 Mart. 1757—7 August 1758) şi al Ţărei Româneşti (7 Sept. 1758—11 Iun. 1761; Sept. 1765—13 Decemb. 1766) ctitorul fondator al acestui lăcaş în care a fost îngropat prin îngrijirea domnescului său fecior : Alexandru Vodă.

[20]) Constantin Hangerli Voevod, fost Domn al Ţărei Româneşti (Dec. 1797 — 1 Mart. 1799). Raţiunea înmormântărei acestui Domn în necropola Ghiculească se sprijină şi pentru aceasta pe gradul de înrudire cu familia ctitoricească, de oare-ce Doamna Ruxandra Hangerli era fiica lui Alexandru Scarlat Vodă Ghica.

[21]) Relatarea macabrei asasinări a lui Hangerli Vodă, intâmplată în Bucureşti în ziua de 1 Martie 1799, este făcută atât de către

„Toate străzile pe unde trebuia să treacă cortegiul
„erau pline de popor nenumărat, ferestrele şi acoperi-
„şurile caselor erau ticsite, acest spectacol fiind nou.
„Cortegiul era aproape acelaş cu acela al intrărei unui
„Principe în oraş [22]), dacă nu ar fi fost că vre-o mie de
„preoţi păşeau înaintea Mitropolitului, înconjurat de E-
„piscopi. Cadavrul este purtat descoperit, împodobit cu
„ornamente şi înconjurat cu cozi de cai, urmat de toate
„semnele de demnitate purtate pe perne roşii stacojii.
„Deasupra lui se purta un baldachin de mătase roşie
„stacojie galonat cu aur. Cei mai mari boieri urmau pe
„jos [23]). Nu fusese îngăduit nici Principesei mame [24])
„nici copiilor ei [25]) a veni la înmormântare, voindu-se,
„pe semne, a li se cruța o nouă durere. Afară de preoți
„de boieri şi de consuli precum şi de echipagiile aces-
„tora din urmă, nu era îngăduit nimănui a intra în curtea
„bisericei, şi era bine căci nici nu era loc. După ce Prin-
„cipele fu aşezat pe masa de a cărei descriere am făcut
„mențiune mai sus, rugăciunile începură. D-l de Pini,
„de alt-fel cam suferind, se retrase în curând. Mai târ-
„ziu d-l de Hakenau îmi zise: „să plecăm". Şi plecai,
„nevoind a rămânea singur. La momentul de a pune ca-
„davrul în groapă vre-o două-zeci de lovituri de tun fură
„slobozite de la Mitropolie unde fuseseră transportate
„trei tunuri. Cu acestea se încheia trista ceremonie...".

In acest raport aflăm pe lângă unele detalii interesante şi multe informaţiuni naive şi fără nici un interes istoric, impresii personale culese cu acea ocazie, alături de detalii ce nu concordă cu textul documentului ce'l publicăm mai la vale, detalii asupra cărora consulul prusian din capitala țărei noastre ar fi putut insista, mai ales că relevă faptul asemuirei cortegiului mortuar cu acel al intrărei Voevozilor români în oraşul de scaun. Aceste impresii ale lui Kreuchely provin şi din faptul că reprezentantul Prusiei în Principatul Muntean nu urmase personal cortegiul funebru ci se mărginise doar a merge la Curtea Domnească [26]) şi apoi la biserica Sf. Spiridon [27]).

Un alt fapt pe care'l deducem din raportul baronului Kreuchely din 13 Februarie 1821 este că Pini, reprezentantul Rusiei şi persoana grata la Curtea decedatului Domn, dădea tonul şi atitudinea pe care le urmau şi ceilalţi reprezentanţi ai corpului consular din Bucureşti.

Documentul ce urmează [28]) este interesant pentru fap-

Zilot Românul în istorisirea evenimentelor acelor vremi, cât şi de către Dionisie Eclesiarhul şi Dionisie Fotino (v. *Istoria Daciei, vol. II*, p. 79). Craniul însă al nefericitului Voevod a fost luat de asasini şi dus la Poartă, ca o probă că trădătorul către Semilună numai era în viaţă. La 10 Martie 1799 un George Paharnic, scria din Constantinopole Ministrului Afacerilor Străine din Paris, că „eri a fost adus capul lui Hangerli Principele Valahiei" (v. *Hurmuzaki, supl. I*, vol. 2, p. 202, No. CCLXXXI). Nu putea deci şti cum se va fi aflat la 1921 craniul Voevodului decapitat cu vre-o două-zeci de ani înainte, în mormântul lui Scarlat Vodă Ghica, unde într'adevăr că trupul fusese îngropat după câte-va zile de la asasinare. Să fi fost adus aci de către vre-o persoană devotată Ruxandrei Doamna, sau — precum credem — craniul înfăţişat consulilor Greuchely şi Hackenau, ,va fi fost al altui personagiu, şi istorisirea făcută acestora, o invenţie pe de a întregul.

[22]) Descrierea amănunţită a alaiului domnesc cu ocazia intrărei în Bucureşti a lui Alexandru N. Şuţu Vodă la 1818 — pe care poate Kreuchely îl va fi văzut — este făcută de către predecesorul său: Ioan Marco (v. *Hurmuzaki, vol. X, pp. 44—46*, No. XLIX), iar cea a intrărei lui Grigorie Ghica Vodă peste vre-o un an, la 6 Novembre 1822, este făcută chiar de Kreuchely (v. *ibid. pp. 181—183*, No. CCL). Nici una nici cealaltă din descrieri nu seamănă cu descrierea alaiului mortuar al decedatului Voevod.

[23]) Numai vre-o 150 de boieri se aflau printre acei ce au purtat coşciugul cu rămăşiţele pământeşti ale Domnului, precum vom vedea mai departe.

[24]) Eufrosina Doamna, fiica lui Alexandru Vodă Callimach (n. 1737 — † 1820) fostul Domn al Moldovei (1795—99) şi al Elenei Grigore Ghica Vodă (n. 1724—† 1777). (v. *Xenopol, Istoria şi Genealogia Casei Callimachi*, ed. Bucureşti, Göbl 1897, *Arb. Gen.* pp. 157—158). După moartea soţului ei Eufrosina Doamna se retrăsese la casa lui Iordache Filipescu, viitorul Baş-Boier al Țărei Româneşti — casă ce era pe Podul Mogoşoaei, unde se află azi Domeniile Coroanei, proprietăţi ce se întindeau pe acele vremuri dealungul actualei străzi ŞtirbeiVodă până în calea Victoriei.

[25]) Fii decedatului Voevod erau: *Nicolae*, fost mare Logofăt în Moldova, fost căsătorit de două ori: 1) Ecaterina Cantacuzino-Păşcanu şi 2) Emilia Bower având scoborâtori rămaşi în Moldova; 2) *Scarlat* căsătorit cu Nadina Cantacuzino, cu scoborâtori în Grecia; 3) *George* căsătorit cu Maria Cantacuzino-Păşcanu; 4) *Dumitru*, căsătorit cu Eliza Krupenski cu scoborâtori în Grecia; 5) *Grigorie* căsătorit cu Ecaterina Mavrogheni a căror descendenţi mai sunt şi azi în Moldova şi 6) *Ioan* căsătorit cu Elena fiica lui Mihail II Şuţu Voevod cu scoborâtori tot în Grecia. Ca fiice Alexandru Şuţu a avut pe: 1) *Ralu* ce va lua în căsătorie după moartea Voevodului pe bancherul vienez Ştefan Meitani, devenit la 1825 baron austriac; 2) *Roxanda* căsătorită şi ea după moartea părintelui ei cu Emanoil Argyropol şi 3) *Elena* soţia lui Emanoil Băleanu.

[26]) Pe Podul Mogoşoai (v. mai departe).

[27]) Numită azi biserica Sf. Spiridon-Nou spre diferenţiere de mica biserică din mahalaua Scorțarului numită Sf. Spiridon-Vechiu (ridicată la 1747 de către Constantin Vodă Mavrocordat pe locul alteia de lemn). Clădită pe proprietăţile familiei Ghica, a fost începută de către Scarlat Ghica Vodă la 1766. Rămasă însă fără turlă, după îngroparea înlăuntrul ei a primului ctitor fondator, ea a fost întregită şi înzestrată de către domnescul său fiu Alexandru Vodă, Domnul Țărei Româneşti dela 13 Decembre 1766 la 28 Octombre 1768, în ziua de 30 Septembre 1766 puindu-se hramul Sf. Spiridon din Trapezund. Mică şi neîncăpătoare — precum ne-o spune şi Kreuchely — totuşi înzestrată cu bogate odoare de către familia ctitorilor, cu trecerea anilor s'a ruinat, ast-fel că în 1852 în Martie ea a fost din nou ridicată din temelie în domnia lui Barbu Ştirbei, şi isprăvită în Octombre 1858, fiind sfinţită abia în domnia lui Alexandru Ioan I. Cuza la 8 Novembre 1860. Cu ocazia acestei reclădiri din temelie pe planuri cu totul noi, turlele şi clopotnița lăcaşului bisericesc fură ornate cu nişte turnuleţe ascuţite. Acestea în urma unui ciclon la 1885 năruindu-se, au fost desfiinţate la reparaţiile ce au urmat chiar în acel an. Azi acest impozant lăcaş bisericesc este cel mai încăpător dintre toate cele existente pe întinsul capitalei noastre.

[28]) Mi-a fost comunicat în copie de către d-l Constantin C. Sărăţeanu, fost Inalt Regent (1929—1930) şi se află la Arhivele Statului, pach. I, Biserica Curtea-Veche, doc. 29. Azi din nefericire el este evacuat la Moscova.

In ceiace priveşte înmormântarea acestui Voevod, răposatul Colonel Dimitrie Pappasoglu, născut — precum ne-o afirmă el însuşi — la 28 Martie 1811 (v. *Istoria fondărei oraşului Bucureşti*, ed. II 1891, p. 66) ne spune precis că a văzut acest alai mortuar, dar nu dă nici un detaliu, nici asupra ceremonialului, nici asupra itineratul aflărei protocolului de înmormântare al acestui penultim Domn fanariot şi pentru indicarea itinerariului urmat de cortegiul funebru. El poartă chiar data înmormântărei lui Alexandru N. Şuţu Voevod.

1821 **Ianuarie** 20.

Dumnealor boierii ce au să rădice pe Măria Sa Vodă:

D-lui biv vel 29) Ban C(ostache) Creţulescu 30)
,, ,, ,, ,, Gr(igorie) Ghica 31)
,, Dvornicul D(imitrie) Racoviţă 32)
,, ,, Gr(igorie) Băleanu 33)
,, ,, M(ihail) Manul 34)
,, ,, C(ostantin) Bălăceanu 35)
până jos la scară.

D-lui Dvornic C(onstantin) Samurcaş 36)
,, ,, Iord. Slătineanu 37)
,, ,, Iord. Filipescu 38)
,, ,, T(eodor) Văcărescu 39)
,, ,, C(onstantin) Filipescu 40)
,, ,, N(icolache) Golescu 41)
pânăla poarta curţii gospod.

D-lui Dvornic Iord. Golescu 42)
,, ,, Sc(arlat) Grădişteanu 43)
,, ,, Al(ecu) Ghica 44)
,, ,, D(imitrie) Racoviţă 45)
,, ,, Gr(igorie) Ralea 46)
,, ,, I(oan) Ştirbei 47)
până la poarta Sărindarului

D-lui Logofăt M(ihail) Racoviţă 48)
,, Dvornic N(icolae) Văcărescu 49)
,, Logofăt Al(exandru) Filipescu 50)
,, ,, C(onstantin) Golescu 51)
,, ,, C. Rasti
,, ,, C(onstantin) Câmpineanu 52)
până la Brezoianul

D-lui Logofăt D(imitrie) Hrisoscoleu 53)
,, ,, I(ancu) Fălcoianu 54)
,, ,, Nestor 55)
,, ,, I(ancu Văcărescu 56)
,, Agă Nicolae Filipescu 57)
,, ... 58).
până la Sachelaric.

---

riului urmat. Pentru ziua înmormântărei Domnului v. şi *Const. G. Mano*, o. c. la memoriile lui Mihail Mano. Privitor la cheltuelile de îngropăciune ale lui Alexandru Şuţu Vodă v. *Emil Vîrtosu, 1821 Date şi fapte*, ed. Aşezământul Ion C. Brătianu, Cartea Românească, pp. 1—9.

29) = fost mare.

30) Dinu Creţulescu, vel Ban încă dela 1814, el era Caimacam domnesc al scaunului Ţărei Româneşti încă din ziua de 27 Ianuarie 1821.

31) Al doilea fiu al marelui Ban Dumitrache Ghica († 1808) şi al Mariei Barbu I. Văcărescu. Făcea parte şi el din ultimul divan al decedatului Domn, din 20 Mai 1820 cu dregătoria de mare Vornic de Ţara de Sus, iar de la data de 27 Ianuarie era şi el unul din Caimacamii Scaunului. El a fost primul Domn pământean de la 1822 până la 1828.

32) Cunoscut sub numele de Matache Racoviţă, născut la 1755 şi vel Vornic încă de la 1810. El se stinge din viaţă la 1823.

33) Şi acest boier făcea parte din ultimul divan al lui Alexandru Şuţu. El a jucat un rol politic în evenimentele ce au urmat decesului Domnului.

34) Fost Caimacam al Craiovei la 1805, precum o spune el însuşi în memoriile sale (v. *Const. G. Mano*, o. c. p. 400).

35) In originalul documentului, numele acestuia este trecut la dreapta sub indicaţia distanţei parcurse de aceşti şase boieri, ceiace ar lăsa să se înţeleagă că este vorbă de: „casa d-lui Dvornic C. Bălăceanu". lucru imposibil de oare-ce locuinţa lui era cu totul într'altă mahala a oraşului. (v. mai departe). De aceia luând seamă că în fie-care grupă sunt şase boieri, am trecut pe acesta la locul ce'l va fi cu siguranţă ocupat.

36) Era vel Dvornic de Ţara de Jos în ultimul divan al decedatului Domn.

37) De asemenea mare Logofăt de Ţara de Sus la 25 Mai 1820.

38) Cunoscut mai în urmă cu porecla de: „Baş-Boer al Ţărei Româneşti". Şi el era Dvornic de Ţara de Jos al decedatului Vevod încă de la 20 Mai 1820.

39) Cunoscut cu porecla de: „Văcărescu-Furtună".

40) Diferit însă de omonimul său cunoscut şi sub numele de Dinu Filipescu Banul care era stins din viaţă încă de la 1817.

41) Cel mai mare din feciorii lui Radu Banul Golescu-Ştirbei († 1818) şi al Zoiţei C. Florescu († 1804) fiind cunoscut şi cu porecla de „Deli-Agă".

42) Al doilea fiu al Banului Radu Golescu-Ştirbei. Cunoscuta figură de boier român care a dat literaturei ţărei noastre importante scrieri gramaticale.

43) v. *Ioan C. Filitti, Caligrafia oficială de toţi boierii Ţării Româneşti la 1829*, ed. 1929, p. 5. La 1829 acest boier era Dvornic al treilea.

44) Era născut la 1790. Poreclit „Căciulă Mare", spre diferenţiere de Alexandru Ghica, poreclit „Barbă-Roşie", Căminar 1813 şi Alexandru Ghica, Clucer 1814, viitorul Voevod de la 1834 la 1842.

45) Alt Dumitru Racoviţă, omonim cu Vornicul din prima grupă de boieri a cortegiului. Acest Dimitrie Racoviţă era vel Dvornic încă de la 1812 şi era nepot de văr lui Matache Racoviţă de mai sus.

46) Ralea sau Rali, purta această dregătorie în ultimul divan al decedatului Voevod. Era grec născut la Ţarigrad. (v. *Filitti*. o. c. p. 5).

47) Din ramura zisă şi „Drăgănescu". (v. *Ibid*. p. 5).

48) Frate cu Dumitrache Racoviţă vel Logofăt de la 1816. (v. *Ibid*. p. 4).

49) Fiul faimosului Ienăchiţă Văcărescu. Se afla în ultimul divan al Voevodului decedat, cu dregătoria de vel Dvornic al Obştiilor.

50) Cunoscut şi sub porecla de „Filipescu-Vulpe" (v. *Ibid*. p. 4).

51) Al treilea fecior al marelui Ban Radu. Figura proeminentă în literatura română a acelor vremi; cunoscut sub numele de Constantin Radovici din Goleşti. Şi el se afla în ultimul divan al răposatului Domn, în dregătoria de vel Logofăt de Ţara de Jos. (v. *Ibid*. p. 4).

52) Incă dela 20 Mai 1820 ca vel Logofăt al streinilor pricini în ultimul divan al lui Alexandru Şuţu.

53) Ca vel Logofăt de Obiceiuri în ultimul divan.

54) v. *Ibid*. p. 6.

55) Predescu. Personagiu de origine obscură. Fost elev al lui Lambru Fotiadi. A fost ridicat la rang de boier mare de către răposatul Voevod la 1820 (v. *I. C. Filitti, Juristul Nestor* în *Revista Arhivelor No. 4, 1927*, p. 234; v. Idem. *Catagrafia*, o. c. p. 4).

56) Iancu Văcărescu poetul, fiul lui Alecu şi nepot de fiu al lui Ienăchiţă Banul († 1797). (v. şi *Filitti, Catagrafia*, o. c. p. 5).

57) Fratele mai mic al Baş-boierului Iordache, şi bunic al lui Nicolae Gr. Filipescu fostul om de Stat († 1916). Numele acestui boier este trecut şi el la dreapta precum am relevat mai sus pe cel al lui C. Bălăceanu Vornicul. Am făcut şi aci cuvenita rectificare.

58) Lipseşte aci numele unuia din boierii acestei grupe de şase.

D-lui Hatman Şt(efan) Bălăceanu 59)
,, ,, D(imitrie) Ralet 60)
,, ,, Pană Costescu 61)
,, ,, Sc(arlat) Roset 62)
,, ,, N(icolae) Mavru 63)
,, Vistier Gr(igore) Romanit 64)
6
până la hanul Câmpineancii.

D-lui Dvornic Al(exandru) Nenciulescu 65)
,, ,, M(ihalache) Cornescu 66)
,, ,, N(icolae) Ghica 67)
,, Aga C(onstantin) Bălăceanul 68)
. . . . 69)
. . . .
6
pânăla poarta caselor răposatului Banului Racoviță cele arse

D-lui Aga Iord. Florescu 70)
,, ,, Matei Cantacuzino 71)
până la poarta Slătarului

D-lui Aga C(onstantin) Cornescu 72)
,, ,, C(onstantin) Cantacuzino 73)
,, ,, Manol. Florescu 74)
,, ,, C(ostache) Belu 75)
6
până la poarta Slătarului.

D-lor vel Cluceri

Iordache Deşliu 76)
M(ihăiță) Filipescu 77)
Şerb(an) Grădişteanu 78)
Gr(igorie) Grădişteanu 79)
Filip Lenju 80)
D. Ştefănescu 81)
6
până la poarta Sfântului Ioan.

vel Paharnici

Ştefan Catargi 82)
C(ostantin) Creţulescu 83)
Man(olache) Coridalefs 84)
St. Voinescu 85)
R(adu) Fărcăşanu 86)
T(eodorache) Cloşcă 87)
până la răspântie drept casele Logofătului Belu.

---

59) v. *Ibid.* p. 6.

60) Grec de origine (v. *Ibid.* p. 5).

61) v. *Ibid.* p. 6.

62) Unchiul lui C. A. Rosetti.

63) Grec de origine, înrudit cu familia lui Alexandru Şuţu Vodă încă din cursul anului 1820 prin căsătoria lui cu Sevastia Şuţu nepoată de fiu a lui Mihail I Şuţu Vodă. Fusese căsătorit cu Pulcheria D. Ghica, sora vitregă mai tânără a lui Grigore Ghica Vodă dela 1822, de care divorţase la 1818. A fost şi secretar al lui Alexandru Şuţu la 1820. (v. *Filitti, Corespondenţa Domnilor şi boierilor români cu Metternich şi cu Gentz între anii 1812—1828*, în *Anal. Acad. Rom. Seria II, Tom. XXXVI, sect. ist. 1914,* pp. 17—19). Nicolae Mavru şi cu Iacovache Rizo vel Postelnic anunţaseră pe Kreuchely la 27 Ianuarie de instituirea de către Domn a Căimăcămiei formate de către cei şase boieri sub preşedenţia lui Dionisie Lupu Mitropolitul Ţărei — pe semne toţi şase cunoscători ai tainei ce trebuiau să păstreze privitoare la moartea Voevodului, până la sosirea răspunsului dela Poartă. (v. *Hurmuzaki, X*, pp. 98—99, No. CXXIX).

64) Grecul Romaniti (v. *Filitti, Arhiva Gheorghe Grigore Cantacuzino, ed. 1919* Excurs, p. 290).

65) v. *Filitti, Catagrafia*, o. c. p. 6.

66) v. *Ibid.* p. 6.

67) Nicolae Ghica, poate nepotul de fiu al lui Grigore Vodă Ghica, fostul Domn moldovean decapitat la Iaşi la 1777. La 20 Septembrie 1820 Nicolae Ghica trece în divan cu rangul de vel Vornic al Poliţiei în locul lui Manolache Băleanu, ginerele decedatului Domn, soţul Domniţei Catinca. (v. şi *Ibid.* p. 6).

68) Omonim cu Vornicul din prima grupă de boieri şi de altfel primul său fiu (v. şi *Ibid.* p. 6).

69) Şi aci lipsesc două nume de boieri pentru a completa grupa de şase, precum ne indică cifra din josul grupei.

70) Cel mai mare din fiii vel Vornicului Ioniţă Florescu († 1804) şi al Anicăi D. Ghica, născut la 1789 şi căsătorit încă dela 1811 cu Anica Şuţu fiica Beizadelei Grigorie, vărul decedatului Domn. In timpul revoluţiei lui Tudor Vladimirescu era şi el — ca şi toţi ceilalţi boieri mari — plecat în pribegie la Braşov, unde a fost împuternicit de întregul grup de boieri bejenari a fi reprezentantul lor pe lângă autorităţile localnice. S'a stins din viaţă la 1848.

71) Vel Agă încă dela 1816, el este scoborâtor din Şerban Vodă, şi a fost căsătorit de două ori: a) Elena C. Bălăceanu şi b) Elena Câmpineanca, şi neavând scoborâtori a adoptat pe unul din fii surorei sale căsătorită cu Leontie Protopopov, pe Matei, care este moşul ramurei zisă Cantacuzino-Protopopov din Muntenia. Matei Cantacuzino a fost cunoscut sub porecla de „Beiul".

72) v. *Filitti, Catagrafia* o. c. p. 6.

73) Fiul mai mare al lui Iordache vel Clucer şi al Mariei Pârşcoveanca, este viitorul mare Vornic şi Caimacam al Ţărei Româneşti la 1849. (v. şi *Ibid.* p. 6).

74) Fratele mai mic al lui Iordache din aceiaaşi grupă. El este părintele binecunoscutului general de mai târziu Ion Emanoil Florescu (1819—1893).

75) Fiul Logofătului Ştefan. (v. *Filitti, Arh. Gh. Gr. Cant.* o. c. p. 253; v. *Idem, Corespondenţa cu Metternich şi Gentz,* o. c. p. 6).

76) Boier rău urgisit de către Ion Vodă Caragea (v. *Ureche,* o. c. *X*, p. 518 şi *XII,* p. 473). Fusese chiar descăftănit de către acest Domn; iar în domnia lui Alexandru Şuţu fu reintegrat în funcţii.

77) Văr primar al lui Iordache Baş-boierul. A jucat şi el un rol politic în evenimentele ce au urmat decesului Voevodului. (v. *Filitti, Catagrafia,* o. c. p. 6. v. *Idem, Arhondologia Munteniei de la 1822—1828* în *Revista Arhivelor No. 4*, 1928, p. 20).

78) v. *Catagrafia,* o. c. p. 7.

79) Fratele precedentului (v. *Ibid*).

80) Lenș sau Linchou, fiul unui preceptor francez. (v. *Filitti, Lettres et extraits concernant les relations des principautés roumaines avec la France (Tabla numelor)* Il aflăm printre cei șapte boieri trimişi la Poartă la 1822.

81) Nu 'l aflăm nici în Arhondologie (1822—1828) nici în Catagrafia dela 1829.

82) Ginerele lui Barbu II Văcărescu Banul şi tatăl omului de Stat de mai târziu Barbu Catargi.

83) Omonim şi nepot de văr primar al primului boier din prima grupă a cortegiului.

84) Ginerele lui Ştefan Conduratu.

85) Nici acesta nu este aflat, fie în Arhondologia amintită, fie în Catagrafia boierilor menţionată.

86) *v. Filitti, Catagrafia,* o. c. p. 19.

87) Era ginerele încă de la 1811 al lui Manolache Florescu Paharnicul şi văr primar după soţia sa Elenca, cu Iordache şi Manolache Forescu din grupa Agilor. Fii săi: Iancu, Manolache şi Spirache au purtat numele de familie al mamei lor stingându-se toţi trei din viaţă fără scoborâtori.

vel Stolnici

Iordache Tufeanu 88)
Al(ecu) Văcărescu 89)
P(etre) Arion 90)
Iord. Ştirbei 91)
C(onstantin) Borănescu 92)
Ianache Stănescu

până la poarta Dvornicului Ştirbei.

6

vel Sărdari

Alecu Carabulea 93)
Mich(alache) Greceanu 94)
C(ostache) Colceag 95)
Aleco proin 96) Logofăt hătmănesc
Ianache Petrescu al D-lui Banu Creţulescu 97)
Pârvul sin 98) D-lui Stolnic Gr(igorie) Asan 99)

până la poarta sfântului Dumitru.

6

vel Căminari 100)

I(ancu) Ghica 101)
Iord. Creţulescu
Al(ecu) Florescu 102)
D(imitrie) Belu 103)
I(ancu) Slătineanu 104)
I. Roset 105)

până la poarta doftorului C(onstantin) Darvari.

6

vel Medelniceri

Al(ecu) Lămotescu 106)
Matei Greceanul 107)
Andrei Nenciulescu 108)
Hr(istea) Logof. ot casele Arcudii
I. Stoenescu 109)
Costache sin Stolnic Şerban ot Sărindar 110)

până la poarta de sus.

6

vel Slugeri

Iord. Porumbarul 111)
Tănase Carabulea 112)
Petrică sin Stolnic Dumitrache ot menziluri 113)
Ioniţă Chiriţescu 114)
Preda Săulescu ot Sfinţii Apostoli 115)
Silvestrache zet 116) Sărdar R. Poenaru 117)

până la poarta hanului Manuc.

6

vel Pitari

Matache proin Logofăt ot Puşcărie
C. Voinescu
St. Ornescu ot Poşte
M. Condicarul ot cutie
N(icolae) Blehan 118)
R. Stănescu

până în dreptul Dorobănţiei.

6

vel Sătrari

Sc(arlat) ot Clucer Dona 119)
C. Calistrat 120)
N. Mihăescu socrul Pitarului Ioniţă ot Mitropolie 121)
C(onstantin) Băjescu ot Mitropolie 122)
Stan ot Lucaci
Enciul ot Sf. Ştefan

până în dreptul bisericei sfântului Ioan

6

---

88) Nu'l aflăm nici în Arhondologie nici în Catagrafie.

89) Fiul lui Barbu Văcărescu II vel Ban încă de la 1820, şi văr al 3-lea cu răposatul Alecu Văcărescu, fiul lui Ienăchiţă Banul.

90) v. Catagrafia citată p. 8 şi Arhondologia p. 44.

91) v. Catagrafia p. 9.

92) v. Arhondologia p. 35.

93) Dintr'un neam de boiernaşi din Dâmboviţa. Nu este aflat nici în Arhondologie nici în Catagrafia citată.

94) v. Catagrafia p. 14.

95) v. *Ibid.* p. 68.

96) = fost.

97) Era mort la 1829 căci atunci aflăm doar menţiune de fiul său Costache. (v. *Ibid.* p. 17).

98) = fiul lui.

99) v. *Ibid.* p. 68.

100) Aflăm mai departe la sfârşitul acestui cortegiu o altă grupă de vel Căminari (v. mai departe).

101) Fiul Beizadelei Grigorie Scarlat Ghica. (v. *Ibid.* p. 19).

102) Al treilea fecior al marelui Vornic Ioniţă Florescu, cunoscut şi sub porecla de „Avidică". (v. *Filitti, Arhondologia,* o. c. p. 33 şi *Catagrafia* p. 12).

103) Dimitrachi Belu, frate cu Costache Belu din grupa Agilor. (v. Arhondologia p. 24 unde se specifică precis că la 12 Ghenarie 1824 a fost înaintat din vel Comis la rangul de vel Căminar. (v. *Catagrafia,* p. 19).

105) Poate Iordache Roset. Căminar încă de la 1809, unchiul lui C. A. Rosetti. Nu'l aflăm în Arhondologie. In Catagrafia de la 1829 aflăm pe un Ioan Roset fiu al Paharnicului Costache ce era şi el Paharnic, nepot de frate al Căminarului Iordache.

106) v. *Filitti, Catagrafia,* o. c. p. 16.

107) v. *Ibid.* p. 68.

108) Frate cu Alexandru din grupa a 7-a de boieri (v. *Ibid.* p. 68).

109) Iancu sau Iordache Stoenescu. Nu este aflat nici în Arhondologie, nici în Catagrafie.

110) Era din neamul de boiernaşi Andronescu (v. *Ibid,* p. 16).

111) v. *Ibid.* p. 11; v. şi Arhondologia.

112) v. *Filitti, Arhondologia,* o. c. p. 56.

113) menziluri = poşte.

114) v. *Filitti, Catagrafia,* o. c. p. 17.

115) v. *Ibid.* p. 11.

116) = ginere.

117) Silvestrache Filitti (v. *Ibid.* p. 20). Răducan Poenaru este înaintat vel Stolnic din Sărdar la 7 Iunie 1824 (v. *Filitti, Arhondologia,* o. c. p. 27).

118) v. *Filitti, Catagrafia,* o. c. p. 69.

119) Un Costache Dona este Căpitan de Dorobanţi la 1824 (v. *Filitti,* Arhondologia, o. c. p. 26).

120) Constantin Calistrat (v. *Ibid.* p. 38; v. şi *Catagrafia,* o. c. p. 16).

121) Zis şi Mihicescu (v. *Ibid.* p. 18).

122) v. *Ibid.* p. 18.

vel Cluceri za 123) Arie

Iord. Mavrodin ot biserica Nemţească 124)
Tănase Nica ot Sf. Vineri 125)
Ioniţă Ceacârul proin Logofăt Departamentului 126)
Dumitrache Injugăurs ot Batişte 127)
Ioniţă Rudeanul la Ştefan Fălcoianul biserica Nemţilor 128)
Iancul al D-lui Dvornic Samurcaş 129)
până în dreptul Dvornicului Al. Ghica.
6

vtori 130) Logofeţi ai Divanului

C(ostache) Creţulescu supt Mitropolie 131)
I. Merişescu
C(ostache) Racoviţă 132)
Stanciul Viespescu ot mahalaua Antim
. . . . 133)
. . . .
până în dreptul Beilicului.
6

Râmniceanu
Aricescu 134)
Lămotescu
Gorneanu 135)
. . . .
Mareş
până în dreptul caselor Sărdarului Moscu 136).
6

Polcovnici

Orăscu
Lămotescu
. . . . 137)
până la Dvornicul Bălăceanul.
6

6 Polcovnici ot D-lui vel Postelnic până la poarta Sfântului Spiridon.

6 **Căpitani** ot D-lui vel Spătar până la curtea Sântului Spiridon 138).

6 Căpitani ot D-lui vel Agă până în biserică I 139).

vel Căminari 140)

. . . . 141)
N(icolae) Trăsnea 142)
Şt(efan) Bujoreanu 143)
Manolache Serghiade 144)
C(ostache) Manu 145)
Gh(eorghe) Drugănescu 146)
până la poarta Logofătului Belu.

Descrierea aceasta plină de amănunte inedite şi interesante, atât asupra boierilor cari au purtat coşciugul domnesc 147) cât mai ales asupra proprietăţilor şi a edi-

---

123) = de.

124) v. *Filitti, Arhodologia*, o. c. p. 22. Va fi locuit în apropierea bisericei Baraţilor.

125) v. *Filitti, Catagrafia*, o. c. p. 19. Locuia pe lângă biserica Sf. Vineri Hereasca de pe calea Călăraşilor.

126) Logofătul Departamentului = Funcţionar la Tribunal.

127) Dumitrache Sărăţeanu, bunicul d-lui Constantin Sărăţeanu. Părintele lui Dumitrache, Vistierul Constantin fusese poreclit „Injugăurs", făcându-se alusiune la puterea sa. Era de o talie neobişnuită: un stânjen. Tradiţia spune că pe când Constantin Vistierul era Polcovnic, în urmărirea unei bande de tâlhari, a prins el singur cu mâna lui, cinci dintr'ânşii. Imaginaţia populară a creat legenda următoare: Vistierul Dinu Sărăţeanu, proprietar pe întinse plaiuri în Muşcelul Sărăţiei a trimis carele la lemne. Raportându-i-se că un bou de la un car a fost sfâşiat de un urs, s'a dus la pădure, de unde satul întreg l'ar fi văzut întorcându-se cu un car la care era înjugat alături de boul rămas, ursul. Fiul acestui Vistiernic, înalt şi el de statură, i-a moştenit porecla. El a stăpânit un han în mahalaua Batiştei.

128) Ioniţă Rudeanu este înaintat Sărdar din Clucer za Arie la 23 Mai 1826 (v. *Filitti, Arhondologia*, o. c. p. 35). Pe semne şedea la data actului de mai sus la cumnatul său Ştefan Fălcoianul.

129) Vornicul Samurcaş este fără îndoială Constantin din grupa a II-a a cortegiului.

130) = al doilea.

131) Strănepot de văr primar al Banului omonim din fruntea cortegiului. O ramură a familiei Creţuleştilor avea case pe locul actualului pod al Tribunalului.

132) Zis şi Damari. Din ramura Beizadelei Mihai Ştefan Racoviţă.

133) Iarăşi două nume de boieri care lipsesc din originalul act.

134) Poate Dimitrie Aricescu, părintele publicistului de mai târziu C. D. Aricescu.

135) La 1824 Septembre in 12 aflăm pe un Niculae Gorneanu Sluger. (v. *Lilitti, Arhondologia*. o. c. p. 28).

136) Evident o eroare, fie de scris, fie de transcriere, căci acest personagiu este inexistent. Aflăm totuşi în aceste vremuri pe un Serdar Marcu, ai cărui fii şi-au luat numele de Mărculeşti. De casa acestui Serdar va fi vorba aci.

137) Alte patru nume ce lipsesc, pentru a complecta grupa şase Polcovnici.

138) In copia actului, dacă nu chiar în actul însuşi, distanţele de parcurs de cătrei cei şase căpitani ai d-lui vel Spătarul, este alta şi anume: *„până la poarta Sf. Spiridon"* iar distanţa citită mai sus în dreptul celor 6 Polcovnici ai d-lui vel Postelnic, este trecută în dreptul cifrei 6 de sub grupa Polcovnicilor Orăscu și Lămotescu.

139) Pentru aceşti 6 căpitani, distanţa de parcurs e în copia dată mie: *„până în biserică"*, iar textul *„până în curtea Sfântului Spiridon"* este fără nici o indicaţiune. Am crezut nemerit a pune toate aceste distanţe în concordanţă după cum au trebuit să se urmeze în cortegiu.

140) Evident că aceşti 6 Căminari nu-şi au locul aci la încheerea itinerariului cortegiului mortuar domnesc. Vor fi fost adăogaţi ulterior, în timpul când se alcătuia lista boierilor, căci în a zecea grupă de boieri aflăm porţiunea de drum ce trebuia să o parcurgă şase vel Paharnici: *„până la răspântia drept casele Logofătului Belu"* iar aci avem: *„până la poarta Logofătului Belu"*. Rămâne deci o întrebare la care din nefericire nu putem răspunde. Avut-a Logofătul Ştefan Belu — căci numai de el poate fi vorba, el fiind singurul Logofăt Belu din acele vremî — case în cartierul bisericei Sf. Spiridon Nou? Aşi crede mai de grabă că aceşti cinci Căminari vor fi luat locul celor şase Paharnici din cauza lipsei inopiniate a unora din ceilalţi, şi distanţa este tot aceiaşi, doar textul puţin schimbat şi mai concis.

141) Numele acestui boier lipseşte.

142) v. *Filitti, Arhondologia*, o. c. p. 23. v. *Idem. Catagrafia*, o. c. p. 7.

143) Căminar încă de la 1815, ucis la 1822.

144) v. *Filitti, Catagrafia*, o. c. p. 8.

145) Fiul Vornicului Mihail Mano. (v. *Ibid.* p. 9).

146) Ginerele lui Ştefan Belu. Era Căminar încă de la 1820.

147) Am specificat în notele din josul paginilor precedente pe toţi boierii pe cari i-am putut identifica, şi am văzut că printre ei întâlnim pe unii reprezentanţi ai ultimului divan domnesc al decedatului Domn. Totuşi sunt unii pe cari nu-i aflăm şi anume pe Banii: Grigorie Brâncoveanu, Epistatul Spătăriei şi Barbul Văcărescu, care acum era unul din membrii Căimăcămiei. Vistierul Grigorie Filipescu şi Postelnicul Iacovache Rizo. De alt-fel şi aceştia doi din urmă erau Caimacami domneşti. Alături de ei aflăm în ul-

ficiilor pe lângă cari s'a scurs jalnicul alai, trecând prin întreg orașul din hotarul de nord până la cel de sud [148]), ne aruncă o lumină vie asupra protocolului înmormântărei penultimului Domn Fanariot.

In rezumat putem spune că din coprinsul actului aflăm că alaiul mortuar a parcurs următorul itinerar: Calea Victoriei de la Clubul Tinerimei până la casa blănăriei Prager, de aci strada Carol până la podul Ion C. Brătianu de peste Dâmbovița, și continuând pe Calea Șerban Vodă până la ctitoria Ghiculească din veacul al XVIII-lea.

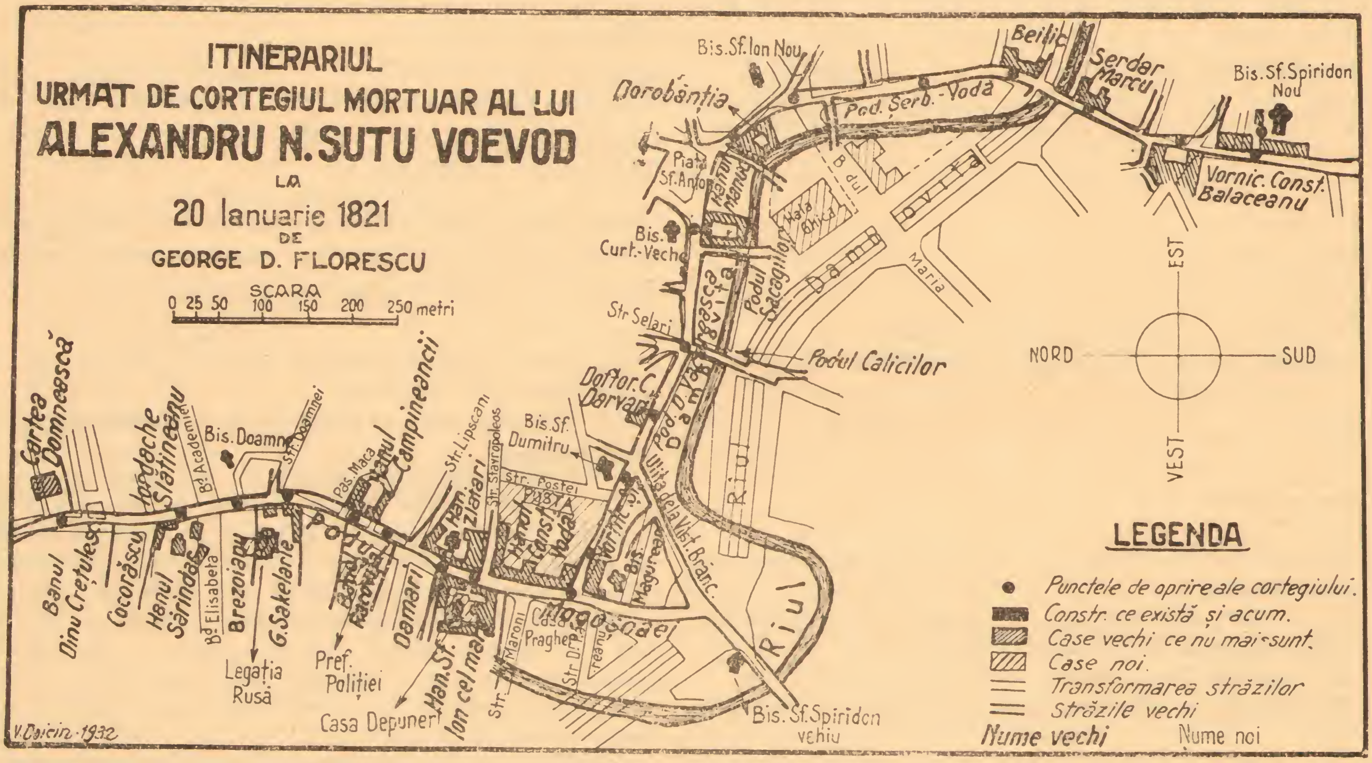
ITINERARIUL
URMAT DE CORTEGIUL MORTUAR AL LUI
ALEXANDRU N. SUTU VOEVOD
LA
20 Ianuarie 1821
DE
GEORGE D. FLORESCU
SCARA
0 25 50 100 150 200 250 metri
Curtea Domnească
Banul Dinu Crețulescu
Cocorăscu
Iordache Slătineanu
Hanul Sărindar
Bd. Academiei
Bd. Elisabeta
Bis. Doamnei
Str. Doamnei
Brezoianu
G. Sakelarie
Legația Rusă
Pas. Macca
Hanul Câmpineanca
Podul
Pref. Poliției
Damari
Casa Depuneri
Str. Lipscani
Han. Zlatari
Str. Stavropoleos
Han. Sf. Ion cel mare
Str. Postei
Hanul Const. Vodă
Maroni
Casa Prager
Str. Dr. Pa
Feanu
Mogoșoaei
Bis. Sf. Dumitru
Doftor C. Darvari
Vornic Șt.
Bis. Măgureanu
Ulița de la Vist. Branc.
Pod. D. Vl.
Dâmbovița
Str Selari
Bis. Curt.-Veche
Piața Sf. Anton
Hanul Manuc
Ulița Vlăsceasca
Podul Calicilor
Podul Șăcagiilor
Hala Ghica
B-dul
Maria
Dâmbovița
Râul
Râul
Dorobânția
Bis. Sf. Ion Nou
Pod. Șerb.-Vodă
Beilic
Serdar Marcu
Bis. Sf. Spiridon Nou
Vornic. Const. Balaceanu
Bis. Sf. Spiridon vechiu
EST
NORD
SUD
VEST
LEGENDA
● Punctele de oprire ale cortegiului.
Constr. ce există și acum.
Case vechi ce nu mai sunt.
Case noi.
Transformarea străzilor
Străzile vechi
Nume vechi
Nume noi
V. Doicin 1932

Este totuși interesant a identifica fie-care porțiune de drum indicată în itinerariul cortegiului mortuar domnesc.

Palatul domnesc al lui Alexandru N. Șuțu Voevod [149]) era instalat într'o casă mare — pe semne cu două caturi — ce se afla pe locurile ocupate azi de Teatrul Comoedia și de Clubul Tinerimei, în fața actualului hotel Frascati. Aceste case fuseseră proprietățile marelui Spătar Costache Ghica [150]) cneaz rus, adică general în armata rusească. De la acesta casele fură cumpărate de către Ioan Vodă Caragea la 1812, după ce arseseră Curțile domnești ale lui Alexandru Ipsilanti Voevod din Dealul Spirei. Case încăpătoare — pe semne și cu mai multe aripi — în care se adăposteau acum cancelariile domnești — postelnicia — se învecinea la dreapta ei cu terenuri virane, ce mergeau până în marginea de atunci a orașului, și unde în urmă Generalul Kisseleff, Guvernatorul Principatelor, așeză obahta rusească (actualele imobile: Feder, Independența-Română și Imobiliara). Palatul lui Alexandru Șuțu a servit de Curte domnească și lui Grigore D. Ghica Voevod de la 1822 la 1828. Că de la ușa palatului până în podul Mogoșoaei mai era o bucată bună de drum, reese clar din documentul de mai sus, căci șase boieri au purtat pe umeri coșciugul descoperit al Voevodului „până jos la scară" și alți șase „până la poarta Curții Gospod" adică a Curții domnești.

In fața acestei curți de partea cealaltă a podului se ridica într'o curte spațioasă casa marelui Ban Dinu Crețulescu, unul din Caimacamii Scaunului domnesc la moartea Voevodului (actualul hotel Frascati și alături

---

timul divan pe următorii boieri neîntâlniți în cortegiul funebru: Alexandru Hariton vel Căminar și Dimitrie Suțu, o rudă a Domnului decedat, poreclit „Kebapis". Pe semne că aceștia vor fi urmat în cortegiu cu ceilalți boieri ai țărei, căci precum observăm din lista celor aproape 150 de boieri, nu întâlnim nici un nume fanariot: Suțu, Caragea, Ipsilante, Mavrocordat, etc.

148) **Hotarele orașului pe vremea de care vorbim erau cu mult diferite de cele pe care le are astăzi capitala României Mari. Pe la sfârșitul veacului al XVIII-lea, deci puțin înainte de sfârșitul domniilor fanariote, granițele Bucureștilor erau aproximativ următoarele: La nord: Puțul cu zale, actualul Palat Regal, la sud „Podul Dudescului" actuala stradă Apolodor până cam în dreptul străzei Sf. Apostoli; de aci la dreapta urmând o mică gârliță în lungul străzei acesteia spre Mitropolie, marginea dealului dealungul Dâmboviței până la podul Ion C. Brătianu, unde era Beilicul (actuala intretăiere a cheiului cu calea Șerban Vodă). De aci suind spre Văcărești în Dobroteasa pe podul Târgului de afară (calea Moșilor) până la biserica cu Sibile (biserica Sfinților). De aci urmând o linie puțin definită prin livezi și proprietăți particulare până la mahalaua Boteanului. In stânga căei Victoriei marginea Bucureștilor era în preajma Cișmigiului, în Gorgani și iar până în Dâmbovița pe la poalele dealului Spirei — acolo unde azi se află Arhivele Statului.**

149) Fiul lui Dimitrie Mare Ban († 1808) din prima căsătorie a acestuia cu Maria Barbu Văcărescu. Răposatul Pappasoglu (v. o. c. p. 56, 61) ne afirmă că i se zicea și Ghica Brigadier.

150) v. *Nicolae Filimon, Ciocoii vechi și noi, ed. 1931*, pp. 25—26; *Din istoria Palatului Regal. Amintiri cu prilejul unor vechi socoteli* în *Convorbiri Literare an. 1913* p. 344.

fostul Club Regal, cunoscut în urmă ca terasa Otetelișanu, dispărută și ea numai de vre-un an și jumătate pentru a face loc viitorului sgârie-nori inestetic dar modern al Societăţei Telefoanelor).

Cortegiul eşind din curtea Palatului domnesc şi cârmind la stânga trece pe lângă casa Vornicului Iordache Slătineanu (actualul hotel Capşa) şi lăsând la dreapta casa boierilor Cocorăști (fostul hotel Luvru, casă cunoscută pe la începutul veacului nostru sub numele de casa Zerlendi) ajunge la biserica Sărindarului. Boierii Cocorăști au avut întinse stăpâniri în marginea aceasta a Bucureştilor căci grădinile caselor lor moştenite din moși strămoși se întindeau în veacul al XVII-lea până în proprietăţile Cantacuzineşti ce începeau dela hotel Bulevard spre Dâmbovița. Dela Cocorăști cumpără Matei Basarab Voevod o însemnată porţiune de teren pe care înaltă la 1652 biserica zisă a Sărindarului cu hramul Adormirii Maicii Domnului, poate chiar pe locul micuței biserici — pe semne de lemn — zisă a Coconilor, ctitorie veche a unui Vlad Banul 151)). Bătrânii Bucureşteni de azi își vor putea încă aduce aminte de acest măreț și încăpător lăcaș bisericesc care și el și-a avut vremea lui de splendoare spre mijlocul veacului trecut, după ce fusese reclădit — încă dela 1802 — de către credincioșii boieri ca: Filipeștii, Grecenii, Cocorăștii, Ghiculeştii şi Câmpinenii, căci mai nici o nuntă în lumea mare de acum 60—70 de ani nu era celebrată într'altă biserică. S'a dus amintirea boierilor Cocorăști, s'a dus chiar amintirea ctitoriei domnești, căci dărâmată în ultimul deceniu al secolului trecut, când într'adevăr nu se mai putea consolida, locul rămas gol câţi-va ani a avut cinstea la 1896 a fi ornat cu o fântână de prost gust, cu ocazia vizitei Impăratului Francisc Iosif al Austriei.

Din 1915 se ridică falnic pe locul bisericei dărâmate, maestosul palat al Cercului Militar. Piaţa din faţă rămasă tot goală ar fi meritat o cinstire a domnescului ctitor, căci Sărindarul fusese a 40-a biserică înălţată de către Matei Basarab Vodă în Ţara Românească, până în al două-zecilea an al glorioasei sale domnii. Până acum câţi-va ani — pentru generaţia noastră care nu a apucat în fiinţă acest lăcaş bisericesc aşa cum fusese restaurat de credincioșii boieri amintiţi mai sus — mai aveam o duioasă amintire a numelui său: strâmta stradă ce coboară spre ulița Brezoianului din faţa hotelului Capșa: strada Sărindar — și ea veche de abia vre-o cincizeci de ani — dar ca multe străzi bucureştene a căzut sub flagelul botezărei și rebotezărei din an în an precum ne indică tăbliţele ce poartă azi numele lui Constantin Mile.

Cortegiul nostru aminteşte de **„poarta Sărindarului"** și într'adevăr, încă la 1852 152)) se mai aflau în ființă case scunde cu două caturi ce înconjurau biserica, formând hanul Sărindarului, ce era lipit la dreapta de casa Zerlendi, case din a căror chirii îşi trăgea biserica veniturile anuale. Poarta aceasta era chiar în spatele altarului subt un turn ce făcea parte din casele hanului. Dărâmate și ele în ultimele decenii ale veacului ce s'a scurs au precedat cu vre-o zece ani dărâmarea lăcașului bisericesc, care de alt-fel în ultimele vremuri ale existenţei sale ameninţa serios cu năruirea în urma groaselor crăpături ce-i brăzdau de sus în jos zidurile aproape centenare.

Dela poarta Sărindarului alţi şase boieri iau pe umeri domnescul coșciug pentru a-l purta **„până la Brezoianul"**. Nu ne sunt cunoscute pe aceste locuri proprietăţi ale neamului boierilor Brezoieni existenţi în aceste timpuri, căci stăpânirile lui Hierea sau Fierea Brezoianu, fostul Vistier mare de pe la sfârșitul primei jumătăţi a veacului al XVIII-lea, rămase scoborâtorilor lui se întindeau dela hanul Mitropolitului Filaret (actualul Teatru Naţional), până în vale la uliţa Brezoianului 153)) în marginea lacului lui Dura Neguţătorul. Să fi avut vre-un boier din acest neam, proprietăţi pe actualul teren al hotelului Bulevard, sau chiar pe locul bulevardului Elisabeta 154)) ne pare neverosimil, cel puţin pentru ultimii 50—60 de ani, și totuși știm în mod precis 155)) că la 1811 un Constantin Brezoianu Medelnicer, avea rude apropiate îngropate în biserica Sărindarului.

Terenul îndată învecinat Sărindarului, pe Podul Mogoșoaei, pe locul unde azi se suie bulevardul Elisabeta şi se află hotelul Bulevard a fost după moartea marei Postelnicese Elina Cantacuzino, fiica lui Radu Şerban Basarab Voevod, în stăpânirea boierilor Corbeni, scoborâtori din Vintilă Banul, ginerile lui Constantin Cantacuzino marele Postelnic. Alte părţi rămăseseră lui Şerban Vodă Cantacuzino, care le lăsase fiicei sale Smaranda, căsătorită cu Grigorie Băleanu, fost în urmă

---

151) v. *Preot Marin Dumitrescu, Istoria a 40 de biserici din România, Vol. II;* v. *Ionescu-Gion, Istoria Bucureştilor,* ed. 1899.

152) v. planul Maiorului Rudolf Arthur de Borroczyn, început la 1849 și încheiat la 1852.

153) Până acum vre-o doi ani întreaga această stradă purta acest nume binecunoscut înaintașilor noștrii. Actualmente, și nu de mult, o parte a acestei vechi uliţi bucureştene poartă tăbliţe cu numele: „Str. Ion Brezoianu" iar ca explicaţie dedesubt: „Profesor și Magistrat, n. 1817 † 1892". Pe semne că aceasta este tot ce s'a putut găsi ca explicaţie de către nașii străzilor capitalei noastre, a raţiunei fostului nume al acestei mult umblate artere bucureştene. A crede că strada Brezoianu are a face cu Ioan Brezoianu este o neiertată greşală istorică de oare-ce vechiul nume rămas până mai deunăzi acestei artere centrale a capitalei noastre vine de la proprietăţile lui Fiera Vistierul Brezoianu. In ceiace priveşte nomenclatura uliţilor bucureştene bătrânii noştrii aveau mai multă logică, mai mult bun simţ și mai mult tradiţionalism ca generaţia noastră, și ar fi de dorit ca în viitor să se ţină mai mult seamă în această privinţă la botezarea actualelor străzi.

154) Până înainte de a fi dărâmată biserica Sărindarului și anume încă din vremea în care se mai oficia slujbe religioase într'însa, intrarea era prin actualul bulevard Elisabeta, nestrăpuns încă. De la podul Mogoșoaei în lungul unui teren viran, pe locul actualului hotel Bulevard scobora o stradă largă pietruită cu bolovani, iar cam în dreptul grădinei din josul actualului hotel Bulevard cârmea acest drum la dreapta intrând în curtea spaţioasă a bisericei.

155) v. acte la D-l I. C. Filitti.

Consilier Împărătesc în Oltenia la 1725. Scoborâtorii acestora, după stingerea neamului Corbenilor, pe la sfârşitul veacului al opt-spre-zecilea, au cumpărat ei aceste terenuri, clădind case pe locul dintre Sărindar şi actuala legaţie rusească. La 1791 avea aci proprietăţi alt Grigorie Băleanu, vel Vornic la această dată.

A patra grupă de boieri poartă coşciugul **,,până la Sachelarie''.**

Am amintit mai sus că toate terenurile pe unde trece azi calea Victoriei dela întretăierea ei cu bulevardele Elisabeta şi Academiei, şi până în albia cea veche a Dâmboviţei 156) erau înainte de 1690 — dată când Constantin Vodă Brâncoveanu deschide podul Mogoşoaei— stăpânirile marei Postelnicese Elina Cantacuzino, terenuri moştenite dela domnescul ei părinte. Împărţite între scoborâtorii ei, feciori şi fete, la moarte — 2 Martie 1686 — aceste imense proprietăţi au eşit încetul cu încetul din patrimoniul familial încât azi nici o fărâmă măcar nu mai aparţine vre-unui descendent, fie chiar prin femei, a neamului Cantacuzinesc.

Dar să revenim la Sakelarie. Pe la 1820—121 aflăm în corespondenţele diplomatice ale vremii, vorbindu-se de un baron austriac Sakellario 157) care a fost când-va numit Consul al Prusiei în Ţara Românească. Inavuţit pe urma afacerilor de bancă făcute la Viena el îşi plasă parte din avere în imobile în Bucureşti, printre care unul lângă ,,Puţul cu zale'', pe actualul loc al Palatului Regal din calea Victoriei 158). Dar casa în care a locuit în timpul cât a şezut în oraşul nostru a fost casa unde se află de mai bine de 80 de ani 159), în vremuri consulatul Rusiei, iar azi legaţia aceleaşi fost Împărţii.

Vechea casă a lui Şerban Vodă Cantacuzino, ca moştenire dela maica lui, întinzându-şi gradinile până în vale spre strada Belvedere, iar peste podul Mogoşoaei până dincolo de actuala biserică a Doamnei 160) (clădită de alt-fel de către Doamna Maria, fiica lui Gheţea Clucerul) actuala legaţie a Rusiei a fost cumpărată de către Miloş Obrenovici dela baronul Sakellario şi dăruită Împărăţiei ruseşti, care instală cancelariile consulatului său din Bucureşti încă înainte de anul 1842.

Deci de această casă este vorba în descrierea alaiului mortuar al lui Alexandru Vodă Suţu.

Aci coşciugul cu rămăşiţele pământeşti ale pristăvitului Domn este trecut pe umerii a şase Hatmani, cari-l duc **,,până la hanul Campineanci !''** Trecând bulevardele Elisabeta şi Academiei, în mersul cortegiului, aflăm la stânga casa Greceanu — de curând renovată —, fosta casă a Beizadelelor, încă din vremea domniei lui Şerban Vodă Cantacuzino, care o ridicase pentru numeroşii săi copii. Trecută în decursul veacului al XVIII-lea la Fălcoieni şi la Corneşti o aflăm puţin după vremurile de care vorbim, în stăpânirea lui Dumitru Greceanu, părintele cunoscutului genealogist şi istoriograf Ştefan Greceanu, al cărui scoborâtori o mai posedă şi azi. Alături până în strada Doamnei se afla un alt han zis pe vremuri: ,,Hanul Greceanului'' iar în urmă palatul Mitropolitului Nifon. Ionescu-Gion ne spune 161) că de aci şi până în strada Lipscanilor se înşirau casele bătrânei Castrişoaie, iar restul până în colţul din faţa actualului magazin Socec, era coprins pe la sfârşitul veacului al XVIII-lea de Hanul Filipescului, ce se întindea peste cele două pasagii până în actuala stradă Eugeniu Carada, şi care la 1852 este numit Hanul Sf. Gheorghe 162). Cu toate aceste precizări ale acestui neobosit istoriograf al capitalei noastre, trebue să adaogă că între casa Castrişoaei şi Hanul Filipescului, se mai afla un alt corp de case care era chiar ,,Hanul Câmpineancii'' din documentul nostru 163). Boierii Câmpineni erau scoborâtori din

---

156) Dâmboviţa până la canalizarea ei din 1881 nu urma cursul puţin ondulat ce'l are astăzi. La scoborârea podului Mogoşoaei de la casa blănăriei Prager spre vale aveam până la data de mai sus un cot mare ce mergea cam până în spre actuala stradă Antim, pe lângă strada Emigratului, pentru a se întretăia cu actuala albie a râului din faţa Tribunalului chiar pe locul din faţa viitorului palat al Senatului. Alte puncte de intersecţie între vechia albie şi cea nouă avem — cel puţin pentru centrul Capitalei — cea din spatele Monitorului Oficial, apoi cea din apropierea actualului pod Mihai Vodă, în fine cea mai sus amintită şi o a patra dincolo de Halele Centrale, (v. pentru vechea albie a gârlei: planurile din 1842 al lui Blaremberg; cel al lui Borroczyn din 1852 şi câte-va planuri ale răposatului colonel D. Pappazoglu din 1865, 1871 şi 1875 şi planul general proect al canalizărei Dâmboviţei făcut în August 1879 de către ing. Gr. Cerkez; v. şi planul general al canalizărei Dâmb. în interiorul oraşului Bucureşti, scara 1/100.000, precum şi cel foarte interesant a lui Borroczyn din 1852 cu proectul făcut şi aprobat la 24 Aprilie 1868 de către Primarul C. Panaiot. Toate aceste planuri se află la Muzeul Comunal al Municipiului Bucureşti.

157) Baronul Gheorghe Sakellario, care era din Andrianopole şi a devenit baron austriac la 1818 trebue deosebit de omonimul său, literat şi doctor, care era din Cozani (comunicat de d-l I. C. Filitti). Baronul Sakellario fusese indicat pe la 1819 de către Senfft. predecesorul lui von Schladen, consulul prusian de la Constantinopole, ca succesor al lui Ioan Marco în postul de consul al Prusiei în Ţara Românească. El însă nu ajunse să ia postul în primire de oare-ce baronul Kreuchely fu numit chiar prin beratul imperial făcut pe numele lui Sakellario. (v. *Hurmuzaki, X, Prefaţa,* p. LI).

158) Vechea proprietate a neamului boieresc azi stins al Colfeştilor din veacul al XVIII-lea, cumpărată de către Sakellario, şi vândută în urmă lui Dinicu Golescu pe la începutul veacului al XIX-lea. Acesta din urmă clădi aci casa lui înainte de 1818.

159) In micul plan al lui Blaremberg din 1842 aflăm deja consulatul Rusiei instalat în această casă. (v. *Annuaire de la Principauté de Valachie*, ed. Walbaum, 1842, pp. 60—61).

160) Am putea vedea în inbucătăţirea acestor terenuri rămase clironomie Doamnei Maria şi copiilor lui Şerban Vodă, o răzbunare a lui Vodă Brâncoveanu, căci prin străpungerea podului Mogoşoaei, încă din al doilea an al suirei sale în scaun (1690), stăpânirile Doamnei lui Şerban Vodă rămâneau şi de o parte şi de alta a nouei căi. şi să nu credem că în acele vremuri au fost despăgubiri plătite din visteria ţărei căci expresia de ,,expropriere'' este de factură cu totul modernă.

161) v. *Istoria Bucureştilor*, pp. 424—425.

162) v. planul Maiorului Borroczyn.

163) Istoricul locurilor din faţa casei baronului Meitani (vezi în text mai departe) ale Câmpinenilor se afla la *Arhivele Statului: Doc. judecătoreşti noui 4646 roşu din anul 1832.*

marele Postelnic Cantacuzino[164]. Faptul că ni se indică în mod precis că aci era un han al unei Câmpinence ne îndreptăţeşte a spune că stăpâna lui — chiar dacă nu va fi locuit în el — era o văduvă a vre-unui boier Câmpineanu pristăvit înainte de anul 1821. Genealogia Câmpinenilor din preajma veacului al XIX-lea ne indică pe Constantin stins din viaţă încă dela 1803, şi pe Scarlat, frate-său, mort şi el încă dela 1808. Văduva primului era Ralu Manu, iar cea a lui Scarlat era Luxandra născută Cândescu, mama celor doi fraţi: Constantin — aflat în cortegiul mortuar al lui Alexandru Suţu[165] — şi Ioan, cunoscuta figură politică de mai târziu.

Viitoarea oprire a alaiului mortuar se face la „**poarta** caselor răposatului Ban Racoviţă cele arse".

Acest Ban Racoviţă este încă un alt Dumitru Racoviţă, părinte al lui Dimitrie cel din a treia grupă de boieri ce poartă racla domnească[166]. Acest Ban era mort încă dela 1810, iar casele sale erau şi ele de moştenire dela Cantacuzinii din sireaua scoborâtoare a lui Constantin Postelnicul, căci bunica Banului era Ilinca, fiica lui Mihai Cantacuzino Spătarul. Casele acestea arseseră în 1802. Ele se aflau pe locul viitoarei locuinţe a Baronului Gheorghe Meitani[167] azi Prefectura de Poliţie a Capitalei[168]. Trebue însă să adăogăm că aceste case se întindeau şi dincolo de curtea Prefecturei de Poliţie de azi, peste actualul magazin Socec, până în apropierea actualului Hotel de France, căci strada Lipscanii-Noi nu exista pe vremurile de care ne ocupăm cel puţin în forma ei de astăzi. Pe locul ocupat de acest hotel se aflau alte case Racoviţeşti, dar nu ca moştenire din tată în fiu, ci rămase dela boierul Iancu Damari, mare Vornic, mort în 1798, a cărui soţie era Elena Ipsilante, nepoata lui Alexandru Vodă Ipsilanti. Fiica adoptivă a lui Damari, anume Sultana, luase în căsătorie pe Nicolae Racoviţă din altă ramură a familiei[169].

Urmând cortegiul ajungem la „**poarta Slătarului**" adică poarta Hanului Slătarilor.

Într'un vechi plan — mai mult o schiţă de mână — cu precizări de o exactitate discutabilă, şi care ne înfăţişează o porţiune a centrului bucureştean pe la anul 1804[170]) aflăm situată poarta Slătarului cam în colţul dinspre strada Lipscanilor, a careului actual al grădinei bisericei cu acest nume, şi nu în faţa străzei Mihai Vodă precum ne-o indică planul Borroczyn. Pe vremurile de care vorbim, biserica nu se putea vedea de afară — de altfel mai coprindea şi un mic paraclis cu hramul Sf. Andrei[171] — fiind înconjurată de case cu două caturi care formau până mai deunăzi hanul plin de prăvălii la stradă, încăperi ce aduceau un venit important Patriarhiei din Alexandria, căreia era închinată biserica[172]. Numele hanului venea dela slătarii ce-şi vor fi avut aci în această mahala locuinţele lor[173]. In timpul ocupaţiei ruseşti în încăperile hanului aflăm pe bancherii vremei numiţi de altfel în ruseşte „zolotari"[174]. La 1806, cancelaria generalului rus Michelson[175] — care locuia peste drum în casele Damari, foste Ipsilanti (actualul Hotel de France) — era în casele din hanul Slătarilor. Cu câţiva ani mai înainte Nicolae Mavrogheni Vodă făcuse arnealul armatei acolo casierul suprem al acestui original Voevod, renumitul Dimitrache Turnavitul[176], având locuinţă în încăperile hanului.

---

[164] Strămoşul boierilor din epoca aceasta era Manta Câmpineanu, soţul Caliţei Cantacuzino, fiica lui Drăghici Spătarul Cantacuzino şi deci nepoată de fiu marelui Postelnic Constantin.

Alte case ale boierilor Câmpineni cunoscute mie prin documente erau (v. şi *Ionnescu-Gion*, o. c. p. 358 notă) fostele case ale Eforiei Spitalelor Civile, dar nu ale Palatului Eforiei de azi, ci mult mai sus pe bulevard, lângă casele Vistierului Ioan Hagi-Mosco, adică din vecinătatea vechei Primării a oraşului, unde azi se întinde un mare loc viran aşteptând să se înalţe când-va un măreţ — dacă nu modern — local al viitoarei Primării a Municipiului Bucureşti. Casele Câmpinenilor din această mahala erau şi ele de moştenire cantacuzinească".

[165] v. mai sus.

[166] v. mai sus.

[167] Neamul acesta era de origină din Adrianopole, venit în ţară la noi. Amândoi fraţii Gheorghe şi Ştefan au devenit baroni austrieci la 1825 (comunicat de d-l I. C. Filitti). Ştefan va deveni după moartea lui Alexandru Suţu Vodă chiar ginerele său prin căsătoria sa cu Domniţa Ralu.

[168] Intre Legaţia Rusească de azi şi Prefectura de Poliţie se aflau pe la începutul veacului al XIX-lea casele lui Al. Filipescu poreclit „Drăjneanul" după moşia sa Drajna din Prahova. Aceste case se aflau pe locul ocupat azi de grădina de vară de pe partea dreaptă a căei Victoriei.

[169] Comunicat mie de d-l I. C. Filitti, care 'mi semnalează aceste rectificări la *Arhiva Gh. Gr. Cantacuzino*, ed. 1919, p. 260.

[170] Comunicat de către d-l Iuliu Tuducescu d-lui I. C. Filitti care menţionându-l în lucrarea D-sale asupra *Aşezământului Dosithei Filitti*, ed. 1910 p. 143, nota 8, îl reproduce în recenta D-sale monografie a bisericei Sf. Dumitru, ed. 1932, planşa III. Remis şi mie de către d-l Const. Sărăţeanu, acest preţios document, care va face subiectul unui viitor studiu amănunţit în curs de publicare, este o anafora a boierilor purtând data de 5 Novembre 1804, la care este anexat un mic plan de mână. Acest document se află la Arhivele Statului în documentele Mitropoliei din Bucureşti, pachetul 157/277 zise netrebnice — şi ce „trebnice" ne-ar fi fost azi când totul este pierdut la Moscova!

[171] v. *Lt.-col. D. Pappazoglu*, o. c. p. 64.

[172] v. *Ion Brezoianu Mănăstirile zise închinate şi kălugării străini*, ed. Bucureşti, Tip. Kolegiului Sf. Sava, 1861, pp. 52—57.

[173] Un document, pare-mi-se încă inedit, şi purtând data de 1684 Iunie 15 comunicat mie de către d-l N. Boicescu din fişele inedite ale răpos. G-ral P. Vasiliu-Năsturel aminteşte de uliţa Zlătarilor, actuala strada Stavropoleos.

[174] v. *Pappazoglu*, o. c. p. 64. Greşeşte însă când atribuie numele de Zlătari al acestei biserici ca venind dela vorba rusească „zolotari".

[175] Generalul Michelson este un comandant de oştiri ruseşti care pe la 1806 cu ocazia reînscăunărei lui Alexandru Şuţu în Muntenia şi a lui Scarlat Callimach în Moldova, pe vremea campaniei lui Napoleon I contra Prusiei, deslănţui în Principate focul ostilităţilor contra Turcilor. (v. *Pompiliu Eliad, De l'influence française sur l'esprit public en Roumanie: Les origines, etc.* ed Leroux, Paris, 1898.

[176] Dumitru Turnavitu sau Tyrnavitis, grec naturalizat francez a fost unul din devotaţii grecului Rigas, secretarul intim al lu

Ar fi greu a trece în revistă pe toţi cei ce au locuit în acest întins han, care a fost pus pe vremurile de care vorbim sub oblăduirea lui Andrei Pappazoglu, acesta fiind încasatorul veniturilor[177]).

Aproape peste drum de „podul spre hanul Grecilor" — actuala stradă Stavropoleos — aflăm „**poarta Sfântului Ioan**" acolo unde se va opri din nou alaiul mortuar pentru ca cei şase Cluceri să treacă domnescul coşciug următorilor şase Paharnici[178]). Biserica aceasta, care şi ea avea han mare în jur, întinzându-se din „podul ce merge la Curtea Domnească" evident Curtea Domnească din dealul Spirei Doftorul — actuala stradă Mihai-Vodă ce coboară spre Vama Poştei în faţa bisericei Zlătari) şi până în casele Văcăreştilor[179]), iar în jos până în strada Cazărmei, peste apa Dâmboviţei, era o veche fondaţie, încă dela sfârşitul veacului al XVI-lea[180]) a lui Andrei Vistierul[181]). Simţitor ruinată în domnia Brâncoveanului, acest Voevod o reface din temelie la 1703[182]), înfrumuseţând-o cu o turlă. Diverse reparaţii ulterioare i-au schimbat mult înfăţişarea măreaţă pe care o va fi avut-o în vremea domniei acestui Domn, căci aşa cum era puţin înainte de dărâmarea ei — pe la apusul veacului trecut — nu mai păstra din stilul ei brâncovenesc, decât doar picturile interioare. Biserica, mică la început, înzestrată cu avere însemnată de către primul ei ctitor ce avusese şi el întinse proprietăţi alături de biserică, în mahalaua Tabacilor (actuala Vamă a Poştei), acest lăcaş de rugă a cunoscut prin veacuri multe bunătăţi din partea boierilor Goleşti-Leurdeni[183]), vecini pe la sfârşitul secolului al XVII-lea. Cunoscută în urmă sub numele de Sf. Ioan Predetici sau Sf. Ioan cel Mare ea a fost bogat înzestrată de către boierii Goleşti şi Floreşti, încă din timpul restaurărei ei de către Brâncoveanu Vodă, precum şi în urmă de către boierii Cantacuzini şi Slătineni, toţi aceştia avându-şi necropola familiilor lor în interiorul acestui lăcaş bisericesc reputat pentru icoanele sale făcătoare de minuni şi tămăduitoare de boli — de unde şi numele ei. Şi totuşi azi chiar amintirea-i este pierdută, căci pe locul ei se ridică edificiul Casei de Depuneri construit pe la începutul veacului nostru. Poarta hanului Sfântului Ioan era chiar în faţa intrărei acestei noi clădiri iar aceasta din urmă se ridică azi chiar pe locul caselor egumeniale.

Documentul nostru aminteşte aci de „**răspântia drept casele Logofătului Belu**".

Singurul Logofăt Belu de pe acele vremuri era Ştefan, strămoşul familiei Belu sau cum îşi zic unii „Bellio". Inavuţit încă din timpul domniei lui Ioan Caragea Vodă[184]), casele lui erau pe la 1821 de curând cumpărate de la văduva lui Ienăchiţă Văcărescu, Domniţa Ecaterina Caragea, fiica lui Nicolae Vodă[184 bis]). Aceste case se aflau lipite de hanul Sfântului Ioan cel Mare, chiar în faţa actualei străzi Carol (vechiul „pod de la Domniţa Văcăreasca spre Curtea veche din 1804)[185]). După moartea lui Ştefan Belu casele rămaseră lui Alecu Belu, al doilea al său fecior, care era căsătorit cu o rudă îndepărtată a foştilor stăpânitori[185 bis]).

Că avem aci o răspântie, ne dăm seamă încă şi azi, că podul Mogoşoaei cobora drept spre albia veche a Dâmboviţei[186]) iar vechiul „pod spre Curtea Veche" o lua la stânga.

De aci cortegiul mortuar domnesc părăseşte podul Mogoşoaei cârmind la stânga pe actuala stradă Carol[187]). Prima oprire o aflăm „**la poarta Dvornicului**

Alexandru Vodă Ipsilanti şi în urmă al Banului Grigore Brâncoveanu, ba chiar al lui Nicolae Mavrogheni. Un alt omonim al lui Turnavitu, poate chiar rudă cu el, este în aceste vremuri un Alexandru Tyrnavitis, care fusese şi el cândva dascăl în Bucureşti, poate chiar director de şcoală (v. *Ibid.* p. 164).

177) Andrei Pappazoglu, scoborâtor — zice fiul său Colonelul D. Pappazoglu — din boierii Slătineni — cum nu o ştie nici el — fusese însărcinat de Patriarhia din Alexandria cu îngrijirea acestui han, cu strângerea chiriilor şi cu reparaţiile eventuale de făcut (v. *Pappazoglu,* o. c. p. 64).

178) v. aci mai sus.

179) v. aci mai departe pag. următoare.

180) în domnia lui Mihnea Vodă zis Turcitul.

181) Era socrul lui Preda Banul Buzescul dela începutul veacului al XVII-lea.

182) v. pt. pisanie: *Preot. Grigorie Muşceleanu, Calendarul anticu, ed. 1862,* pp. 100—101: *Monăstirea Sf. Ioan de 159 ani;* v. şi *Virgil Drăghiceanu* în: *închinare lui N. Iorga cu prilejul împlinirii vârstei de 60 de ani".*

183) Chiar Radu Golescul biv vel Comis, fiul lui Matei Leurdeanu a ajutat la ridicarea lăcaşului de rugă, precum ne-o spune pisania din 17 Iunie 1703 (v. nota precedentă). V. şi doc. din 1703 Febr. 15 fost la Arh. St. St. Ion—Bucureşti pach. 17 doc. 2 (comunicat mie de către d-l N. A. Boicescu din fişele inedite ale generalului P. Vasiliu-Năsturel.

184) v. *I. C. Filitti, Corespondenţa cu Metternich şi Gentz,* o. c. p. 6 şi urm.

184 bis) v. *Ureche, Istoria Românilor,* o. c. *Vol. X partea B.* Ienăchiţă Văcărescu, vel Vistier 1775, vel Spătar 1779, vel Vornic 1787, şi vel Ban 1795 se stinsese din viaţă la 1797, şi era fiul lui Enache Văcărescu, cel ce 'şi găsise la 1714 moartea silnică la Constantinopole în groaznicul măcel al familiei lui Constantin Brâncoveanu Voevod. Ienăchiţă fusese căsătorit de trei ori: I) cu Elena Iacovache Rizu † 1780 având de fiu pe Alecu poetul; II) cu Elena fiica lui Ioan Caragea fără copii şi III) cu Ecaterina fiica lui Nicolae Vodă Caragea din care sunt născuţi ceilalţi copii.

185) v. schiţa de plan din 1804.

185 bis) Alecu Belu era soţul Irinei Văcărescu, fiica marelui Ban Barbu II Văcărescu şi al Zincăi Guliano (zisă Paleologu). Barbu II Banul — spre diferenţiere de Barbul I Văcărescu, Ban şi el, unchiul său, mort încă dela 1756 — era văr primar cu Ienăchiţă Banul.

186) v. planul schiţă dela 1804 şi planul Maiorului Borroczyn din 1825, precum şi planurile editate de către Maiorul D. Pappzoglu la 1865, 1871 şi 1875, Dâmboviţa fiind canalizată abia dela 1881 încoace.

187) Rar a fost dat unei străzi bucureştene să rămâie tot într'aceiaşi formă şi totuşi să se numească în decursul unui veac şi jumătate cu patru numiri. La 1804 aflăm această arteră deja existentă de mult cu numele de „Podul de la Domniţa Văcăreasca" şi pe semne că nu a fost primul nume; în primele decenii ale veacului trecut o întâlnim cu mai puţin pomposul nume de „Uliţa Işlicarilor", pe semne că aci se adunaseră toţi negustorii de işlice boiereşti, unele chiar monumentale judecând după porecla rămasă unuia

Ştirbei". Pe aceste locuri întinzându-se pe partea stângă a podului Mogoşoaei până în locurile bisericei Măgureanului[188]) plecând dela Hanul Slătarilor, aflăm dincolo de „podul spre Hanul Grecilor" la sfârşitul veacului al XVII-lea proprietăţile boierilor Bălăceni stăpânite de către Constantin Aga Bălăceanul, ginerele lui Şerban Vodă Cantacuzino[189]). După hăinirea acestuia contra lui Vodă Brâncoveanu, aceste stăpâniri fură confiscate de către Domn lăsându-se lui Barbu Bălăceanul — vărul Agăi — doar o mică bucată dinspre actuala biserică Stavropoleos şi strada Smârdan (cam pe la vechiul Brenner)[190]). Vodă Brâncoveanu construi aci hanul ce i-a purtat numele până la distrugerea lui în 1847, cu ocazia marelui foc din ajunul Paştilor[191]). Insă acest han nu se întindea până în strada Carol, ci o limbă de teren de partea stângă a acestei străzi, cam până în dreptul străzei din dosul actualului palat al Poştelor era ocupată de alte proprietăţi particulare ce vor fi aparţinut boierilor Ştirbei de mai târziu. La 1782 Ion Ştirbei, din ramura zisă Drăgănescu, cumpără aci terenuri dela Safta Brezoianca[192]). Poarta acestor case se va fi aflat pe partea aceasta a străzei între podul Mogoşoaei şi uliţa — veche încă de mai bine de o sută de ani — cunoscută azi sub numele de strada Brâncoveanu.

Aci cei şase Stolnici trec domnescul cosciug pe umerii a şase vel Sărdari, ce-l poartă **„până la poarta Sfântului Dumitru"** vechea ctitorie încă de pe timpul lui Matei Basarab Voevod a lui Badea Bălăceanul poreclit Uşurelul. Acelaş lăcaş bisericesc fusese clădit în lemn de primul ei fondator, iar un veac mai târziu a fost ridicat în piatră de către cucernicul Isaia Monahul — cunoscut pre mirenie sub numele de Stroe Râmniceanul — împreună cu nepotul său Radu[193]). Căzută în ruine din nou, biserica Sf. Dumitru aflată adesea şi sub numele de biserica de Jurământ era la data înmormântărei de care vorbim, abia nouă de doi ani, fiind rezidită din temelie de către meritosul Episcop al Buzăului Costandie Filiti.

Ridicate pe umerii a şase vel Căminari rămăşiţele pământeşti ale Voevodului urmează pe strada Carol **„până la poarta Doftorului Constantin Darvari"**[194]). Această casă se afla pe numita stradă puţin după colţul ce-l face azi cu strada Brâncoveanu, pe stânga în mersul corte-giului. In această casă — evident mult schimbată de atunci — au mai trăit până deunăzi scoborâtorii reputatului medic.

Alaiul domnesc ajunge astfel la vechea Curte Domnească[195]) **„până la poarta de sus"**.

Poarta Curţii Domneşti, numită Curtea Veche încă de pe la sfârşitul veacului al XVIII-lea — de altfel de mult părăsită — se afla la intersecţia străzei Smârdan (vechiul pod dela Curtea Veche la Hanul lui Şerban Vodă)[196]) cu strada Carol. De splendoarea fostei Curţi a Voevozilor pământeni nici vorbă pe aceste vremuri, căci întreg palatul domnesc cu multiplele sale aripi era de mult distrus, reamintind pe vremurile de care ne ocupăm doar prin numele ei că pe aceste întinse terenuri fusese când-va o Curte Voevodală. Şi totuşi cât de mare va fi fost — un orăşel am putea spune — reese din hotarele ce o împrejmuiau. Arsă o primă oară la 1718, dărâmată în mare parte două-zeci de ani mai târziu în groaznicul cutremur din ziua de 31 Mai 1738, aşa a rămas vre-o patruzeci de ani până când Alexandru Ipsilanti clădind la 1775—1776 Curtea sa — zisă nouă — în dealul Spirei Doftorul, o părăseşte definitiv. Dela această dată ea s'a numit de către Bucureşteni: Curtea-Veche. In această stare o vor fi văzut-o şi armatele de ocupaţie între anii 1789—1791 ale Principelui

---

din membrii familiei Ghica de „Căciulă Mare", lui Alexandru din sireaua scoborâtoare a lui Scarlat Grigore Vodă. Prin ce fantezie nu ştim — pe semne în epoca dela 1830—40 — această uliţă îşi schimbă numele în acel de „Uliţa Franţuzească", iar la 1867 — un an după suirea în tronul Principatelor Române a lui Carol I, o aflăm deja cu numele ce din fericire de atunci şi până azi nu i-a mai fost schimbat.

188) Ctitorie a lui Şerban Vodă Cantacuzino, refăcută de piatră de către Pârvul Cantacuzino vel Ban, fratele lui Mihai Banul Genealogistul. A dispărut şi ea, încă din anul 1879, fără a ne lăsa vre-o urmă de existenţa ei pe aceste locuri încă cu mai bine de două veacuri înainte.

189) Constantin Agă moare în lupta dela Zărneşti (Sept. 1690) dintre generalul Häussler, comandantul armatelor germane, şi Brâncoveanu, contra domnescului său văr.

190) Şi aceste proprietăţi fură confiscate lui Barbu Bălăceanul de cătree Nicolae Mavrocordat Vodă.

191) Acest groaznic incendiu pornit din vecinătatea hanului din casele Druganeşti în ziua de 23 Martie 1847, a distrus Bucureştii până în mahalaha Lucacilor (v. pt. foc *Anton Pan*, Memorabilul focului, ed. 1847, 1854 şi 1880; v. *Filitti*, Domniile regulamentare. ed. 1915 pp. 412—414; v. *C. G. Mano* o. c. pp. 610—518, v. Memoriile inedite ale Colonelului Lăcusteanu; v. *Monografia bis. Sf. Dumitru* de D-l *I. C. Filitti* apărută în timpul publicărei acestui studiu; v. şi articolul d-lui Dr. G. Severeanu din revista *„Urbanismul"* No. 3—4 din Mart-Apr. 1932, pp. 78—96 precum şi recenzia acestui articol de către d-l *I. C. Filitti*, în ziarul *Cuvântul* din 19 Mai 1932.

192) *P. Vasiliu-Năsturel*, o. c. pp. 43—44.

193) v. G-ral *P. Vasiliu-Năsturel, Biserica Stavropoleos din Bucureşti*, ed. 1906, pp. 33—38. v. monografia bisericii amintită la nota 191.

194) Originar din Macedonia, venit în Principate pe la sfârşitul veacului al XVIII-lea (v. *Filitti, O pagină din istoria medicinei în Muntenia (1784—1828) în Revista Ştiinţelor Medicale, No. 2, Febr. 1929*, pp. 17—19 în extras; v. şi *Ionnescu-Gion. o. c. p.* 666.

195) Iată şi hotarele vechei Curţi Domneşti a Voevozilor Ţărei noastre înainte ca să fie mutată în noua Curte cunoscută de la 1812 cu numele de Curtea Arsă.

Suind pe actuala str. Smârdan prin Şelari până în str. Lipscani, iar de aci pe această arteră la dreapta până la piaţa Lupoaicei; de aci pe lângă bis. Baraţilor în sus spre podul Târgului de Afară (act. calea Moşilor) iar de aci coborând spre bulev. Maria şi urmând str. Carol până la casa Beilicului (începutul actualei căi Şerban Vodă). Curtea Veche avea hotar sudic albia şerpuindă a gârlei pe la Hale până în podul de la Tribunal.

196) v. planul schiţă din 1804 publicat de d-l Filitti în lucrarea citată. V. şi studiul meu amănunţit al acestei schiţe, studiu ce se află sub tipar.

de Coburg-Saalfeld căci planul locotenentului Ferdinand Ernst din 1791 înfăţăşându-ne întreg oraşul nostru cu bisericile, edificiile civile şi curţile domneşti[197]) ne este primul şi singurul document cartografic din acele vremuri şi aci aflăm indicat localul palatului Curţei Vechi între biserica zisă a Curţei ,,din sus'' şi strada Şelarilor pe partea stângă în mersul cortegiului nostru.

Porţiunea uliţei dela fosta ,,poartă de sus'' şi până în actualul bulev. Maria se chema încă pe la 1842 ,,Uliţa Curţei-Vechi''. Cu acest nume au pomenit-o şi bunicii noştri, până la năruirea ultimelor vestigii ale unei splendori de mult uitate.

S'a dus de mult acest nume, precum se dusese însăşi Curtea Domnească şi amintirea vechei biserici de încoronare a tuturor Voevozilor Basarabi încă cu patru veacuri mai înainte, singura biserică pe lângă care jalnicul alai trece fără a se opri, fără a se înălţa o cât de scurtă rugă către Atotputernicul pentru odihna sufletului pristăvitului Domn.

Viitoarea oprire a cortegiului este indicată în documentul nostru prin cunoscutul ,,Han al lui Manuc'', clădire nouă pe acele vremuri, abia de doisprezece ani, fiind fost ridicat de cel al cărui nume l'a purtat mai bine de şapte decenii[198]).

Trecând prin spaţioasa şi unica piaţă mai mare a vremii — azi Piaţa de Flori sau a Sfântului Anton[199]) — alaiul se îndrepta spre calea Şerban Vodă. Prima oprire o face **,,în dreptul Dorobănţiei''** adică acolo unde cu câteva decenii înainte se aflau zidurile sudice ale puşcăriilor domneşti[200]) iar azi este strada Bazaca.

De aci cârmind la dreapta pe uliţa Curtea Veche cortegiul ajungea **,,în dreptul bisericei Sfântul Ioan''**.

Acest lăcaş bisericesc ne este cunoscut sub numele de biserica Sf. Ioan al Pârşcoveanului sau Sf. Ioan cel Nou, şi fusese clădit la 1766 de către un credincios meseriaş din această mahala : Ioniţă Croitorul. Numele mai nou îi vine dela binefăcătorii de mai târziu : boierii Pârşcoveni, ce locuiau în apropierea bisericei, fiind proprietarii terenurilor pe care se ridică azi partea din dreapta a Halelor. Spre mijlocul veacului al XVIII-lea în marginea acestei biserici se afla ,,poarta de jos'' a Curţei Domneşti.

Puţin înainte de vremurile de care vorbim, uliţa ce continua dealungul albiei Dâmboviţei spre fosta casă a Beilicului se numea podul lui Şerban Vodă cam de unde se întretaie azi strada Carol cu bulevardul Maria ce sue spre calea Călăraşilor, şi până în actuala albie a gârlei[201]). Pe stânga acestui pod — evident în mersul cortegiului — se întindeau proprietăţile boierilor Grădişteni în veacul al XVII-lea, iar prin ultima jumătate a veacului al XVIII-lea aci erau stăpânirile uneia din ramurile scoborâtoare a neamului Ghiculeştilor din Ţara Românească, a sirelei lui Grigorie Vodă Ghica[202]) părintele lui Scarlat Vodă. Acum la 1821 mai avea stăpâniri un strănepot al acestor Voevozi : Alecu Ghica, bine cunoscut sub porecla de ,,Căciulă mare''. Unde vor fi fost casele acestui Dvornic Alecu Ghica, în dreptul cărora se opreşte din nou cortegiul, mi-ar fi greu de precizat. Judecând totuşi după lungimea porţiunei dintre biserica Sf. Ioan al Pârşcoveanului şi casa Beilicului, aşi crede că poarta acestor case va fi fost cam la jumătate drum[203]).

Ultimii boieri ce poartă coşciugul domnesc sunt şase vtori Logofeţi ai Divanului, cari se vor opri **,,în dreptul Beilicului''**.

Această casă spaţioasă — am putea spune chiar palat — se afla puţin înainte de podul de azi numit Ion

---

197) Acest plan de o valoare netăgăduită pentru istoria mai recentă a capitalei noastre a fost achiziţionat de către Muzeul Municipal al oraşului Bucureşti în primăvara anului 1932 de la d-l Nicolae Docan fost Ministru Plenipotenţiar. Desenat în colori planul ne indică toate arterele ce se vor fi aflat la 1791 în preziua părăsirei oraşului de către trupele de ocupaţie şi scrupulosul cartograf a indicat toate bisericile — 84 la număr — ce le va fi aflat pe întinsul de atunci al oraşului. Din nefericire legenda acestui plan este azi pierdută şi cu toate cercetările întreprinse de către fos posesor al acestui document cartografic nu a putut fi găsită. Un studiu amănunţit făcut de mine şi gata de tipar va apare sper în curând. In acel studiu am putut identifica toate bisericile şi mare parte din edificiile indicate de către cartograful german cu cifre de ordine în două cerneluri : roşie şi neagră.

Un alt exemplar original al planului Ernst se află încă şi azi în arhiva de război din Viena; dar şi acestuia îi lipseşte legenda. Planul Ernst trebue să fie o copie neterminată a planului Bucureştilor început la 1789 de locot. inginer F. B. Parcel.

(v. pt. ele studiul meu manuscris asupra planurilor Bucureştilor).

198) O figură interesantă de armean deştept dar cu fire de aventurier, odinioară om de încredere al lui Mustafa Paşa Bairactar, devenit putred de bogat, a cumpărat pe la începutul veacului trecut terenuri, case, moşii ba chiar şi munţi în Principatul Muntean. Manuk-Bei, precum ne este cunoscut, a clădit acest han celebru prin întinderea lui, la anul 1807—1808 (v. *Ionnescu-Gion,* o. c pp. 493—494), şi nu mulţi ani după aceia el deveni atracţia mai fie-cărui străin ce trecea prin oraşul nostru. Proprietarul lui, plecat în Franţa, unde a dus o viaţă de Nabab, extrădat din Paris, fugit în Rusia, a fost ucis aci chiar de către sluga lui credincioasă, care'l trimise în lumea cealaltă cu otravă turnată în băutura de toate zilele, lucru ce-i fusese prezis încă cu câţi-va ani mai nainte de către celebra Domnişoară Lenormand, cunoscuta prezicătoare de pe acele vremuri a capitalei Franţei. (v. *Stanislas Belanger, Le Koroutza).*

199) In mijlocul acestei pieţe de azi se afla biserica Sf. Anton ridicată pe la 1735 pe locul fostei biserici a Doamnei Stanca şi a Doamnei Maria a Mircei Vodă, cunoscuta biserică ,,za Doamna'' sau ,,biserica din jos a Curţii''.

200) Incă din veacul al XVII-lea pe terenurile învecinate puşcăriilor domneşti ce se întindeau pe uliţa Răhtivanului (actuala str. Patria) aveau stăpâniri boierii Grădişteni.

201) Nu ştiu cu precizie cum se va fi numit acest drum — care era afară din zidurile oraşului în veacul al XVII-lea — căci abia în veacul al XVIII-lea aflăm vorbindu-se de Podul lui Ştefan Vodă, vechea uliţă de lângă viile domneşti.

In toate cazurile puţin după ce Ioniţă Croitorul ridică biserica lui, informaţii documentare ne spun că biserica domnească din jos era pe podul lui Şerban Vodă (v. şi *Ionnescu-Gion,* o. c. p. 392).

202) Domnul Ţărei Româneşti : 1733—1735; 1748—1752.

203) v. planul itinerariului cortegiului mortuar al Domnului în anexe.

C. Brătianu, și fusese ridicat de către Alexandru Ipsilanti Voevod la 1776 pe podul lui Șerban Vodă ce trecea încoace de albia actuală a Dâmboviței[204]). Chiar numele de Beilic, vroia să zică : Palatul Beilului. El fusese clădit pentru adăpostirea Pașalelor, a Capigiilor și a Mumbașirilor veniți dela Stambul sau trimeși de Poartă spre a controla pe Voevozii Fanarioți, debitorii Semilunei. După 1780 Beilicul servi și Domnilor greci, atunci când veneau cu alaiul domnesc în capitala țărei învestiți cu firmanul de numire de către Sultan. Odată cu restabilirea domniilor pământene la 1822 Beilicul pierdu încetul cu încetul importanța dată de Poartă, iar cu ocazia canalizărei Dâmboviței la 1881 fură dărâmate și resturile ruinelor acestui edificiu, ștergându-se printr'aceasta rușinea de care tronul Țărei Românești a fost legat timp de aproape patruzeci de ani, când faptele ultimilor Voevozi Fanarioți erau sub continua supraveghere a nesățioșilor și lacomilor trimiși ai Turciei.

Trecând aci podul peste gârlă — pod care peste câteva luni va fi tăiat de către Bimbașa Sava pentru a opri pe Tudor Vladimirescu de a intra în oraș pe podul Calicilor (actuala cale a Rahovei) și de a trece pe aci de partea stângă a Dâmboviței — ajungem la **„casa Serdarului Marcu"**. Nu am putut fixa cu precizie locul unde se vor fi ridicat casele acestui boiernaș ; aș înclina că ele vor fi fost în apropierea pieței formate de străzile : Bibescu-Vodă, Radu-Vodă și calea Șerban Vodă, în apropierea ctitoriei Ghiculești.

Inainte de a intra **„în curtea bisericei Sf. Spiridon"** cortegiul se mai oprește **„în dreptul caselor Vornicului Bălăceanul"**. Acest Vornic este Constantin Bălăceanu aflat în cortegiul mortuar în prima grupă de boieri ; casele lui se aflau chiar în fața bisericei Sf. Spiridon cel Nou ; ele mai există și azi, restaurate de curând, după ce fuseseră deja schimbate ca înfățișare exterioară încă mai dinainte.

Să nu uităm că pe vremurile de care vorbim, biserica Ghiculeștilor — mică și neîncăpătoare — se afla în mijlocul unui han cu întindere destul de mare precum o aflăm încă la 1852[205]). Până la această poartă vor fi purtat cei „șase Polcovnici al Dumnealui vel Postelnic" domnescul coșciug, pentru ca de aci până pe masa ovală pe care ne-o descrie Baronul Kreuchely[206]), unde se va oficia prohodul pristăvitului Domn, să-l poarte cei „șase Căpitani ai Dumnealui vel Spătar". După vecinica pomenire, trupul Voevodului va fi fost ridicat pe umeri de către ultimii „șase Căpitani ai Dumnealui vel Agă" ducându-l până la groapă.

Jalnicul alai și-a luat sfârșit. Trupul lui Alexandru Vodă Suțu — putem spune cu drept cuvânt al ultimului Domn Fanariot — se odihnește azi în necropola Ghiculească, alături de domneștile rude ale soției sale, care și ea plecată din țară și-a dus amarul zilelor în pribegie[207]). Parte din feciorii ei, expatriați din țară, s'au stabilit definitiv în Grecia[208]).

Peste câte-va luni evenimentele petrecute în Principatul Muntean între 28 Martie și 27 Mai 1821 vor schimba fața lucrurilor, iar la 21 Iunie 1822 — în tronul rămas vacant mai bine de un an — se va înscăuna Grigorie Dimitrie Ghica, scoborâtorul unui neam care dăduse până atunci țărilor române mai bine de zece Voevozi.

Protocolul înmormântărei lui Alexandru Suțu din documentul inedit până azi este singura mărturie a modului cum erau înmormântați Voevozii noștri, cunoscute fiind[209]) diferite alaiuri de îngropăciune fără însă să se specifice nici itinerariul așa de detaliat nici persoanele care erau desemnate a purta trupul neînsuflețit al decedatului Voevod[210]).

RESUME

M. *G. D. Floresco*, secrétaire du Musée Municipal de Bucarest, a pu, à la suite de laborieuses recherches, reconstituer le tracé suivi par le cortège, lors de l'inhumation du prince de Valachie Alex. Şutzo, qui eut lieu le 20 Janvier 1821.

La description est intéressante tant au point de vue des coutumes qu'à celui des possibilités de ces temps-là. Elle présente beaucoup d'intérêt (surtout pour une revue urbanistique) par une esquisse qui y est attachée et permet de constater les transformations des rues et des immeubles aristocratiques qui se trouvaient sur ce tracé.

L'auteur de l'étude donne des indications sur l'état dans lequel se trouvaient alors les édifices les plus importants et les plus anciens de la ville, et qui permettent au lecteur de se rendre compte du progrès réalisé pendant un siècle dans la Capitale du pays.

---

204) v. *Ionnescu-Gion*, o. ci. p. 393.

205) v. planul Borroczyn.

206) v. mai sus.

207) v. *Filitti*, *Corespondența lui Metternich și Gentz*, o. c. pp. 25—26.

208) v. nota 25.

209) v. *Ureche*, o. c. Tom. XII pp. 484—486.

210) Conferința ținută la Societatea *„Bucureștii vechi"* la 24 Ianuarie 1932 și la Fundația Carol I la 15 Aprilie 1932.

NOTE

1. ŞOSELELE NOASTRE. Din discursul d-lui Inginer Inspector General G. Nicolau, ţinut în Cameră la 13 Septembrie 1932, extragem următoarele cifre referitoare la şoselele României.

Lungimea totală a drumurilor în anul 1929 era de 106.000 km. din care 57.000 km. împietruiţi, 9500 km. numai terasamente şi 39.500 km. drumuri naturale.

Raportată lungimea şoselelor împietruite la suprafaţa ţărei, revine 0,197 km. l. de şosea la kilometrul pătrat de teritoriu; raportată la populaţie, găsim 3,4 km l la mia de locuitori. Dacă raportăm tot felul de drumuri la aceiaşi factori găsim respectiv 0,360 km. l. şi 6.1 km. l. Numai Basarabia, are însă 0,160 km. l. drum pe km. p de teren.

Franţa are 1000 m. l. şosea pe un km. p. teren şi 15 km. l. la mia de locuitori.

Din şoselele împietruite numai 31,3% sunt bune (noi zicem rele, în raport cu cele din Franţa, de pildă) şi 68,7% mediocre sau rele (noi zicem inpracticabile pentru tracţiunea mecanică).

Concluzia d-lui Nicolau este: **reţeaua noastră de drumuri este insuficientă ca întindere, dar mai ales degradată ca suprafaţă** (noi am zice: reţeaua noastră de drumuri este aproape inexistentă practiceşte).

Cheltuelile de întreţinere au fost foarte reduse: de la 1923 la 1929 s'au alocat în medie abia 76 milioane lei anual, ceeace nu reprezintă nici 10% din costul real de întreţinere normală a şoselelor naţionale. Pentru întreţinerea lucrărilor de artă (poduri, ziduri de sprijin, parapete, etc.) în acelaş interval s'au alocat anual 25 milioane lei, ceeace revine circa 33% din costul real al unei bune întreţineri a lor.

Veniturile drumurilor realizate pe baza legei din 1929, pe cale de impozite asupra tracţiunei mecanice, au fost de 398 milioane lei în anul 1930 şi de 387 milioane lei în 1931.

Veniturile din prestaţiile în natură în toată ţara şi alte venituri (barierele din Bucovina) înscrise în roluri erau în 1928 de 1,590 miliarde lei total pentru drumurile de interes local.

In anii 1929—1931 s'au alocat pentru întreţinere 475 milioane lei, iar în investiţii noi s'a lucrat pentru 1,444 miliarde lei.

C. S.

2. PICTURA, GRADINILE ŞI PARCURILE BUCUREŞTILOR, au făcut totdeauna o bună companie. Dăm mai jos fotografia unei lucrări a pictorului **Teodor Biciowsky**, care reprezintă „Un colţ din Cişmegiu".

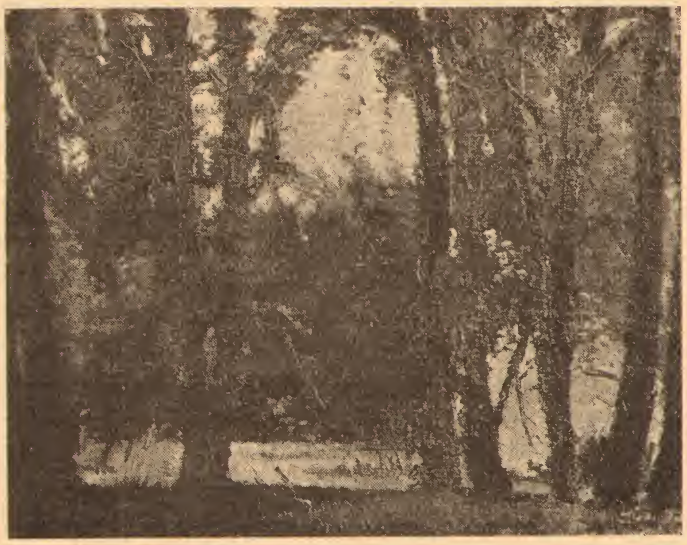

Vedere din Cişmegiu. — Pictură a d-lui Th. Bicicwsky.

3. ZGARIE-NORII DIN ARABIA, construiţi din pământ au făcut obiectul unei note în Nr. 5—6 al revistei „Urbanismul". Dăm acum mai jos o vedere fotografică a unui oraş de zgârie-nori din Arabia, reprodusă după revista **Wasmuth's Monatshefte**.

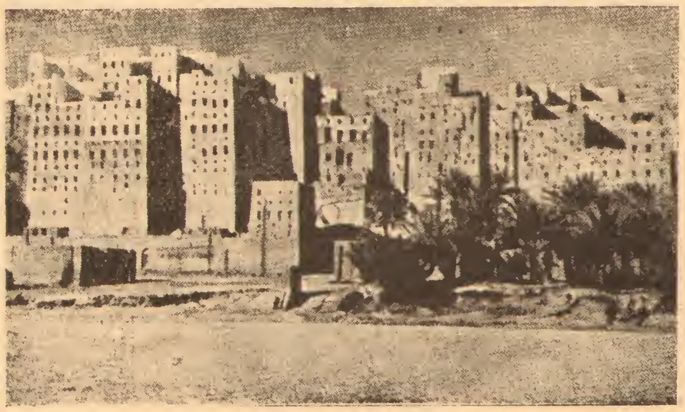

Oraşe arabe cu zgârie-nori.

4. INSTITUTUL NAŢIONAL ITALIAN DE URBANISM a fost imaginat cu ocazia Congresului Naţional de Urbanism dela Turin din 1926, dar s'a realizat la 1929, profitându-se de beneficiul de 230.000 lire italiane rezultat dela Congresul Internaţional de Urbanism şi Locuinţe ţinut la Roma în acel an. Scopul acestui institut de urbanism este să încurajeze şi să organizeze studiul urbanisticei, în care vederi editează o revistă „**Urbanistica**". Aceasta este buletinul secţiei regionale piemonteze de urbanism, cu sediul la Turin, fondată la 5 Noembrie 1930.

(**El Instituto Nazionale de Urbanistica-Torino** ; rev. Urbanistica, Ianuarie-Februarie 1932).

5. O LEGE URBANISTICA ENGLEZA, urbană şi rurală, a fost votată în parlamentul englez la **7 Iunie** a. c. după o a treia lectură (Town and County Planning Act). Detalii pot fi găsite în **Town-Planning Institute Journal**, pe Iulie 1932.

6. LUCRARI PUBLICE PENTRU COMBATEREA ŞOMAJULUI IN STATELE-UNITE. Emergency Relief and Construction Act of 1932 (American City. Aug. 1932). Astfel de lucrări se vor face dintr'un împrumut public de 2 miliarde 122 milioane dolari, care va fi afectat la tot felul de lucrări şi în special la lucrări de asanare urbană şi locuinţe eftine. Primele două tranşe ale împrumutului, adică 650 milioane dolari, au fost acoperite de 9 ori, deşi dobânzile sunt de $2^{1}/_{8}$ şi $3\frac{1}{4}\%$.

Ce eftin e banul acolo unde există încrederea !

ORAŞUL LINEAR (ciudad lineal, cité linéaire sau en ruban, Bandstadt) destul de răspândit şi la noi sub forma de sat linear, înşirat pe kilometrii dealungul şoselelor ; imaginat de **Colbert**, pentru a lega capitalele cu reşedintele regilor ; şi realizat de **Don Arturo Soria Y Mata, lângă Madrid**, pe o bandă de circa 15 km. lungă şi 500 m. lată, care va putea deveni de 50 km. lungă (începută dela 1882) ; a redevenit un astfel de oraş de actualitate (fig.).

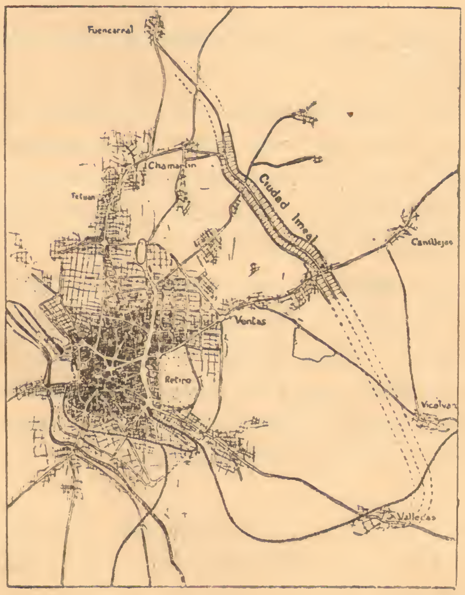

Plan de situaţie al oraşului lineal de lângă Madrid.

Pentru studiul unor astfel de oraşe şi pentru propagandă, s'a înfiinţat în Franţa o „**Asociaţie Internaţională a Oraşelor Lineare**" având ca preşedinte pe d. **Louis Dausset** şi ca Director General pe d. **Georges Benoit-Lévy**.

Oraşele lineare nu s'au putut dezvolta în trecut de cât în condiţii excepţionale, din cauza dezavantajelor lor economice. Sporesc distanţele de transport, cheltuelile de amenajare, şi izolează locuinţele de centrele de agrement. Aceste dezavantaje erau mult mai simţite faţă de avantajele de ordin igienic pe care le ofereau. Totuşi, oraşul linear îşi găseşte aplicaţia avantajoasă dealungul coastelor mărilor, în regiunile pitoreşti (hivernale, estivale), dealungul unor drumuri ce leagă două centre importante, şi chiar formează tentaculele unor mari oraşe (oraşele tentaculare).

In secolele trecute oraşul concentrat era regula, căci oferea siguranţa în caz de război. Acum, cu noile mijloace de luptă (aviaţia cu gaze şi cu bombe incendiare bombardamente de mare calibru de la distanţe enorme), oraşele concentrate nu numai că nu oferă siguranţa, ci, din contra, formează obiectivele unor astfel de atacuri. Oraşul linear nu prezintă acest dezavantaj într'un astfel de grad.

Pe de altă parte populaţia rurală tinde a părăsi câmpul spre a se înghesui în oraşul-miraj, iar locuitorii metropolei caută aerul şi soarele pe care nu le găsesc în oraş. Aşa dar oraşul linear, mai mult de cât oraşul-grădină, pare că împacă şi condiţiile de siguranţă, şi pe cele de confort şi igienă.

De fapt oraşul-grădină, care reuşise să elimine şi dificultăţile economice, nu diferă mult de oraşul-linear.

Oraşul-linear, care nu se întinde numai dealungul unei străzi (cel spaniol are o stradă axială de 60—100 m. lăţime), ci are aspectul coloanei vertebrale cu oasele unui peşte (străzi transversale de 30—40 m. lărgime) nu este de cât o grupare, un lanţ de oraşe-grădini alungite. In acest compromis desigur că îşi va găsi reuşita oraşul-linear sau mai exact şi mai româneşte, oraş-brâu.

Arterele mari de circulaţie pe care urmează să se dezvolte asemenea oraşe-lineare, trebuie amenajate astfel ca circulaţia de tranzit să nu sufere prea mult din cauza traversărilor locale. Pe de altă parte, nici locuinţele din bordura acestor şosele, nu trebuie să sufere de praful şi zgomotul de pe şoseaua mare. Se pot găsi soluţiuni cari să concilieze aceste exigenţe.

(din **Urbanisme**, Sept.-Oct. 1932)

USCATORII LA CLADIRILE CU MULTE APARTAMENTE. O inovaţie, care produce economie şi apără estetica, constă în execuţia unei camere-uscătorie la fiecare apartament. Se evită perderile la rufe, şi aspectul inestetic, când rufele sunt atârnate pe la ferestre balcoane, pe acoperişuri, etc. de oarece clădirile cu multe apartamente nu pot avea curţi pentru fiecare apartament. Soluţia camerei-uscătorie o găsim la grupul de locuinţe eftine din **Vanves**, executat de **„Oficiul public de locuinţe eftine al departamentului Senei"**.

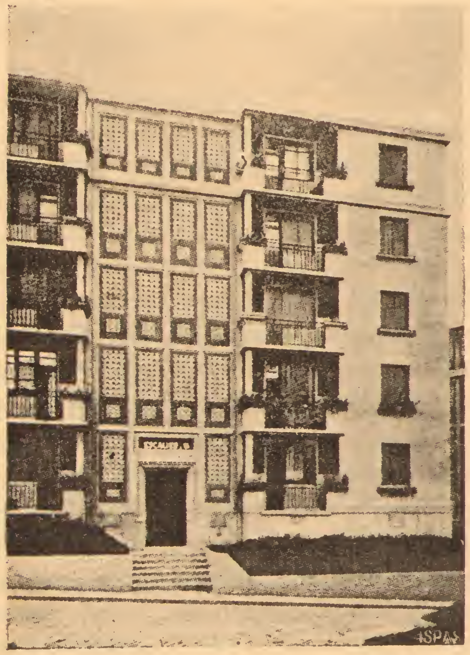

Fig. 1.

Fiecare apartament are o spălătorie în care e instalată o baie de fontă zmălţuită, de un tip special care, având un volum mic, poate fi folosită atât pentru curăţenia corpului cât şi pentru spălatul rufelor. Alături se află uscătoria, care constă din o cameră în care circulă un curent de aer dinspre faţada exterioară (fig. 1) prin nişte orificii, spre casa scării unde sunt practicate trei mici barbacane.

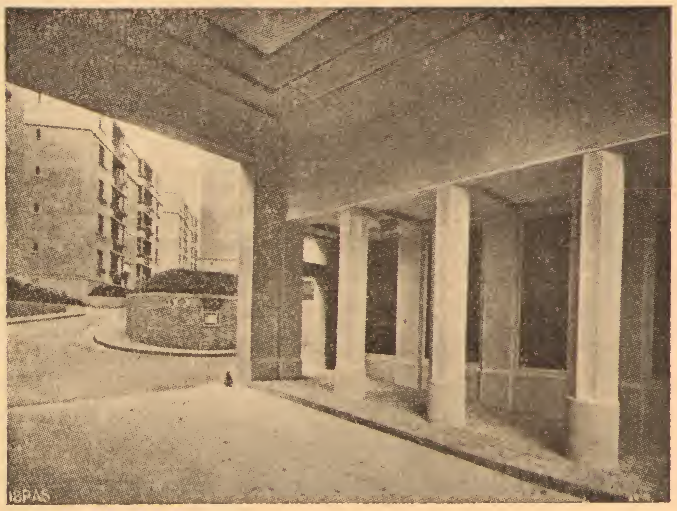

Fig. 2.

Intrarea la acest grup de locuinţe se face prin un gang larg, prevăzut cu coloane (fig. 2), gang pe care adesea l-am recomandat şi la Bucureşti pentru unele lotizări. căci asigură liniştea, controlul, estetica şi permite, reglează şi circulaţia.

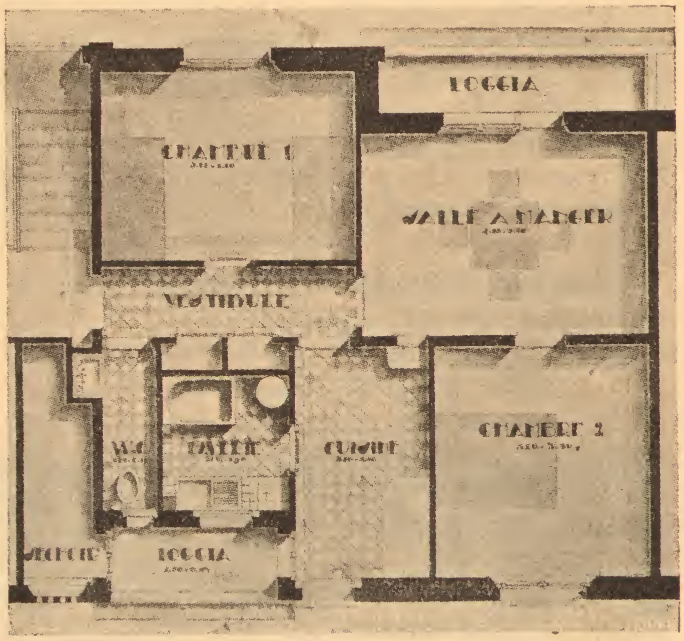

Fig. 3.

Acelaş dispozitiv pentru uscătoare este aplicat şi la locuinţele din oraşul grădină **Plessis-Robinson de lângă** Paris, unde distribuţia unui apartament de 3 camere este ca în fig. 3. Acolo există încălzitul central al oraşelului (de 25.000 locuitori) de la o uzină ce poate produce 6 milioane calorii pe oră, pe care le distribuie prin apă caldă pompată la cei 5150 radiatori ai locuinţelor, cu un motor Diesel de 70 C. P. Tot acolo, gunoaiele sunt evacuate mecanic prin nişte canale în care apele menajere antrenează şi acele gunoaie. care apoi sunt presate de apă şi incinerate.

Deci a dispărut serviciul de salubritate la domiciliu!

C. S.

CONSTRUCŢIA ŞOSELELOR GUDRONATE IN POLONIA.

Printre numeroasele sisteme de construcţie a şoselelor unul foarte important este acela de a acoperi şoselele împietruite cu o masă dură aderentă şi etanşă.

In Polonia, fabrica „Termak" acoperise şoselele cu resturile furnalelor şi gudron.

La început fabrica avea o producţie de 20 tone amestec pe zi, în 1929 de 400 tone iar acum instalează noi maşini pentru a ridica producţia la 800 tone zilnic.

Pentru un metru pătrat se întrebuinţează 70—170 kgr. de amestec, costul total de şosea gata fiind 12—22 zloty. Avantaj că se pot face reparaţii uşor şi puţin costisitoare.

Din 1925 la 1929 inclusiv uzinele „Termak" a construit 509.875 m. p. de şosele, din care 236.983 m. p. străzi în oraşe.

Sistemul „**Termak**" nu este recomandabil decât pentru şosele cu trafic intens. Aceiaş uzină fabrică „**Testrabit**" care costă 6 la 10 zloty m. p. şi e destinat şoselelor vicinale cu trafic mai redus.

(L'Architecture, Nr. 8/15 August 1932).

TITLUL ŞI PROFESIUNEA DE ARHITECT.

(„L'Architecture" Nr. 10 din Octombrie 1932)

Din răspunsurile federaţiei societăţilor franceze de arhitecţi la chestionarul Biuroului Internaţional al Muncei.

Intrebare.

Care sunt condiţiile întrebuinţărei şi retribuţiei arhitecţilor?

a) De către stat;
b) De către judeţe;
c) De către câteva oraşe mari (servicii municipale);
d) De către industriile particulare (câteva exemple)?

Răspuns.

Câteva din tarifele în uz:

a) **Serviciul statului.**

In general onorariul este de 5%. Anumite administraţii reţin asupra onorariului arhitectului constructor 0.50%, care sunt alocate arhitectului consilier, însărcinatul cu controlul administraţiei. Onorariul arhitectului constructor este deci de 4,50%.

Câte odată onorariul este progresiv:

Pentru primele 100.000 franci	onorariu 7%
„ 100.000 următoare	„ 6%
„ 300.000	„ 5,50%
Pentru ceeace întrece 500.000 franci	„ 5%

Acest tarif este aplicat pentru construcţiile civile. Pentru monumentele istorice, onorariul arhitectului şef este de 5% şi a arhitectului ordinar de 2,50%.

b) **Serviciul judeţean şi comunal.**

Judeţele şi comunele plătesc onorariile de obicei în acord cu tariful Federaţiei.

c) Câteva oraşe mari (servicii municipale).

Aceiaşi observaţie. Anumite oraşe mari, serviciul de arhitectură este făcut de personal retribuit cu salariu fix şi nu după valoarea lucrărilor.

d) **Industria particulară**, nu există reglementare, unele industrii având arhitecţi ca funcţionari, şi plătiţi ca atare.

Când arhitectul este funcţionar la comună sau în industrie, are aceleaş drepturi de salariu şi pensie ca toţi funcţionarii.

T. P.

MIŞCAREA CONSTRUCŢIILOR IN POLONIA IN 1931 („Le Batiment" 13 Martie crt.)

Totalul investiţiilor făcute în construcţii în cursul anului 1931 nu a întrecut 250 milioane zloty, pe când investiţiile în ani precedenţi erau: 530 milioane în 1930; 620 milioane în 1929; 900 milioane în 1928. Consecinţa acestei reduceri de activitate, a fost lichidarea a numeroase întreprinderi de construcţii.

Micşorarea mişcărei în construcţii a influenţat şi asupra ocupărei mânei de lucru. In 1931 construcţiile dădeau de lucru la 126.000 lucrători, în 1930 la 169.000, în 1929 la 211.000, în 1928 la 235.000. Cifrele corespunzătoare de lucrători ocupaţi în industriile construcţiei erau de 90.00—120.000—150.000 şi 166.000. In rezumat construcţia dădea în 1931 lucru la 216.000 lucrători faţă de 402.000 în 1928.

Ţinând cont de aceste cifre, se vede influenţa ce o are construcţia asupra şomajului şi se recunoaşte că mişcarea construcţiei este cel mai important regulator al vieţei economice.

T. P.

SFARŞITUL ORAŞELOR MODERNE

D-l R. R. Coudenhove-Kalergi, cunoscutul propagandist pan-european, publică în Neue Freie Presse următoarele:

„Va veni vremea când oamenii nu vor mai înţelege „cum de a fost posibil să trăiască în aceste labirinte de „piatră pe care le numim oraşe mari. Le vor admira ruinele, cum ne extaziem noi astăzi în faţa locuinţelor „oamenilor preistorici. Doctorii vor inventa tot felul de „teorii pentru a explica cum a putut suporta higiena „publică ca milioane de oameni să locuiască în aceste „celule de ciment, lipsiţi de lumină, de aer şi de soare, „departe de natură, într'o atmosferă de boli, de fum, „de sudoare, de praf şi de murdării.

„Distrugerea iminentă a oraşului mare prin tecnică „este o premisă necesară civilizaţiei adevărate. Atmosfera contra naturei, a oraşului actual, otrăveşte corpul „şi sufletul, nervii şi spiritul oamenilor". (Din **le Mois**).

T. R.

RECENZII

BULETINUL SOCIETAȚEI POLITECNICE, Iulie 1932.

Construcția unui spital municipal în București (I. Budu).

Această chestiune,din un anumit punct de vedere, a făcut obiectul și unui articol publicat de noi în revista **„Monitorul Uniunei Orașelor din România".**

D-l **I. Budu**, după ce arată că lipsa locurilor disponibile în spitalele existente în București se face din ce în ce mai simțită, se ocupă de amplasamentul unui spital și găsește suficientă o suprafață de 25 ha. (din care 17 pentru spitalul general și 8 pentru izolare) pe care o recomandă în regiusea spre șos. Piscului.

Clădirile ar fi cu două etaje, mansardă și subsol de tip pavilionar, a 50 paturi, d. Budu declarându-se contra sistemului bloc, căci dânsul ia cu model spitalul din Lyon.

Mai indică cuprinsul fiecărui pavilion (vre-o 37 la număr) cu o capacitate totală de 1700 paturi.

Deși d. Budu declară dela început că partea financiară și cu cea tecnică constitue cele 2 puncte importante ale chestiunei, d-sa trece repede asupra părței financiare și nu arată cam cât ar costa un astfel de spital, ca instalație și întreținere, (aceasta am arătat-o noi în articolul sus menționat). Nu ne împăcăm cu ideia că se pot obține resurse pentru construcția spitalului din taxe pe alți bolnavi, de prin sanatorii ! De câte ori acei bolnavi din sanatorii, abia au cu ce plăti operația, etc.! Apoi crede d. Budu că vor fi acele resurse așa de mari?

C. S.

IGIENA SOCIALA, Nr. 10 (Octombrie 1932).

1. **Desinfectarea aparatelor telefonice.**

Pe baza principiului impregnării corpurilor poroase cu diferite antiseptice, s'a experimentat impregnarea unor lemne și s'a dovedit că o reînsămânțare a bacteriilor de pe acele lemne expuse apoi la aer și la praf nu mai e posibilă nici după 7 luni. S'a propus deci de către specialiști înlocuirea materialului telefonului cu lemn, iar ca antiseptic timolul și triclorofenol.

2. **Situația etnică prezentă și evoluția ei viitoare în nouile provincii ale României.**

Elementul românesc abia atinge proporția de 10-15% în orașele mari din Transilvania și Basarabia.

Potrivit legei lui **Lavasseur**, populația urbană dispărând prin excedentul morților, ar fi trebuit o populare a orașelor cu elemente rurale-românești din vecinătate.

Ori, fie datorită politicei Ungariei și a Rusiei de a îndepărta elementul românesc, fie că elementele românești dela țară ocoleau intenționat orașul, fie că erau asimilate, fie că statisticile erau falșificate, nu s'a întâmplat acest lucru.

Insă după război elementul rural a început să populeze orașele modificând compoziția etnică a orașelor, românizându-le.

In această privință. s'a dovedit eficacitatea acțiunei naturale a legilor biologice.

(**Sabin Manuilă:** Raport depus la congresul demografic dela Roma 1931).

M. L.

REVISTA PADURILOR, Nr. 5-6 Mai—Iunie 1932.

a) **Date noi cu privire la răspândirea genului Pinus și Picea în Transilvania** de **Dr. Emil Pop.**

Pinus sylvestris a fost găsit de autor numai în locuri izolate cu teren aspru în Carpații orientali și meridionali, precum și în munții Bihorului. Teren de preferință a acestei specii de arbori este stânca și turbă, iar altitudinea minimă de cca. 1000 m.

Pinus montana și Picea excelsa reprezintă speciile aproape dispărute din flora Carpaților, cu toate că în timpuri nu așa de îndepărtate acești arbori au fost răspândiți pe întinderi mari. In prezent autorul le semnalează pe platoul Oaș-Gutăi lângă com. Giulești Maramureș în locul numit „Poiana Brazilor" la 1000 m. altitudine. D-l Pop preconizează decretarea acestui loc ca **monument al naturii** pentru prevenirea dispariției complecte ale Pinusului montana și Picea excelsa din flora României. Articolul d-lui Pop este însoțit de o hartă și numeroase fotografii.

b) **Situația forestieră a României pe anul** ***1930*** de **Petre Antonescu și D. Grozescu.**

(Raportul prezentat Comisiei Technice a regimului apelor Dunării).

Suprafața domeniului forestier al României (1925) este 6.448.475 ha. Din această suprafață statul posedă 1.904.004 ha. restul fiind în posesia comunelor, composesoratelor și persoanelor particulare.

Din cele 6.448.475 ha. păduri, rășinoasele ocupă 25%. iar foioasele 75%. Suprafața pădurilor amenajate este de 4.013.044 ha. Cantitatea de material lemnos realizat în pădurile Statului în anul 1929, (numai pentru care sunt datele statistice) a fost de 5.528.000 m.^{3}, ceeace corespunde la o producție lemnoasă de 2,9 m^3. pe hectar pentru 1.904.004 ha. păduri fără goluri.

In pădurile Statului şi în cele administrate de Stat s'a plantat 1985 ha. Pentru aceste lucrări şi pentru lucrări de artă pe terenuri degradate în anul 1930 s'a cheltuit 49.833.682 lei, din care suma pentru teritoriile vizate de tratatul dela Trianon în suprafață de 9333 ha. s'a cheltuit 26.164.174 lei.

In anul 1930, cu ocazia serbării sădirii arborilor pe teritoriul României, s'au plantat în total 1.754.000 puieți.

Pentru anul 1931 în bugetul statului s'a prevăzut suma de 36.106.706 lei pentru continuarea lucrărilor de replantare a pădurilor și de ameliorarea terenurilo degradate.

Nr. 7, Iulie 1932.

c) **Importanța ecologică a subarboretelui în pădurile din Câmpia Română.**

(Rolul arbuștilor ca pioneri ai pădurilor în stepă de **Const. D. Chiriță** în colab. cu **T. P. Bălănică).**

Cercetările făcute în vara anului 1931 în laboratorul de pedologie forestieră al C. A. P. S. în cuprinsul ocoalelor silvice Brănești- Comana și M-rea Țigănești, se referă la subarborete de Crataegus instalat la arborete de stejar din Câmpia Română.

Scopul cercetărilor a fost de a forma din influența arbustului Crataegus un standard la care s'ar putea raporta mai târziu influența altor specii.

Din cercetările structurei, umidității și humusului conținut în sol s'a stabilit că solul acoperit de Crataegus este mult mai afânat, mai bine aerisit, mai humos și este mai umed decât cel neacoperit de Crataegus.

Asociația de Craetegus atât ca subarboret, cât și ca mantie unică de acoperire a solului, reprezintă o protecție naturală a solului, ferindu-l de tasare, uscare și degradare, împiedicând accesul vitelor deoarece sub Crataegus nu este iarbă.

Crataegus, în deosebi în asociaţie deasă, pregătește solul admirabil pentru înaintarea naturală a pădurii în stepă. Pentru aceste motive acolo unde în mod natural s'a instalat o asociație de Crataegus ea trebue menținută neatinsă.

B. S.

BULETINUL A. G. I. R. Nr. 9, Septembrie 1932.

Plan economic național, de Ing. Şt. Mihăescu.

Planul economic național este un program de investiții pe un timp de câteva exerciții bugetare, 2—5—10 cel mult, în care guvernul înscrie în ordinea cronologică, lucrările cu caracter public, ce urmează a fi executate în limita unui fond disponibil. El înserează lucrările în ordinea de urgență, proporționează disponibilitățile bănești cu nevoile ; altfel este pericol ca sumele disponibile să fie cheltuite numai pentru o parte din lucrări, rămânând altele neexecutate sau neterminate, cum s'a întâmplat cu liniile noi de cale ferată sau cu școlile începute după război și rămase neterminate.

Planul economic național, deşi este necesar şi util totuşi nu este folosit deseori de gospodarii statului, cauza principală fiind lipsa de continuitate în conducere, ceeace nu dă guvernelor un orizont destul de larg.

Planurile prea vaste sau care tind la o schimbare profundă a societății omenești **s'a dovedit a nu fi aplicabile.** In vremuri mai liniştite, fără variaţii şi surprize mari, planurile pot fi stabile pentru 4—5 ani ; astăzi nu se poate face un program economic pe mai mult de doi ani. Pentru mai mult timp se pot fixa doar direcţiile generale ale desvoltării economiei naționale în care plan general, elastic, urmează să se încadreze treptat planuri economice parțiale de o durată de 2—3 ani fiecare.

Autorul examinează și descrie câteva planuri alcătuite după război :

Planul **Bauer** pentru reorganizarea Austriei ; planul **Ratenau** pentru reorganizarea Germaniei; planul **cincinal al sovietelor;** planul **fascist** al Italiei.

Analizează schița unui program economic pentru viitorii doi ani ai statului nostru, având în vedere numai chestiunile cari cad în sarcina directă a statului, nu și de acțiunea lui indirectă asupra economiei naționale ca : eftenirea traiului. conversiunea datoriilor, armonizarea salariilor, etc.

Urbanismul ar învăța pe conducătorii politici cum se întocmesc asemenea planuri, iar superurbanismul, expus de d-l **Profesor C. Sfințescu** în 1927, deschide noi orizonturi în această direcție. (N. Red.).

I. H. P.

BULETINUL A. G. I. R. (Nr. 9, Septembrie 1932).

Planul cincinal sovietic de Dr. Ing. **Ion Vlădescu.**

Intre formele de economie națională dirijată este și sistemul econmic sovietic, așa zisul plan economic cincinal, menit, după intenția inițiatorilor săi, să înceapă transformarea cu totul a feței economice rusești.

Inainte de război, starea economică a Rusiei era înapoiată din toate punctele de vedere. Războiul mondial şi războaiele civile au distrus o bună parte din mijloacele de producție existente, astfel că în 1921, an cel mai scăzut al vieţei economice ruseşti, producţia scăzuse la 40% din producția anterioară războiului. Dela 1921, începând o perioadă de relativă linişte, s'a putut trece la acţiunea de refacere a vieţei economice. Regimul politic urmărea să facă această refacere numai cu condiţia de a păstra postulatul dictaturei proletariatului. după concepţiile marxiste ; însă cum pentru Rusia numărul lucrătorilor industriali reprezintă 2% din populaţia ţării, restul o formază ţărănimea, principiile marxiste trebuiau modificate pentru a putea fi adoptate şi în acest sens. **Lenin** a preconizat şi impus două căi în primul rând **o industrializare intensivă,** care să mărească numărul lucrătorilor, și să asigure ţării o independență cât mai complectă față de străinătatea industrială și pentru echiparea armatei prin mijloace proprii în al doilea rând, o **alianță trecătoare cu elementul tă-**

rănesc, aceasta pentru a împiedica o reacţiune din partea lui, ce ar fi pus în primejdie regimul politic sovietic. Pentru câştigarea ţărănimii, s'a făcut o nouă împărţire a pământurilor, astfel că foştii şerbi pe imensele moşii boereşti s'au văzut deodată proprietari pe pământurile ce le munceau şi au păstrat o atitudine de neutralitate binevoitoare faţă de regimul politic dela conducere.

Pentru realizarea unei industrializări intense, s'a constatat că **sunt necesare în primul rând izvoarele de energie** şi de aci a pornit întocmirea unui plan de electrificare pe 10 ani, care prevede construirea a 30 centrale uriaşe, proprietatea statului şi din care s'au realizat o seamă din ele.

Acesta a fost primul plan econmoic, după care au urmat alte planuri parţiale: **planul combustibililor, al alimentelor, al căilor ferate, al însămânţărilor, al aprovizionării** şi creierii rezervelor de cereale, **planul bugetar,** etc. Numai după experimentarea acestor planuri parţiale, după ce s'a creiat **o metodologie de întocmire a lor,** după ce s'a terminat refacerea căilor de comunicaţie existente, s'a creiat o unitate monetară stabilă (1925), s'a organizat un sistem de credite, o reţea de cooperative, un sistem de regulare a schimbului de mărfuri, s'a trecut la întocmirea de planuri pentru întreaga viaţă economică.

In această epocă de refacere, au apărut aşa numitele **cifre de control,** care erau nişte tabele generale pentru orientare asupra mersului vieţei economice şi care reprezentau un bilanţ aproximativ al producţiei, un plan general pe un an. Cifrele de control nu coincideau mai niciodată complect cu realizările, dar din comparaţia dintre ele şi realizări se puteau trage învăţăminte, se puteau determina punctele slabe, se puteau lua măsuri de îndreptare.

Din aceste cifre de control, observaţii pe o cât mai lungă serie de ani în urmă cristalizate în cifre, s'a desvoltat planul cincinal, la întocmirea căruia s'a lucrat trei ani şi care a fost aprobat şi pus în execuţie în anul 1928—1929. La această dată s'a considerat că refacerea vechiului sistem economic distrus de război şi revoluţii, este terminată, şi deci se putea trece la un program de investiţii, care este de o îndrăzneală surprinzătoare.

Planul cincinal urmăreşte două lucrări:

1) Desvoltarea industriei grele, **a industriei pentru fabricarea mijloacelor de producţie,** căreia i s'a dat întâietate, faţă de industria articolelor de consumaţie, ce urmează a fi desvoltată în planul următor.

2) **Desvoltarea producţiei agricole.** Impărţirea pământului la ţărani, a avut ca urmare un regres considerabil în producţia agricolă care a scăzut la 50% din producţia ante-belică, astfel că pentru a se ridica producţia agricolă s'a găsit necesar colectivizarea ţăranilor în proprietăţi mici şi mijlocii, înfiinţarea de moşii imense de stat, raţionalizarea agriculturei, crearea a nenumărate staţiuni de maşini şi tractoare şi întrebuinţarea mai intensă a îngrăşămintelor chimice. Pe această cale se merge cu o energie, dar şi cu o lipsă de omenie extraordinară.

Numeroase **instituţiii de cercetări ştiinţifice** iau parte la aplicarea acestui plan. Investiţiile prestate reprezintă o valoare gigantică şi se urcă la de 2,4 ori faţă de anii anteriori, iar pentru industrie şi electrificare ele cresc de 4 ori.

Autorul arată care sunt proectele de realizat pentru diferite ramuri din economia naţională şi ceeace s'a realizat până acum, iar ca încheere spune că şi pentru ţara noastră, este cazul să adoptăm unele din metodele planului enunţat, şi anume: să punem ordine în sânul economiei noastre naţionale, a canaliza sforţările divergente ale economiei noastre ce lucrează fără plan, printr'un program concret, care să ne ducă ţara, în mod normal, dar cu energia cuvenită pe calea progresului.

I. H. P.

BULETINUL A. G. I. R. (Nr. 9, Sept. 1932).

Influenţa vegetaţiei asupra regimului apelor şi utilizarea technică de Ing. şef **I. Andriescu-Cale.**

Marile inundaţiuni cari au avut loc anul acesta în întreaga ţară au adus pagube de peste un miliard lei, iar repetarea lor la intervale scurte a stârnit în lumea technicienilor o sumă de probleme în legătură mai ales cu construcţiunile de căi ferate, de şosele şi de poduri. Aproape constant s'a adus ca justificare a diferitelor viituri importante ale râurilor, defrişările întinse şi iraţionale de păduri, cari s'au făcut în bazinele de alimentare ale acestor râuri.

Există credinţa împărtăşită aproape de toată lumea, că vegetaţia şi în deosebi pădurile au o influenţă importantă asupra regimurilor râurilor, exercitând un rol de regulator al debitului cu tendinţa de uniformizarea lui, pe vreme de iarnă şi de vară, pe vreme de secetă şi de ploaie, ba ceva mai mult, pădurea este socotită ca un mijloc practic de a prinde umiditatea atmosferică şi a o transforma în ploaie locală.

Specialişti silvici socotesc că menţinerea pădurilor existente, împădurirea bazinelor defrişate ale râurilor cu viituri primejdioase, sunt soluţii cari se impun cu toată evidenţa şi cu toată imperiozitatea. Incercările de a se rezolva problema regularizării regimului râurilor cu ajutorul construcţiilor hidraulice n'au găsit totdeauna aprobarea acestora.

Autorul examinează valoarea, ca aplicaţie technică, a diferitelor influenţe pe care le exercită vegetaţia în general şi pădurile în special asupra regimului apelor, şi arată rezultatele obţinute din experienţele şi observaţiunile specialiştilor străini, din care formulează mai multe concluziuni şi anume:

a) **Utilizarea influenţelor vegetaţiei erboase şi arborescente în privinţa infiltraţiei, evaporaţiei şi scurgerea superficială** sau subterană a apelor rezultate din precipitaţiile atmosferice prezintă mai multe garanţii de succes, pentrucă aceste influenţe sun susceptibile de oarecari măsurători şi aprecieri cantitative ;

b) **Influenţa pădurilor asupra regimului ploilor este nesigură.**

c) **Pădurea întârzie în general scurgerea apelor meteorice**, egalizând-o şi domolind-o, capacitatea ei de retenţiune **intervine cu deosebire în cazul ploilor intense** şi de scurtă durată, dar ea poate fi complect anihilată în cazul ploilor generale îndelungate ;

d) **Pădurea consolidează terenul**, îngreuiază formarea de râpe şi împiedică alunecările superficiale ;

e) **Impădurirea este eficace pentru stăvilirea viiturilor** la cursurile mici, însă pentru bazinele mari cum sunt fluviile, această acţiune abia dacă se simte şi nu pot împiedica inundaţiile produse ;

f) **Pădurea nu poate fi de un folos sigur** nici pentru cursurile mici **în cazul viiturilor catastrofale ;**

g) **Pagubele ce se pot aduce prin defrişări sunt cu mult mai mari decât foloasele ce se pot câştiga prin împăduriri ;**

h) **Pentru stingerea torenţilor, împăduririle sunt un auxiliar preţios**, însă până ca ele să poată menţine echilibrul coastelor, este **nevoie de oarecari contrucţiuni hidraulice ;**

i) **Pentru straturile alunecoase profunde, pădurea nu are efect** de cât în asociaţie cu lucrările hidraulice de drenaj ;

j) **Pădurea favorizează îmbogăţirea straturilor aquifere** profunde şi exercită astfel o acţiune favorabilă asupra debitului izvoarelor ;

k) **Navigabilitatea interioară a râurilor** nu se poate menţine şi apăra împotriva înnisipărei rapide a şenalului navigabil decât recurgând tot la **împăduriri raţionale.**

Ca încheere, autorul arată că la noi în ţară regimul apelor este studiat de mai multe servicii independente, şi că mai toate lucrările sunt **dela început condamnate la nereuşită, din pricina unilateralităţii principiilor** technice pe care sunt întemeiate şi de aceia se impune necesitatea existenţii unui **serviciu care să îndrumeze şi să coordoneze activitatea diferitelor servicii de specialitate**, în scopul unei conlucrări valabile şi al economiei banului public.

I. H. P.

BULETINUL A. G. I. R. (Nr. 10, Octombrie 1932).
Contribuţiuni la studiul modernizării şoselelor noastre. Pavajul mozaic, de Ing. **I. Andriescu-Cale.**

Problema adoptărei şoselelor la actualele condiţiuni impuse de tracţiunea mecanică şi mai ales de uriaşele ei progrese, apare astăzi ca cea mai importantă problemă în tecnica construcţiei şoselelor, pentrucă de rezolvarea ei grabnică şi raţională depinde întru totul propăşirea economică a oricărui stat modern.

Până la 1920, de când industria automobilă a reuşit să câştige întâietate, calea ferată a fost necontestat mijlocul de transport pe uscat, lesnicios, repede şi eftin. Astăzi însă, importanţa ei tinde să fie subplantată de automobil şi de navigaţia interioară. De aceia încă dela congresul drumurilor, ţinut la Sevilla în 1923, **s'a ajuns la încheerea că într'o rază de *1500* km., transporturile automobile sunt mai rentabile decât cele pe calea ferată.** Avântul luat de automobilism se datoreşte şi împrejurărei că la început nu a avut de suportat sarcinele financiare, rezultând in construcţia căilor utilizate; însă odată cu introducerea taxelor pe ulei, benzină şi cauciucuri, pentru a se face faţă cheltuelilor de întreţinerea şoselelor, se observă că **procentul de creştere anuală la automobile suferă o bruscă scădere.** Lucrările de construcţii de şosele pentru acest mijloc de transport sunt aproape tot aşa de costisitoare ca şi cele de căi ferate, şi se urmăreşte impunerea vehiculelor la taxe corespunzătoare, nu numai pentru acoperirea cheltuelilor de investiţie, dobânzi şi amortismente, **dar şi pentru realizarea unui beneficiu, cum este cazul „autostradelor" italiene.**

Din experienţele făcute în ultimul timp în diferite ţări, numai pavajele cu pavele de piatră rezistentă, pavajele de beton simplu şi de beton armat, sau cu fundaţiuni de beton şi de beton armat, au satisfăcut mai bine până acum condiţiunile circulaţiunei mecanice şi celei animale. Pavajele de beton, de ciment, de mortar şi de beton bituminos, au marele avantaj de a se putea executa cu materiale ce se găsesc în imediata apropiere a manoperei şi de aceia ele în Statele-Unite au căpătat o extindere uriaşe, unde în curs de 16 ani s'au executat 122.654 km. de şosele.

Incercările făcute cu astfel de pavaje în Europa nu au dat rezultate mulţumitoare şi au determinat o reacţiune puternică, cu deosebire din partea inginerilor germani care spun : **„Nu trebuie pierdută din vedere nici- „odată împrejurarea că piatra naturală tare are o rezis- „tenţă de compresiune de *3000* kgr./cm.^{3}, astfel încât „este superioară din acest punct de vedere, oricărui alt „material de pavaj, iar înlocuirea ei cu beton, care nu „are decât *250* kgr./cm.^{2}, rezistenţă la compresiune, nu „poate fi considerată decât ca o greşală grosolană".**

Pavajul mozaic, este un pavaj executat cu pavele de format mic, având capul aproape pătrat şi dispuse fie în rânduri încurcate, fie în rânduri paralele continui ori frânte, fie în arcuri de cerc, care se întretae după linii paralele cu bordurile. Acest pavaj inventat de **Gravenhorst** şi experimentat timp de peste 25 ani, poate fi considerat cel puţin, alături de pavajele de beton, de beton armat şi de Walzasphalt ca pavaj de viitor.

Dimensiunile laturilor de cap variază între 6 şi 12 cm., iar coada între 9 şi 12 cm. Pavelele acestea se execută numai din piatră tare şi omogenă, precum este cazul cu bazaltul natural. La noi asemenea pavele sunt cunoscute sub numele de calăpuri şi sunt aduse dela carierele din Ardeal şi Dobrogea.

Autorul arată: localităţile unde s'a întrebuinţat acest sistem de pavaj cu mult succes ; avantajele care îl prezintă ca pavajul viitorului, materialele din care se execută şi dimensiunile adoptate în diferite localităţi ; condiţiunile de executare, costul lui pentru comparaţia căruia dă o serie de tablouri cu diferite pavaje experimentate, ale mai multor tecnicieni străini ; iar în concluzie dă părerile inginerilor cari au întrebuinţat acest sistem de pavaj şi în special insistă asupra experienţelor inginerilor germani cari îl apreciază foarte mult, întrebuinţarea lui în Germania făcându-se pe o scară foarte întinsă.

Ca încheere, autorul spune că **pavajul mozaic ne poate dispensa şi pe noi de silicatul de sodiu, de bitumul emulsionat, de antreprizele şi tecnicienii importaţi, şi vom putea executa pavaje moderne cu materiale, lucrători şi tecnicienii pe cari-i avem în ţară.**

I. H. P.

BULETINUL A. G. I. R. (Nr. 10, Octombrie 1932).

Problema drumurilor de Ing. Insp. General **I. Demetrescu.**

Drumurile în România s'au construit după 1867 şi până acum, având o lungime totală de circa 105.000 km din care 35.000 km. sunt în stare de drumuri naturale (iar circa 9000 km. sunt numai terasamente). Ele sunt divizate în două categorii principale : drumuri de interes general, şoselele naţionale şi drumuri de interes local, şosele judeţene, vicinale şi comunale. Raportul între şoselele principale şi cele secundare este 1 : 9, adică cel normal, din alte ţări cu trecut mai mare.

Şoselele principale s'au construit cu bani din bugetul statului, iar cele secundare cu munca în natură şi cu ajutoare băneşti din fondurile judeţelor şi comunelor şi din bugetul statului. In 1906 s'a legiferat precis, prestaţia în natură, în urma căreia s'a îmbunătăţit simţitor întreţinerea drumurilor secundare şi s'au construit multe drumuri noi.

Reţeaua drumurilor în România nu s'a construit după vre-un program de ansamblu, ci după împrejurări, nevoi şi influenţa politică momentană.

In vechiul regat, după Unirea Principatelor şi mai ales după războiul independenţei s'a creiat reţeaua de drumuri, construindu-se drumuri dealungul văilor importante populate, legând centrele economice : oraşe, porturi şi centrele politico-administrative, iar mai târziu s'au întins aceste şosele în munţii Carpaţilor legând reţeaua vechiului regat cu cea din Transilvania.

In Dobrogea, majoritatea drumurilor s'a construit în vederea operaţiunilor militare.

In Transilvania, sub dependenţa politică a Ungariei (1867) s'au construit şosele în regiunile locuite de unguri, precum şi o serie de şosele cu caracter strategic, iar regiunile româneşti au fost lăsate aproape fără drumuri.

In Basarabia politica rusească a fost de a ţine provincia cât mai aproape de formele primitive, încât nu s'au construit nici drumuri.

In Bucovina, austriacii au construit o reţea de şosele bune, după tipul şoselelor principale franceze, din epoca marilor regi. Acestea sunt cele mai vechi şosele din România.

Autorul, arată ce lucrări trebuesc executate pentru a se complecta reţeaua drumurilor în România după război, prin reunirea tuturor provinciilor româneşti şi ce anume lucrări s'au executat până azi.

Descrie legislaţia drumurilor şi partea financiară, atât înainte cât şi după război, şi în concluzie arată că sumele alocate din bugetul general al statului pentru şoselele naţionale au scăzut după 1930 la a treia parte din ceeace s'a acordat dela început şi până la războiul mondial, iar sumele alocate prin bugetele judeţelor (Vechiul Regat) pentru şoselele secundare, s'au menţinut cam la acelaş ordin de mărime.

Indică care ar fi metodele de întrebuinţat pentru modernizarea reţelei de drumuri şi cum s'a căutat a se soluţiona această roblemă în ultimul timp, adică dela 1930 încoace.

In rezumat şi în concluzie, autorul arată, că pentru îndreptarea drumurilor noastre trebuie :

1. Construcţia, întreţinerea, administraţia drumurilor să fie lăsate pe seama inginerilor români, iar imixtiunea factorului politic şi provincial local să se mărginească la limita rolului lor social firesc.

2. Legiuirile pentru drumuri să conţină absolut toate problemele drumurilor într'un ansamblu armonic şi raţional.

3. Opera constructivă să se facă printr'un program de lungă durată şi de acord cu toate celelalte căi de comunicaţie şi după metodele indicate de ştiinţele pozitive aşa cum sunt aplicate în ţări cu veche şi profundă tradiţie inginerească.

I. H. P.

BULETINUL A. G. I. R. (Nr. 10, Octombrie 1932).

Lucrările de investiţie executate la Căile Ferate Române între anii 1929—1932 din împrumutul extern, de Ing. Inspector General **T. Anastasescu.**

Autorul începe prin a arăta calităţile transporturilor pe calea ferată şi anume siguranţa, regularitatea şi viteza ; cum câştigă transportul pe calea ferată calităţile sale ; progresele aduse de calea ferată în domeniul economic, financiar, social şi cultural şi ca ajutor militar ; căile ferate mai sunt şi o întreprindere comercială, ce în unele ţări formează o sursă de venituri, însă la noi acest rol a scăzut din importanţă de când calea ferată numai are exclusiv monopolul transporturilor.

Descrie care era situaţia căilor ferate române imediat după război, atât în vechiul regat cât şi în noile provincii alipite şi anume ce îmbunătăţiri s'au putut aduce până în 1928 înainte de împrumutul extern, din bugetele anuale.

In 1927 s'a elaborat un prim program ce cuprindea 2 părţi : a) îmbunătăţiri aduse situaţiei existente şi sporuri în valoare de circa 35.475 milioane lei ; b) construcţii de linii noi în valoare de circa 42.911 milioane lei.

Acest program era prea vast şi în 1928 a fost modificat, astfel că pentru prima parte s'a evaluat la 10.900 milioane lei iar pentru a doua la 9.600 milioane lei.

Odată cu lucrările pregătitoare pentru obţinerea unui împrumut general al ţării, căile ferate s'au studiat un program în Octombrie 1928, ce cuprindea: îmbunătăţiri pentru suma de 12 miliarde lei şi construcţii de linii noi pentru 9.600 milioane lei; total 21.600 milioane lei.

Din împrumutul realizat în 1929, prima tranşe a fost afectată îmbunătăţirii căilor ferate adică suma de lei 4.585.638.600; iar în 1931 din tranşa a doua suma de 1.637.500.000 lei. Total 6.623.138.600 lei, astfel că programul arătat mai sus a fost modificat.

Cu acest împrumut extern s'a lucrat în anii 1929—1932, numai la îmbunătăţirea reţelei existente, a instalaţiilor şi a materialului rulant, cari nu mai puteau corespunde unui trafic sigur şi economic, şi s'au terminat câteva linii noi începute mai înainte.

Se presupunea, că aceste lucrări executate, vor fi imediat productive aducând economii în exploatare şi sporirea încasărilor, însă aceasta nu s'a realizat, una din cauze fiind şi criza generală, de producţie economică şi financiară şi care au ca urmare şi criza transportului.

Ca încheere, autorul arată că România prin desvoltarea şi perfecţionarea ce a adus căilor sale ferate, a ajuns astăzi în materie de căi ferate în o situaţie superioară, în comparaţie cu celelalte state.

I. H. P.

MILCOVIA (revistă regională).

Târgurile anuale din ţinutul Putnei de *N. Al. Rădulescu*, articol publicat în „Milcovia" revista regională de studii, anul II, vol. I, Focşani, tipografia „Cartea Putnei".

In revista „Milcovia" care se prezintă în foarte bune condiţiuni atât în ce priveşte bogăţia şi valoarea studiilor, cât şi ca tipar şi ilustraţiuni, găsim şi unele lucrări care intră în sfera de activitate a revistei noastre.

Târgurile anuale care au fiinţă din timpuri îndepărtate şi se menţin şi astăzi, sunt o manifestare a vieţei economice şi sociale a unei regiuni. In anumite zile ale anului consacrate prin tradiţie, populaţiunea unui colţ de ţară are prilejul a-şi vinde produsele şi de a se aproviziona cu cele trebuitoare şi în acelaş timp de a vedea şi „lume" din alte părţi şi de a petrece. Unele din târgurile anuale s'au permanentizat, altele şi-au păstrat mai departe caracterul periodic, mai ales în regiunile cu populaţia mai rară şi cu o activitate economică mai restrânsă şi mai puţin variată.

Târgurile acestea periodice corespund unor necesităţi reale, de aceia s'au menţinut în cursul vremurilor, spre deosebire de târgurile de mostre ce apar din când în când într'un oraş sau altul ca slabă imitaţie a târgurilor de mostre din ţări străine unde sunt ale condiţii economice şi alte tradiţii.

In judeţul Putna sunt 12 localităţi unde au loc asemenea iarmaroace sau bâlciuri.

Aici se desfac nu numai mărfurile regiunei respective ci se aduc unele dela mari depărtări, chiar şi de peste munţi din Braşov şi din Secele.

Târgurile cele mai importante sunt cele dela Vidra şi dela Vulcăneasa aşezate la întretăierea a două forme de relief deosebite, unde se termină dealul şi începe muntele. Aici se fac schimburile de produse între locuitorii dela munte şi populaţia din câmpie, mai ales toamna.

Este interesant de remarcat că zilele de târg nu sunt stabilite la voia întâmplării, ci în strânsă legătură cu viaţa păstorească vrânceană. Inainte de a pleca cu oile la munte (între 1 şi 15 Mai) ciobanii au nevoie de multe produse ale câmpului şi astfel se explică târgul dela Sf. Gheorghe (23 April); deasemenea târgul dela Sf. Dumitru (26 Octombrie) e în legătură cu întoarcerea turmelor dela munte.

Participarea populaţiei la târgurile acestea este foarte importantă; la târgul din Vidra vine un sfert din populaţia Vrancei, nu numai pentru afaceri, ci şi pentru a vedea altă lume cum şi din obicei îndătinat.

T. R.

„L'ARCHITECTURE", Nr. 6/15 Iunie 1932.

Apărarea perspectivelor parcului Versailles.

In Februarie trecut, d-l Paul Leon, directorul general al Artelor Frumoase, a luat măsurile necesare, de a impune o servitute de „non aedificandi" la Versailles, pe vechea cale Villepreux, largă de 88 metri, pe o lungime de 4.872 metri, începând dela grila regală până la satul Villepreux. Această servitute comportă interzicerea nu numai de a construi, dar şi aceea de a nu face nici plantaţii fără autorizaţia Domeniilor.

In acelaş timp, d-l Paul Leon a deschis şi chestiunea clasărei a două bande de teren, ambele largi de 300 metri la dreapta şi stânga calei spre Villepreux.

Aceste servituţi au fost cerute ca absolut necesare pentru a menţine dela castel privirea liberă spre infinit în direcţia Villepreux, fără ca să întâlnească nimic întristător, căci calea spre Villepreux prelungeşte în linie dreaptă covorul verde şi marele canal al parcului Versailles.

Site-ul trebui clasat şi cum terenurile proprietăţei particulare sunt deposedate parţial prin servitutea de „non aedificandi" va trebui ca proprietarilor să li se acorde indemnizaţii.

T. P.

L'ARCHITECTURE (Iunie 1932, Nr. 6).

Al treilea congres internaţional de tecnică sanitară şi de hygienă urbană.

Al treilea congres internaţional de tecnică sanitară şi de hygienă urbană ţinut la Lyon la 7—8 şi 9 Martie 1932, a adoptat câteva desiderate interesând în particular arhitectura şi urbanismul.

Dezideratul Nr. 2

1. Congresul emite din nou dezideratul de la congresul dela Milan, ca puterile publice să se asocieze mai energic la propaganda pentru higienă, dotând clădirile şcolare şi militare cu instalaţii şi aparate de utilizaţie modernă.

2. Orice noi aduceri de apă, sau extensiuni a unui serviciu existent, solicitând o subvenţie — aceasta să nu fie acordată decât cu condiţia ca să se prevadă în clădirile şcolare şi militare instalaţii hydraulice adaptate nevoilor de hygienă şi învăţământ.

3. Orice proecte noui de asemenea clădiri, să prevadă obligatoriu instalaţiile acestea, şi ele să fie subvenţionate ca şi zidărilie şi şarpanta.

4. Toate localurile vechi să fie echipate hygienic, de preferinţă prin crearea de clădiri noui.

Dezideratul Nr. 3

1. Cunoaşterea regulamentelor existente actualmente asupra evacuării produselor combustiunei să fie difuzată printre instalatori, cari neglijează observarea lor, câteodată prin simplă neştiinţă.

2. Puterile publice să ia dispoziţiile necesare pentru a asigura această observaţie.

Dezideratul Nr. 7

Considerând că legile franceze asupra urbanismului, cari cer pentru planurile oraşelor aprobarea guvernamentală şi pentru planurile de clădiri aceea a primăriilor, şi nu prevăd nici un control asupra ameliorării sau organizaţiei blocului (îlots), legătură intermediară între oraş şi casă ;

Considerând că această stare de lucruri are consecinţe haotice şi deplorabile pentru aerarea şi însoleiarea localurilor locuite ;

Emite dezideratul, ca la modificarea legilor să fie introduse articole privind blocurile de case considerate ca unitate în scopul :

1. **De a da celor în drept puterea să intervină în repartiţia între spaţiul liber şi cel construit şi în organizarea şi ameliorarea blocurilor de clădiri ;**

2. **De a impune proprietarilor unui aceluiaş bloc obligaţia de a constitui un sindicat pentru executarea măsurilor prevăzute de municipalitate** în vederea aplicării articolului precedent. (Adoptat afară de Italia pentru ultimele două articole).

Dezideratul Nr. 8

Este locul să se încurajeze municipalităţile în scopul superior de hygienă urbană la propagarea reţelelor urbane de încălzire centrală şi răcire.

Dezideratul Nr. 9

Pentru extensiunea aglomeraţiilor urbane, regulamentele de construcţii să prevadă orientarea helio-termică a caselor de locuit, ca să se realizeze cea mai bună luminare a faţadelor.

Dezideratul Nr. 10

Toate faţadele fără excepţie, fie în interior fie în curţile interioare ale imobilelor **să fie văruite după curăţirea periodică, astfel ca să conserve curăţenia şi lumina cerută de hygienă.**

O reducere a taxelor şi impozitelor pentru anul execuţiei acestor lucrări este viu recomandată municipalităţilor în interesul suprem al sănătăţii publice, în scopul de a micşora cheltuelile necesitate pentru realizarea lor prin procedeele cele mai economice.

Dezideratul Nr. 11

Minimum de suprafeţe pentru camerile de locuit să fie fixat la 12 metri pătraţi cu o înălţime maximă netă de 3 metri.

Pentru a se obţine o aeraţie continuă şi raţională camerilor, şi să se lupte eficace contra aerului viciat, este locul să se propage întrebuinţarea ferestrelor-ghilotină de o suprafaţă egală cu circa ⅓ din cameră.

Dezideratul Nr. 13

Studiul şi determinarea condiţiilor în care funcţionează actualmente haznalele la diferite naţiuni, şi indicaţiile la cari va trebui să răspundă de aci înainte instalaţiile de acest gen şi mai ales aparatele particulare, să fie puse la ordinea de zi a viitorului congres internaţional.

Dezideratul Nr. 14

Considerând că : 1°. — Condiţionarea, temperarea sau climatizarea aerului în localurile locuite constitue asigurarea bunului trai în locuinţă şi mărirea randamentului lucrului manual şi intelectual ;

2°. — Ca aparatele şi dispozitivele să poată da rezultate satisfăcătoare, emite dorinţa :

a) Ca puterile publice, administraţiile şi societăţile particulare şi particularii să considere condiţionarea aerului în localurile locuite, ca o problemă socială şi economică de cea mai mare importanţă şi ca o necesitate hygienică şi umanitară, meritând să reţie atenţia.

b) Ca în clădiri, localuri existente sau de construit, autorităţile să impună şi particularii să prevadă, în cea mai largă măsură, instalaţiile de condiţionarea aerului.

Dezideratul Nr. 15

In planul general al oraşelor să fie înfiinţate servicii municipale pentru coloare.

Cum în orice manifestaţie de artă colectivă, **fisionomia colorată a unui ansamblu urban, întrece cadrul gustului individual şi trebuie lăsată în grija autorităţilor artistice calificate** prin meserie, efortul municipal trebuie să încurajeze dezvoltarea culorii în oraşe şi să-i coordoneze manifestările. Totodată trebuie ca aceste servicii să excludă anumite materiale, fie pentru că sunt complect nuisible, fie pentru efectul lor anti-hygienic.

T. P.

4) L'ARCHITECTURE, 15 Octombrie 1932.

G. Titan : Noul plan de amenajare şi de extensiune a oraşului Roma. (După „Le Génie Civil" din 11 Iunie crt.).

La 14 Iunie 1931, şeful guvernului instală la Capitoliu o comisiune pentru întocmirea noului plan de extensiune al Romei. Această comisiune era formată din d-nii Bazzani, Brasini, Baribeni, Piacentini, Del Bufalo, Calza Bini, Giovanoni, Salatino, Palazzo şi Munoz.

Guvernatorul oraşului, prinţul Bonconpagni Ludovisi, expune cu această ocazie înaintea şefului guvernului principiile dela cari trebuia să se inspire comisia, dându-i un termen de şase luni pentru prezentarea noului plan.

Reproducem punctele cele mai remarcabile ale programului edilitar, conţinut în acest discurs.

„Cred că trebuie să distingem în raport cu planul de amenajare, trei zone diferite în Roma actuală.

1. Roma veche, adică cea preexistentă anului 1870.

2. Roma modernă, cu toate că e deja veche, adică cartierele cazărmilor cu străzi drepte, monotone şi adesea strâmte, din Esquilino, din cartierul Ludovisi şi din Prati din Castello.

3. Roma cu totul recentă, cea dela periferite.

Pentru aceasta din urmă urez ca să nu se mai repete crima care a fost comisă pentru Prati di Castello. Acest cartier avea trei perspective admirabile pentru a forma ţelurile căilor principale, tei cadre minunate create de natură şi de artă : înălţimea împădurită dela Monte-Mario, Cupola lui Michel-Angel, castelul Saint-Ange. Toate căile fură trasate aşa fel ca să ascundă complect vederea acestor minuni ale naturei şi artei.

Mai gea încă apare soluţia problemei oraşului numit modern, dar care este deja bătrân. Eu cred că este foarte puţin de făcut pentru a repara un trist trecut.

Din contră, voi fi taxat ca optimist, eu nu cred greu de rezolvat problema Romei antice. Până în prezent au fost susţinute mereu două ţeorii opuse, şi după mine amândouă greşite, fiind excesive. După prima, trebuia lăsată aşa cum este, Roma antică constituind aproape un museu, o cetate moartă străină de viaţa Italiei actuale. După a doua, trebuia făcut din oraşul etern, un oraş cu toate caracterele unei metropole moderne, dărâmând fără milă monumentele de artă şi istorice pentru crearea de mari căi şi lungi bulevarde. Eu cred, mai mult ca niciodată, că soluţia mijlocie va fi cea mai bună.

Roma nouă este în curs de dezvoltare în cartierele periferice, cari au în fiecare zi proporţii tot mai întinse ; ar fi deajuns pentru a satisface cerinţele noului trafic şi ale comunicaţiilor între cartierele moderne să se deschidă câteva artere mari traversând Roma veche şi cari să respecte în parcursul lor, monumentele ce merită această atenţie.

Eu gândesc că dacă aceste câteva artere sunt trasate cu bun gust, departe de a strica marilor opere de artă, ele vor face să reiasă, le vor da mai mult decor, vor contribui să le ridice frumuseţea şi vor deveni cele mai frumoase căi din lume, şi răspunzând şi necesităţilor imperioase ale vieţei moderne, ele vor atinge, graţie monumentelor lor, o frumuseţe imposibil de realizat în alte oraşe mari.

Şeful guvernului răspunzând principelui Bonconpagni, a declarat că voia să facă câteva observaţiuni asupra planului Romei. In primul rând, în raport cu lucrarea precisă ce comisia este chemată să facă, el a definit această lucrare grea şi interesantă ; grea mai ales pentru că este vorba să armonizeze între ele patru oraşe, cel puţin, cari formează Roma, fiecare din ele având un scop şi conservând caracterul său.

Tocmai acest caracter arhitectural, spuse el — care trebuie conservat, şi nu „coloarea locală", care adesea este de un gust foarte îndoielnic, anti-higienic şi anti-artistic. Prin respectarea acestui caracter, Roma nu va putea niciodată să ia un aspect prea modern, ca Chicago, pentru că Roma în acest caz nu va mai fi Roma.

Salvând Roma antică, nu numai în bisericile sale admirabile dar şi în monumentele solemne ale epocei imperiale, nu răspunde numai unei exigenţe ale arhitecturei, dar şi unei imperioase necesităţi de a conserva o documentaţie care, în anumite cazuri este unică, a evenimentelor memorabile ale acestei glorioase perioade.

Degajarea vechilor monumente de construcţiile mizerabile ce le înconjură şi în parte le mai înconjoară încă, are fericitul rezultat de a libera măreaţ vedere a celor şapte coline cari erau aproape acoperite de aceste construcţii ale secolelor trecute.

Şeful guvernului a insistat asupra necesităţei de a conforma cerinţele artistice, nevoilor mereu crescânde ale traficului şi din acest punct, a cerut comisiunei să considere nu numai oraşul din 1930, dar cel din 1950, cu câteva viziuni ale oraşului din anul 2000.

Dacă mişcarea demografică continuă ascensiunea sa actuală, Roma va avea în 1950 cam 2 milioane locuitori şi foarte probabil 150.000 vehicule şi trebuie ţinut seama de aceste previziuni în redactarea noului plan.

Trebuie de asemenea ca oraşul să fie dotat cu numeroase parcuri şi grădini publice, băi şi locuri de joc, pentru a face să circule aerul şi lumina în noile cartiere populate.

La 28 Octombrie 1931 guvernatorul Romei prezintă în palatul Museului Romei, proectul noului plan, compus din numeroasele desene şi planimetrii şi cu un raport explicativ.

Pentru ceeace priveşte amenajarea centrului oraşului comisiunea a conchis că cea mai bună soluţie era aceea de a respecta în mod absolut operele monumentale, locurile caracteristice şi panoramice şi cartierele cari au o fisionomie particulară, aducând însă în centrul orașului ameliorările ce sunt impuse prin necesitățile traficului, când el atinge gradul maxim de congestiune.

Comisiunea a voit să facă să se remarce că, într'o metropolă modernă şi la Roma mai ales, nu este resonabil să concepi un centru unic, ci din contra, amenajarea mai multor centre — din piaţa Venezia la piaţa dell'Esedra, din piaţa Colonna la piaţa Barberini, din piaţa del Popolo la poarta Pia — este mai mult de cât necesar funcţionării raţionale a oraşului, și în acelaş timp mai util frumuseţei sale.

Topografia fundamentală a vechei Rome este formată din piaţa del Popola şi din trei mari artere formate de via del Babbuino, Corso şi via di Ripetta. In noul plan ele au fost respectate în integritatea lor materială şi în fisionomia lor caracteristică ; dar pentrucă traficul în direcţia nord-sud devine, după comisie, tot mai intens, pe când el trebuie restrâns între Tibru deoparte şi colina escarpată Pincio de alta, s'a crezut că se aduce un remediu acestui inconvenient deschizând două noi artere, ca sucursale ale via del Babbuino şi via di Ripetta.

Prima, plecând dela piaţa Flaminia, în afară de poarta Poporului, traversează prin un mic tunel Pincio şi se desfăşură pe jumătate coastă în spatele caselor din via Margueritta sosind la piciorul Vilei Medicis, unde se împarte în două ramuri : cea din stânga parcurge piaţa Trinita dei Monti, şi ocolind mănăstirea şi biserica, întâlneşte încrucişarea via Ludovisi, via Francesco Crispi şi via Pinciana, aproape de vila Malta (înainte proprietatea principelui de Bülow); această cale continuă parcursul său debuşând în via Veneto şi atingând apoi partea înaltă a nouei via Barberini, debuşează în piaţa San Bernardo şi la gata terminus.

Ramura dreaptă coboară spre piaţa di Spagna, trece sub scara de la Trinità dei Monti, urmează via Due Macelli, lărgită, şi întâlneşte via Milano, de unde ea continuă până la Colle Oppio și din Colle Oppio prin Coliseu, deoparte traversează via S. Giovanni, lărgită iese în piaţa S. Giovanni și de altă parte prin via S. Gregorio şi Bulevardul Aventino, de asemenea lărgit, ajunge la poarta St. Paul.

Prin acest sistem de căi, comisia a voit să dea comunicaţie cartierelor din nord (Prati, ex-piaţa d'Armi și Flaminio) cu cartierele din sud-est (Ludovisi, Salario, Nomentano, Esquilino, Appio) fără să traverseze vechiul oraş, dar înconjurându-l în partea de est.

A doua cale ca complement al via di Rippeta, plecând din Lungotevere Arnaldo da Prescia, taie via Rippeta conturează Augustea izolându-l, și tăind via Tomacelli, întâlneşte o altă piaţa care va fi deschisă înaintea palatului Borghese ; de aci, ea sosește la Pantheon pe care îl ocoleşte de partea orientală şi întâlneşte Corso Vittorio Emanuele şi via Arenula. Această a doua cale, va face să comunice cartierel din nord cu cartierele din sud-vest, tăind vechiul oraş, fără a sacrifica nici o operă de artă, ci din contră, punând în valoare mai multe monumente.

In afară de aceste două căi principale, comisia a trasat o a treia în aceiaşi direcţie generală, pentru a descongestiona Corso Umberto ; această a treia arteră e paralelă cu Corso Umberto, şi plecând dela înălţimea Augusteo în lungul via Belsiana şi via Gambero lărgite, prin piaţa S. Silvestro şi piaţa San Claudio, pe lungul coastei de la Galleria Sciara, ea întâlneşte piaţa SS. Appostuli şi ajunge apoi în piaţa Venezia, ca în planul d-lui Sanjust ; după avizul nostru ea este de prisos, mai ales pentru prima parte a parcursului.

Din piaţa Venezia vor pleca două noi căi : una destinată să întâlnească colinele, și cealaltă îndreptându-se spre mare, amândouă traversând imense zone arheologice, creind două din cele mai frumoase promenade din lume. Prima din aceste căi, cea din stânga, traversează forum-urile imperiale și înconjurând basilica lui Constantin întâlneşte Coliseul și apoi prin o mare alee de 60 m. lărgime, ajunge în piaţa S. Giovanni și de acolo se întoarce spre colinele Latium.

A doua din dreapta, ocoleşte Rupea Tarpea (stânca tarpeeană) şi teatrul lui Marcellus şi traversând via Bocca della Verità lărgită şi Lungastavere amenajate, întâlneşte poarta San Paolo şi şoseaua mare care duce la mare, la Ostia.

Pentru traficul în sens est-vest, noul plan prevede următoarele căi :

a) Lărgirea via Vittoria prelungită prin Augusteo până la Tibru, şi punând în comunicaţie cele trei noi căi deschise din direcţia nord-sud.

b) Noua cale dela podul Umberto la via del Tritone prin via Sanardelli, Pezzo delle Cornachie până la Pantheon şi apoi prin piaţa di Pietra și via Marco Minghetti întâlnind via del Tritone prin via in Arcione.

c) Noua cale dela camera deputaţilor la podul Umberto şi la palatul de justiţie prin calea Monte Brianzo.

d) Lărgirea căei delle Botteghe Oscure pentru crearea unei şosele auxiliare lui corso Vittorio Emanuele pe parcursul : piaţa Venezia—via Arenula ;

e) Noua cale dela San Giovanni dei Fiorentini la poarta Cavalleggri, traversând un pod nou de construit peste Tibru şi un tunel sub Janicule.

f) Strada din Piazza della Chiesa Nuova până la podul Mazzini și la Janicule, cu dărâmarea închisoarei Regina Coeli.

Cartierele cari, cu câteva dărâmări puţin importante pentru a le însănătoşi şi înfrumuseţa, vor păstra fisionomia lor, sunt următoarele :

1. Cartierul Renaşterii cuprins în cotul ce face Tibru între podul Umberto şi podul Sisto ;
2. Cartierul din secolul al XVI spre piazza Campitelli.
3. Cartierul secolelor XVII şi XVIII, care cuprinde piazza di Spagna, via del Babbuino, via Sistina şi via Gregoriana.

O transformare foarte interesantă va fi aceia a pieţei Venezzia care este chiar centrul oraşului.

După dărâmarea inutilă a palatului din piaţa Aracoeli, mai multe proecte s'au succedat pentru transformarea pieţei Venezzia, şi a acceselor spre monumentul Regelui Victor Emanuel al II-lea şi Capitol.

Şeful guvernului a aprobat recent propunerea senatorului Corrado Ricci, care ar voi să încadreze monumentul printr'o mare platfomă plantată cu arbori care s'ar deschide la stânga numai pentru a da naştere aleei Forum-urilor, lăsând să se vadă în fund Coliseul, şi la dreapta plecând dela Palazzetto Venezia, s'ar deschide încă pentru a face loc viei Campidoglio (Capitol).

Zona urbană proectată pentru extensiunea oraşului trebuie să conţină 1 milion de locuitori în plus de populaţia actuală a Romei şi se întinde pe 9.000 hectare; această zonă poate fi considerată în liniile sale mari ca divizată în două părţi, una mai aristocratică şi alta mai populară. Prima parte este situată în partea de nord-est pe colinele Monteverde, Janicule, monte Mario şi Farnesine până la Parioli aceste coline sunt destinate vilelor şi locuinţelor de lux şi între ele se desfăşură marile bulevarde panoramice, cu esplanade şi terase dominând oraşul. A doua parte este constituită prin extensiunea cartierelor dela vest şi miazăzi, cari merg dela cartierul Salario până la Ostience poarta San Paolo).

Noul plan cuprinde asemeni organizaţia căilor ferate ale oraşului, adică instalarea a două noi gări: Flamina la nord şi Caselina la sud, cari vor fi în comunicaţie prin un tunel cu mai multe linii, în mijlocul căruia va fi amenajată o gară de trecere, în corespondenţă cu actuala gară Terminus. Liniile de nord vor sosi la gara de sud traversând gările Flaminia cum şi gările intermediare.

In ceeace priveşte calea ferată metropolitană, se propune patru linii cari se vor încrucişa în zona cea mai populată a oraşului.

Noul plan prevede de asemenea crearea a noi parcuri, dintre cari unul foarte mare cuprinzând zona semănată cu ruine care se desfăşură între via Ardestina şi via Appia Nuova. Reamintim că Roma posedă deja parcurile sau grădinile Pincio, villa Borghese, Valle Giulia, villa Strohl Ferne, villa Gloria, Janicule şi villa Wurts, la cari s'ar putea adăoga în viitor cele dela Villa Doria Pamphili şi Villa Abamelek, muntele Mario şi Farnesina; toate aceste parcuri vor fi puse în comunicaţie prin mari bulevarde plantate.

T. P.

L'ARCHITECTURE. Nr. 5, Mai 1932.

L. Lagrave: Evoluţia proprietăţei imobiliare şi viitorul său.

I.

Dela locuinţa marelui oraş la imobilele din oraşul actual.

Dintr'o privire asupra trecutului, ceeace frapează este caracterul recent a ceeace se înţelege astăzi prin proprietate imobiliară.

Până la sfârşitul secolului XVIII-lea pământul Parisului era împărţit între locuinţele nobililor sau burghezilor, care ocupau întinderi importante şi mânăstiri. Restul caselor, înghesuite pe străzi întortochiate şi suprafeţe mici, sunt locuite de proprietarii lor, artisani (meseriaşi).

Până la începutul secolului XIX-lea venitul imobiliar nu are aplicaţie. Casele erau locuite de proprietari şi închirierea lor unor terţe persoane era **considerată ca trafic.**

In epoca post revoluţionară, bunurile nobililor şi clericilor se lotizează şi începe să se construiască case care să aducă un venit pentru închirierea lor populaţiei ce creşte; noţiunea de ,,raport'' începe să primeze pe aceea de **ocupaţie.**

In timpul restauraţiei, casele de închiriat — nu se numesc încă de raport — iau loc definitiv în urbanismul parisian.

Se mai încearcă sub al doilea imperiu o reînoire a genului de construcţii individuale — hotele particulare — în diferite cartiere periferice, care dela război începe să lase loc construcţiei imobilelor de închiriat.

Formula unică a locuinţei în Paris este constituită prin casa de raport pentru toate clasele, casa colectivă. Fenomenul capital care caracterizează această evoluţie este intrarea proprietăţei imobiliare în domeniul economic. Locuinţa apare nu numai ca un apareiaj material pentru locuit, ci încă — din ce în ce — ca o sursă de venit.

II.

Imobilul în oraşul de afaceri (Cité enfievrée).

In timp ce se afirma fenomenul capital care domină evoluţia proprietăţii imobiliare, City a succedat oraşului.

City-ul este expresia vieţei moderne, expresie economică, administrativă şi socială. Cu creşterea densităţei populaţiei şi străinilor, valoarea locativă devine obiect de exploatare şi dă naştere casei de raport care expropriază orice locuinţă individuală ce nu aduce venit. Oraşul se desvoltă în înălţime şi suprafaţă construită, până la limitele permise de regulamente şi casa de raport devine puternicul imobil modern.

In acest City comprimat, viaţa făcută din afaceri şi relaţii este prea exterioară pentru ca clădirile să fie locuinţe; ele sunt numai **opriri** unde oamenii vin să se odihnească puţin şi să-şi aducă aminte că au o familie. Apartamentul nu mai este decât domiciliu — termen juridic — şi sediul familiei. Apartamentele şi localurile nu sunt decât celule elementare care permite omului să trăiască, unora la locul ocupaţiei, altora să lucreze, astfel că imobilul a fost transformat într'un capital de lucru cooperând la mişcarea producţiei. Imobilul este adaptat omului, într'un cuvânt a fost comercializat.

Aceasta este faza imobilului în City-ul înfrigurat de afaceri unde preţurile locative, sub excitaţia fictivă a creditului, s'a crezut că a fondat o nouă economie, chiar în domeniul lucrurilor imobiliare.

III.

Imobilul în oraşul liniştit (Cité repentie).

A fost o cursă spre mirajul preţurilor locative ridicate. Intreprinderile imobiliare au crezut în viitor, luând exemple dela toate branşele productive. Excesele constatate va pune în joc situaţia unei anumite categorii de imobile, micşorarea veniturilor lor căzând sub valoarea lor reală a imobilelor.

Imobilele acestea anterioare anului 1914, rămân marele regulator al valoarei imobiliare, ele nu a rupt cu trecutul şi menţin încă perfectul echilibru.

Se pretinde deci că imobilele noi nu pot să influenţeze acest echilibru şi deci nu pot cauza o criză a proprietăţei. Cu toată lipsa de perspective, proprietatea imobiliară rămâne un plasament generator de rentă: deoparte venitul, şi de alta progresia permanentă a valoarei în capital — rentă fonciară. Probabil că se înţelege această concluzie numai pentru imobilele din City

Oraşul scăpat de febră revine la perioada precedentă dinainte de război, când populaţia se înghesuia, se comprimă cât mai mult spre centrul de afaceri.

Acest City — capitala Franţei — strânsă în armătura rigidă a secolelor precedente **nu este organizat să răspundă necesităţilor urbanistice**. Războiul a oprit examenul abia început al problemei — avântul imobiliar al iniţiativei particulare şi esenţial local, programe de locuinţe eftine, lotizări, nu sunt decât realizări parţiale şi sporadice. Esenţialul rămâne de făcut.

Parisul este încă de construit.

Ceeace trebuie reţinut este, că o transformare a Cityului nu numai că se va efectua prin reînoirea structurei imobiliare, dar va trebui să antreneze şi remaniarea formulei imobilului de raport, încă recentă şi totuşi îmbătrânită; va trebui să aducă **noi aspecte juridice proprietăţei**. Este un întreg câmp de acţiune pentru viitor şi care o singură cauză—extrema densitate demografică—pentru organizaţia căreia noua City se află în întârziere.

T. P.

L'ARCHITECTURE Nr. 10 din Octombrie 1932.

A. Granet: Iluminatul şi apele luminoase la expoziţia colonială. (Bulletin de la Société des Ingenieurs Civils. 84 an, N-rile 11 şi 12).

După ce arată că luminatul şi decoratul de zi şi de noapte la expoziţia colonială a costat 14 milioane franci comparat cu 80 milioane ce a costat Spania, pentru fântânele şi iluminatul expoziţiei din Barcelona, d-l Granet expune problemele tecnice ce i-au fost puse lui şi colaboratorului său d-l expert.

Principiile ce condiţionau studiile au fost:

1. Să fie original, rămânând francez;
2. Eliminarea aparatelor industriale şi tot ceeace de aproape sau de departe ar putea să le reamintească — de oarece le-au găsit inestetice;
3. Să ascundă toate sursele luminoase;
4. Luminile să fie vii — adică să fie conjugate cu efecte de apă şi efecte de vapori;
5. Această decoraţie luminoasă trebuia să aibă o ţinută adică să fie un ansamblu.

Necesitatea unei armonii generale de dus la rezultatul de a nu copia stilurile variate a diverselor palate, astfel ca decoraţia luminoasă să fie mai ales legătura reunind între ele, arhitecturile civilizaţiilor aşa diferite.

Studiile s'au făcut asupra diverselor feluri de luminat:

1. Luminat de semnalizare;
2. Luminat utilitar general;
3. Luminat decorativ.

1. **Luminatul de semnalizare** a fost obţinut plasând pe clădirile cele mai ridicate ale expoziţiei — turnul Secţiunei Metropolitane şi cupola mare a templului din Angkor, lumini care să semnaleze dela distanţă expoziţia dar să fie vizibile şi din vecinătatea imediată.

2. **Luminatul utilitar general** — a trebuit ca în afară de alei, să fie luminată mai ales ceeace constituia expoziţia însăşi — adică faţadele diferitelor palate, şi care s'a obţinut prin plasarea de reflectoare în mare număr, ca să se obţină cele mai bune umbre purtate asupra motivelor de arhitectură.

Pentru luminatul aleelor s'a întrebuinţat diferite tipuri de difusoare cum şi pilonii luminoşi ai aleei coloniilor franceze, — piloni a căror lumină a fost combinată cu efecte de vapori luminoşi.

3. **Luminatul decorativ**, a fost realizat prin fântâni luminoase, adunând aproape totalitatea interesului asupra lacului Daumesnil, studiind planul de ansamblu al expoziţiei, căutând marile perspective în axa cărora să se construiască decoruri şi unde s'au aşezat fântâni decorative, moderne, dar pline de tradiţii.

D-l Granet dă apoi date tehnice de felul cum au fost realizate toate aceste fântâni luminoase, ca: teatrul de apă, podurile de apă, marele semnal, cum şi fântânele.

T. P.

HOUSING, Octombrie 1932.

Oraşul viitorului, de Le Corbusier. D-l le Corbusier, cel mai citit dintre arhitecţii francezi, a vorbit de curând reprezentantului unui ziar londonez şi şi-a exprimat părerile sale asupra viitorului oraşelor. După d-sa, cele mai multe din oraşele mari existente azi nu trebuesc avute în vedere, pentrucă ele aparţin trecutului şi au încetat de mult să mai corespundă nevoilor unei societăţi care a fost transformată prin progresul mecanic. El adaogă:

,,Nu trebuie să ne pierdem vremea cu speculaţii asu-
,,pra aspectului pe care-l va avea o capitală în anul
,,2000. Să ne gândim mai degrabă la prezent şi la felul
,,în care noi am transforma şi am construi un oraş mare
,,din zilele noastre, utilizând mijloacele ce avem la dis-
,,poziţie

,,Inainte de toate locuitorul oraşului în calitate de pie-
,,ton va putea uza de întreaga suprafaţă a terenului ora-
,,şului, care va fi acoperită de parcuri şi grădini. Nimeni
,,din cei care merg pe jos nu vor mai avea să se încru-
,,cişeze cu vre-un autombil. Acestea vor circula unde-va
,,în aer, — dincolo de vârfurile copacilor.

,, ,,Cetăţeanul care are un automobil, îl va găsi in
,,garaj la uşa ascensorului. Cine are nevoie de un taxi,
,,nu va trebui să meargă mai mult de 100 metri ca să-l
,,găsească, în orice parte a oraşului ar locui.

,,Când vine acasă, va găsi un ascensor gata să-l ducă
,,până la etajul său.

,,Când ese în oraş nu va avea de parcurs mai mult
,,de 100 metri printr'un coridor care e în realitate o
,,stradă interioară, o stradă în clădire. Străzile exteri-
,,oare vor fi reduse cu mult. Cele mai multe străzi vor
,,fi plasate unele deasupra altora până la o înălţime de
,,peste 45 metri dela pământ. Sergenţii de poliţie nu vor
,,mai sta în ploaie, soare sau vânt. Ei vor patrula în
,,străzile interioare, înnăuntrul clădirilor.

,,Casele nu vor fi ca acestea cu care suntem obiş-
,,nuiţi. Ele nu vor mai fi despărţite una de alta ci vor
,,forma o fâşie continuă prin tot oraşul. Căile de comu-
,,nicaţie pentru vehicule vor fi alături dealungul case-
,,lor şi, dacă e nevoie, vor trece prin case.

,,Terenul oraşului nu va mai fi acoperit cu case căci
,,acestea vor sta pe stâlpi. Camerile de locuit vor fi izo-
,,late contra sgomotului astfel că nu va exista nici o
,,jenă între vecini. Privind prin peretele de sticlă care
,,desparte fiecare apartament de exterior, cetăţeanul va
,,avea în faţă o vedere splendidă asupra parcurilor, şi
,,se va bucura de soare, cer şi lumină, fie acest cetă-
,,ţean cel mai simplu proletar, iar nu milionar".

Acestea sunt extrase din cele spuse ziaristului de d-l le Corbusier. Revista adaogă că se teme ca nu cumva d-l le Corbusier să nu plutească, la fel cu automobilele pe care le descrie, undeva în aer, dincolo de vârfurile copacilor.

Dacă aşa vor fi oraşele în care trebui să trăim, atunci putem striga ,,daţi-ne şi cloroform acuma".

T. R.

INTERNATIONAL HOUSING AND TOWN PLANNING BULLETIN, Nr. 29, Iunie 1932.

Locuinţele executate de companiile de căi ferate din Italia, de Dr. Ing. **A. Beretta**.

Căile ferate în Italia aparţin peste ¾ direct statului, restul este exploatat de societăţi mai puţin importante. Aşa dar locuinţele construite sunt aproape toate un rezultat al iniţiativei statului, căci societăţile mici, cu linii scurte, simt mai puţin această nevoie.

La 1931 locuinţele căilor ferate de stat erau în număr de 25.000 cu 80.000 de încăperi, repartizate prin gări, uzine, cantoane etc., afară de locuinţele ce au fost executate şi pentru celelalte categorii de funcţionari spre a le efteni locuinţa şi a-i pune în condiţii mai bune de igienă şi confort. Aceste ultime locuinţe sunt împărţite în 2 categorii : unele executate cu **fonduri publice** şi altele executate cu **fondurile de asigurări**. S'au înfiinţat în acest scop **cooperative de construcţie** compuse numai din funcţionari dela căile ferate.

Fondurile publice au fost furnizate de tezaur ca împrumuturi cu dobânzi mici amortizabile în 30—50 ani, iar locuinţele creiate sunt supuse regulamentului din 25 Iulie 1924, şi cu chirii mult reduse faţă de cele obişnuite în localitate. In Iunie 1931 existau deja construite 9271 locuinţe cu 32.211 încăperi (inclusiv bucătării şi săli de baie).

Fondurile de asigurări au împrumutat până la 30 Iunie 1931 suma de 242 milioane de lire italiene cu 4,6%, amortizabile în 50 ani cu care s'au construit 9743 locuinţe cu 29.285 încăperi. Aceste locuinţe au o gestiune separată, după care locatarii pot deveni proprietarii lor. Se acordă premii de bună întreţinere a locuinţelor. Chiriile nu cuprind ratele de amortizare, căci căile ferate contribuie cu 1.190.000 lire anual, iar statul cu 1.290.000 lire.

In oraşele mari astfel de locuinţe sunt în blocuri cu 3—6 etaje, iar în oraşele mici sunt mai mult case mici aşezate în şir. Cam 20% din locuinţe au o cameră şi o bucătărie ; 40% au 2 camere şi o bucătărie ; 32% au trei camere şi o bucătărie, 6% au 4 camere şi o bucătărie şi 2% au 5 camere sau mai multe şi o bucătărie.

Cooperativele de construcţie au cheltuit în total 544.525.000 lire, din care o bună parte sume împrumutate cu 1,25% pe an, la care statul contribuie cu 2,75%. Anuitatea sumelor e de 2%. Locatarii pot cumpăra locuinţele vărsând sume lunar, timp de 50 ani. Cooperativele se bucură de reduceri la costul de transport a materialelor şi lucrătorilor, cum şi construcţia de linii de garaj pe şantiere plătind numai manopera. Suprafaţa totală construită e de 373.000 m. p. iar a curţilor şi grădinilor de 970.000 m.p. cuprinzând peste 48.000 locuinţe cu peste 180.000 încăperi, cari adăpostesc cam 200.000 persoane.

C. S.

TABLETTES DOCUMENTAIRES MUNICIPALES, Nr. 134, Septembrie 1932.

a) **Neue Methode zur Herstellung Raucher Asphaltstrassen.** (Bauamt und Gemeindebau — Aprilie 1932). Asemenea experienţe s'au făcut la Berlin de 4—5 ani, prin răcâirea asfaltului ca să nu mai alunece camioanele şi autobuzele, căci asfaltul comprimat devine prea lucios şi deci nesigur pentru circulaţie, mai ales pe timp umed, când automobilele patinează şi derapează.

S'au făcut şenţuleţe longitudinale (rainures) şi transversale, dar fără rezultate satisfăcătoare. Apoi acele şenţuleţe au fost făcute la cald prin comprimare cu un cilindru, tot fără rezultat, căci repede acele şenţuleţe se tocesc. Rezultate mai bune s'au obţinut prin aplicarea deasupra stratului de asfalt comprimat al unui alt strat de asfalt rugos; aceasta se face tratând suprafaţa stradei cu o soluţie bituminoasă puţin fluidă, care are ca efect să dezagregeze bitumul de pe suprafaţa de asfalt comprimat şi care realizează astfel aderenţe noului strat rugos. Bune rezultate a dat şi aplicarea unui gudron cald cu 15% bitum, ca un fel de tencuială, după care se acoperă cu un strat de bazalt pulverizat, care apoi iarăş este înecat într'un strat de gudron cald. Alt procedeu este cu bucăţele de piatră înecate în un strat de gudron sau bitum cald. Uneori se face uz de o maşină specială americană (sistem Greco) care lucrează ca un fel de fer încălzit, cu gaze de combustiune dela gudron, şi care se aplică deodată pe o suprafaţă de circa 6 mp. de stradă, astfel că se poate lucra în 12 ore cam 1400 m. p.

După experienţele din Statele-Unite, se crede că o astfel de amenajare ar dura 10 ani.

b) **Neue Oberleitung-Omnibus Linie** (Kommunalpolitische Blätter, 10 Iunie 1932). La 22 Februarie 1932 s'a inaugurat a doua linie de trolleybus între **Idar** şi **Tiefenstein** (Westfalia), care reprezintă un progres faţă de linia **Mettman-Gruiten** de lângă Düsseldorf. Linia are 4 km. şi este parcursă de 22 ori pe zi în ambele sensuri de câte 2 vehicule cu 6 roţi şi 24 locuri jos şi 26 locuri în picioare. Linia a fost construită în 3 luni.

2) Octomvrie 1932 — Nr. 135.

Exploatarea fonciară comunală la Haga (Publieke Werken, Aprilie 1932). Domeniul comunal în 1930 cuprindea 632 ha. teren, 90 ha. teren de construit şi 347 ha. teren deja cedat cu o valoare totală de 76,8 milioane florini. La finele 1931 erau 295 hect. închiriate şi 15,5 hectare vândute. Vinderea şi cesiunea se face prin emfiteoză, socotit ca cel mai bun sistem pentru interesele oraşului şi ale locuitorilor săraci. Terenuri se cedează astfel numai pentru locuinţe şi s'a putut păstra preţurile foarte joase pentru terenuri şi totuşi se procură foarte bune venituri oraşului; dar aceasta şi din cauză că în trecut multe terenuri au fost cumpărate foarte eftin.

URBANISME, Sept.-Oct. 1932.

a) **Urbanisme et habitation** de **H. Sellier** (fost Preşedinte al Consiliului General al Senei, Secretar General al Uniunei Naţionale a Federaţiunilor Organismelor de Locuinţe Eftine). Cunoscutul şi neobositul animator şi creiator, care este d. **Sellier** şi cu care am colaborat la vasta sa lucrare **„La Crise du Logement"** în 1921, ne dă în două pagini o admirabilă imagine a importanţei locuinţei în urbanism, dar şi satisfacţia de a ne întâlni cu o astfel de autoritate pe acelaş drum al ideei noastre că **urbanismul care se ocupă numai de stradă este un urbanism de faţadă, este pseudo-urbanism; şi numai perfecţia locuinţei justifică urbanismul.**

D-l H. Sellier

Cu multă dreptate d. Sellier se ridică contra unor servitori ai nouei religii, cari cred că planurile frumoase, simetrice şi abondente în formele elementare ale geometriei euclidiene, dispreţuind ralităţile curbelor de nivel, constitue urbanismul. Pe astfel de oameni de artă, orientarea şi rentabilitatea nu-i preocupă. Din nenorocire şi în Franţa multe realizări suferă de aceste defecte primordiale.

Tot aşa de sever este d. Sellier şi cu cei ce nu sunt conduşi de cât de rentabilitate pentru un profit abuziv.

Legea lui **Loucheur**, acel realizator din cei mai eminenţi ai Franţei, a dat adesea rezultate descurajatoare, din cauza acestor „pseudo-urbanişti sub-primari", cari au avut numai grija să construiască locuinţe în care se ignorează cu totul nevoile igienice şi sociale, şi care au mai avut şi posibilitatea, prin graţia politicianilor influenţi, să reuşească materialmente, unor commis-metrori botezaţi urbanişti şi arhitecţi, prea adesea dublaţi de oameni de afaceri avizaţi.

Legea Loucheur a condus unele oraşe, şi nu pe cele mai mici, să distrugă ultimele spaţii libere ce existau pe teritoriul lor pentru ca să acumuleze artificial, cu maximum de concentraţie permis de regulamente, o populaţie care nu convenea electorilor să o vadă emigrând în vecinătăţi.

C. S.

b) **Les ilots insalubres de Paris** de **Louis Lacroix**. Numărul pe Sept. şi Oct. a. c. al rev. **Urbanisme** este consacrat locuinţei, ca factor esenţial al urbanismului. In acest cadru, d. Lacroix ne dă unele relaţii cu totul interesante asupra dificultăţilor cu care luptă oraşul Paris pentru a desfiinţa locuinţele insalubre (taudi-urile) din anumite cartiere.

Locuinţele şi grupele de locuinţe insalubre sunt cu preciziune reperate în oraşul Paris, ca focare în deosebi de tuberculoză. Acele grupe formau în anii 1904—1914 vre-o 6 insule (blocuri) mai ales în vecinătatea estică a Parisului, şi la o populaţie a Parisului de 2.890.000 locuitori. La acea dată, populaţia insulelor insalubre era de 186.000. Procentul de tuberculoză la decese era de 10,35% între 1894 şi 1918 şi de 9,4% la 1926, faţă de 2,35% în tot oraşul. In 1921 au fost câte-va cazuri de ciumă la Paris în cartierul populat **Clignancourt** şi atunci s'au luat unele măsuri urgente contra unor insule insalubre.

Statisticele recente au reperat 17 asemenea insule insalubre în Paris. O anchetă la 1919—1920 a evaluat la un miliard franci asanarea lor, dar evaluarea este cu totul aleatorie.

Administraţia a cheltuit: în 1914 cam 5 milioane frs.; alţi 30 milioane la 1921 şi alţi 100 milioane în 1928.

Prea mult nu s'a putut face cu aceste sume din cauza unui adevărat scandal cu exproprierile.

Astfel o insulă insalubră din cartierul Clignancourt, a cărei expropriere fusese evaluată în 1923 la 1.760.000 frs. a fost evaluată de juriu la 7.105.735 frs. S'a dovedit astfel că nici legea din 17 Iunie 1915, relativă la exproprierile imobilelor insalubre, nu e eficace.

S'a propus la 1929 un proect de lege cuprinzând următoarele caracteristici, proect ce de două ori a fost retrimis în studiu de corpurile legiuitoare:

1. Experţii să fie aleşi de părţi numai dintre specialişti competenţi şi imparţiali.
2. Să se fixeze reguli stricte pentru calcularea indemnizaţiilor.
3. Să fie interzis proprietarilor a cere preţuri mai mari de cât cele fixate prin proprii lor experţi.

In 1931 urcarea preţurilor exproprierilor a produs din nou emoţie. Evaluările pentru două insule insalubre erau de 8.957.000 fanci şi s'a deschis acel credit. Juriul de expropriere a fixat însă la 25.763.334 franci exproprierile, afară de hypoteci, etc.!

Mai mult, deşi experţii au considerat toate acele imobile ca insalubre, afară de unul, Juriul le-a declarat pe toate salubre, afară de două.

Acest sistem ruinează finanţele municipale, astfel că la 1 Mai 1931 consiliul Parisului a cerut o lege care să statueze că pentru locuinţele declarate insalubre nu se poate face recurs de cât înaintea Ministerului Sănătăţii Publice, iar membrii Juriului pentru fixarea indemnităţii să fie traşi la sorţi în şedinţă publică.

In faţa unor asemenea dificultăţi, acele insule rămân iar insalubre; mai mult, pe lângă pericolul sanitar, se mai adaogă acum şi pericolul accidentelor din cauza ruinei.

Proectul de lege aşteaptă lumina în cartoanele Parlamentului, deşi de această chestiune se ocupă oamenii publici dela 1892.

Să ne mângâiem?

C. S.

* * *

JURISPRUDENŢE

1. **Chestiunea mandatului arhitectului.**

Multe tribunale refuză cu toată jurisprudenţa Casaţiei să urmeze teoria că arhitectul este un „locator operis" şi îl consideră ca un mandatar, însă numai în circumstanţe cu totul particulare — care nu schimbă cu nimic rigorile principiilor.

Un exemplu extras din judecata tribunalului comercial din Saint Etienne din 6 Noemvrie 1931 ne arată clar acest lucru

Situaţia de plată a antreprenorului fiind încheiată de arhitect la o sumă pe care antreprenorul declară că o acceptă, proprietarul recunoaşte în faţa tribunalului de comerţ mandatul dat arhitectului, însă refuză plata situaţiei întocmite de mandatarul său, susţinând că factura este exagerată şi trebuie redusă.

Judecata, bazată pe jurisprudenţă, constată că dacă arhitectul este în principiu — închirietor de lucrare — (locator operis) — poate fi şi mandatarul proprietarului în special pentru încheerea situaţiei de plată a lucrărilor, astfel că arhitectul lucrând în calitate de mandatar, situaţia întocmită este **obligatorie** pentru proprietar, care nu are drept să o discute sau să reclame expertiza, de cât în cazul de neacceptarea ei de către antreprenor sau când verificarea constată erori materiale.

(**L'Architecture** Nr. 6 din 15 Iunie 1932).

T. P.

2. **Curtea de Casaţie**: audienţa din 23 Noembrie 1931. **Vânzare — Imobil — Lipsă de suprafaţă. Diferenţă în minus de mai mult de** *20%*. **Acţiune în realitate pentru eroare. Calitate substanţială. Teren pentru o parcelare.**

Dacă lipsa de suprafaţă a unui imobil nu poate da loc, în virtutea art. 1619 al codului civil, decât la o micşorare de preţ, când diferenţa în minus întrece 20%;

este cu totul altfel când lipsa de suprafaţă face imobilul impropriu destinaţiei cunoscute de părţi, în vederea căreia a fost achiziţionat: în acest caz lipsa de suprafaţă devine în fapt o calitate esenţială a obiectului contractului, şi eroarea asupra acestei calităţi este sancţionată de art. 1101 al codului civil.

Este special aşa când imobilul a fost vândut pentru a fi parcelat, scop unic cunoscut de vânzător.

(L'Architecture, Nr. 6 din 15 Iunie 1932).

RESPONSABILITAŢILE ARHITECŢILOR. Tribunalul Civil din Rouen Sect. I). (L'Architecture Nr. 5 Mai 1932).

a) **Arhitect. Responsabilitate. Plan prealabil. Proect. Devis ulterior neconform semnat de proprietar. Diferenţe** nesemnalate. Incomodităţi în rezultat Greşală. Daune interese.

Arhitectul însărcinat să facă să se execute sub direcţia şi supravegherea sa lucrări de mărire şi transformare unei case, care a întocmit un plan prezentat proprietarului şi care apoi a întocmit un deviz neconform acestui plan şi semnat fără observaţie de proprietar, nu este obligat în principiu să asigure de cât execuţia lucrărilor prevăzute în deviz, planul prealabil prezentat de el proprietarului ne constituind decât un proect.

Cu toate acestea acest arhitect comite o greşeală întocmind astfel un deviz neconform cu planul prezentat prealabil de el, ne semnalând proprietarului diferenţele ce există între deviz şi plan şi nefăcând, înainte de execuţia lucrărilor, ca proprietarul să accepte aceste diferenţe, de unde rezultă incomodităţi, şi este locul să fie declarat responsabil condamnându-l dacă nu să facă să dispară aceste incomodităţi a căror reparaţie ocazionând o cheltuială mult superioară prejudiciului ce rezultă, cel puţin la daune interese care să repare acest prejudiciu.

T. P.

Curtea de Apel din Rennes (secţia 4-a) 27 Noemvrie 1931.

b) **Arhitect. Responsabilitate. Proastă execuţie. Neglijenţele arhitectului. Accident cauzat unui terţ. Responsabilitate parţială. Nesolidaritate cu antreprenorul.**

Intră în rolul normal al arhitectului să-şi manifeste competinţa sa ştiinţifică şi artistică nu numai în elaborarea planurilor şi aprecierea lor, dar şi în controlul lucrărilor comandate technicianilor, să facă să se înlocuiască pe cheltuiala şi riscul antreprenorului orice lucrări inferioare sau prost făcute, întrebuinţarea materialelor dubioase, sau tot ceeace este contrariu regulelor artei sau regulamentelor de construcţii sau poliţie.

In consecinţă, un arhitect este de drept declarat parţial responsabil de consecinţele accidentului cauzat unui terţ de căderea unei plăci de piatră prinsă insuficient în şuruburi pe construcţia metalică a faţadei imobilului construit sub direcţia sa, când o expertiză a stabilit în sarcina sa dubla neglijenţă de a lăsa la dispoziţia antreprenorului fixarea acestei plăci, fără să-i impună un număr determinat de şuruburi, şi de a nu fi suficient verificat aşezarea şi numărul şuruburilor plasate.

Totuşi responsabilitatea este restrânsă prin faptul dificultăţei de a-şi da seama de micile detalii de execuţie, scăpate din vedere şi comisiei de recepţia lucrărilor.

Când lucrătorul care a aşezat placa care a provocat accidentul a fost condamnat corecţional pentru rănire prin imprudenţă, antreprenorul declarat responsabil civil faţă de victima lucrătorului, proprietarul imobilului condamnat să plătească victimei daune interese şi care recurge în garanţie contra arhitectului şi antreprenorului.

Nu este cazul să fie condamnaţi solidar, responsabilitatea arhitectului fiind de ordin exclusiv contractual şi aceia a antreprenorului având mai ales origina în greşala delictuoasă a unui prepus al său.

T. R.

(**L'Architecture**, Iulie 1932).

ORAŞELE NOASTRE*)

1. ARAD.

(Buletinul Municipiului Nr. 36—43 din 1932)

A. **Călătorii cu reducere de 50% pe C. F. R.** Comisia Interimară a aprobat ca dela 1 Ianuarie 1933 să se cumpere autorizaţii-carnete cu 50% reducere pe C. F. R., probabil pentru funcţionari (în buletin nu se spune pentru cine se cumpără aceste carnete).

B. **Statistica impozitelor.** Comisia Interimară a aprobat să se facă o statistică a impozitelor comunale, iar impunerea să se facă conform stării de astăzi a contribuabilului.

2. BUCUREŞTI.

(Monitorul Comunal al Municipiului Bucureşti Nr. 37—43/932)

A. **Vânzarea părului de porc dela abatorul comunal.** S'a aprobat vânzarea părului de porc provenit dela abatorul comunal pe preţul de lei 1,80 kg. loco abator.

B. **Concesiune.** S'a aprobat să se înfiinţeze un grup edilitar pentru vânzarea produselor petrolifere în Piaţa Romană şi în subsol să facă vespasiene publice, desfiinţându-se cea existentă care nu corespunde nevoilor şi are un aspect necivilizat. Concesiunea s'a aprobat pentru timp de 15 ani fără nici o chirie, iar după această dată toate instalaţiile intră în proprietatea comunei.

C. **Frigorifere.** S'a aprobat ca să se instaleze în hala de peşte un dulap frigorifer, pentru a se păstra peştele pe timp de căldură. Costul acestui dulap frigorifer este de lei 139.000.

D. **Apa la abator.** S'a aprobat să se execute un puţ forat prevăzut cu o pompă centrifugă, şi cu o adâncime de 150 m. Acest puţ va servi la nevoile abatorului, având în vedere că apa obţinută pe această cale este mai rece ca cea din conductele publice şi poate servi mai bine frigoriferelor abatorului.

E. **Pieţe volante.** S'a aprobat pavarea pieţei volante Sfânta Treime-Tei, pentru a avea un aspect civilizat şi estetic.

F. **Transformările de pe dealul Patriarhiei din Bucureşti** executate de Primarul Municipiului, d. D. Dobrescu sunt terminate după programul primei etape. S'a executat numai amenajarea ca esplanadă (fig. 1) a aleei ce conduce la Patriarhie (fig. 2).

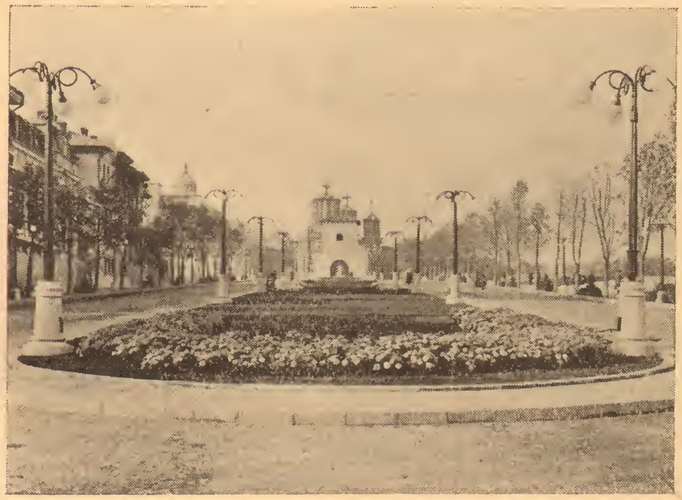

Fig. 1. — Esplanada Patriarhiei.

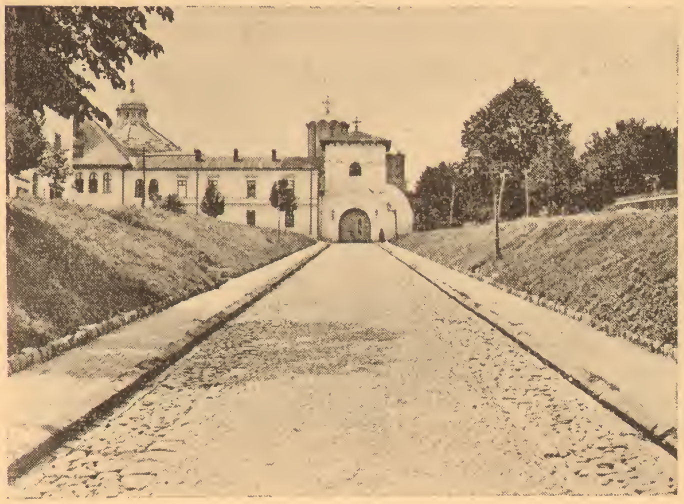

Fig. 2. — Starea anterioară a aleei Patriarhiei.

Lucrările efectuate rapid şi plătite de municipiu în toamna anului 1930 sunt :

a) *Lucrări desfiinţate :*

Depavări, dărâmări de garduri, clădiri, chilii, lei	1.022.086
Demontarea clopotului lei	84.872
Total lei . . .	1.106.958

---

*) In această rubrică se dau informaţiuni culese din publicaţiile aficiale comunale, cum şi din cele culese direct, dar care ar putea prezenta vre-un interes

b) *Lucrări noi :*

Lucrări de pavaje şi zidărie (afară de pavajul din curtea Patriarhiei):	
26739 m. c. terasamente (din care spre Str. 11 Iunie, numai de lei 44160) lei . .	2.370.165
Materiale urnizate pentru pavaje, etc. lei .	5.383.697
Costul transportului de materiale lei . .	417.480
Fundaţiile pavajului din beton şi beton armat, lei	992.430
Manopera la pavaje, borduri, lei . . .	806.195
Mutarea statuei Lupoaicei, postamente de felinare, lei	39.119
Lucrări de subzidiri la clădirile riverane, lei	531.050
Total lei . . .	10.540.136
Total general după deviz, lei . .	11.647.094

c) *Lucrări de horticultură :*

Săpături, nivelări, gropi pentru arborii aduşi dela cimitirul Belu, flori şi brazde furnizate, plata manoperei, totul plătit de municipiu dar executate de Cassa Grădinilor, lei	267.128

d) *Lucrări de metalurgie :*

55 stâlpi de fontă pentru lămpile electrice şi prelungirea gardului din curtea Patriarhiei, toate lucrări executate de Atelierele Municipiului şi plătite de municipiu, lei	465.508
Nu avem date asupra costului instalaţiilor electrice pe care le apreciem la circa lei	900.000

e) *Lucrări de apă şi canal, executate de U. C. B. :*

Deplasarea vechei conducte şi a accesoriilor ei şi aşezarea de guri de incendiu, prelungirea conductei de apă şi 20 noi hidranţi de grădină, total lei . .	298.777
Lucrările de canalizare, inclusiv piesele noi metalice, lei	86.616
Total lei . . .	385.393

Astfel toate lucrările amenajerei esplanadei nu au întrecut costul total de lei 13,5 milioane.

G. **Realizări urbanistico-edilitare în Bucureşti.**

a) In **Sectorul III** (Albastru) au fost realizate lucrări ce nu pot fi trecute cu vederea, căci reprezintă nevoi simţite şi satisfăcute.

Dăm acum două exemple, cu care bucureştenii nu erau obişnuiţi :

Grădină publică.

Primul exemplu este amenajarea groapei de gunoaie numită „Valea Plângerei" (fig. .1) şi transformarea ei parţială în Grădină Publică prin Serviciul Salubrităţei sectorului (fig. 2). Dacă arta paysagistă folosită este discutabilă, această civilizare a oraşului este un semn îmbucurător.

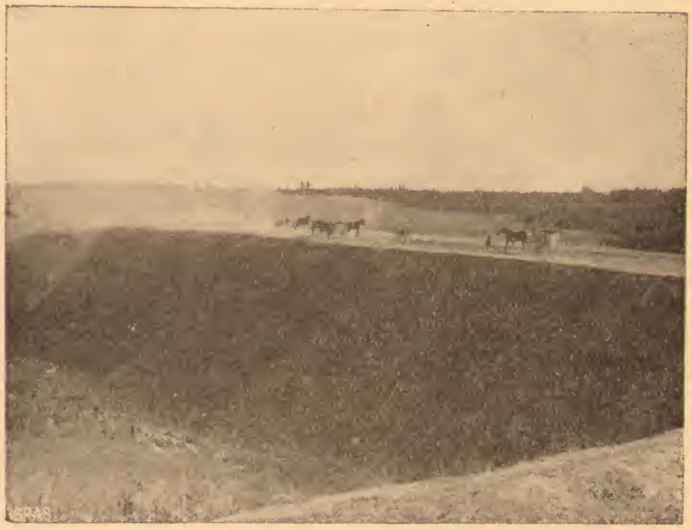

Fig. 1. — Depozit de gunoaie în „Valea Plângerei" din Bucureşti.

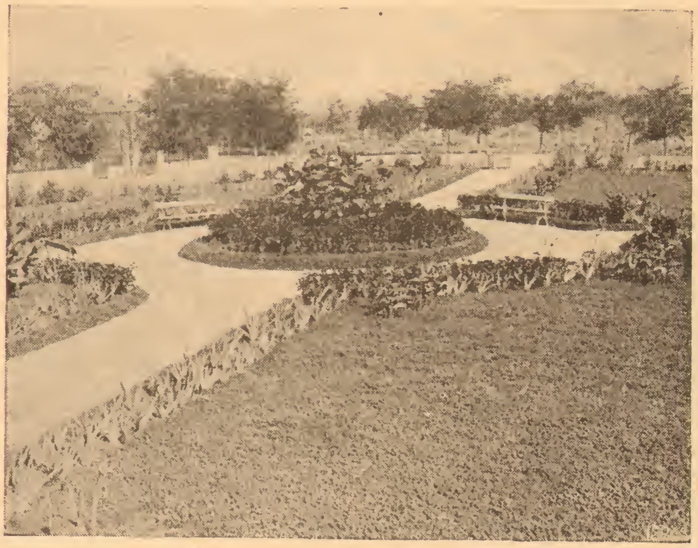

Fig. 2. — Noua grădină pe depozitul de gunoaie din „Valea Plângerei".

Basine de scăldat.

Cel de al doilea exemplu este basinul de scăldat din B-dul Maria, foarte căutat şi util populaţiei cartierelor vecine (fig. 3), şi care nu este singurul executat în acest sector. Desigur denumirea „strand" dată unor astfel de instalaţii nu este mai puţin eufemistică decât aceia de „parc" la lotizările înghesuite din centrul ca şi de la periferia oraşului.

Situaţia unui astfel de basin în praful unui colţ de stradă nu este din cea mai bună. Dar începuturile niciodată nu au fost perfecte.

b) **Şoseaua Pantelimon** a luat altă faţă prin noile lucrări de pavaje ale acestei artere de penetraţie plină de praf vara, şi de noroi şi gropi în epocile de dezgheţ sau de ploi. Vederile fotografice de mai jos (fig. 4 şi 5) ne dă aspectul anterior şi posterior al unei porţiuni, care, aşteptând o încadrare şi cu clădiri estetice, a fost mutilată cu prea mulţi stâlpi pentru diverse întrebuinţări.

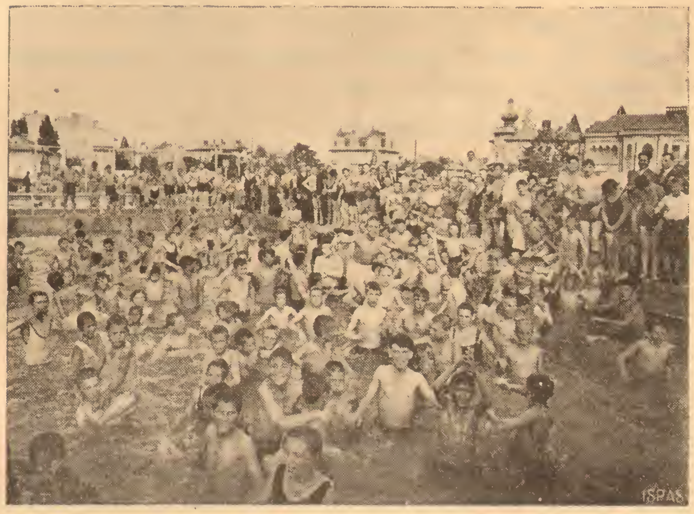

Fig. 3. — Scăldătoarea din Bd. Maria din Bucureşti.

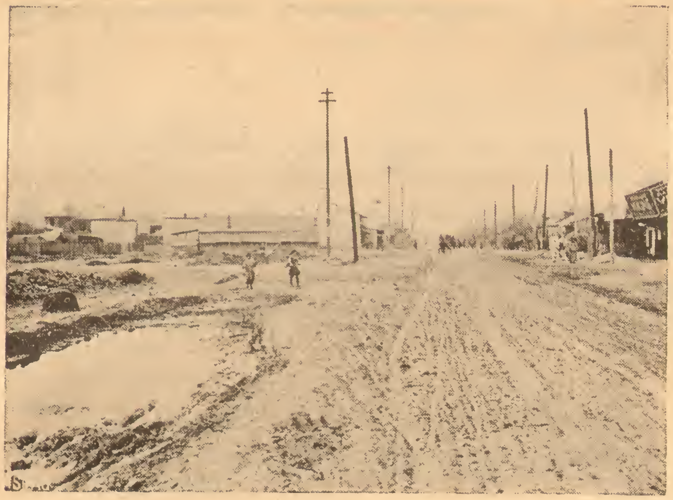

Fig. 4. — Şoseaua Pantelimon înainte de pavare.

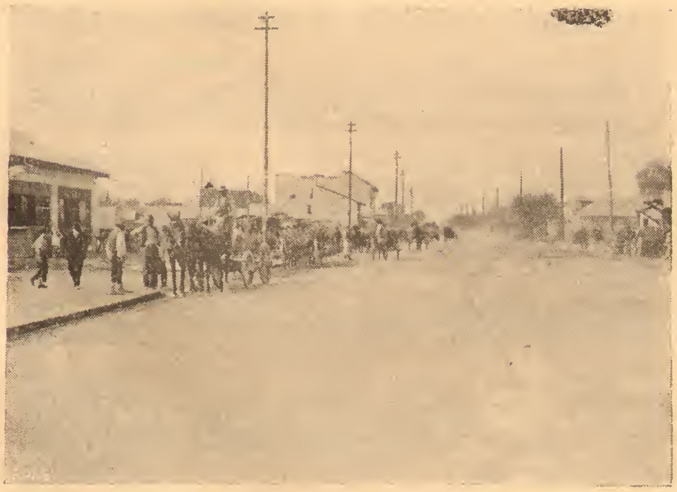

Fig. 5. — Şoseaua Pantelimon în noua stare.

c) *Noua Piaţă a Gărei de Nord.* In cursul acestui an, desfăşurându-se multă energie, s'a curăţit aproape întregul teren care va fi ocupat cu noua piaţă a Gărei de Nord în curs de transformare şi complectare. Vom avea aici una din cele mai mari pieţe ale oraşului cum se vede din fotografia acestui teren (fig. 6).

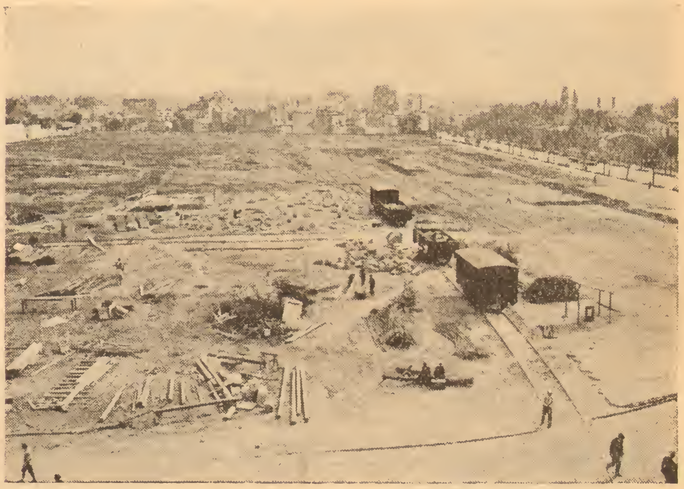

Fig. 6. — Lucrările din noua Piaţă a Gărei de Nord.

Cu ocazia acestor lucrări au eşit la lumină fundurile proprietăţilor dinspre Calea Griviţei, pe care există tot felul de clădiri insalubre, cum se vede din o altă fotografie luată spre acea direcţie (fig. 7).

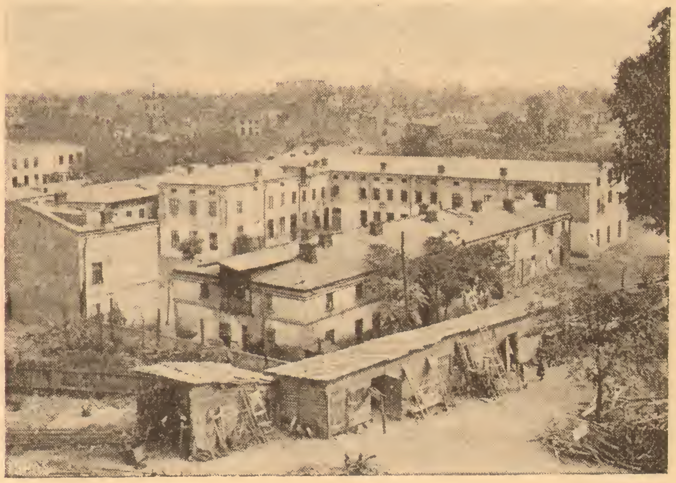

Fig. 7. — Clădiri insalubre apărute în noua Piaţă a Gărei de Nord.

d) *Calea Văcăreşti* şi-a schimbat şi ea aspectul. Dintr'o străduţă cu praf şi gropi ori inundată şi plină de noroaie apare acum ca un bulevard larg, de viitor, conducând la locurile pitoreşti şi monumentele istorice ale oraşului (figura 8 şi fig. 9).

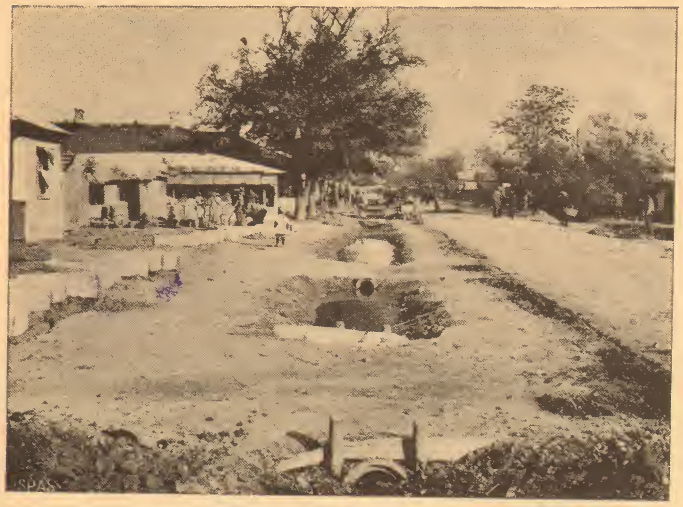

Fig. 8. — Calea Văcăreşti înainte de pavare.

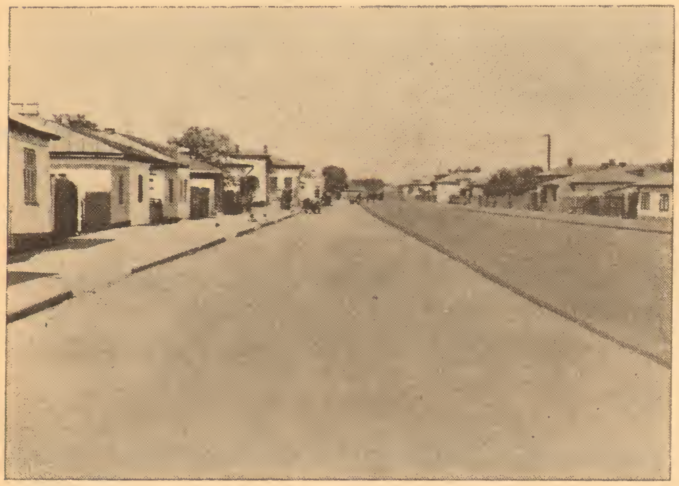

Fig. 9. — Calea Văcăreşti după pavare.

3. CONSTANŢA.

(Monitorul Comunal Nr. 10—11/932)

A. **Reparaţia filtrelor.** S'a aprobat ca filtrele dela uzina de apă Hinôg să fie urgent reparate, pentru a nu periclita alimentarea oraşului ru apă.

B. **Localuri pentru şcolile primare.** S'a aprobat ca în cartierele Viile noi şi Medeea să se facă câte un local de şcoală primară tip, al cărui preţ a fost calculat la 240.000 lei de fiecare local.

4. SATU MARE.

(Buletinul Oficial Nr. 9—10/932).

A. **Regulamente.**

1. **Regulament pentru contribuirea obligatorie la serviciul de apă pentru organizarea oraşului cu apă potabilă.** Pe baza art. 4 din legea maximului s'a înfiinţat o taxă de 1% asupra valorei tuturor proprietăţilor imobiliare din oraş, pentru a se creea un fond ce va servi exclusiv la înfiinţarea, amplificarea şi modernizarea uzinei de apă şi a accesoriilor sale. Regulamentul prevede că valoarea contribuţiei proprietăţilor imobiliare se vor face după suma cu care este înscrisă proprietatea în rolurile percepţiei statului.

In termen de şase luni toţi proprietarii sunt obligaţi a introduce apă din conducta publică; în caz de neconformare Primăria va executa racorpul în contul proprietarului. Regulamentul a fost votat în şedinţa Consiliului Comunal din 23 Februarie 1931, de Comitetul Local de Revizuire cu deciziunea Nr. 696/931 şi Comitetul Central de Revizie cu decizia Nr. 420/931.

2) **Regulament pentru contribuţia obligatorie la serviciul canalelor, pentru canalizarea apelor murdare şi a precipitaţiunilor atmosferice (ploaie, zăpadă).**

Pentru creiarea fondului se prevede o taxă de 2% asupra tuturor imobilelor din oraş, care să servească exclusiv la înzestrarea oraşului cu o reţea de conducte de canal. Stabilirea valorei se va face la fel ca la regulamentul pentru apă.

3) Comisia Interimară a aprobat **regulamentul de funcţionare al abatorului comunal.**

B. S'a aprobat **regulamentul de construcţii şi alinieri** al oraşului.

5. TURGU-MUREŞ.

(**Oraşul**, foaie comunală Nr. 18—20/932).

A. **Şcoală comunală de arte plastice.** S'a aprobat regulamentul pentru funcţionarea şi administrarea şcoalei de arte plastice (curs liber) de pe lângă Primăria Municipiului Târgul-Mureş. Regulamentul a fost aprobat de Comitetul Local de Revizie Cluj la 22 August 1932.

6. TEMIŞOARA.

(Monitorul Municipiului Nr. 25—29/932).

A. **Şomajul.** Pentru ajutorarea şomerilor s'au înfiinţat noi taxe comunale pentru apartamentele de locuit şi localurile unde se exercită diferite industrii.

B. **Invăţământul industrial.** In Timişoara sunt 8 şcoale de ucenici în care se predă curs seral, după ce ucenicii lasă lucrul. Elevii cari absolvesc această şcoală fac armata cu termen redus.

C. **Financiare.** Contul general pe anul 1931 a fost:

Venituri

Evaluări bugetare, lei	425.381.127
Drepturi constatate în favoarea comunei, lei	427.584.603
Sume încasate, lei	391.800.511
Rămăşiţe de încasat, lei	35.784.092
Evaluări anulate, lei	37.214.713

Cheltueli

Suma cheltuelilor aprobate prin buget, lei .	425.381.127
Drepturi angajate în sarcina comunei, lei	379.505.763
Plăţi efectuate, lei	379.074.208
Rămăşiţe de plată, lei	431.555
Credite anulate ca neutilizate, lei . .	45.875.202

7. TURNU SEVERIN.

(Buletinul Oficial Nr. 10—11/932)

A. **Casă de Economie şi Ajutor.** Funcţionarii Primăriei oraşului Turnu-Severin au înfiinţat o casă de credit, economie şi ajutor, pentru a se putea împrumuta la nevoi şi pentru construcţiuni de case. Dobânda la împrumuturi este de 6% pe an, iar la împrumuturi pe construcţii este de 4%.

8. VASLUI.

(Buletinul oraşului Nr. 9—100/932)

A. **Vidanjări.** S'a aprobat concesionarea vidanjelor pe suma de lei 5000 anual, care se va plăti în 3 rate semestriale.

D. R.

* * *

ACADEMIA DE ARHITECTURA BIBLIOTECA

DIN SUMARELE REVISTELOR

A. ROMANE.

1. Buletinul Societăţei Politecnice.

a) **Iulie** *1932*, **Nr.** *7*.

I. Budu: Construcţia unui spital municipal în Bucureşti.

M. Stamatiu: Un nou procedeu chimic de întărire şi protecţie a betonului fisurat sau poros contra apelor agresive.

b) **August** *1932*, **Nr.** *8*.

M. Stamatiu: Un nou procedeu chimic de întărire şi protecţie a betonului fisurat sau poros contra apelor agresive (urmare).

Ioan Miclescu: Pe marginea unei dări de seamă.

2. Buletinul societăţei medicale de educaţie fizică.

a) **Iulie—August** *1932*, **Nr.** *1*.

A. Strugurescu: Un caz de spondilolistesis în legătură cu controlul medical al exerciţiilor corporale.

C. Costea şi **Gh. Tătaru:** Modificări morfologice sanguine la concurenţii de ski (cursa de 22 km. în munţi).

b) **Septembrie—Octmbrie** *1932*, **Nr.** *2*.

M. Corneanu: Asistenţa medicală în sporturi, trusă medicală de prim ajutor.

3. Buletinul Asociaţiei Generale a Inginerilor din România.

a) **Iulie** *1932*, **Nr.** *7*.

Ing. silv. Nicolae Nedelcovici: Asocierea diverşilor proprietari de păduri ca mijloc pentru o mai bună valorificare a produselor lemnoase şi o mai bună cultură silvică.

b) **August** *1932*, **Nr.** *8*.

Ion Miclescu: Problema generală a căilor noastre ferate.

N. Arcadian: Ideia şi formele de economie organizată în decursul timpului.

Ion Miclescu: Condiţiuni uniforme de tratament ale inginerilor din serviciile publice după o lege unică a corpului tecnic.

c) **Septembrie** *1932*, **Nr.** *9*.

I. Poltov: Problema echilibrului bugetar eventual numai în lumina datelor statistice.

Silvio Marino: Etatismul în România.

N. Codreanu: Bazele cari pot da capitalului străin posibilitatea de a participa la desvoltarea reţelei noastre de căi ferate.

I. Andriescu-Cale: Influenţa vegetaţiei asupra regimului apelor şi utilizarea ei tecnică.

St. Mihăescu: Plan economic naţional.

I. Vlădescu: Planul cincinal sovietic.

Em. Anastasiu şi **Const. Cernescu:** Proect pentru legea corpului technic.

C. Mateescu şi **N. Odobescu:** Criza economică şi situaţia inginerilor.

G. G. Chelaru: Sindicalizarea inginerilor pe întreprinderi.

I. Demetrescu şi **G. Chelaru:** Şomajul în inginerie.

Cezar Gr. Cristea: Ocrotirea muncii indigene şi şomajul intelectual.

d) **Octombrie** *1932*, **Nr.** *10*.

P. Demetriad şi **V. Ciobanu:** Armonizarea căilor ferate cu navigaţia şi porturile în special cu privire la traficul de cereale.

T. Atanasescu: Lucrările executate la C. F. R. între anii 1929—1932 din împrumutul extern.

Emil Em. Anastasiu: Podurile de cale ferată executate din fondurile de investiţii 1929—1932.

I. Demetrescu: Problema drumurilor.

I. Andriescu-Cale: Contribuţiuni la studiul modernizării şoselelor noastre. Pavajul mozaic.

D. Grozescu şi **E. Vâlceanu:** Regimul silvic şi regimul apelor.

Mihail Manoilescu: Economia naţională organizată.

P. P. Dulfu: Politica comercială externă în regimul economiei naţionale organizate.

4. Natura.

Octombrie *1932*, **Nr.** *8*.

Gr. Antipa: Tainele vieţei peştilor.

Prof. M. Dimonic: Insecte parazite folositoare.

Dr. P. Cosac: Ce trebuie să ştie un adevărat turist.

5. Progresul Social.

a) Septembrie *1932*, Nr. *7*.

Alexandru Topliceanu : Importul semifabricatelor.

Cristea Niculescu : Unde mergem ?

b) Octombrie *1932*, Nr. *8*.

I. B. Florian : Sarcinile datoriei publice.

6. Revista Asociaţiunei Generale a Conductorilor de Lucrări Publice din România.

a) Mai—August *1932*, Nr. *5—8*.

Petre H. Costescu : Asupra importanţei observărei nivelului apelor.

7. Revista de Igienă Socială.

a) Octombrie *1932*, Nr. *10*.

E. Răsmeriţă : Condiţiuni atmosferice în localurile de muncă.

b) Noembrie *1932*, Nr. *11*.

I. D. Enescu : Locuinţa modernă.

Od. Apostol : Anchete medico-sociale în Ţara Moţilor.

8. Revista Pădurilor.

a) Mai—Iunie *1932*, Nr. *5—6*.

Dr. Emil Pop : Date noi cu privire la răspândirea genului Pinus şi Picea în Transilvania.

Petre Antonescu şi D. Grozescu : Situaţia forestieră a României pe anul 1930.

b) Iulie *1932*, Nr. *7*.

C. D. Chiriţă şi T. P. Bălănică : Importanţa ecologică a subarboretului în pădurile din câmpia română.

I. Fovai : Probleme de reformă silvică.

9. Revista Ştiinţifică „V. Adamachi".

a) Septembrie *1932*, Nr. *6*.

Ing. Mihail Dima : Cauciucul sintetic.

Alex. Romanovici : Intoxicarea solului.

General Scarlat Panaitescu : Insemnătatea cursului de topografie.

10. Milcovia revistă regională de studii, anul II, vol. 1, 1931, Focşani.

N. Al. Rădulescu : Târgurile anuale din ţinutul Putnei.

I. Romanoai : Date focşănene asupra hotarului şi unirii.

Maior D. Cantea : Judeţul Putna din punct de vedere militar.

B. STREINE

1. L'Architecture.

Nr. *5* Mai *1932*.

A. Louvet : Monastirea Visitation din Crainhem (Bruxelles).

Ch. Risler : Şcoala naţională de arte frumoase — concursul fundaţiilor Rougevin şi Henri Eustache.

A. Laparede : Palatul Mediteranei la Nisa.

Ollivier : Stabiliment de băi-duş, avenue Mathurin-Moreau.

Ch. Imbert : Imobile cu chirii eftine, str. Antoine-Chantin. Nr. 36.

Nr. *6*, Iunie *1932*.

J. Marrast : Henri Sauvage.

C. Risler : Arhitectura la Salon. Societatea artiştilor francezi.

Raymond Cogniat : Al XXII-lea salon al artiştilor decoratori.

Nr. *7*, Iulie *1932*.

Ch. Imbert : Serviciul tecnic al construcţiilor navale.

Ch. Duval : Uzina hydro-electrică din Said-Machon.

Ch. Risler : Expoziţia retrospectivă a uniunei sindicale a arhitecţilor francezi.

F. Ollivier : Mărirea unei case de sănătate, str. Ondinet Nr. 16.

Nr. *8*, August *1932*.

Albert Laparade : Impresii asupra arhitecturei germane.

A. Louvet : Expoziţia de artă religioasă modernă la Rouen.

Raymond Cogniat : Cinematograful Gaumont-Palace.

Nr. *9* Septembrie *1932*.

Societatea Centrală a Arhitecţilor. Distribuţia recompenselor.

L. H. — Expoziţia de arta grădinilor clasice din Maison-Laffite.

R. de Saint-Chamas : Conferinţa asupra privilegiului constructorului.

L. H. A XVIII-a expoziţie bianuală internaţională de artă la Veneţia.

Casa mutualităţii.

Nr. *10* Octombrie *1932*.

J. Formigé : Congresul arheologic din Franţa 1932.

R. Cogniat : Casa Franţei, avenue des Champs-Elysées.

C. Cart. de Lafontaine : Concursul pentru noul sediu social al Institutului Regal al Arhitecţilor Britanici la Londra.

E. de Ganay : Cetatea Universitară din Besançon.

2. Gesundheits Ingenieur.

Nr. *37* din *10* Septembrie *1932*.

Ing. W. Seegert : Serviciul pentru scoaterea benzinei din canalele oraşului Dinsburg-Hamborn (pentru prevenirea exploziilor).

Inginer W. Hosang : Se poate dirija nămolul extras dintr'un râu printr'o instalaţie de epuraţie din nou în acelaş râu ?

Architect Alfons Mayer : Technologia apei întrebuinţată la lăptării.

Nr. *38* din *17* Septembrie *1932*.

Dr. Ing. Kahr : Aparate pentru determinarea gazelor în canalele de scurgere.

Dr. H. Bach : Inovaţiile dela staţia de epuraţie a apelor uzate din Chicago.

Nr. *39* **din** *24* **Septembrie** *1932.*

Prof. Dr. Ing. Heilman: Experiențele cu încălzirea artificială a nămolului decantat în stația de epurație a orașului Halle.

Ing. W. Karg: Scurgerea apelor de ploaie în canale.

Osc. Knoblauch. Herm. Reicher und Helm. Knoblauch: Determinarea umezelei zidurilor și conductibilității sunetelor în cartierul de încercări din München.

Dr. H. Bach: Inovații la stația de epurație a apelor uzate din Milwankee.

Nr. *41* **din** *8* **Octombrie** *1932.*

Ing. A. Berestneff: Noile metode americane întrebuințate pentru încălzirea, răcirea și aerisirea sălilor mari.

Dr. Ing. Imhoff: Cantitatea nămolului care se depune în instalațiunile de decantare.

Nr. *42* **din** *15* **Octombrie** *1932.*

Ing. Stade: Procedeul biologic întrebuințat pentru curățirea apelor uzate la stația de epurație din Erfurt.

Ing. A. Berestneff: Noile metode americane întrebuințate pentru încălzirea, răcirea și aerisirea sălilor mari.

Ing. Repky: Trecerea dela cuptoare încălzite cu coks la cuptoare încălzite cu gaz aerian la crematoriile romane.

Nr. *43* **din** *22* **Octombrie** *1932.*

Ing. R. Sigwart: Pătrunderea aerului prin ferestrele de lemn și de oțel.

Dr. Ing. v. Hanffstengal și **Ing. Werner Müller:** Instalațiunile de epurația apelor uzate din Nürnberg-Nord.

3. Genova Rivista municipale.

a) **Septembrie** *1932,* **Nr.** *9.*

Orlando Grosso: Restaurarea Bisericei Sf. Augustin (urmare).

Băile maritime municipale în sezonul 1932.

Cronici administrative.

Informații urbanistice.

b) **Octombrie** *1932,* **Nr.** *10.*

Cesare Marchisio: Operele publice genoveze în ultimul an al deceniului (deceniul regimului fascist).

Orlando Grosso: Restaurarea Bisericei Sf. Augustin (sfârșit).

Marele spital ortopedic din Genova: „Institutul Geannina Qaslini din Quarto".

Cronici administrative.

Informații urbanistice.

4. Housing.

a) **Octombrie** *1932.*

Sute de milioane de dolari pentru locuințe?

Desființarea de cartiere insalubre în Boston.

Un nou tip de case.

Problema locuințelor în Liverpool.

Problema locuințelor în Elveția.

Locuințe pentru studenți.

Rolul arhitecților în problema locuințelor.

Case înalte cu multe apartamente (flats) sau case familiale.

Orașul viitorului, după le Corbusier.

5. International Housing and Town Planning Bulletin.

1. Locuințele clădite de către compania căilor ferate germane.
2. Locuințele clădite de către compania căilor ferate de Nord, Franța.
3. Invățământul urbanismului în Norvegia.

6. Wasmuth's Monatshefte f. Baukunst und Städtebau.

a) **Septembrie** *1932,* **Nr.** *9.*

Arhitecții Otto Weissgerber și **Fritz Schirmer:** Noua clădire a institutului de fizică al școalei politecnice din Berlin.

Instus Bier: Două clădiri pentru cercetări și învățământ medicinal.

Arhitecții Jan W. E. Buijs și **Joan B. Lürsen:** Două noi clădiri comerciale olandeze.

Arhitecți Thompson și Churchill: O clădire pentru biurouri în New-York.

Arhitecți Psul Mebers și **Paul Emmerich:** Cartierul (Siedlung) Friedrich-Ebert din Berlin.

Prof. Dr. Habicht: Stadionul și sala de gimnastică a școalei politecnice din Hannovra.

Hans Reichow: Urbanismul funcițonal.

Werner Hegemann: Planul regional pentru „provincia Berlin" și pentru raionul industrial al Germaniei centrale.

7. Urbanisme.

a) **August** *1932,* **Nr.** *5.*

André Ménabréa: Punerea în valoare a țării.

Adolphe Derbaux: Urbanismul și Artele Coloniale.

Circulara Ministerului de Interne pentru planul de extensiune a orașelor. Amenajarea terenurilor de aviație.

Concursul în vederea realizărei unei expoziții internaționale de artă la Paris.

Camille Rosier: Proecte comunale de amenajare.

Robert de Sonza: Ideile greșite ale unui concurs de idei (urmare).

b) **Septembrie—Octombrie** *1932,* **Nr.** *6—7.*

Henri Sellier: Urbanism și locuință.

Lipsurile legislației privind urbanismul.

Georges Sebille: Amenajarea blocurilor (îlots).

Louis Lacroix: Blocurile insalubre în Paris.

Asociația franceză pentru amenajarea locuinței.

Stephane Claude: „Orașul-grădină Ungemach la Strasbourg".

Eduard Weiler: Oraşul sub flori.
A. Bonnaud: Oraşul-grădină Plessis-Robinson.
Incălzitul urban la Plessis-Robinson.
Stephane Claude: Grup de locuinţe „Payret-Dortail" la Vanves.
P. Bourdeix: Oraşele lineare.
Două exemple streine de terenuri de joc.
Grădina copiilor la Ville urbaine.
Amenajarea terenurilor de sport.
Declaraţia congresului naţional al locuinţei.

* * *

INFORMAŢIUNI

1) **Două congrese importante de urbanism.**

La 14 Noembrie a. c. este anunţat congresul naţional de urbanism din Statele Unite ale Americei în oraşul **Pittsburg**, cu un program bogat repartizat pe 3 zile.

Referitor la problema locuinţelor este anunţată o comunicare a d-lui **Robert D. Kohn**, fost preşedinte al Institutului Arhitecţilor Americani, în care se va atinge şi posibilităţile de a se construi locuinţe în masă şi finanţarea desfiinţării cartierelor insalubre. D-l **Henry Wrighth** va vorbi despre rolul urbanistului în problema locuinţei.

D-l **Orrin C. Lester** va vorbi despre refacerea porţiunei Lower East Side a New-York-ului.

Aspectul administrativ al problemei locuinţelor va fi expus de d-l **Bernard I. Newman** din Philadelphia. Diferiţi alţi membri ai congresului vor atinge probleme de zonificare, de aplicare a planurilor de sistematizare, finanţarea sistematizării, e,tc. In legătură cu congresul este proectată vizitarea câtorva localităţi şi instituţii din împrejurimi.

2) La 18 şi 19 Octombrie a. c. a avut loc la **New-York** un congres de urbanism regional şi de chestiuni administrative. Acest congres-conferinţă a fost organizat de conducătorii diferitelor facultăţi ale Universităţii din New-York şi a avut loc în aula universitară din Washington-Square.

Programul a fost unul din cele mai bune privitor la variatele probleme ce sunt în legătură cu urbanismul regional.

Problema de urbanism şi administraţie în condiţiile actuale economice; coordonarea lucrărilor publice şi a serviciilor în regiunile municipale; tendinnţa localităţilor învecinate de a se îngloba la oraşele-metropole; experienţa făcută în străinătate şi în America cu înglobarea de regiuni învecinate la metropole; probleme de administraţie şi legislaţie, în legătură cu planurile regionale, etc.

(Din **Honsing**, Octomvrie 1932).

T. R.

2) **Creaţia unui nou muzeu la Bâle.**

S'a luat o decizie definitivă în privinţa construcţiei noului muzeu din Bale.

Tesaurele considerabile din care se compun colecţiile publice ale oraşului, vor avea o clădire demnă care să le adăpostească şi care va fi terminată probabil până în anul 1935.

(**L'Architecture**, Nr. 9/15 Sept. 1932).

Bulletin International de l Habitation et de l'Aménagement des Villes No. 28.

Ce Bulletin contientt des rapports intéressants sur l'Enseignement de l'Urbanism en Angleterre et en France. Les rapporteurs sont Proesseur Patrick Abercrombie, Liverpool, Professeur S. D. Adshead, Londres, et Professeur A. Bruggeman, Paris. On donne des renseignements sur la fondation et l'administration des différentes écoles, sur l'admission des étudiants, le programme des études, frais d'études, les examens et les diplômes. Le Bulletin contient aussi un rapport sur l'Intervention de l'Architecte dans les Plans d'Extension des Villes en Roumanie par le Professeur Cincinat Sfintescu. Chaque rapport est publié en anglais, en français et en allemand.

Des Bulletins ultérieurs contiendront des rapports sur l'Enseigngement de l'Urbanisme et l'Intervention de l'Architecte dans les Plans d'Extension des Villes en d'autres pays et sur le Logement par les Compagnies de Chemin de Fer. Les renseignements relatifs au Bulletin et aux conditions pour faire partie de la Fédération peuvent être obtenus auprès de la Fédération Internationale, 25 Bedford Row, London, W. C. 1.

3) **Concurs internaţional** pentru amenajarea malului stâng al râului Escaut, din faţa oraşului Anvers, a fost deschis de Consiliul de Administraţie al Soc. Intercomunale de acolo.

Programul şi documentele necesare sunt de vânzare la sediul suszisei societăţi, Anvers, rue Arenberg 26, şi costă 20 fr. programul şi 80 fr. planurile.

Termenul predărei este 31 Mai 1933 ora 16.

Premii: 100.000, 50.000, 25.000 franci.

4) **Laborator de analize la Oradia Mare.** Municipiul Oradea Mare posedă o uzină de salubritate şi o fabrică de ghiaţă condusă de d. Ing. **Eichner**. D-sa ne comunică lăudabila idee ce a avut de a înfiinţa pe lângă acea fabrică şi un **laborator de încercări şi analize de materiale**

în special pentru cele întrebuințate la pavarea străzilor. Astfel face încercări în deosebi asupra asfalturilor și bitumurilor, în raport cu caetele de sarcini anexate contractelor pentru pavaje, și ceeace este foarte important, asupra probelor ridicate chiar în timpul **execuției lucrărilor.**

Se examinează punctul de înmuiere, de penetrație, ductilitatea, stabilitatea, umiditatea și densitatea bitumului. Apoi se mai poate analiza finețea prafului de calcar, calitatea nisipului ș. a.

D-l Ing. **Eichner** promite că va dezvolta acel laborator și pentru analize chimice.

C. S.

5) **Erată.**

In numărul precedent dintr'o greșală a tipografiei, inscripția dela clișeul după copertă a apărut ca reprezentând o lucrare din Franța. In realitate fotografia reprezintă un colector de beton executat pe șos. Mihai Bravu din București de Soc. Edilitatea.

Credem de altfel că cititorii vor fi făcut corectura cuvenită, de oarece inscripția din corpul revistei era cea adevărată.

6) **Organizarea corpului arhitecților.**

„Legea pentru înființarea și organizarea corpului arhitecților" publicată și în rev. „Urbanismul" No. 7—8, s'a pus în aplicare. Dăm mai jos tabelele acestui corp, afișate la **„Academia de Arhitectură"** din București.

TABLOU No. 1

(de arhitecții **diplomați ai Academiei de Arhitectură din București** cari îndeplinesc condițiunile art. 1 din „Legea pentru înființarea și organizarea corpului arhitecților și au făcut cereri în termenul prevăzut de art. 2 al acelei legi).

1. Abramovici Savu, str. Radu Vodă Nr. 8 a, Buc.
2. Alexandersohn Vera. —
3. Almalek Angelo, str. Dr. Burghelea 20, Buc.
4. Aprihăneanu N., str. Regală 21, Buc.
5. Atanasescu Iancu, secr. Comis. Mon. Istorice din Craiova.
6. Băbeanu Niculae, calea Griviței 337 bis, Buc.
7. Baloșin State, b-dul Dinicu Golescu 9, Buc.
8. Balaș Ion, str. Buzești 100, Buc.
9. Balaș Ștefan, str. Dumbrava Roșie 12, Buc.
10. Bănică Ion, stradela Sf. Ștefan 1, Buc.
11. Becu Sterie, str. Aureliu 14, Buc.
12. Berger Robert, str. Bradului 27 et. II, Buc.
13. Biliargiu N., str. Costache Negri 32, Buc.
14. Bobletec Gh., str. Arcului 5, Buc.
15. Boico Petre, șos. Pantilimon 24, Buc.
16. Bozianu I., calea Victoriei 102, Buc.
17. Burcuș Jean, b-dul Ferdinand 135, Buc.
18. Călinescu Emil, str. G-ral Praporgescu 35, Buc.
19. Călugăreanu St., Parc Delavrancea Aleea C. 31. București.
20. Cănănău C., str. Dorobanți 218, Buc.
21. Canella Vicenzo, str. Vasile Alexandri 2, Buc.
22. Căpșuneanu Ion, str. Puțu cu apă rece 71, Buc.
23. Cernescu Ion, str. Vasile Lascăr 146, Buc.
24. Cherenbah Mircea, str. Paris 42, Parc. Bonap. Buc.
25. Ciocoiu Th., str. Traian 67, Buc.
26. Ciortan Iorgu, str. Biserica Enei 3, Buc.
27. Ciortan Statie, str. Schitu Maicelor 7, Buc.
28. Ciulei Maria, str. G-ral Lahovary în Alee 6, Buc.
29. Ciulei Tașcu, Aleea G-ral Lahovary 6, Buc.
30. Ciorapciu Epaminonda, Aleea Suter 10, Buc.
31. Constantinescu A., str. Aviator Juliu Tetrat 13, Buc.
32. Constantinescu Alex., str. Frumoasă 52, Buc.
33. Costescu Emil, str. Maria Rosetti 31, Buc.
34. D-na Cotescu Maria, B-dul Elisabeta 60, Buc.
35. Coțifide Stavru, str. Nic. Șelari 9, Buc.
36. Culina A., str. Melodiei 7, Buc.
37. Cusenca Eugen I., str. Petre Maior 31, Buc.
38. Damian Gh., șos. Jianu 1, Buc.
39. Davidescu Miron, str. Parfumului 9, Buc.
40. D-na Delavrancea Henrietta Gibory, Eforia Spit. Civile, Buc.
41. Dimo Pavel, str. Tunari 32, Buc.
42. Dinulescu Ioan V., str. Basarabiei 39, Buc.
43. Doicescu Octav, b-dul Elisabeta 41, Buc.
44. Dudescu Radu, b-dul Lascăr Catargi 14, Buc.
45. Dumitrescu I., str. Alexandria 11, Buc.
46. Dumitrescu Vanghele, str. Progresului 11, Buc.
47. Duțescu C., str. Avrem Iancu 15, Buc.
48. Enescu I. D., str. Cobălcescu 16, Buc.
49. Enescu Niculae, str. Filaret 47, Buc.
50. Evoloceanu Titus, str. G-ral Grigorescu 10, Buc.
51. Feldștein Iancu, str. Sălciilor 15, Buc.
52. Focșanu Aurel, str. Arh. Ion Mincu 13, Buc.
53. Fonescu Eugen, str. Ștefan Mihăileanu 21, Buc.
54. Galia N. P., str. Columb Nou 4, Buc.
55. Ganciu Eugen, str. Bruxelles 7, Buc.
56. Galia M. (Goldman), str. Pia Brătianu 7, Buc.
57. Galin Golinger D., Pasaj. Imob. et. II B, Buc.
58. D-na Georgescu Alexandrina Călugăreanu, b-dul Dacia 20, Buc.
59. Georgescu Nica, b-dul Banu Manta 79, Buc.
60. Ghiacu Achile, str. Suter Nr. 1, Buc.
61. Ghinescu Aurel D., șos. Doamnei 11 bis, Buc.
62. Giurgea Ion, Galați.
63. Glasberg Robert, Aleea Cornelia 18, Buc.
64. D-ra Granet Silvia, b-dul Tache Ionescu 6, Buc.
65. Grossu Eugen, str. Alex. Orăscu 4, Buc.
66. Hanciu Ion, str. Grig. Manolescu 28, Buc.
67. Sp. Haret Virginie (Alexandrescu), b-dul Lascăr Catargi 14, Buc.
68. Hergot D., str. Rondă 36 bis, Buc.
69. Herivan Sady (Hirschtrit), str. Romulus 2, Buc.
70. Hiersch Leon, str. Dumbrava Roșie 20 a, Buc.
71. Hirsch Matias, str. Poincaré 20 bis, Buc.

72. Iancu Gh., str. Labirint 197, Buc.
73. Ioanid Mihail, str. Orientului 18, Buc.
74. Iliescu Al., şos. Jianu 1, Buc.
75. Iliescu Ştefan S., str. Justiţiei 9, Buc.
76. Ionescu C., str. Crivineni 11, Buc.
77. Ionescu Eugen N., str. Mitrop. Daniel 20, Buc.
79. Ionescu D. Berechet, str. Bucovina 39, Buc.
80. Ionescu Gh. N., str. Niculae Şelari 9, Buc.
81. Ionescu Gh. Th., str. Belvedere 7, Tulcea
82. Ionescu H. Petre, str. Spătarului 18, Buc.
83. Ionescu Ion, str. Paris 10 bis, Buc.
84. Ionescu V. Octav, str. Barbu Văcărescu 25, Buc.
85. Ionescu Vasile, str. Popa Rusu 2 etaj, Buc.
86. Iotzu Constantin, str. Aurel Vlaicu 5, Buc.
87. Ipcar Mircea, str. Dumbrava Roşie 20 a, Buc.
88. D-na Irineu Maria, str. Carol 9, Buc.
89. Katona Iosef, str. Sf. Voivozi 50, Buc.
90. Kolomer Pincu, str. Caragiale 16, Buc.
91. Lilienfeld Leon, str. Badea Cârţan 66, Buc.
92. Lischnevschy Lazăr, str. Aureliu 35 et. II, Buc.
93. Liteanu Plăcintaru, str. Clucer 48, Buc.
94. Mayer Iohan, str. Aurel Vlaicu 174, Buc.
95. Maller Marcel, str. Lipscani 110, Buc.
96. Mandi Ion, bd. Pache Protopopescu 31 c, Buc.
97. Marcus Henrich, str. Bărăţiei 31, Buc.
98. Marinescu Toma, str. Ceres 22, Buc.
99. Melun Jean, str. Popa Tatu 4, Buc.
100. Michelsohn David, str. Epurilor 23, Buc.
101. Mihăescu Ion, str. Melidon 2, Roman.
102. Mihalcea Mihail, str. Plantelor 16, Buc.
103. Mihălţeanu Octav, Parc. Pr. Carol, str. Aviator Şerban Petre 3, Buc.
104. Miclescu Pavel, str. N. Bălcescu 30, Buc.
105. Moroianu Petre, str. Rondă 10, Buc.
106. Mucichescu N., str. Plevnei 11 bis, Buc.
107. Nădejde Emil, şos. Kiselef, Buc
108. Constantin Nănescu, b-dul Ştirbei Vodă 129, Buc.
109. Mănescu Iulian (Nahmansohn), str. 11 Iunie 12 et. I, Buc.
110. Nevasartian Krikor Selme, str. Maica Domnului, 12, Buc.
111. Niculce Constantin, Grădina Publică Brăila.
112. Nedeleanu Bujorescu, str. Uranus 98, Buc.
113. Nichitovici Gh., Aleea Banca Naională, Buc.
114. Nicolăiţă Iordache, str. Cazărmei 71. Buc.
115. Nicolau Grigore, str. Orientului 14, Buc.
116. Niga Tiberiu, str. 11 Iunie 75, Buc.
117. Anişor Tiberiu, str. Porumbaru 55, Buc.
118. Ovanez Stavri H., str. Isvor 48, Buc.
119. Peternelli Ştefan, str. Tache Ionescu 1, Buc.
120. Petit Alexandru, b-dul Maria 2 et II, Buc.
121. Popescu Constantin N., str. Radu dela Afumai 51, Buc.
122. Popescu Eugen, str. Regală 4, Buc.
123. Popescu Mihail, b-dul Carol 4, Galaţi.
124. Popescu Virgil, str. Buzeşti 105, Buc.
125. Popoff Gh., str. Lucaci 119, Buc.
126. Ştefan Radu, str. Simonide 12, Buc.
127. Rădulescu Alex., str. N. Iorga 19, Buc.
128. Rădulescu Corneliu, str. Căluşei 15, Buc.
129. Rădulescu Marin, str. R. dela Afumaţi 47 b, Buc.
130. Rădulescu Vasile, str. G. Cantacuzino, 45, Buc.
131. Răfiroiu Silivestru, Primăria Arad.
132. Ricci Mihail Gh., str. G-ral Berthelot 96, Buc.
133. D-ra Rizescu Elisa, str. Şt. Mihăileanu 18, Const.
134. Roşu I., str. Lăzureanu 60, Buc.
135. Secăreanu Velizarie, str. Rahovei 106, Buc.
136. Schulofoff Louis, str. Romulus 2, Buc.
137. Sfetescu Mircea, str. Belizarie Suter 28, Buc.
138. Silion Leon, str. Dr. Lister 3, Buc.
139. Smina N. Z., str. Cuza 4, Ploeşti.
140. Simionescu C-tin S., str. Toamnei 66, Buc.
141. Simota Gh., Aleea Mitropoliei 15, Buc.
142. Simionescu Victor, str. Biserica Enei 14, Buc.
143. Socolescu Toma, str. Regina Maria 1, Ploeşti.
144. D-na Spier Roza, str. Regele Ferdinand, Bălţi.
145. Stan Radu, str. N. Gane 21, Iaşi.
146. Stănculescu Florea, Prel. str. Aviator Broşu, Parc. Domeniilor, Buc.
147. Stănescu Niculae, calea Victoriei 149, Buc.
148. Stoian Mihai, str. Dancu 2 (Uzina T. M., Iaşi.
149. Tăbârcă I. I., str. Nic. Ionescu 12, Buc.
150. Teodorescu Ilie, str. Sirenelor 57, Buc.
151. Teodosie Lucian, str. Piaţa Al. Lahovary 1, Buc.
152. Ion Tăruşanu, str. 11 Iunie 1, Buc.
153. Traianescu Ion D., Parcul B. Delavr. al. D. 3, Buc.
154. Trifu Gh. Gh., str. Isvor 99, Buc.
155. Toncof Maria A., str. L. Catargi 7, Bazargic.
156. Udroiu Radu, str. Tache Ionescu 1, Buc.
157. Valeriu Ulinici, str. Berzei 72, Buc.
158. Vârnav Anton, str. Cantemir 80, Buc.
159. Vasilescu Simion, b-dul Ferdinand 72, Buc.
160. Viţeanu Emanoil, str. Dorobanţi 27, Buc.
161. Vulcan Ioanid, str. Câmpineanu 10, Buc.
162. Zalman Solomon, b-dul Maria 4, Buc.

TABLOU No. 2

(de arhitecţii **echivalaţi** de Academia de Arhitectură din Bucureşti, cari îndeplinesc condiţiunile art. 1 din „Legea pentru înfiinţarea şi organizarea corpului arhitecţilor" şi au făcut cereri în termenul prevăzut de art. II al acelei legi).

1. Adelştein Louis, Şc. Polit. Milano, str. Sf. Ion Nou 3, Buc.
2. Albrech Otto, Şc. Polit. Graz, Făgăraş.
3. Antonescu Petre, Şc. Belle Arte Paris, str. Bis. Enei 5, Buc.
4. Arion S. Vasile, Şc. Belle Arte Paris, str. Biserica Amzei 6, Buc.
5. Atanasiu C., Şc. specială Paris, str. Ştirbei Vodă 54, Buc.

6. Andizio Gh., Şc. Belle Arte Paris, bd. L. Catargi 32, Buc.
7. Avram Beniamin Mauriciu, Şc. Belle arte Paris, str. Vişini 13, Buc.
8. Barasch Saşa, Şc. Belle Arte Paris, str. Caragiale 39, Buc.
9. Beslegeanu Nic., Academia Regală Liége, str. Alex. Lahovary 5, Buc.
10. Bolomey Roger, Şc. Belle Arte Paris, str. Latină 32, Buc.
11. Bolm Otto, Şc. Polit. München, str. Dr. Lister 63, Buc.
12. Bruhis Ianckel, Şc. Polit. Milano, str. Marele Voevod Mihai 30, Chişinău.
13. Cantacuzino M. G., Şc. Belle Arte Paris, calea Victoriei 109, Buc.
14. Cicu Gh., Şc. Polit. Berlin, str. Alex. Lahovary 8, Buc.
15. Constantin Jean, Academia Belle Arte Liège str. Viitorului 5, Buc.
16. Creangă Horia, Şc. Belle Arte Paris, str. Tache Ionescu 14, Buc.
17. Creangă Lucia, Şc. Belle Arte Paris, str Tache Ionescu 14, Buc.
18. Cristinel Gh., Şc. specială Paris, Bucureşti.
19. Crivăţ Alex, Şc. Belle Arte Paris, str. Regală 21. Buc.
20. Cujbă Gh., Şc. Polit. Dresda, str. Valea Dicescul 735, Chişinău.
21. Culcer Radu, Şc. Polit. München, str. Prof. I. Bogdan 6, Buc.
22. Curagea C., Şc. Specială Paris, str. Matei Voevod 93, Buc.
23. Davidescu I., Şc. Belle Arte Paris, str. Caragea Vodă 7, Buc.
24. Dobrescu T. Dimitrie, Şc. specială Paris, str. Latină 24 bis, Buc.
25. Dobrescu C., Şc. specială Paris, str. Romană 132, Buc.
26. Doliner Mihail, Şc. specială Paris, str. Smârdan 4, Buc.
27. Dragu Gh. Const, Şc. Belle Arte Paris, bd Pache 63, Buc.
28. Dumitrescu Gh. Stefan, Şc. specială Paris, str. Prelung. Polonă 23, Buc.
29. Feilbogen Friderich, Şc. Polit. Viena, str. Filitti 1, Buc.
30. Finchelştein Sam, Şc. Polit. Charlotenburg, str. Octavian 5, Buc.
31. Framm Kurt, Şc. Polit. Berlin, str. Gărei 7, Braşov.
32. Gerstel Mauriciu, Şc. Polit. Viena, str. Mureşanu 6, Buc.
33. Ghica Budeşti N., Şc. Belle Arte Paris, str. Sevastopol 16, Buc.
34. Ghica Budeşti N. Ion, Şc. Belle Arte Paris, str. Sevastopol 10, Buc.
35. Gilde Iohan, Şc. Polit. München, str. Spiru Haret 5, Buc.
36. Goilav Mihai, Şc. Polit. München, str. S. Voevozi 6, Botoşani.
37. Gomikian Hornatan, Şc. Belle Arte Constantinopol. str. Bolintineanu 36, Constanţa.
38. Grossman Erich, Şc. Polit. Dresda, str. S. Gheorghe 17, Tg. Mureş.
39. Guneş Emil, Şc. specială Paris, str. Tunari 45, Buc.
40. Haiman Guido, Şc. Arhitectură Roma, str. Schitu Măgureanu 3 Buc.
41. Hempel Alex., Şc. Specială Paris, str. Salcâmilor 27, Buc.
42. Horjescu (Horenştein) Paul, Şc. specială Paris, str. Bibescu Vodă 1, Buc.
43. Hubert Matei, Şc. Polit. Budapesta b-dul Mihail Viteazu 21, Temişoara.
44. Iliescu Jean. Şc. Specială Paris, calea Rahovei 310, Buc.
45. Ionescu Ştefan, Şc. specială Paris, str. Eroul N. Pamfil 43, Buc.
46. Ionescu M. Nicolae, Şc. Specială Paris, str. Vârful cu Dor 42, Buc.
47. Kiraly Francisc, Şc. Polit. Budapesta, str. Aurel Vlaicu 3, Satu Mare.
48. Korani Gh., Şc. Polit. Budapesta, str. Sf. Voivozi 29, Buc.
49. Körner, Şc. Polit. München, Arhitectul Oraş. Focşani.
50. Kramer Lupu, Şc. Polit. München, bd. Pache 12, Buc.
51. Lassel Helmuth, Şc. Polit. Charlotenburg, str. Târgul Cailor 14, Braşov.
52. Lăzărescu Eraclie, Şc. Specială Paris, str. Berzei 48, Buc.
53. Leautey René, Şc. Belle Arte Paris, str. Constantin Mille 4, Bucureşti.
54. Letz Frantz, Şc. Polit. Dresda, str. Tunarilor 3, Sighişoara.
55. Lischnewschi Marcu, Şc. Polit. Dresda, bd. Cuza 281, Brăila.
56. Liuba Cornelia, Şc. Polit. Praga, piaţa Ion Huniadė 3, Temişoara.
57. Mahler Isac, Şc. Arhitect. Roma, str. Frumoasă 10, Galaţi.
58. Marcu Duiliu, Şc. Belle Arte Paris, şos. Kiselef 57, Buc.
59. Mayer Strul, Şc. Polit. Praga. —
60. Mihăescu Constantin, Şc. specială Paris, str. Zefirului 34, Buc.
61. Mihăescu C. N., Şc. Belle Arte Paris, str. Vasile Stroescu 24, Buc.
62. Mihăescu Robert, Şc. Belle Arte Paris, str. Maria Roseti 57, Buc.
63. Mihalţeanu Felicia, Şc. specială Paris, str. Sf. Niculae 1, Botoşani.

64. Mingopol C., Şc. Polit. Zürich, str. Olimpului 7, Buc.
65. Mohor D., Şc. Specială Paris, Serv. Teh. Bazargic.
66. Monda (Moscovici) Jean, Şc. Polit. Milano, calea Victoriei 5, Buc.
67. Mosinschy C. C., Şc. Belle Arte Paris, str. Lascăr Catargi 66, Buc.
68. Negoescu Gh., Şc. Belle arte Paris, str. Spătarului 7, Buc.
69. Nenciulescu N., Şc. Belle Arte Paris, str. Regală 19, Buc.
70. Niga Ion, Şc. Polit. Budapesta, str. 11 Iunie 75, Buc.
71. Pandele Petre, Şc. Specială Paris, str. Dr. Leonte 34, Buc.
72. Panteli Florian, Academia Regală Liége, str. V. Lascăr 170, Buc.
73. Pârvulescu Dumitru, Şc. Polit. Dresda, Aleea Suter 15, Buc.
74. Paxino I., Şc. Belle Arte Paris, str. Sapienței 6 bis, Buc.
75. Petculescu Scarlat, Şc. Belle Arte Paris, bd. Schitu Măgureanu 53, Buc.
76. Petrescu C., Şc. Specială Paris, str. Italiană 26, Buc.
77. Petrescu P. C-tin, Şc. Specială Paris, Pasaj. Imobiliara Victoriei 50, Buc.
78. Pintek Adalbert, Şc. Polit. Budapesta, Serv. Tehnic Sălaj-Zalău.
79. Podhradszky Oliver, Şc. Polit. Budapesta, Oraşul Lugoş.
80. Polidor Niculae, Sc. Spec. Paris, str. Mercur 21, Ploeşti.
81. Pompei Marcel, Şc. Belle Arte Paris, calea Floreasca 70, Buc.
82. Pompilian Jean, Şc. Belle arte Paris, str. Şincai 32, Buc.
83. Pomponiu C-tin, Şc. Belle Arte Paris, str. Madrid, Buc.
84. Popescu Nicolae, Şc. specială Paris, bd. Col. Mihail Ghica 33, Buc.
85. Popescu Marin, Şc. specială aPris, bd. Col. Mihail Ghica 106, Buc.
86. Popescu Anton Ion, Şc. Belle Arte Paris.
87. Popescu Traian, Şc. specială Paris, str. Aurel Vlaicu 174, Buc.
88. Popovici S. P., Şc. Belle Arte Paris, str. Regina Onciul 9, Cernăuți.
89. Popovici S. P., Şc. Belle arte Paris, str. Regina Maria 62, Ploeşti.
90. Popp Gh., Şc. Belle Arte Paris, calea Griviței 46, Buc.
91. Pozi Pozana Humberto, Şc. specială Paris, str. Vaselor 44, Buc.
92. Psepelinscky Alex., Şc. Polit. Milano, str. Mântuleasa 26, Buc.
93. Pazel Iosef, Şc. Polit. Budapesta, str. Mărăşeşti 25, Arad.
94. Reminger Edwin, Şc. Polit. Dresda, str. Mântuleasa 1 bis, Buc.
95. Rosenfeld Lazăr, Şc. Polit. Stuttgart, str. Cazărmei 7, Buc.
96. Sachelarie Gh., Academia Regală Liége, str. Elena Doamna 11, C.-Lung-Muscel.
97. Săvulescu Dem., Şc. Belle Arte Paris, calea Călăraşi 151, Buc.
98. Schiller Nic., Şc. Polit. Budapesta, Piaţa Unirei 21, Dej.
99. Schindl Leopold, Şc. Polit. Viena, str. Paleologu 20, Buc.
100. Schläffer Adolf, Şc. Arhit. Viena, Suceava-Bucov.
101. Schuster Ernst, Şc. Polit. Berlin, str. Semnelor 11, Bistriţa.
102. Sima I. D-tru, Academia Regală Liége, B-dul Elisabeta 53, Piteşti.
103. Simion Mikloş (Nicul), Şc. Polit. Budapesta, str. Iuliu Maniu 52, Braşov.
104. Smărăndescu Paul, Şc. Belle Arte Paris, str. Luterană 11, Buc.
105. Sontag Ernst, Şc. Polit. Dresda, str. Rotarilor 7, Sibiu.
106. Stanzzel Edmond, Şc. Polit. Budapesta, str. Virgil Onițiu 12, Temişoara.
107. Ştefănescu V. V., Academia Regală Liège, bd. Mărăşeşti 60, Buc.
108. Stern Leon, Şc. Belle Arte Paris, str. Sborului 7, Bucureşti.
109. Stenzel Iacob Ernst, Şc. Polit. München, str. Cruce 20, Sibiu.
110. Stübchen-Kirschner Valter, Şc. Polit. Viena, str Regele Carol, Cernăuţi.
111. Suraru Niculae, Şc. specială Paris, str. Română 12, Braşov.
112. Tancuzapf Alfred, Şc. Arh. Milano, cal. Dudeşti 102, Buc.
113. Tase V. T., Şc. spec. Paris, str. I. C. Brătianu 41, Ploeşti.
114. Teodoru Horia, Şc. Belle Arte Paris, str. G-ral Angelescu 36, Buc.
115. Teodoru Isidor, Şc. Polit. Freiburg, calea Moşilor 44, Buc.
116. Teutsch Andrei, Şc. Polit. Dresda, str. Clemenceau 7 a, Cluj.
117. Tomescu Alex., Şc. specială Paris, str. Lacului 7, Buc.
118. Urban Virgiliu, Şc. Belle Arte Paris, str. Aviator Petre Crețu 47, Buc.
119. Urzică Mihail, Şc. Arh. Roma, str. Austrului 13. Buc.
120. Valent David, Şc. specială Paris, str. Unirei 83, Craiova.

121. Văleanu Ion, Şc. Polit. Milano, str. Popa Petre 42. Buc.
122. Vincenz Alferd, Şc. Polit. München, cal. Severinului 43, Craiova.
123. Weindel Erhart, Şc. Polit. Viena, str. Sele Ham 16, Sibiu.
124. Wenzel Ernst, Şc. Polit. Viena, bd. Elisabeta 15, Buc.
125. Werner Ludovic, Şc. Polit. Budapesta, str. Trinităţii 25.
126. Zamfiropol Alex., Şc. Belle Arte Paris, Parc. Delavrancea Aleea B 3, Buc.
127. Zerbes Edmund, Şc. Polit. Charlotenburg, strada Patriarhul Miron 2, Braşov.
128. Zilberman B., Şc. Polit. Milano, calea Moşilor 134, Buc.
129. Zukovsky I., Academia din Praga, str. Coţmani jud. Cernăuţi.
130. Zumino Ludovic, Şc. specială Paris, str. Petre Rareş 12, Buc.

BIBLIOGRAFIE

1. **Piano Regolatore di Roma,** 1931. (112 pg. 70 ilustr. şi 12 planşe, 75 lire). EdEitura Treves-Treccani-Tumminelli, Roma-Milano.
2. **Recent Advance şi Town Planning** by Thomas Adams. London 1932. (400 pag. 88 ilustr. 26 sh.).
3. **Vechie Citta ed Edilizia Nuova** de Gustavo Giovannoni. 1931. (290 pag. şi 117 ilustraţiuni, 55 lire). Editura Torrinese, Turin.
4. **Das deutsche Bausparen** de Dr. A. Krahn, Berlin 1932 (127 pag. RM. 5.40). Editura Reimar Hobbing.
5. **Airport Design and Construction.** Aeronautics Bulletin Nr. 2. (1932, 38 pag.). Editura Government Preiting Office, Washington.
6. **The Architecture of Pleasure,** vol. I. Modern Theaters and Cinemas de P. Morton Shand 1930 (40 pag. 128 ilustr. 15 sh.). Editura Batsford Londra.
7. **Jahrbuch des preussischen Haus und Grundbesitzes** 1930—1931 de Dr. Franck (168 pag. Editura Otto Liebmann-Berlin).
8. **Berliner Wohnsbauten der letzten Iahren** de Dr. Ing Schallenberger şi Gutkind. (132 pag. 147 ilustr. 5,80 R. M.). Editura Loewenthal-Berlin.
9. **Sheffield and District Regional Planning Scheme** de Abercombrie etc. (212 pag. 29 planşe, 8 diagrame, 15 sh.). Editura Hodder & Stoughton-Londra.
10. **Die Verkehrstrasse, Das Problem für Landschaft und Stadt** de W. Heilig (64 pag. şi 22 figuri). Editura Merkenbuchhandlung Dr. Staritz-Berlin, 1931.
11. **Cours d'Architecture et de Constructions Civiles** de M. Arnaud (2 vol. 606 pag. şi un atlas cu 236 planşe, 540 fr fr..).
12. **La route et sa technique** de Le Trocquer, 1931—12 fr. fr.
13. **Traité d'asphaltage** de O. Hubert, 1932. (222 pag. şi 74 fig., 50 fr. fr.).
14. **Planning for sunshine and fresh air** de A. Hopkins, 1931 (cu 238 pag., 5 dolari).
15. **Beton armé. Recueil documentaire d'ouvrages exécutés** de O. Lefoi, 1932 (album de 71 planşe, 70 fr. fr.).
16. **The engineering equipement of building** by A. Pallot, 1932 (335 pag., 15 sh.).
17. **Gli elementi dell'architettura funzionale** de A. Sartoris, 1932. (538 pag., 676 fig., lire 80).
18. **Die Kommende Baukunst** de E. Trommler, 1932 (110 pag. 70 0planşe, mărci 10).
19. **Die Prüfung von Strassenbaustoffen und neueren Strassendecken** de R. Schenck, 1932 (170 pag. 67 fig., mărci 10,50).
20. **Die Kreiselpumpen** de C. Pfleiderer, 1932 (454 pag. 338 fig., mărci 29,50).
21. **Architectural acoustics** de O. Knudsen, 1932, sh. 40.
22. **Corso di architettura.** vol. I de G. Giovannoni, 1932 (432 pag. 441 fig., lire 70).
23. **Klinkerstrassen** de H. Ehlgötz, 1932 (59 pag., mărci 4).
24. **Acustica sălilor** de ing. Fotino, 1932, lei 100.
25. **Edilitate: alimentări cu apă, canalizări, construcţia şi pavarea străzilor, ridicarea şi distrugerea gunoaielor** de C. Sfinţescu, 1932, pag. 468, lei 430.
26. **Pentru Bucureşti (noi studii urbanistice): delimitări, zonificare, circulaţie şi estetică** (lucrare premiată de Academia Română) de C. Sfinţescu, 1930 cu 300 pag., 125 fig., 48 planşe, lei 500.
27. **Estetica Bucureştiului** de C. Sfinţescu (198 pag. şi 136 fig.), lei 150.
28. **Igiena Urbană** (pe înţelesul şi uzul tuturor persoanelor) traducerea lucrării d-lui Paul Juillerat de Prof. T. Socolescu (Editura Municipiului Ploeşti), 175 pag., lei 60.

DE LA INSTITUTUL URBANISTIC

1. **Săli de studii.** In sălile de studii şi expoziţie ale Institutului Urbanistic din Bucureşti str. N. Filipescu 23 etaj, afară de planurile, uvrajele şi fişele colecţionate pot fi consultate următoarele reviste :

Reviste româneşti : Buletinul Asociaţiei Generale a Inginerilor, Buletinul Cărţei Româneşti, Buletinul Porturilor şi Căilor de Comunicaţie pe Apă, Buletinul Societăţei Politecnice, Curierul Judiciar, Revista de Igienă Socială, Natura, Progresul Social, Revista Pădurilor, Revista Ştiinţifică ,,V. Adamachi'', Revista Conductorilor de Lucrări Publice, Urbanismul.

Reviste streine : L'Architecture, L'Administration Locale, Tablettes Documentaires Municipales, Revista Boletin dela Union de Municipios Espanoles, Genova, Rivista Municipale, Gesundheits Ingenieur, Housing, Rivista di Veneţia, (A. Cura del Comune), Wasmuths Monatshefte für Baukunst & Städtebau şi L'Urbanisme.

2. PLANURI EXPUSE. Institutul Urbanistic şi-a îmbogăţit colecţia de planuri de oraşe (topografice sau de urbanizare) cu următoarele cumpărături şi donaţiuni:

a) **Oraşe din România :**

Alba Iulia (1 plan), Alexandria (1 plan), Bazargic (13 planuri), Bârlad (1 plan), Brăila (9 planuri), Bucureşti (30 fotografii, 49 planşe desen, 15 planuri şi un plan în relief), Bălţi (1 plan), Braşov (1 plan), Bacău (1 plan), Călăraşi (4 planuri), Careii Mari (1 plan), Călugăreni-Comana (1 plan), Chişinău (2 planuri), Cetatea Albă (1 plan), Cluj (15 planuri), Cuza (1 plan), Focşani (2 planuri), Galaţi (2 planuri), Gherla (3 planuri), Giurgiu (1 plan), Hotin (1 plan), Iaşi (2 planuri). Mavrodin (1 plan), Mărăşeşti (3 planuri), Mediaş (1 plan), Miercurea Ciucului (1 plan), Râmnicu Sărat (1 plan), Olteniţa (1 plan), Oradea Mare (1 plan), Sebeşul Săsesc (1 plan), Sibiu (5 planuri), Sinaia (1 plan), Slobozia (1 plan), Slatina (2 planuri), Techirghiol (4 planuri), Timişoara (6 planuri), Târgu-Jiu (2 planuri), Turnu Severin (3 planuri), Tighina (2 planuri), Turnu-Măgurele (1 plan), Vatra Dornei (2 planuri).

b) **Oraşe din streinătate :**

Austerlitz (1 plan), Barcelona (2 planuri), Berna (1 plan), Belgrad (1 plan), Berlin (3 planuri), Bordeaux (1 plan), Budapesta (1 plan), Brugge (1 plan), Constantinopol (1 plan), Charlottenburg (1 plan), Dresda (1 plan), Düsseldorf (1 plan), Frankfurt pe Main (1 plan), Geneva (1 plan), Kopenhaga (1 plan), Lyon (3 planuri), Milano (1 plan), München (1 plan), Nancy (1 plan), Paris (4 fotografii, 25 planuri), Praga (3 planuri), Reims (1 plan), Roma (2 fotografii), Salonic (2 planuri), Spalato 1 plan), Saint Etienne (1 plan), Toulouse (1 plan), Varşovia (1 plan), Zürich (2 planuri).

c) **Planuri turistice :**

(donate de d-l Prof. Ing. Insp. G-ral C. Sfinţescu)

Harta României, Harta Austriei, Harta Italiei, Harta Ungariei, Harta Elveţiei, toate indicând drumurile turistice şi planul oraşului Budapesta pentru turişti.

3. APEL CATRE ŞEFII DE SERVICII COMUNALE

Rugăm pe d-nii şefi de servicii comunale din toate oraşele ţărei precum şi orice persoane competente din Administraţiile Comunale să binevoială a ne trimite spre publicaţie studii şi memorii asupra diferitelor chestiuni de activitate urbanistico-edilitară, în special din cele în care se arată realizările de până acum în acele oraşe (sau numai fotografii ale lor), problemele dela ordinea zilei, cum şi proectele de viitor, pentru ca o asemenea activitate să fie cunoscută în cercuri cât mai largi şi apreciată cum se cuvine.

Redacţia ,,Urbanismului'' îşi rezervă dreptul de a adapta cadrului revistei comunicările primite.

4. CONSTATARI. Institutul Urbanistic a reprodus în fiecare număr din ,,Urbanismul'', la rubrica ,,Oraşele Noastre'' extrase din organele oficiale ale oraşelor din ţară, spicuind ceeace putea găsi mai interesant din punct de vedere edilitar sau general ştiinţific.

Nu ştim dacă cititorii au urmărit în acest timp rubrica ,,Oraşelor Noastre'' şi dacă au tras vre-o concluziune.

Dacă cum-va d-lor nu sunt mulţumiţi de conţinutul, de sărăcia acestor rubrici, vina nu este a noastră, ci a modului cum sunt alcătuite acele publicaţii oficiale.

Nu putem admite, nu putem crede, că toată activitatea administraţiilor comunale din ţară, se mărgineşte la stabilirea de preţuri maximale ori la împărţirea de ajutoare pentru şomeuri şi alte acţiuni de progres similar, şi că, oraşele noastre, aşa de lipsite de lucrările ce se cer unei societăţi înaintate, nu au întreprins nimic în ultimii ani pentru împlinirea unor astfel de nevoi.

Măcar reproducerea, fără alte descripţii, a fotografiilor stărilor ante şi post executărei unor lucrări, fotografii ecomandate şi **chiar impuse**, prin circulara Ministerului de Interne Nr. 13807 din 17 Septembrie 1932, şi tot ar fi o indicaţie de activitatea constructivă, infinit de mare, faţă de limita foarte apropiată de zero, a unei activităţi oglindită în publicaţiile noastre oficiale.

Sperăm mereu că circulara ministerială va avea ecou şi mai ales **aşteptăm a se lua măsuri ca acea circulară să aibă urmări.**

Reproducem mai jos circulara:

„In activitatea gospodărească pe care consiliile jude„ţene şi comunale trebuie să o desvolte la vederea ridi„cării la un nivel mai înalt al stărilor locale: economice, „culturale şi sanitare, trebuie contat în mare măsură şi „pe spiritul de emulaţie între gospodarii ce se perindă „vremelnic în fruntea treburilor obşteşti.

„Rezidă în om, luat ca individ cât şi în colectivitate, „mândria firească de a se distinge de ceilalţi şi este mult „încurajat, atunci când lucrul său este evidenţiat.

„Trebueşte dar folosită această însuşire şi pe terenul „treburilor obşteşti, evidenţiind lucrările realizate de că„tre cei puşi în fruntea administraţiilor publice.

„In acest scop vă rugăm a lua măsuri atât la judeţ cât „şi la comunele din acel judeţ, ca orice lucrare, de orice „natură, ce se execută din nou sau se reface, să fie fo„tografiată înainte şi după executare, iar fotografiile să „se păstreze în arhiva autorităţii respective.

„La prefectura judeţului se vor centraliza şi se vor „păstra în dosare pe comune toate fotografiile lucrărilor „din comunele rurale".

5. RUGAMINTE PERMANENTA. Unele oraşe mai păstrează încă bunul obicei de a publica **„Dări de seamă"** anuale asupra activităţei comunale, cum erau cerute prin un articol precis al vechei **„legi pentru organizarea comunelor urbane din *1894*"**. Rugăm pe d-nii Secretari Generali ai oraşelor noastre să binevoiască a ne trimite câte un exemplar din ultima dare de seamă apărută, p adresa „Institutului Urbanistic", spre a îmbogăţi documentarea noastră. Viile noastre mulţumiri anticipate.

6. SALA „URBANISM ŞI TURISM". Cu perfecţionarea mijloacelor de transport şi de informaţiuni, din ce în ce turismul a luat o mai mare desvoltare, iar urbanismul trebuie să introducă printre obiectivele sale şi desvoltarea turismului în regiunea pentru care se întocmeşte un plan de amenajare. „Institutul Urbanistic" a luat iniţiativa unor astfel de cercetări pentru ţara noastră şi a început colectarea de documente într'o sală a institutului, spre a popula cultivarea turismului.

D-l Prof. Sfinţescu a donat pentru această sală câteva hărţi ale ţărilor vecine şi apusene, din care se constată grija care se pune în acele ţări acestui scop.

D-sa are un program de activitate care va fi expus în coloanele „Urbanismului" în unul din numerile viitoare.

* * *

DE LA UNIUNEA ORAŞELOR DIN ROMÂNIA

1. INFORMAŢIUNI.

Publicându-se **„Legea pentru recunoaşterea calităţei de persoană juridică a Uniunei Oraşelor din România *şi* a Institutului Urbanistic"** în Monitorul Oficial Nr. 95 din 21 Aprilie 1932, **toate oraşele** din ţară au devenit ipso facto membre ale Uniunei Oraşelor din România şi li se aplică prescripţiile acelei legi.

2. COTIZAŢIILE ORAŞELOR LA „UNIUNE".

Reproducem mai jos şi art. 8 din „Statutul Uniunei Oraşelor" şi rugăm toate oraşele a se conforma dispoziţiunilor acestu iarticol prevăzând în bugetul pe 1933 taxele de membru plus costul abonamentului la revista „Urbanismul" de lei 500 pentru anul viitor.

Rugăm în acelaş timp administraţiile comunale care pe acest an nu au plătit cotizaţiile şi abonamentul din neprevedere bugetară ca să treacă în bugetul anului 1933 şi restanţele datorite pe 1932 de oarece, din această cauză „Uniunea Oraşelor" nu şi-a putut realiza bugetul pe 1932.

Art. 8. — Membrii sunt datori să plătească **anual**, cel mai târziu până în luna treia a fiecărui an bugetar următoarele cotizaţii:

Bucureşti	lei	100.000
Municipii:		
a) cu buget peste 100 milioane . .	„	50.000
b) cu buget sub 100 milioane . .	„	30.000
Capitalele de judeţ	„	15.000
Oraşele nereşedinţe	„	5.000

Rugăm stăruitor Administraţiile Comunale şi în special pe d-nii Secretari Generali ai Oraşelor a dispune achitarea cotizaţiei respective trimiţând-o cu mandat poştal pe adresa Uniunei Oraşelor, Bucureşti str. Colţei 27, Palatul Sutzu.

3. MULŢUMIRI.

Mulţumim oraşelor membre şi persoanelor particulare cari ne-au trimis în ultimul timp costul abonamentului la revista „Urbanismul" pe anul 1932:

Soc. Edilitatea, Arh. George Pop, Ing. A. Grigorescu, Avocat M. Vasilescu, Const. D. Buşilă, Arh. Van Saanen, Ing. Borneanu, Primăria Oraşului Orhei, Uzinele Române, Avocat V. Toncescu, Iosif Emil, Soc. Comunală de Locuinţe Eftine, Primăria Sect. I Galben, Soc. Clădirea Românească, Primăria Govora şi Soc. de Pavaje Via Bucureşti.

La această rubrică vom publica numele orașelor și persoanelor particulare cari ne va trimite orice sume de bani potrivit statutelor Uniunei Orașelor și regulamentului Institutului urbanistic.

4. SERVICII ADUSE ORAŞELOR MEMBRE.

a) **Intervenţii.** Potrivit statutelor şi organizaţiei „Uniunei" şi „Institutului" după cum se arată pe pag. 4 a copertei rev. „Urbanismul", secţiile noastre au făcut prompt şi cu succes următoarele servicii ce ni s'au încredinţat prin adrese oficiale:

— Oraşului **Arad**, intervenţie la Ministerul de Interne pentru aprobarea unui credit al sinistraţilor.

— Oraşului **Lugoj**, intervenţie la Cassa de Asigurare a Ministerului de Interne pentru ordonanţarea unei importante sume cuvenită în urma unui incendiu al unui imobil comunal.

— Oraşului **Miercurea Ciuc**, intervenţie la Ministerul de Domenii (Direcţia Silvică) pentru aprobarea tăerei unui parchet de pădure comunală.

— Oraşului **Sighişoara**, intervenţie la Ministerul de Domenii pentru aprobarea lucrărilor de refacere a abatorului comunal.

— Idem, intervenţie la Ministerul Domeniilor (Direcţia aplicărei reformei agrare) pentru ordonanţarea unor importante sume.

— Idem, intervenţie la Ministerul de Finanţe pentru ordonanţarea unei sume importante, chiria pentru un local comunal ocupat de Administraţia Financiară a jud. Târnava-Mare.

b) **Informaţii.** Alte oraşe ne-au cerut informaţii ori mici comissioane de diferite naturi, precum:

— Oraşul **Bălţi**, tipuri de contracte pentru loturile ce se dau la împroprietăriţi.

— Oraşul **Braşov**, modul de procurare a diferitelor uvragii tecnice (unele ale d-lui Prof. Sfinţescu).

— Oraşul **Oradia-Mare**, comunicări asupra laboratorului comunal al acelui oraş, pentru încercări de materiale.

— Oraşul **Râmnicul Vâlcea**, modele de confecţionare a numerilor de case şi a tablelor cu nume de străzi, cum şi un caet de sarcini.

După cum se vede „Uniunea Oraşelor" îşi face datoria de a servi oraşele membre şi nu aşteaptă de cât solicitarea scrisă pentru a intra în acţiune.

Am constatat că multe din cererile oraşelor nu puteau fi satisfăcute de ministere fiindcă piesele dosarelor erau trimise incomplet aşa că zădarnic administraţiile comunale aşteptau rezolvarea sau instrucţiile necesare.

Aşa dar „Uniunea" cruţă mari cheltueli oraşelor, şi le face să câştige un preţios timp.

◆

TABLA MATERIEI PE ANUL 1932

STUDII

No. curent	Numele autorului	Titlul	Pagina	Nr. revistei
1	*Prof. C. I. Sfințescu*	Curățirea străzilor și înlăturarea gunoaielor.	1	1—2
2	*Prof. C. I. Sfințescu*	Intervenția arhitectului și inginerului în planurile de extensiune ale orașelor din România.	19	1—2
3	*Prof. C. I. Sfințescu*	Legea de organizare a Municipiului București și reorganizarea serviciului tecnic municipal.	23	1—2
4	*Prof. C. I. Sfințescu*	Circulația în centrul Capitalei în raport cu liniile de tramvaie.	28	1—2
5	*Prof. C. I. Sfințescu*	Un caz excepțional: Școala Superioară de Științe de Stat.	33	1—2
6	*Ing. T. Rădulescu*	Parcuri și Grădini.	57	3—4
7	*Prof. C. I. Sfințescu*	Terenuri și instalațiuni pentru Educația Fizică și recreații.	103	3—4
8	*Col. Virg. Bădulescu*	Edilitate Generală.	107	3—4
9	*Prof. C. I. Sfințescu*	Alimentări cu apă.	133	5—6
10	*Arh. I. Trajanescu*	Arhitectura națională față de stilul modern.	172	5—6
11	*Prof. C. I. Sfințescu*	Alimentări cu apă (urmare și sfârșit).	213	7—8
12	*Prof. C. I. Sfințescu*	Canalizarea Orașelor.	285	9—10
13	*Prof. C. I. Sfințescu*	Estetica Bucureștilor.	317	11—10
14	*Prof. T. Socolescu*	Halele orașului Ploești.	373	11—12
15	*Prof. C. I. Sfințescu*	Urbanism și Educație Fizică.	379	11—12
16	*Prof. C. I. Sfințescu*	Nevoi specifice și speciale orașului București.	384	11—12
17	*Prof. C. I. Sfințescu*	Estetica Bucureștilor (urmare și sfârșit).		
18	*Prof. C. I. Sfințescu*	Invățământul Urbanismului în străinătate și în România.	425	11—12

DISCUȚII

No. curent	Numele autorului	Titlul	Pagina	Nr. revistei
1	*Prof. C. I. Sfințescu*	Teșiturile la colțurile străzilor.	189	5—6

DĂRI DE SEAMĂ

No. curent	Numele autorului	Titlul	Pagina	Nr. revistei
1	*Ioan Roban*	O scurtă privire asupra înființărei, activității și congreselor „Uniunei Internaționale a Orașelor".	113	7—8

PROECTE

No. curent	Numele autorului	Titlul	Pagina	Nr. revistei
1	*Prof. C. I. Sfințescu*	Urbanizarea comunei Băneasa.	252	7—8
2	*Ing. B. Strunchi*	Asanarea lacului Herăstrău.	346	9—10
3	*Ing. B. Strunchi*	Asanarea lacului Herăstrău (urmare și sfârșit).	432	11—12

DIN VIAȚA AGLOMERAȚIUNILOR

No. curent	Numele autorului	Titlul	Pagina	Nr. revistei
1	*Dr. G. Severeanu*	Bucureștii sub focul cel mare din 1847.	87	3—4
2	*D. V. Rosetti*	Asupra tipologiei și tecnicei câtorva așezări de locuințe pre și proto-istorice din preajma Bucureștilor.	96	3—4
3	*F. de Coulanges (Traducere de M. Lovin).*	Bogații și săracii în antichitate.		
4	*D. V. Rosetti*	Asupra tipologiei și tecnicei câtorva așezări și locuințe pre și proto-istorice din preajma Bucureștilor (urmare și sfârșit).	176	5—6

Nr. curent	Numele autorului	Titlul	Pagina	Nr. revistei
5	*Dr. G. Severeanu*	Generalul Miloradovici (Guvernator al Bucureştilor între 1806 şi 1810).	258	7—8
6	*George D. Florescu*	Alaiul înmormântărei lui Alexandru N. Şuţu Voevod la 20 Ianuarie 1821.	441	11—12
		NOTE		
1	*C. I. S.*	Statutul Institutului Naţional Urbanistic Italian.	35	1—2
2	*C. I. S.*	Laptele în Capitală.	36	1—2
3	*C. I. S.*	Carnea și derivatele în Capitală.	37	1—2
4	*C. I. S.*	Turbarea.	37	1—2
5	*C. S.*	Activitatea monografică.	118	3—4
6	*C. S.*	Verdele internațional.	118	3—4
7	*C. S.*	Conferințe urbanistice.	118	3—4
8	*C. S.*	Clasificarea străzilor de circulație.	118	3—4
9	*C. S.*	Bugetul orașului Genova.	118	3—4
10	*C. S.*	Stadionul din Pisa.	118	3—4
11	*C. S.*	Rețeaua de încălzit central a Parisului.	118	3—4
12	*C. S.*	Geamurile permeabile pentru razele ultra violete.	118	3—4
13	*C. S.*	Specializarea inginerilor sanitari în Statele-Unite.	117	3—4
14	*C. S.*	Alimentarea cu apă la sate în Ceho-Slovacia.	120	3—4
15	*C. S.*	Apărarea conductelor de apă.	120	3—4
16	*C. S.*	Turburarea produsă de zgomotele industriale.	120	3—4
17	*C. S.*	Al 34 Congres Internaţional de Salubritate (Manchester, Iunie 1932).	120	3—4
18	*x x x*	Academia Română și Urbanismul.	195	5—6
19	*C. S.*	Anchetele Federației Internaționale pentru Urbanism și Locuințe dela Londra.	196	5—6
20	*C. S.*	Insula focului etern și a celor 5 milioane de șobolani.	196	5—6
21	*C. S.*	Hygiena prin apă în Franța.	196	5—6
22	*C. S.*	Problema canalelor (egourilor) la sate.	197	5—6
23	*C. S.*	Trolleybus-ul în Spania.	197	5—6
24	*C. S.*	Controlul igienic al băilor în Berlin.	197	5—6
25	*x x x*	Organizarea de grădini pentru lucrătorii șomeri.	197	5—6
26	*x x x*	Noua bibliotecă publică din Roterdam.	197	5—6
27	*x x x*	Orase cu zgârie-nori în Asia.	197	5—6
28	*C. S.*	Trolleybus-ul din Maidstone.	268	7—8
29	*C. S.*	Congresul internațional al Uniunei Oraşelor (Londra Mai 1932).	268	7—8
30	*C. S.*	Orașul Manchester chiamă industriile.	272	7—8
31	*T. P.*	Protestul societăței pentru protectia peisajului contra statuei Clemenceau pe Champs Elysées.	272	7—8
23	*T. R.*	Legea asupra amenajărei regiunei parisiene.	273	7—8
33	*T. R.*	Case de sticlă.	273	7—8
34	*C. S.*	Urbanism dirijat.	352	9—10
35	*C. S.*	Urbanism funcțional.	352	9—10
36	*C. S.*	Costul administratiei comunale.	352	9—10
37	*C. S.*	Motocicletele la Colonia.	353	9—10
38	*C. S.*	Autostrade internaționale.	353	9—10
39	*C. S.*	Teșituri la colțurile străzilor.	353	9—10
40	*C. S.*	Pavele solide pe străzile puțin circulate.	353	9—10
41	*C. S.*	Sistemul exagonal în rețeaua de străzi.	353	9—10
42	*C. S.*	Congresul de igienă din Lyon.	354	9—10
43	*C. S.*	Congresul francez pentru locuințe dela Mulhouse (Iulie, 1932).	354	9—10
44	*C. S.*	Expoziția internațională de artă modernă (Paris 1937).	354	9—10
45	*M. L.*	Va scădea sau va crește populația Europei?	355	9—10
46	*M. L.*	Spitalele Bucureștiului.	355	9—10
47	*M. L.*	Sterilizarea în frizerii și restaurante.	355	9—10
48	*M. L.*	Populația și familia.	355	9—10

No. curent	Numele autorului	Titlul	Pagina	Nr. revistei
49	*M. L.*	Societatea Naţiunilor şi igiena rurală.	355	11—12
50	*M. L.*	Asistenţa socială în România.	356	11—12
51	*M. L.*	Asanarea rurală în Franţa.	356	11—12
52	*x x x*	Construcţia locuinţelor în oraşele germane.	356	11—12
53	*C. S.*	Şoselele noastre.	456	11—12
54	*C. S.*	Pictura, grădinile şi parcurile Bucureştilor.	456	11—12
55	*C. S.*	Zgârie-nori în Arabia.	456	11—12
56	*C. S.*	Institutul Naţional de Urbanism.	457	11—12
57	*C. S.*	O lege urbanistică engleză.	457	11—12
58	*C. S.*	Oraşul linear.	457	11—12
59	*C. S.*	Uscătorii la clădirile cu multe apartamente.	457	11—12
60	*T. P.*	Construcţia şoselelor gudronate în Polonia.	458	11—12
61	*T. P.*	Titlul şi profesiunea de arhitect.	459	11—12
62	*T. P.*	Mişcarea construcţiilor în Polonia.	459	11—12
63	*T. R.*	Sfârşitul oraşelor moderne.	459	11—12
		RECENZII		
1	*C. S.*	Istoricul desvoltărei tecnicei Româneşti. (Semicentenarul Soc. Politecnice 1881—1931).	38	1—2
2	*C. S.*	Amenajarea oraşului Brema şi împrejurimilor lui (Prof. Schumacher).	39	1—2
3	*C. S.*	Amenajarea regională a districtului Scheffield (Abercombie, Kelly şi Johson).	39	1—2
4	*C. S.*	Higiena fântânelor pentru distribuţia apei.	39	1—2
5	*C. S.*	Fabricaţia modernă a conductelor de apă (D. Macaulay).	39	1—2
6	*C. S.*	Desinfectarea distribuţiei de apă într'un oraş de 15.000 locuitori (Dresel, Neuhaus şi Stichel).	39	1—2
7	*C. S.*	Zece ani de curăţire publică în Anglia.	40	1—2
8	*C. S.*	Amenajarea şi lărgirea ambelor străzi (H. Riewerts de Vries).	40	1—2
9	*C. S.*	Noul asfalt brut.	40	1—2
10	*x x x*	Modul actual de gestiune al autorităţei locale din Italia (Virgilio Testa).	40	1—2
11	*x x x*	Genova, rivista municipale (diverse).	41	1—2
12	*T. R.*	Wasmuth's Monatshefte f. Baukunst und Städtebau. (Sept. 1931—Februarie 1932).	42	1—2
13	*M. L.*	Sistematizarea reţelei şoselelor din Italia (Ing. Ştefan R. Nicolae).	44	1—2
14	*I. C.*	Revista de Higienă Socială (Nr. 1 din 1932).	43	1—2
15	*I. C.*	Monitorul Municipiului Timişoara. (Nr. 47-52/932).	46	1—2
16	*I. C.*	Revista Asociaţiei Generale a Conductorilor de Lucrări Publice Nr. 9—10/931. Metodă pentru curăţitul bălţilor (Costescu).	47	1—2
17	*I. C.*	Buletinul Porturilor şi Căilor de Cimunicatie pe Apă.	47	1—2
18	*T. R.*	Acetylena în mica industrie. (Ing. Isidor Budu).	122	3—4
19	*M. L.*	Administraţia oraşului Londra (Montagu H. Cox.).	122	3—4
20	*T. R.*	Deficitele căilor noastre ferate (Ing. I. Miclescu).	123	3—4
21	*T. R.*	Imobile cu stradă subterană la Paris (Gabriel Maurice)	123	3—4
22	*M. L.*	Problema reducerei funcţionarilor publici (Ion V. Gruia).	124	3—4
23	*M. L.*	Rolul şi limitele tecnicei legislative şi consiliului legislativ (E. A. Poulopol).	125	3—4
24	*C. S.*	Noul plan regulator al centrului oraşului Genova (Cesare Marchisio).	125	3—4
25	*C. S.*	Cum respiră oraşul (Dr. Ing. F. Riedel).	126	3—4
26	*T. P.*	Ca urbanist în America de Sud (Werner Hegemann)	126	3—4
27	*C. S.*	Urbanisme (noua revistă franceză de urbanism).	198	5—6
28	*C. S.*	Despre exproprierile pe zone (G. Monsarrat).	199	5—6

No. curent	Recenzentul	Titlul	Pagina	Nr. revistei
29	*C. S.*	Circulaţia automobilă în oraşele mari.	199	5—6
30	*C. S.*	Urbanism colonial.	199	5—6
31	*T. R.*	Randamentul căilor de comunicaţie urbane (Werner Hegemann).	199	5—6
32	*M. L.*	Estetica urbană raportată la estetica Bucureştiului. (Prof. C. Sfinţescu).	200	5—6
33	*M. L.*	Proprietatea în funcţie de schimbările evolutive ale concepţiei politico-sociale (Victor Gherasim).	201	5—6
34	*M. L.*	Ancheta internaţională asupra mortalităţei sub un an şi a mortalităţei în circ. X Bucureşti, 1931 (Dr. Ştefania Negulescu).	202	5—6
35	*M. L.*	Podurile noastre (Ing. Ion Ionescu).	202	5—6
36	*V. M.*	Zonificarea urbanistică a Municipiului Bucureşti (Ing. C. Sfinţescu).	202	5—6
37	*C. S.*	Urbanism (M. Simionescu-Râmniceanu).	203	5—6
38	*T. R.*	Arcade, Firide, şi Lespezi (G. M. Cantacuzino).	274	7—8
39	*M. L.*	Biserica Sfântul Dumitru din Bucureşti (Ion C. Filitti).	274	7—8
40	*M. L.*	O metodă expeditivă şi economică pentru consolidarea malurilor râurilor cu curs leneş (Ing. Ştef. I. Andriescu-Cale).	275	7—8
41	*M. L.*	Despre însemnătatea construcţiei şi a rolului economic al viitoarei linii C. de Argeş—Râmnicu-Vâlcea. (Nicolae S. Petculescu).	275	7—8
42	*M. L.*	Săptămâna laptelui (Dr. G. K. Constantinescu).	276	7—8
43	*M. L.*	Podurile noastre (continuare) (Prof. Ion Ionescu).	276	7—8
44	*I. H. P.*	Norme practice la executarea lucrărilor de drumuri. (Ing. N. Profiri).	277	7—8
45	*T. R.*	Alimentarea cu apă şi tarifele (Prof. Dr. Ing. Paul Schmitt).	277	7—8
46	*T. R.*	Modernizarea şoselei Bucureşti-Ploeşti (Prof. Ion Ionescu).	357	9—10
47	*I. H. P.*	Materiale servind ca liant în noile tipuri de îmbrăcăminte (revêtements) ale şoselelor moderne (Ing. D. I. Atanasiu).	357	9—10
48	*I. H. P.*	Memoriu asupra unor lucrări preliminare pentru un program de modernizarea şoselelor (Ing. I. Andriescu-Cale).	358	9—10
49	*M. L.*	Cosmetologia medico-socială şi calipedia (Dr. A. Voina).	359	9—10
50	*M. L.*	Personalitatea urbanistică a Municipiului Bucureşti. (Arh. I. Enescu).	359	9—10
51	*M. L.*	Activitatea Institutului Internaţional de Organizare Ştiinţifică a Muncii (Dr. G. Banu).	359	9—10
52	*I. C.*	Pădurea şi problema irigaţiei aeriene în agricultură (Prof. M. Chiriţescu-Arva).	359	9—10
53	*I. C.*	Importanţa înzestrărei pădurilor cu o reţea de drumuri şi mijloacele prin care s'ar putea înfăptui (N. Nedelcovici)..	360	9—10
54	*C. S.*	Town Planning in Soviet Rusia (Arh. Hans Burhart).	360	9—10
55	*C. S.*	Revista Boletin de la Union de Municipios Espanoles.	361	9—10
56	*C. S.*	Proectul unui oraş în colonii: oraşul şinei (Ing. J. Raymond).	361	9—10
57	*C. S.*	Desvoltarea urbană a Romei (B. Debatz).	371	9—10
58	*C. S.*	Turismul şi urbanismul în universitate (Prof. A. Roux).	361	9—10
59	*C. S.*	Legea şi urbanismul în Franţa (C. Rosier).	361	9—10
60	*C. S.*	Noul oraş universitar din Madrid (Ing. Rüdt).	362	9—10
61	*C. S.*	Sculptorul în oraşul de beton (W. Demeter-Berlin).	362	9—10
62	*C. S.*	Cartierul de locuinţe Ebert din Berlin (Arh. Mebes şi Emmerich).	363	9—10
	x x x	Inzolarea prin modul de construcţie al acoperişului (E. Settele).	363	9—10

No. curent	Recenzentul	Titlul	Pagina	Nr. revistei
64	C. S.	Construcţia unui spital în Municipiul Bucureşti (Ing. I. Budu).	460	11—12
65	M. L.	Desinfectarea aparatelor telefonice.	460	11—12
66	I. H. P.	Date noi cu privire la răspândirea genului Pinus şi Picea în Transilvania (Dr. Emil Pop).	460	11—12
67	I. H. P.	Plan economic naţional (Ing. St. Mihăescu).	461	11—12
68	I. H. P.	Planul cincinal sovietic (Ing. Ioan Vlădescu).	461	11—12
69	I. H. P.	Influenţa vegetaţiei asupra regimului apelor şi utilizarea tecnică (I. Andriescu-Cale).	462	11—12
70	I. H. P.	Contribuţiuni la studiul şoselelor noastre. Pavajul mozaic. (I. Andriescu-Cale).	463	11—12
71	I. H. P.	Problema drumurilor (Ing. I. Demetrescu).	464	11—12
72	I. H. P.	Lucrări de investiţie executate de Căile Ferate Române între anii 1929—1932 (Ing. T. Anastasescu).	464	11—12
73	T. R.	Milcovia (revistă regională).	465	11—12
74	T. P.	Apărarea perspectivelor parcului Versailles.	465	11—12
75	T. P.	Al treilea congres internaţional de tecnică sanitară şi de higienă urbană.	465	11—12
76	T. P.	Noul plan de amenajare şi de extensiune a oraşului Roma. (G. Titan).	467	11—12
77	T. P.	Evoluţia proprietăţei imobiliare şi viitorului său. (L. Lagrave).	469	11—12
78	T. P.	Iluminatul şi apele luminoase la expoziţia colonială.	470	11—12
79	T. R.	Oraşul viitorului (L. Corbousier).	470	11—12
80	C. S.	Locuinţe executate de companiile C. F. din Italia (Dr. Ing. A. Beretta).	471	11—12
81	C. S.	Neue methode zur Herstellung raucher Asphaltstrassen	471	11—12
82	C. S.	Exploatarea fonciară la Haga.	472	11—12
83	C. S.	Urbanisme et habitation (H. Sellier).	472	11—12

DIN SUMARUL REVISTELOR

Nr. curent	Titlul	Pagina unde este publicat sumarul	Nr. revistei
	A. Române.		
1	Boabe de grâu	127	3—4
2	Buletinul Asociaţiei Generale a Inginerilor din România.	127	3—4
3	Buletinul porturilor şi căilor de comunicaţie pe apă.	127	3—4
4	Buletinul Societăţei Politecnice	127	3—4
5	Igiena Socială.	127	3—4
6	Natura	127	3—4
7	Progresul Social	127	3—4
8	Revista Pădurilor	127	3—4
9	Revista Asociaţiei Generale a Conductorilor de Lucrări Publice din România.	127	3—4
10	România Aeriană.	127	3—4
	B. Streine.		
11	L'Administration Locale	127	3—4
12	Annales des Pont et Chaussées	127	3—4
13	Annales des travaux public de Belgique.	128	3—4
14	L'Architecture.	128	3—4
15	Elektrotehnische Zeitschrift.	128	3—4
16	Engineering News-Record	128	3—4
17	Génie Civile	128	3—4
18	Genova, Rivista Municipale.	128	3—4
19	Gesundheits-Ingenieur	128	3—4
20	Revue génerale des chemins de fer.	129	3—4
21	Tablettes Documentaires Municipales.	129	3—4
22	Wasmuth's Monatshefte f. Baukunst und Städtebau.	129	3—4
23	Zeitschrift des Vereines Deutscher Ingenieure.	129	3—4
	A. Române.		
24	Buletinul Societăţei Politecnice	205	5—6
25	Igiena Socială	205	5—6
26	Natura	205	5—6
27	Progresul Social	205	5—6

Nr. curent	Titlul	Pagina unde este publicat sumarul	Nr. revistei
28	Revista Asociației Conductorilor de Lucrări Publice din România.	205	5—6
29	Revista Științifică „V. Adamachi".	205	5—6
30	Buletinul Asociației G-rale a Inginerilor din România.	205	5—6
31	Revista Pădurilor.	205	5—6
	B. Streine		
32	L'Architecture	206	5—6
33	Annales des Travaux publics de Belgique.	206	5—6
34	Annales des Ponts et Chaussées	206	5—6
35	Génie Civil	206	5—6
36	Gesundheits-Ingenieur	206	5—6
37	Wasmuth's Monatsheste f. Baukunst und Städtbeau.	206	5 - 6
38	Zeitschrift des Vereines Deutscher Ingenieure.	206	5—6
39	Genova, Rivista Municipale.	206	5—6
40	Engineering.	206	5—6
41	Urbanisme.	206	5—6
	A. **Române**		
42	Buletinul Societății Politecnice	278	7—8
43	Natura	278	7—8
44	Igiena Socială.	278	7—8
	B. **Streine**		
45	Gesundheits-Ingenieur	278	7—8
46	Wasmuth's Monatshefte f. Baukunst und Städtebau.	279	7—8
47	Urbanisme.	279	7—8
	A. **Române.**		
48	Buletinul Asociației Generale a Inginerilor din România.	365	9—10
49	Igiena Socială	365	9 – 10
50	Natura	365	9—10
51	Revista Asociației Generale a Conductorilor de Lucrări Publice din România.	365	9 – 10
52	Revista Pădurilor.	365	9—10
53	Buletinul Porturilor și Căilor de Comunicație pe Apă.	365	9—10
54	Progresul Social.	365	9—10
55	Buletinul Societății Politecnice.	365	9—10
56	Revista Științifică „V. Adamachi".	365	9—10
	B. **Streine**		
57	L'Administration Locale	365	9—10
58	Genova, Rivista Municipale	365	9—10
59	Gesundheits-Ingenieur	365	9—10
60	Housing	366	9—10
61	The Municipal Review	366	9—10
62	Rivista di Venezia	366	9—10
63	Urbanisme	366	9—10
64	Wasmuth's Monatshefte f. Baukunst und Städtebau.	366	9—10
	A. **Române**		
65	Buletinul Societății Politecnice	479	11—12
66	Buletinul Societății Medicale de Educație fizică	479	11—12
67	Buletinul A. G. I. R.	479	11—12
68	Natura	479	11—12
69	Progresul Social	480	11—12
70	Revista Asociației Generale a Conductorilor de Lucrări Publice.	480	11—12
71	Revista de Igienă Socială	480	11—12
72	Revista Pădurilor	480	11—12
73	Revista Științifică „V. Adamachi".		
	B. **Streine**		
74	L'Architecture	480	11—12
75	Gesundheits Ingenieur	480	11—12
76	Housing	481	11—12
77	Urbanisme	481	11—12

Nr. cor.	Culegătorul	Titlul	Pagina	Nr. revistei
		JURISPRUDENȚE ȘI LEGI		
1	*x x x*	Refuz de autorizații de construcții.	120	3—4
2	*x x x*	Legea pentru înființarea și organizarea Corpului Arhitecților.	279	7—8
3	*x x x*		281	7—8
4	*x x x*	Autorizații de construcții ilegal eliberate.	281	7—8
5	*x x x*	Schimbări de destinație. Degrevări actuale.	364	9—10
6	*x x x*	Partaj. Coerezi. Garanție de evicțiuni.	364	9—10
7	*T. P.*	Chestiunea mandatului arhitectului.	473	11—12
8	*T. P.*	Vânzare imobil — lipsa de suprafață.	473	11—12
9	*T. P.*	Responsabilitatea arhitecților.	474	11—12
10	*T. P.*	Responsabilitatea arhitectului, proastă execuție.	474	11—12

ORAȘELE NOASTRE

Nr. curent	Numele orașului	Pagina unde este publicat	Nr. revistei
1	Arad	49	1—2
2	Bârlad	50	1—2
3	Bacău	50	1- 2
4	Cluj	51	1—2
5	Constanța	51	1—2
6	Iași	51	1 - 2
7	Târnava Mică (jud).	52	1—2
8	Târgu-Mureș	52	1—2
9	Timișoara	53	1—2
10	Vaslui	54	1—2
11	Arad	114	3—4
12	Cluj	115	3—4
13	Constanța	115	3—4
14	Huși	116	3--4
15	Iași	116	3- 4
16	Satu-Mare	116	3—4
17	Târgu-Mureș	117	3—4
18	Timișoara	117	3—4
19	Vaslui	118	3—4
20	Arad	191	5—6
21	Balș	192	5—6
22	Bârlad	192	5—6
23	Cluj	192	5—6
24	Constanța	193	5—6
25	Huși	193	5—6
26	Iași	193	5—6
27	Oradea-Mare	193	5—6
28	Satu-Mare	194	5—6
29	Storojineț	194	5—6
30	Târgul-Mureș	194	5—6
31	Timișoara	194	5—6
32	Turnu-Severin	195	5—6
33	Vaslui	195	5—6
34	Arad	266	7—8
35	București	266	7—8
36	Cluj	267	7—8
37	Constanța	267	7—8
38	Satu-Mare	267	7—8
39	Târgul-Mureș	268	7—8
40	Timișoara	268	7—8
41	Turnu-Severin	268	7—8
42	Vaslui	268	7—8
43	Arad	368	9—10
44	București	368	9—10
45	Cluj	369	9—10
46	Constanța	369	9—10
47	Huși	369	9—10
48	Iași	369	9—10
49	Oradea-Mare	370	9—10
50	Satu-Mare	370	9—10
51	Vaslui	370	9—10
52	Arad	475	11—12
53	București	475	11—12
54	Constanța	478	11—12
55	Satu-Mare	478	11—12
56	Târgu-Mureș	478	11—12
57	Timișoara	478	11—12
58	Turnu-Severin	479	11—12
59	Vaslui	479	11—12

INFORMAȚIUNI

1	Pentru orașele membre ale Uniunei Orașelor.	54	1—2
2	Congresul Asociației Generale a Inginerilor din România.	281	7—8
3	Materialul Expoziției Internaționale de Urbanism și locuințe (Berlin 1931).	281	7—8
4	Congresul Internațional de Urbanism din Boston (1933).	367	9-10
5	Al VII-lea curs de vacanță de fotogrametrie aeriană din Yena	367	9—10
6	Două congrese importante de Urbanism.	482	11—12
7	Un nou muzeu la Bâle	482	11—12
8	Concurs internațional	482	11—12
9	Laborator de analize la Oradea-Mare.	482	11—12
10	Tablourile de arhitecții admiși în corp conform nouei legi.	487	11—12
11	Bibliografie.	487	11—12

DELA UNIUNEA ORAȘELOR ȘI INSTITUTUL URBANISTIC

1	Biblioteca Institutului Urbanistic Dela Institutul Urbanistic	55	1—2
2	,, Uniunea Orașelor	130	3—4
3	,, Institutul Urbanistic	207	5—6
4	,, Uniunea Orașelor	208	5—6
5	,, Institutul Urbanistic	283	7—8
6	,, Uniunea Orașelor	283	7—8
7	,, Institutul Urbanistic	370	7—8
8	,, Uniunea Orașelor	372	9—10
9	,, Institutul Urbanistic	488	9—10
10	,, Uniunea Orașelor	489	11—12